

Televizija sve manje u službi politike

Hrvatski sabor je na prošloj 29. sjednici, početkom veljače, donio novi Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. U raspravi se naglašavalo da je to još jedan korak u približavanju zakonodavstvima zemalja Europske zajednice, korak prema javnoj televiziji. Naglašavalo se kako televiziju treba udaljiti od politike i prepustiti je struci te da građane uglavnom interesira kvaliteta programa, a ne tko i na koji način bira Vijeće HRT-a.

Ipak, sudeći po telefonskim pozivima koje građani upućuju u različitim situacijama, čini se da je nekima od njih važno tko postavlja pravila rada i po mogućnosti da to čini onako kako to želi svaki pojedinac, u svakoj pojedinoj situaciji. A to ipak nije moguće, bez obzira na to što piše u Zakonu.

Kad su U Hrvatskom saboru "vruće" političke teme s brojnim oštrim replikama, negoduju građani što Sabor posredstvom televizije u njihov dom unosi nemir. Ako nakon nekoliko sati prestane izravni prijenos, negoduju drugi građani što im se "uskraćuje pravo" da prate saborsku sjednicu. Ne prihvaćaju objašnjenje da Sabor ne određuje što će televizija prenositi jer, kažu, Sabor ima vlast i može narediti.

Hrvatski sabor se već prijašnjim zakonom odrekao mogućnosti sudjelovanja u odlučivanju o programu najmoćnijeg medija pa i njegovi zastupnici nerijetko bezuspješno prigovaraju da je nedopustivo da televizija ne prenosi raspravu o nekim važnim političkim temama. Za raspravu s gospodarskom tematikom interesa je manje, na jednoj i na drugoj strani. Sudeći po odredbama novoga Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji saborski utjecaj će i ubuduće izostajati, a s vremenom vjerojatno i zainteresiranost građana kao što je to slučaj i u drugim zemljama. Ili će se barem interes preusmjeriti s politike na životnije teme - gospodarski uspjeh, rad, kvalitetu života.

M.K.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Konačni prijedlog zakona o Hrvatskoj radioteleviziji	3
- Konačni prijedlog zakona o privatnoj zaštiti	24
- Prijedlog zakona o registru godišnjih financijskih izvještaja	32
- Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u obitelji	35
- Izvješće o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije za razdoblje od svibnja do listopada 2002. godine i izvješće o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije	48
- Prijedlog zakona o udžbeničkom standardu	60
- o NE Krško i Sunčanom Hvaru izvan dnevnog reda	65
- Odgovor na zastupničko pitanje	71

PRIKAZ RADA:

- 29. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 22, 23, 24, 29, 30. I 31. SIJEČNJA
TE 5, 6. I 7. VELJAČE 2003.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O HRVATSKOJ RADIOTELEVIZIJI

U Vijeću HRT-a predstavnici civilnog društva

Zakon se donosi prvenstveno zato što je prethodni zakon stipulirao obvezu (za konac 2003) Hrvatskom saboru i Vladi da donese odgovarajuće promjene (odvajanje Odašiljača i veza). Drugi je razlog - promjena zbog zajednički izražene volje o davanju u koncesiju (HRT više ne bi imao treći program). On se donosi i stoga što je parlament ratificirao Konvenciju o prekograničnoj televiziji, s kojom je trebalo usuglasiti niz rješenja. Ne manje važno - možda čak ispred svega - je to što Hrvatska pristupa europskim integracijama i što je jedan od političkih uvjeta prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju - transformiranje Hrvatskog radija i Hrvatske televizije u javnu ustanovu.

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom su glasova donijeli Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima. Njime se osiguravaju odgovarajuće promjene u samoj supstanci Hrvatske radiotelevizije, koja se odvaja od Odašiljača i veza. Ovaj se zakon donosi i zbog činjenice što je parlament ratificirao Konvenciju o prekograničnoj televiziji, te unapređivanja elektronskih medija u javnu ustanovu. Prema riječima ministra kulture dr. Antuna Vujića koji je uvodno govorio u ime predlagatelja, ovo je realni iskorak jer su u zakonskom tekstu uvedeni mnogi novi instituti kojima se namjerava zaštititi hrvatski film i opće audiovizualno stvaralaštvo.

O PRIJEDLOGU

Najviši standardi zaštite poznatih medijskih sloboda

Umjesto prikaza Prijedloga evo što je o njemu rekao ministar kulture, dr. **Antun Vujić**. Uvodno je napomenuo da se o ovome raspravljalo na najširim

osnovama u javnosti - prije prvog čitanja i nakon njega te da se u raspravi iskristaliziralo nekoliko ključnih problema. Ustvrdivši da se unatoč decidiranim odgovorima na ključna pitanja povremeno javljaju političke konfrontacije ministar je najprije pokušao otkloniti neka sumnjičenja u svezi s pitanjem zašto ovaj zakon. Objasnio je da se donosi prvenstveno zato što je prethodni zakon stipulirao obvezu (za konac 2003) Hrvatskom saboru i Vladi da donese odgovarajuće promjene u samoj supstanci Hrvatske radiotelevizije koja se tiče odvajanja Odašiljača i veza. Drugi je razlog što se supstanca iz temelja mijenja zajednički izraženom voljom o davanju u koncesiju, a - što to faktički znači promjenu stanja na HRT-u koji, koji dalje ne bi imao treći program. Ovaj se zakon donosi i stoga što je parlament ratificirao Konvenciju o prekograničnoj televiziji s kojom je trebalo usuglasiti niz rješenja. Ne manje važno - zapravo, možda ispred svega - je to što Hrvatska pristupa europskim integracijama i što je jedan od političkih uvjeta prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju - unapređivanje Hrvatskog radija i

Hrvatske televizije u javnu ustanovu. To je, također, impliciralo niz odnosa s Međunarodnom zajednicom i međunarodnim promatračima i kao tajming je ušlo u obveze Hrvatske za veljaču. Ne samo u kontekstu ovog zakona nego i snopa zakona vezanih uz medijske slobode. Zakon o elektronskim medijima za koji će dan u parlament a i Zakonom o medijima treba rekonstruirati cijelo područje.

Ministar Vujić je naglasio da se predloženo zasniva na najvišim standardima zaštite poznatih medijskih sloboda, isključujući one vrste koje nisu poznate ili koje su, kao specifičan hrvatski slučaj, bile implementirane i dale vrlo loše rezultate.

Donošenje ovog zakona ima veze - rekao je ministar - s prevladavanjem krize koja se trenutačno javlja i kroz poslovanje i odnose ključnih ljudi na Hrvatskoj televiziji te kroz pitanja programa i nefunkcioniranja čitavog niza pretpostavki za ostvarivanje poslovnih i demokratskih rezultata ovoga medija koji ima takvu ulogu u izgradnji demokracije.

Objašnjavajući intenciju predloženog zakona, ministar je pojasnio da se on zasniva na zahtjevu da u Vijeću HRT-a ne budu eksponirani politički

ljudi, čak ni državni ili saborski dužnosnici, da to budu prvenstveno i isključivo predstavnici civilnog društva, asocijacija udruga, institucija koje su temelj hrvatske kulture, društva, znanosti, sporta. Ni u jednom poznatom mu zakonodavstvu, naglasio je, ne javlja se problem u vezi s načinom izbora - članove takvog vijeća imenuju predsjednici države ili vlade. U skladu s kritičkim zahtjevom da izborna baza bude najšira, ponudeno je rješenje u vidu javnog poziva koji se upućuje svim institucijama civilnog društva da predlože svoje kandidate za člana Vijeća. Takav postupak, dometnuo je, garantira da nitko neće biti izostavljen.

Dr. Vujić je zatim izvjestio zastupnike da je nakon konzultacija na deset velikih skupova i pedesetak pisanih očitovanja najrelevantnijih stručnjaka ili nositelja odgovarajućih dužnosti u cijelom sustavu predloženo da Vijeće ima 11 članova. Da majorizacije ne bi bilo amandmanom Vlade je, u skladu s prijedlogom Odbora za inormiranje, Informatizaciju i medije predložio je odgovarajuće rješenje.

Ukazujući zakom na inovacije koje ostaju u zakonu, a koje nisu uobičajene, ministar kulture je rekao da je konzultativno pravo novinara da kod izbora ključnih ljudi daju svoja mišljenja vrlo važna prepreka manipulaciji kadrovskim rješenjima, kako to katkad biva. Cijeli sustav potiče suradnju i istodobno ostvaruje potrebu da glavni ljudi unutar sustava surađuju - ne postavlja takve mehanizme koje ih upućuju na konflikte nego na rješenja.

Hrvatski sabor kao najviše zakonodavno tijelo, koje u najkompetentnijoj mjeri i predstavlja i osnivača i građane Hrvatske ima kontakt - kroz Izvještaj o radu HRT-a.

Ovo je korak naprijed, realni iskorak, jer su uvedeni mnogi novi instituti, rekao je ministar, dometnuvši da je onaj imaginarni iskorak bio korak natrag, koji je imao negativne efekte u odnosu na konstituiranje ranijeg Vijeća i na posljedice njegova odlučivanja u tom razdoblju.

Na kraju izlaganja ministar je još, među ostalim, naglasio da je rasprava u odborima bila izuzetno kvalitetna, da će među ostalim Vlada podnijeti amandman kojim se u većoj mjeri potiče i štiti hrvatski film i audiovizualno stvaralaštvo uopće.

RADNA TIJELA

Odrediti da Vlada poduzima mjere u ime RH

Odbor za zakonodavstvo podnio je šest amandmana. U obrazloženju prvog stoji da je svrsishodno odrediti tko (Vlada RH) ostvaruje prava i poduzima mjere u ime Republike Hrvatske kao osnivača Hrvatske radiotelevizije. Drugim je predloženo da se za obavljanje brojnih poslova opće naravi (pravni, kadrovski, planski, računovodstveni) ustroji zasebna organizacijska jedinica. Trećim se utvrđuje radnopravni položaj ravnatelja (zaposlenik), a četvrtim ukazuje da je dovoljno - s obzirom na to da nije izvjesno postojanje kolektivnog ugovora - pozvati se na Zakon o radu kojim je uređeno pitanje uređivanja odnosa za slučaj postojanja sindikata i mogućeg kolektivnog pregovaranja. Brisanje članka 56. predviđeno je uz upozorenje da se pitanje olakšica oslobođenja od plaćanja pristojbe ne može uređivati uredbom Vlade već mora urediti ovim zakonom. Posljednji amandman je pravno-tehničke naravi.

Poteškoće u djelovanju HRT-a nastupile su prvenstveno zbog neizvršavanja obveza u provedbi važećeg zakona.

Samo donošenje novog zakona neće razriješiti sva pitanja, ali će omogućiti da se pitanje djelovanja HRT-a riješi na demokratski način, u skladu s vladavinom prava.

Uz amandmane ovo je radno tijelo podnijelo primjedbe na šest članaka. Tu je ponajprije zahtjev da se preispita tko može, a tko ne biti članom Vijeća te postupak utvrđivanja prijedloga za imenovanje, s prijedlogom da se preispita mogućnost rješenja kod izbora za članove kulturnih vijeća, odnosno da prijedlog utvrdi radno tijelo Hrvatskog sabora nadležno za izbore i imenovanja (primjerice, radno tijelo nadležno za informiranje, informatizaciju i medije), s tim da javni poziv upućuje Hrvatski sabor. Tu su još prijedlozi da se preispita: mogućnost utvrđivanja posebne, kvali-

ficirane većine za donošenje odluka Vijeća; mogućnost proširenja kruga osoba koje ne mogu biti imenovane za Glavnog ravnatelja HRT-a (čuo se prijedlog da to ne bi smjeli biti stranački ili sindikalni čelnici, slično uvjetima za člana Savjeta Hrvatske narodne banke); nužnost osnivanja Fonda te jasno utvrdi u pogledu kojih se sredstava donosi odluka Ravnateljstva HRT-a.

Suglasnost na statut HRT-a treba davati Hrvatski sabor

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav ocijenio je da su poteškoće u djelovanju HRT-a nastupile prvenstveno zbog neizvršavanja obveza u provedbi važećeg zakona. Samo donošenje novog zakona neće, naglašeno je, razriješiti sva pitanja, ali će omogućiti da se pitanje djelovanja HRT-a riješi na demokratski način, u skladu s vladavinom prava.

Odbor je ustrajao na svojoj primjedbi iz prvog čitanja (sada amandmanu) da parlament daje suglasnost na statut HRT-a. Jer to, stoji u obrazloženju, proizlazi iz prirode i namjene zakona. Njime se, naime, uz ostalo, uređuje obveza informiranja o događajima od javnog interesa te djelovanje HRT-a u slučaju rata ili izvanrednog stanja, o čemu treba voditi računa Hrvatski sabor. Radno tijelo je, uz to, zatražilo od predlagatelja da razmotri i druge upućene mu primjedbe te na osnovi toga utvrdi svoje amandmane (ne učini li to odgovarajuće amandmane podnijet će pojedini članovi Odbora.

Pozivu se može odazvati više od 20 tisuća udruga

U Odboru za informiranje, informatizaciju i medije najprije je upozoreno da se raspravlja o predloženom, a ne o tekstu s ugrađenim stajalištima zauzetim na prethodnim sjednicama Odbora. Istaknuto je da razdvajanje Hrvatskog radija od Hrvatske radiotelevizije nije dostatan razlog za donošenje ovog zakona te, zatim, ukazano da Programsko vijeće HRT-a ima ogromne ovlasti i da se opravdano, mogu očekivati problemi pri kandidiranju članova Vijeća. U Hrvatskoj, naime, ima više od 20 tisuća udruga koje se mogu javiti na javni poziv Vijeća HRT-a. Čula se i primjedba kako ne postoje dovoljno

razrađeni zaštitni mehanizmi za ovakvu supremaciju Vijeća HRT-a.

U raspravi je, zatim, ukazano na novu činjenicu da je u zadnje tri godine ovo peti zakonski prijedlog koji regulira ovu materiju te da bi kao model trebalo uzeti ustroj propisan u nekoj zapadnoeuropskoj zemlji. Čuli su se još prijedlozi: da bi pristojba za HRT trebala biti regulirana ugovorom između države i HRT-a; da bi predviđena marketinška minutaža trebala biti manja; da bi tri posto od pristojbe od HRT-a trebalo usmjeriti ka lokalnim radijskim i televizijskim postajama. Upozoreno je, nadalje, da u 26 europskih država Vijeće imenuje državni suveren ili parlament.

Tri posto pristojbe od HRT-a usmjeriti ka lokalnim radijskim i televizijskim postajama.

U raspravi je također povučena jedna vrsta analogije s nadležnošću Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav - koji podnosi prijedlog kandidata za ustavne suce - uz prijedlog da ovaj odbor podnosi prijedlog kandidata za članove Programskog vijeća. Ta analogija nije, međutim, prihvaćena od svih članova Odbora.

U raspravi je rečeno kako nije sporno da se ovaj zakon zbog ispunjenja obveza prema međunarodnoj zajednici treba donijeti, štoviše već je trebao biti donesen. Postavljeno je pitanje što će se dogoditi ako parlament ne prihvati izvješće HRT-a te ukazano na činjenicu da u zapadnoeuropskim zemljama većinu članova Vijeća biraju institucije civilnog društva te da ne treba mijenjati taj dio važećeg zakona. Osnovni problem nije Programsko vijeće nego način njegova funkcioniranja, to više što su i prema važećem zakonu njegovi članovi ugledni i stručni ljudi. Gdje je garancija, čulo se pitanje, da će biti bolje prihvatiti li se predloženi zakon te upozoreno kako je sastav Programskog vijeća ipak rezultat političkog dogovora.

U raspravi je još ocijenjeno kako se premalo ističe činjenica nedorečenosti pojedinih dijelova zakonskog prijedloga.

U odboru je predlagatelju upućeno još niz prijedloga. Prvi je - predvidjeti da je u programima HR-a i HTV-a zabranjeno poticati na diskriminaciju ili neprijateljstvo prema pojedincima ili skupinama, uz ostalo, i zbog

njihovih političkih opcija. Drugi je zahtjev - predvidjeti da se u promidžbenim porukama neće prikazivati ni vizualno niti govorom osobe koje "sudjeluju u informativnim emisijama" (a ne "redovito" sudjeluju, jer to otvara mogućnost arbitriranja). Zahtjev da Glavni ravnatelj ne pokreće postupak za prestanak mandata članu Vijeća (prema člancima 20. i 18) obrazložen je ukazivanjem na propisanu odgovornost Glavnog ravnatelja. Sljedeći je prijedlog - ako nakon isteka mandata, u roku 30 dana, nije imenovan novi ravnatelj Vijeće HRT-a će imenovati novog ravnatelja najduže na rok od šest mjeseci iz redova djelatnika HRT-a. Za članak 63 rečeno je da bi trebao biti stipuliran kao u prvom čitanju, a za članak 63. zatražena korekcija iz koje bi bilo vidljivo da ostaje na snazi članak 54. Zakona o HRT-u uz obvezu donošenja posebnog zakona koji se odnosi na navedeni članak.

U Izvješću Odbora ukazuje se i na primjedbe predstavnika HRT-a koji su upozorili da bi ovaj zakon trebao osigurati političku neovisnost javnog servisa te da je poslovna stabilnost presudan uvjet neovisnosti, a pristojba je osnovno sredstvo za financiranje HRT-a. Marketinško vrijeme od devet minuta u donjem je dijelu europskog standarda - upozoreno je te rečeno da HRT ne plaća PDV samo na pristojbu. Predstavnici HRT-a su još: skrenuli pažnju na to da sve relevantne europske institucije traže donošenje ovog zakona; zatražili da se glavni urednik ostavi u shemi upravljanja HRT-om; ukazali na kršenje Zakona o ustanovama ne donese li se istovremeno srodni zakoni: o medijima, informiranju, telekomunikacijama koje, po preporuci OESC-a treba donijeti istovremeno (na to je predstavnik predlagatelja uzvratilo da je ovaj zakon *lex specialis* pa ne postoji potreba istovremenog donošenja navedenih zakona).

Nedostaje završni dogovor oko izbora članova Vijeća

Odbor za europske integracije raspravljao je o Konačnom prijedlogu kao zainteresirano radno tijelo, zaključivši da je Konačni prijedlog usklađen s *acquis communautaire*. U raspravi je istaknuto da treba uzeti u obzir da je usklađenost s direktivama Europske unije udovoljavanje političkim uvjetima posta-

vljenim pred Republiku Hrvatsku te da još uvijek postoji neusklađenost, u širem smislu, s propisima EU. Rečeno

Još uvijek postoji neusklađenost, u širem smislu, s propisima EU.

je da je zbog nedostatka važećeg zakonodavstva u tom području potrebno donijeti ovaj zakon te da je važno - sukladno ciljevima integriranja Republike u EU, da je ovaj tekst u potpunosti usklađen s propisima EU. Također je upozoreno da još nedostaje završni dogovor oko postupka izbora članova Vijeća HRT-a.

3 posto od mjesečno ukupno prikupljenih sredstava na ime pristojbe koju plaćaju vlasnici radijskih i televizijskih prijemnika umjesto - kako je predviđeno - u korist Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija, uplatiti za elektronske medije na lokalnoj razini radi poticanja pluralizma i raznovrsnosti medija.

Klub zastupnika nacionalnih manjina predložio je amandmanom da se 3 posto od mjesečno ukupno prikupljenih sredstava na ime pristojbe koju plaćaju vlasnici radijskih i televizijskih prijemnika umjesto - kako je predviđeno - u korist Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija uplati za elektronske medije na lokalnoj razini radi poticanja pluralizma i raznovrsnosti medija.

AMANDMANI KLUBOVA ZASTUPNIKA

Legaliziran monopol Hrvatskog radija nad najboljim frekvencijama u zemlji

Klub zastupnika HSP-HKDU-a podnio je tri amandmana. U obrazloženju prvoga stoji da je važeći zakon legalizirao monopol Hrvatskom radiju nad najboljim radijskim frekvencijama u zemlji. Ne samo da je on zadržao sve tri nacionalne mreže kojima pokriva teritorij cijele države

već je podižući opseg čujnosti svojih županijskih centara (Zagreb, Split, Sljeme, Pula itd.) prisvojio i sve frekvencije na regionalnoj razini. Do važećeg zakona centri HRT-a emitirali

Jedini instrument i poluga sprečavanja monopola je ograničavanje dozvoljene minutaže.

su uglavnom na razini županija, što je - smatraju - najlogičnije rješenje pa su podnijeli i takav zahtjev (amandman). Legaliziranje mogućnosti emitiranja na regionalnoj razini - na području 3-5 susjednih županija samo je po sebi besmisleno, upozorava Klub zastupnika HSP-HKDU-a, jer si time programi HRT-a postaju međusobno konkurencija, što je još gore, nemogućuje se bilo kakva ozbiljna alternativa u vidu programa privatnih radiopostaja. Zbog toga čak ni novi Zakon o telekomunikacijama ne može riješiti pitanje pravednije raspodjele frekvencija jer je većina najboljih frekvencija Zakonom o HRT-u ostavljena na korištenje upravo Hrvatskom radiju.

Drugim amandmanom predloženo je da se dozvoljena minutaža reklama u svakom satu ograniči na 6 umjesto na 9 minuta, jer, upozoravaju, od (prema njihovoj procjeni) oko 300 milijuna kuna godišnje za TV reklamu HRT ubire oko 270 milijuna (oko 90 posto). Jedini instrument i poluga sprečavanja monopola je ograničavanje dozvoljene minutaže. U obrazloženju se napominje kako se zakonodavci u svijetu zalažu za omjer - 30 posto javna televizija, 30 posto nacionalna komercijalna televizije i 30 posto lokalna komercijalna televizije. Smanjenje dozvoljene minutaže ne znači automatsko smanjenje prihoda HRT-a, napominje Klub, jer je HRT dosadašnji prihod ostvario uz prosječno punjenje od 4 minute na sat, što je još daleko ispod predloženih 6 minuta. Predloženim ograničenjem postiglo bi se istovremeno prirodno raslojavanje oglašivača.

Veći interes oglašivača za "prime time" od dozvoljenih šest minuta imao bi za posljedicu povećanje cijene oglašavanja na HRT-u u prime-timeu na visinu koju si, kao svugdje mogu priuštiti samo multinacionalne kompanije, dok bi preostali oglašivači po nižoj cijeni svoje mjesto tražili u "prime-timeu" komercijalnih televizija. Iz obrazloženja još izdvajamo

napomenu kako dozvoljena minutaža nigdje nije riješena tako povoljno kao za HRT.

Trećim amandmanom ovaj je klub predložio da Fondu za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija HRT uplaćuje 5 umjesto 3 posto od mjesečne pristojbe. U obrazloženju amandmana, uz ostalo, stoji kako je zakonodavac dužan osigurati izvore financiranja najskupljeg programa emitiranja kojeg lokalne komercijalne televizije obavljaju javnu funkciju, na što ih obvezuje Zakon o telekomunikacijama. Kako je za obavljanje javne funkcije HRT-a dopušteno ubiranje pretplate logično je dio pretplate usmjeriti i prema drugima, tj. lokalnim televizijama koje obavljaju javnu funkciju.

RASPRAVA

Uvodno je izlagao dr. **Antun Vujić**, ministar kulture (odjeljak O Prijedlogu).

Korak natrag u partijsku televiziju

Dr. sc. **Anto Kovačević** ispravio ga je upozorenjem kako ovaj zakonski prijedlog nije korak naprijed već natrag - u partijsku televiziju. Članak 63. je, po njegovoj ocjeni, direktno gašenje javne televizije i civilnog društva, a uvođenje državne televizije. Nije točno, naglasio je, da se zakon donosi zbog civilnog društva i europskih integracija, dometnuvši kako je antidemokratski, anticivilno i antieuropski davati vlast u ruke samo jednom čovjeku nekoliko mjeseci prije izbora, uz upit - zašto samo ravnatelj ostaje, a svi drugi moraju ići.

Jadranka Kosor (HDZ) je negirala ministrovu tvrdnju kako obveza donošenja novog proizlazi iz važećeg zakona. Točno je jedino da se prema odredbama važećeg nije ispunio nijedan rok.

Uslijedila su izlaganja predstavnika radnih tijela - **Josipa Leke** (Odbor za zakonodavstvo) i **Luke Roića** (Odbor za informatizaciju).

Loš zakon zamjenjuje se lošijim

Zašto **Klub zastupnika HDZ-a** ne podupire konačni prijedlog objasnila je **Jadranka Kosor**. Podsjetila je, najprije, da se na važeći zakon, unatoč obećanjima sadašnje vlasti prije 3.

siječnja, čekalo oko godinu dana, s tim da je donesen iako se iz redova HDZ ukazivalo da ima mnogo spornih mjesta (najspornije - način izbora Vijeća, koje bira ravnatelja HRT-a). Točnima su se pokazala upozorenja da bi to rješenje moglo rezultirati nemogućnošću usuglašavanja između vodećih ljudi u kući. Uz ocjenu da će se jedan loš zakon zamijeniti drugim lošim, zastupnica HDZ-a je rekla kako je normalno što se javnost pita zašto se zakon uopće donosi u izbornoj godini. Nema sumnje da se mora promijeniti, ali s jasnim kriterijima kako bi bio potpuno transparentan.

U nastavku izlaganja **Jadranka Kosor** je u ime Kluba zastupnika HDZ-a: izvijestila zastupnike da ovaj klub ne podržava amandman matičnog odbora; izjavila da će i novi zakon proizvoditi nesporazume; izjavila da predložena rješenja otvaraju mogu-

Jedan loš zakon zamijenit će se drugim lošijim; normalno što se javnost pita zašto se zakon uopće donosi u izbornoj godini; nema sumnje da se mora promijeniti, ali s jasnim kriterijima kako bi bio potpuno transparentan.

čnost velikog političkog utjecaja na HRT-u jer će konačnu riječ u izboru ključnog tijela imati politička većina (a Vijeće ima goleme ovlasti), dok nije zajamčena zastupljenost relevantnih institucija (nema jasnih kriterija); podsjetila da samo druga civilnog društva ima 20 tisuća, a nema kriterija po kojima bi se već zakon odredio filter.

Klub, među ostalim još: zamjera što nije predviđeno da bi članovi Vijeća mogli biti ljudi koji se bave novinarstvom ili koji poznaju kako funkcionira HRT; pita zašto se umjesto ždrijebom (kompliciranim postupkom) ne bi imena petorice članova Vijeća izvlačila iz šešira; upozorava da nije poštovan nijedan od rokova o razdvajanju Odašiljača i veza, Hrvatskog radija i Hrvatske televizije; upitao, uz napomenu da nisu osobito protiv toga - zašto je parlamentarna većina u dvije godine odstupila od jedne i priklonila se posve drugoj koncepciji (da parlament bira Vijeće).

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: upozorenje da čelni ljudi Radija i

Televizije ne bi trebali biti vodeći ljudi odnosno dužnosnici političkih stranaka (za HDZ-ove vlasti najveća povika iz Europe bila je usmjerena u tom smislu); ocjenu kako je nelogično da se uvodi funkcija direktora programa koji bi kao i glavni urednik odgovarao za objavljene informacije; tvrdnju kako prijelazne i završne odredbe ostavljaju prostor političkom utjecaju.

Mr.sc. **Marin Jurjević** je netočnom nazvao tvrdnju zastupnice da se predloženim osigurava veliki politički utjecaj na HRT. Duh zakona je sasvim obrnut, a posebno suprotan desetogodišnjoj praksi za vladavine HDZ-a, kada su se članovi Vijeća HRT-a birali direktno iz redova profesionalnih političara i činili većinu u Vijeću. A što se tiče prijedloga da se članovi Vijeća vade iz šešira, filozofija "miš bijeli sreću dijeli" ipak je daleko ispod onoga što nudi prijedlog zakona.

Tvrdnju zastupnice Kosor o nepostojanju kriterija za izbor članova Vijeća **Lucija Debeljuh (SDP)** nazvala je netočnom i svoju tvrdnju potkrijepila ukazivanjem na članak u kojem stoji da članovi Vijeća trebaju biti javni djelatnici koji su se u javnom životu istakli zalaganjem za poštovanje demokratskog načela i vladavinu prava, izgradnju i unapređenje najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, razvitka civilnog društva, obranu ljudskih prava i sloboda, kao i zaštitu sloboda izražavanja.

Aktualna vlast nezadovoljna je što nema previše utjecaja na Hrvatsku televiziju pa sada želi - prije izbora - uzeti apsolutnu vlast i njome zavladatai "kao što je svojevremeno vladao drug Veljko Knežević".

Rekavši da nije točno kako "čim nema glavnog urednika evo novog nesporazuma" već da je "ovdje sve sa sporazumom", **Ivo Lončar (nezavisni)** je izjavio da je aktualna vlast nezadovoljna što nema previše utjecaja na hrvatsku televiziju pa sada želi, jer tu su izbori, uzeti apsolutnu vlast i njome zavladatai "kao što je svojevremeno vladao drug Veljko Knežević". Na to, rekao je, upućuje i predlagatelj prvom rečenicom članka 63. u kojem stoji da će sadašnji ravnatelj obavljati dužnost privremenog glavnog ravnatelja. Ne kaže se

dokad, "a privremeni glavni ravnatelj već 20 godina raznorazne političke ekipe opslužuje svojom odanošću".

HRT obvezati na razvijanje regionalnih programa

U ime **Kluba zastupnika IDS-a**, Damir Kajin je uvodno napomenuo kako na HRT-u vlada kaos. Tijelo koje bi trebalo biti lišeno političkog profiliranja do te je mjere isprofilirano da to mora primijetiti svako trezven, rekao je, naglasivši kako je to loše za medij s ambicijama da bude javni. Tko će reći da nije - ako po jednog člana daju Predsjednik Republike, Vlade i Sabora. Uz to, u

Novi zakon bi trebao biti identičan onima kakve imaju Italija ili Poljska (čiji predstavnici progovaraju kakav zakon treba Hrvatska) i trebao bi stupiti na snagu nakon parlamentarnih izbora, kako nitko ne bi mogao reći da aktualna vlast želi arbitrirati o HRT-u radi medijske podrške.

Vijeću su ljudi koji s jedne strane otvoreno rade na osnivanju političkih stranaka, a s druge se zalažu - bez obzira na to što kaže Ustav - za njihovu zabranu. Upitom je zastupnik komentirao i rješenje iz Konačnog prijedloga - tko kaže da su udruge depolitizirane i da su reprezentativniji zastupnici naroda od ljudi koji sjede u Saboru i jedini, uz Predsjednika Republike, imaju izborni legitimitet.

Izlaganje je nastavljeno: pitanjem zašto bi Hrvatska svjesno donosila i tolerirala zakon koji vodi prema potpunom rasulu Hrvatsku radioteleviziju (koja je u vlasništvu države) i godišnje uprihoduje milijardu i 100-200 milijuna kuna (trećina vojnog proračuna); upozorenjem da nijedna zemlja u Europi ("kolijevci demokracije, poštovanja ljudskih prava, izuzmu li se svjetski ratovi, totalitarne ideologije, konclogori i sl.") nema zakon o nacionalnoj televiziji kakav ima Hrvatska.

Zbog toga je, objasnio je Kajin, Klub zastupnika IDS-a za to da novi zakon bude identičan onom kakvog imaju Italija ili Poljska (čiji predstavnici

progovaraju kakav zakon treba Hrvatska) te da novi zakon na snagu stupi nakon parlamentarnih izbora, kako nitko ne bi mogao reći da aktualna vlast želi arbitrirati o HRT-u radi medijske podrške.

Po ocjeni Kluba, da bi doista bila uspostavljena medijska konkurencija, trebalo bi privatizirati 3. program, iako, jasno, treba definirati što bi bilo predmet privatizacije (treći program kao koncesija na frekvenciju ili to plus pripadajući dio opreme i ljudi koji danas rade na realizacija tog programa.

Zastupnik Kajin je, nadalje, predložio: korektno distribuirati TV pretplatu za opće društvene teme koje moraju emitirati sve televizije (najmanje 5 posto); upitao kako to da nitko ne diže glas što engleska kraljica imenuje Vijeće BBC-a; izjavio kako bi (nesmiljena) borba za HRT bila daleko blaža da postoje jasna pravila o praćenju opozicije i pozicije i u predizborno vrijeme; izjavio da su SDP, HNS i HSS privilegirani od ostalih stranaka na vlasti u medijskom praćenju, kao i HDZ među opozicijom; rekao da bi se utjecaj na HT mogao suzbiti samo neposrednim izborima.

Po ocjeni predstavnika IDS-a, neodrživo stanje na HRT-u producirano je imaginarnom željom da s važećim zakonom budemo "papski od pape", da usvajamo standarde koji nigdje nisu zaživjeli, odnosno na koje nitko u Europi još nije pomislio.

Damir Kajin na kraju je pročitao pismo djelatnika regionalnih centara - zamolbu da se HRT zakonom obveže na razvijanje regionalnih programa, da jedan nacionalni kanal određeno vrijeme funkcionira kao mreža regionalnih televizijskih studija koji za to imaju kadrovske i tehničke uvjete te djeluju kao kohezioni faktor dopisničke mreže.

Predsjedavajući, **Zlatko Tomčić** zamjerio je zastupniku zbog kvalifikacija na račun Europe. Star ne znači biti dokon, rekao je, izrazivši uvjerenje da Kajin, kao čovjek europske orijentacije baš ne želi u "dokonu" Europu.

Preporuke OESS-a

Ivo Lončar je rekao kako nije točno da OESS stoji iza predloženog zakona jer nigdje u Europi "nema ovako nešto nakaradno". Gdje se, upitao je u Europi politika tako izravno upliće u zakon, kao što je vidljivo u prije-

laznim i završnim odredbama (napose članak 63).

Ustvrdivši da je stanje na HRT-u katastrofalno, te da će za godinu biti još gore, rekao je, da je za to kriva aktualna vlast koja donijela važeći zakon.

Na kraju je skrenuo pažnju na to da prema predloženoj (provjereno) ostaje isti ravnatelj.

I **Jadranka Kosor** je izjavila da nije (skroz) točno kako iza predloženog zakona stoji OESS. Bivši voditelj misije je rekao da Zakon o HRT-u ne sadržava pravo rješenje kad je u pitanju izbor direktora, da je još dijelom pod utjecajem politike i nije u skladu s preporukama OESS-a.

Radi ispravka navoda za riječ se javio ministar kulture dr. **Antun Vujić**. Kajin je rekao da OESS stoji iza važećeg zakona, pojasnio je, a Lončar je krivo razumio da je riječ o predloženoj. U izradi predloženoga zakona predlagatelj je surađivao s OESS-om ali ovaj ne stoji iz toga, rekao je. U suradnji s OESS-om važeći je zakon unapređivan do takve mjere da može dijeliti ukupne interese i biti prihvaćen na svim instancama u kojima se interpretira stupanj ostvarenja slobode medija na HRT-u prema europskim standardima. Da je riječ o velikom napretku govore i posljednje izjave, dometnuo je ministar, ustvrdivši na kraju kako mogućnost ugrađena amandmanom na zahtjev Odbora za informiranje, informatizaciju i medije razrješava i posljednju raspravu između OESS-a i predlagatelja.

Korak naprijed

U ime Kluba zastupnika **HSP-HKDU-a, Miroslav Rožić** je načelno podržao predloženi zakon jer je "korak naprijed" od važećeg, a i zato jer je uvažan niz amandmana toga kluba. Konačnu odluku o glasovanju donijet će, međutim, nakon izglasavanja amandmana. Zastupnik je rekao da je prije ovoga trebalo donijeti dva strateška zakona - o telekomunikacijama i o javnom priopćavanju pa onda Zakona o elektronskim medijima radi reguliranja rada i uvjeta funkcioniranja svih TV i radio, web-siteova, wapova i ostalih elektronskih medija. Ide se, međutim, "od repa prema glavi" - metodom pokušaja i pogrešaka, a posao dodatno otežava dio političkog folklora - da se problemi ne rješavaju principijelno već se iza svakog rješenja obično krije interes

većih institucija, a nerijetko i interesi pojedinaca. Iza svakog rješenja krije, se po riječima zastupnika, klan ili interesna skupina.

Najprije je trebalo donijeti strateške zakone - o telekomunikacijama i o javnom priopćavanju pa onda o elektronskim medijima (reguliranje rada i uvjeta funkcioniranja svih TV i radio, web-siteova, wap-ova i ostalih elektronskih medija). Ide se, međutim, metodom pokušaja i pogrešaka, a posao dodatno otežava dio političkog folklora - da se problemi ne rješavaju principijelno već se iza svakog rješenja obično krije interes većih institucija, a nerijetko i interesi pojedinaca.

Unatoč kritici, ovaj klub ocjenjuje da je predloženi zakon korak bolji od važećega, jer dijelom slijedi model BBC-a, dokazani model demokratske televizije. Izrazio je zadovoljstvo s tim u svezi što su predlagatelji krenuli putem, podsjetio je zastupnik, odbaćenoga (prije godinu i pol dana) HSP-ovog prijedloga.

Ovaj klub je, uz ostalo: zatražio da se propiše kako većina programa mora biti na hrvatskom jeziku; da mora iskazivati svu raznovrsnost hrvatskoga života i dostignuća; da visina pristojbe i ostale odredbe s tim u svezi trebaju biti predmet drugog zakona, primjerice o trošarinama ili nekim posebnim porezima; ocijenio da kaznene odredbe nemaju mjesta u ovom zakonu; zatražio da se izdvajanje za ostale komercijalne televizije poveća na 5 posto.

Izjašnjavajući se o sastavu programskog vijeća, zastupnik je u ime svog kluba skrenuo pažnju na različita rješenja u europskim zemljama, s tim da javnost ne interesira što to negdje čine parlamenti, predsjednici Vlada, predsjednik države ili čak kraljice i kraljevi. Članovi Vijeća u Hrvatskoj su, međutim, posljednjih godina postali prave medijske zvijezde i neki od njih, kako reče, vode prave križarske ratove za oslobođenje HRT-a od

političkog utjecaja, a zapravo to koriste samo za to da bi postali moćniji od političara te kako bi imali presudni utjecaj na formiranje javnog mišljenja i izgled političke scene. Neki od tih tzv. nestranačkih i nepolitičkih ljudi "poput don Ive Grubišića i Alijanse za treću Hrvatsku zastupaju tezu da bi Vijeće, kao i parlament trebali biti sastavljeni od svih skupina hrvatskog društva (predstavnik građanskih udruga i sl.) Te su ideje, po riječima Miroslava Rožića, zapravo po definiciji korporativizam za koji se, među ostalima, napomenuo je, zalagao i Benito Mussolini.

Osvrnuvši se, na kraju, na pitanje (ne)podrške OESS-a, Rožić je upozorio kako, primjerice, Španjolska nema nikakvo radiodifuzijsko regulacijsko tijelo, ali nitko u Vijeću Europe niti u OESS-u nije zbog toga zabrinut. U ostalim zemljama takva regulacijska tijela imenuju ministar, vlada, predsjednik države, parlament, jedino u Austriji jedan dio toga tijela imenuje i sudbena vlast. Mi doista u svemu uvijek moramo ili barem želimo biti korak ispred Europe, a zapravo smo uvijek predaleko od nje - zaključio je predstavnik Kluba zastupnika HSP-HKDU-a.

Središnje je pitanje tko upravlja HRT-om

Mr.sc. **Ivo Škrabalo (LIBRA)** govorio je u ime Kluba zastupnika LIBRE naglašavajući na početku da Hrvatski sabor donosi hrvatski Zakon o HRT-u a ne OESS-ov a ni da je Hrvatska u poziciji da bilo tko u njoj obavlja funkciju kao primjerice u BiH Paddy Ashdown koji može propisivati zakone. Istina je da se ovaj zakon donosi nakon nepune dvije godine od donošenja sadašnjeg jer prvi pokušaj ustroja javne umjesto državne radio-televizije nije uspio. Očito je da "delegatski" sistem izbora predstavnika civilnog sektora u Vijeće HRT-a nije položio ispit iako je jedan od eksperata OESS-a istaknuo da je taj sistem izbora jedinstven u Europi i da bi Hrvatska mogla biti ponosna da posluži kao uzor drugima. No zastupnik misli, kaže, da ne možemo biti ponosni na to da je Vijeće izabrano na taj način dovelo do kaosa na HTV-u, manje na Hrvatskom radiju i za to smo u ovoj prigodi sretni da nas povezuje nezadovoljstvo programom i ulogom HRT-a.

Postoji gotovo konsenzus da HRT treba biti javna a ne državna, da treba biti politički neovisna i nepristrana kako bi bila pozitivan informativni servis građana i da ne može poslužiti nikome za manipulaciju ili pranje mozga. Za ostvarenje toga zakonski je tekst preuzeo sve načelne i mnoge konkretne postavke iz europskih dokumenata o medijskim slobodama. Međutim, da bi HRT bila doista neovisna i djelotvorna u službi javnog interesa potrebna je financijska stabilnost (tu je zadnjih godina ostvareno mnogo, posluje bez gubitaka), autonomnost upravljanja te kvalitetan i odgovoran novinarski i urednički kadar.

Postoji gotovo konsenzus da HRT treba biti javna, a ne državna, da treba biti politički neovisna i nepristrana kako bi bila pozitivan informativni servis građana i da ne može poslužiti nikome za manipulaciju ili pranje mozga.

Središnje je ipak pitanje tko upravlja kućom i tko usmjerava i nadzire program (dobro je da otpada dosadašnje dvovlašće). Ako Vijeće ima dominantnu ulogu onda je bitno tko ga sačinjava, kako se bira i kome odgovara i sasvim je normalno da takvo Vijeće kojem su predane velike ovlasti bira najreprezentativnije tijelo hrvatske države, Sabor. Način izbora treba u bitnim točkama predvidjeti zakonom a ne prepustiti Saboru, rekao je, među ostalim zastupnik složivši se da taj izbor priprema Odbor za informatizaciju i medije.

Budućnost naše javne HRT ovisit će u velikoj mjeri o stvaranju atmosfere dobre profesionalne suradnje stvaralaca programa s ovakvim Vijećem. Profesionalac ne mora biti posve apolitičan ali uvijek mora zatomiti poriv izravnog uplitanja vlastitih stavova u program a u tome je izvrstan primjer, kaže zastupnik na temelju svoje prakse dok je bio na čelu Vijeća, gospodin Obrad Kosovac.

U troentitetnoj ustanovi kao što će biti HRT po naravi stvari ugroženi će biti slabiji partneri, Radio i Glazbena proizvodnja a predložene odredbe (članak 55.) ne rješavaju dovoljno dobro njihovo financiranje i ne bi bilo dobro kad bi Hrvatski radio bio u sjeni velikog brata, Televizije, ostao i dalje

siromašan rođak. Tim prije što Hrvatski radio doista djeluje na tržištu gdje postoji više od stotinjak radio postaja. HTV još uvijek nema dovoljno konkurencije i zato je potrebna privatizacija trećeg programa i dodjeljivanje frekvencije nacionalnim i regionalnim mrežama, rekao je, među ostalim.

Usljedilo je nekoliko ispravka netočnih navoda pa je tako mr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** rekao da na HTV ne vlada dvovlašće već četvero-vlašće i da optimizam gospodina Škrabala nema nikakvo utemeljenje jer da ćemo postati (danom prihvaćanja ovog Zakona sramota Europi jer ukidamo javnu televiziju i uvodimo državnu i svu vlast dajemo u ruke jednog čovjeka koji će biti samo poslušnik vlasti. **Jadranka Kosor (HDZ)** osvrnula se na navod zastupnika Škrabala o dodatnim prihodima HTV od reklama te rekla da su ti prihodi smanjeni za oko 13 posto ili 25 milijuna kuna u odnosu na prethodnu godinu. **Ivo Lončar (nezavisni)** opovrgnuo je pak navod zastupnika Škrabala o novinaru Kosovcu jer da je on bio izvrstan profesionalac za ubijanje istine, za spletke i stvaranje laži, izvanredan policajac za svoje gazde 60-tih godina pa sve do njegove smjene 2000. godine.

Nejasni kriteriji za izbor Vijeća

Krunoslav Gašparić (HB) rekao je, u ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka, da je ovo jedan od najznačajnijih zakona za suvremenu demokratsku državu i demokratsko društvo u cjelini jer osiguranje neovisnosti i slobode najjačeg medija u neraskidivoj je vezi s razvojem i očuvanjem. U Hrvatskoj je značenje takvog zakona još naglašenije jer se radi o mediju na koji, u strukturu i djelovanje, utječe sama država a ako se zna da zbog niskog standarda za većinu građana RH HTV predstavlja jedini izvor informacija i time osnova za kreiranje stava javnosti to je odgovornost predstavnika zakonodavne vlasti još veća.

Ovim zakonom dobivamo državnu televiziju ili kako neki tvrde partitokratsku televiziju pod kontrolom vladajućih stranaka u hrvatskom Parlamentu. Takvom vrstom kontrole upravo se negira osnovna pretpostavka o važnosti i neovisnosti medija za demokratsko društvo i njegov razvoj u tom pravcu. Teza o Televiziji u službi demokratske

javnosti ipak je bila misao vodilja predlagateljima bivšeg, sada važećeg Zakona no ideja je napadnuta već u početku. Interesni krugovi i lobiji nisu se tako lako htjeli odreći programskog utjecaja a sve je rezultiralo uredničkim pobunama i ucjenama a glavna je urednica samim postavljanjem postala trn u oku određenih krugova (povezivala se s klerom, s desnicom) a danas se pak cijeli urednički kolegij proziva zbog navodnog skretanja udesno. Idejni začetnici javne televizije očigledno nisu dugo izdržali, izbori su blizu, ambicijama nema kraja, odluka je pala, televizija se mora vratiti u njihove ruke. Plemenite ideje o javnoj televiziji ostale su samo puste želje demokratske javnosti, u kratkom razdoblju predstavljen je ovaj novi zakon a koji će osigurati djelomično čistku nepodobnih na HRT-u i vratiti izborni adut u rukav vladajuće koalicije i tu je sukus i svrha ovog zakona, kaže zastupnik. Članove Vijeća birat će parlamentarna većina koja će se u odabiru voditi nejasnim kriterijima odnosno jasnim političkim kriterijima. Ugled Hrvatskog sabora ponovno se pokušava baciti u blato pretvarajući ga u politički plac gdje će se trgovati mjestima u Vijeću.

Sam vremenski rok i neograničene ovlasti privremenog ravnatelja idu u prilog tvrdnji kako se netko odrekao ideje općeg dobra putem javne televizije u ime ostvarenja ili stranačkih izbornih ambicija ili možda interesa i ambicija pojedinih lobija. Nitko se nije pitao ni zatražio jasne argumente iz kojih bi bilo vidljivo da sadašnji sastav Vijeća

Sam vremenski rok i neograničene ovlasti privremenog ravnatelja idu u prilog tvrdnji kako se netko odrekao ideje općeg dobra putem javne televizije u ime ostvarenja ili stranačkih izbornih ambicija ili možda interesa i ambicija pojedinih lobija.

HRT-a ne obavlja adekvatno posao i znači li to da su zakazale institucije kao što su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zajednica sveučilišta, Matica hrvatska i dr. koje su sudjelovale u sastavljanju Vijeća HRT-a.

Zanimaju me njihove greške, propusti zbog kojih želimo isključiti dio te građanske i demokratske javnosti, kaže zastupnik držeći kako ih nema jer ne postoje. Jedini argument da se zakon mijenja u tom segmentu zbog trenutačnog uredničkog kaosa nema opravdanje jer je taj isti politički kaos nametnut od različitih interesnih lobija. Stoga je apsurd da ako želimo u budućnosti spriječiti ovakve situacije dati odriježene ruke radu interesnih lobija koji su do ovoga doveli, rekao je, među ostalim zastupnik navodeći da se ne može ni ublažiti ozbiljnost kritika OESS-a.

Ova vlast pod krinkom građanske dobrobiti propisuje Vijeće HRT-a kao tijelo bez ikakvog utjecaja ili pak malog utjecaja predstavnika građana u potpunoj političkoj ovisnosti. Mala je to žrtva, kaže zastupnik, za izborne ambicije vlasti koja se nije ustručavala dva puta promijeniti Ustav, ukinuti Županijski dom, Financijsku policiju, smijeniti predsjednika Vrhovnog suda i suce općinskih sudova, promijeniti blagdane i praznike.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** ocijenio je kao netočan navod predgovornika da će se ugled Hrvatskog sabora baciti u blato što će većinom glasova netko birati bilo što. Novi izum bi bio kad bi se biralo manjinom glasova, za to se zalaže možda predgovornik, ali to bi zaista bilo bacanje ugleda ovog Sabora u blato, rekao je.

Važno je znati personalni sastav Vijeća

Zlatko Kramarić (LS) u ime Kluba zastupnika LS-a naglašava kako ovaj zakon zaslužuje pozornost i da je vrlo važno kakav će biti njegov sadržaj. Dosadašnje rasprave o Televiziji u Saboru mogle bi se parafrazirati i reći ništa novo a zastupnik ima osjećaj, kaže, da "se ponašamo kao mačak oko vruće kaše". Ovaj zakon je par excellence političko pitanje i svaki put kad je u pitanju politika javljaju se sve razlike i to ne samo u odnosu među opozicije i pozicije nego i među vladajućom koalicijom i ne postoji konsenzus o temeljnim ciljevima. A vrlo je važno vidjeti može li postojati taj konsenzus koji bi omogućio da doista Televizija više ne postane medij, pogotovo u ovo predizborno vrijeme ili u izbornoj godini, oko kojeg se s toliko strasti zalažemo a time zapravo već unaprijed s idejom

da se stvar ne razriješi nego da se zapravo samo na neki način i dalje perpituiru ovo negativno stanje.

Ako sudjelujemo u politici i ako smo političari onda si ne možemo dopustiti luksuz da glumimo neutralnost (ni liberali nisu imuni od toga da neke stvari žele podrediti svojim interesima) a kontrolirati svekoliki život u ovoj našoj zemlji vjerojatno je najlakše preko Televizije, rekao je, među ostalim zastupnik napominjući da je i zakonodavcu zapravo teško zauzeti neutralnu poziciju. Zastupnik ne bi želio sudjelovati ni u kakvim preporukama za neke smjene a sve ovo što svakodnevno možemo pročitati i čuti u medijima pokazuje stanje duha koje svakako treba mijenjati. Vrlo se lako brkaju profesionalnost, autonomnost s anarhičnošću ili s nečim što se ovog trenutka događa na našoj Televiziji.

Vrlo je važno kada se zapravo donosi neki zakon a čini se da je možda pravo vrijeme za ovaj zakon odavno prošlo ili da možda treba pričekati neko novo vrijeme bez manje strasti. Mi Televiziju ne radimo za nikakvo Vijeće Europe, nikakvu EU nego za naše domaće (ne)prilike. S obzirom na pitanje legitimiteta i Vijeća i urednika i novinara ovo jedno anarhično stanje se svelo na to da se ne može govoriti o nekoj konkurentnosti naše Televizije i da se javnosti nudi na ravnopravan način sve moguće političke i ine opcije, nego da se stvara slika da smo svi mi zapravo isti i da među nama nema baš apsolutno nikakvih razlika. Kao član LS-a ne može pristati, kaže na takvu logiku i boji se da ni ova rasprava oko Vijeća neće dati rješenja kojima smo se nadali. Ove manje zakonodavne intervencije osobito uoči izbornih ciklusa uvijek vode kratkoročnim politiziranim rješenjima koja zapravo pogoršavaju ionako loše stanje u medijima. Pri tome se uvijek preuređuje upravljanje državnom televizijom, njenim informativnim programima a potpuno su zanemareni lokalni elektronski mediji, nadasve radio, upozorio je zastupnik podsjećajući da se LS dosad zalagala protiv ovog monopola i za pluralizam. Trebalo bi ići još dalje (to je na sjednici Vlade iznio i LS-ov ministar Kovačević) i pokušati privatizirati sva tri programa HTV-a. Ako možemo privatizirati HEP, hotele, INU onda se postavlja pitanje koje su prave smetnje da ne možemo privatizirati i HTV.

Kad je riječ o Vijeću, rekao je među ostalim, vrlo je važno dobiti odgovor na pitanje o njegovom personalnom sastavu jer mora biti jasno koji su to ljudi, koji bi izvršili cijeli ovaj projekt koji nije ni malo jednostavan, a u duhu jedne posvemašnje demokratizacije.

Mr.sc. **Zdenka Čuhnil (HSS, zastup. pripad. češke i slov. nac. manjine)** rekla je da Klub zastupnika nacionalnih manjina podržava donošenje ovog zakona iako je i 2001. bio uvjeren, donoseći sada važeći Zakon da su zaista stvoreni svi preduvjeti za transformaciju HRT u javnu ustanovu. Teoretski HRT je postala javna ustanova u službi javnosti financirana od javnosti pa i od nje kontrolirana, nažalost, svjedoci smo, kaže zastupnica, da na Prisavlju u Zagrebu puno toga ne funkcionira. Nije provedena strukturna i profesionalna reforma HRT-a, došlo je do miješanja ovlasti, pada profesionalizma itd.

Pozitivno je što se u ovom zakonu obvezuje HRT da u ostvarivanju televizijskog i radijskog programa mora osigurati programske sadržaje s regionalnim posebnostima.

Sada imamo Konačni prijedlog zakona koji je ponovno svojevrsni eksperiment od same zamišljene organizacije HRT-a kao zajednice ustanova a mi zaista želimo da transformacija HRT-a javni medij uspije.

Zamjerke ovog Kluba zastupnika na predloženi zakon su što nova organizacija HRT-a predviđa previše visokih upravljačkih položaja (četiri ravnatelja, tri direktora itd.) više administrativnog osoblja, drugim riječima porast troškova umjesto njihovog smanjenja. Način i nejasnoća oko izbora Vijeća HRT-a i dalje ostavlja sumnju u pristranost i moguću politički utjecaj pa bi bilo nužno ako već članove Vijeća HRT-a bira i razrješava Hrvatski sabor da to čini barem dvotrećinskom većinom, rekla je zastupnica. Dodala je da je ovaj Klub zastupnika zahvalan što je ostavljeno i mjesto za predstavnika nacionalnih manjina no da ne bi želio da taj izbor bude kao u prethodnom mandatu po nepoznatim kriterijima i vrlo netransparentan.

Pozitivno je što se u ovom zakonu obvezuje HRT da u ostvarivanju televizijskog i radijskog programa mora osigurati programske sadržaje s regionalnim posebnostima, rekla je zastupnica govoreći šire o značenju tih emisija koje imaju veliku gledanost i uživaju povjerenje gledatelja i u dobroj mjeri amortiziraju nezadovoljstvo zbog neravnomjerne zastupljenosti pojedinih dijelova zemlje u nacionalnom programu ali i u manjinskom programu. Bez regionalnih programa udaljujemo se od europskih stremjenja, nema javne televizije i nepristranog informiranja javnosti na regionalnoj razini a to znači i očuvanje regionalnih centara. Zbog svoje zemljopisne osobitosti Hrvatska mora težiti posebno snažno izraženim regionalnim identitetima i interesima i to što HRT ima lanac od 20 lokalnih studija prednost joj je u odnosu na komercijalnu konkurenciju. Regionalni studij kao dopisnička mreža nezamjenjivo nadopunjuju ulogu nacionalnog servisa javne televizije i u tom pogledu ne bi trebalo biti veće razlike u statusima radijskih postaja. Ovaj Klub zastupnika podnio je i amandman -(uz njega će i podržati predloženi zakon) - prema kojem bi se tri posto od ukupno prikupljenog iznosa mjesečne pretplate išlo u korist Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnih medija.

Jadranka Kosor (HDZ) ispravila je navod predgovornice rekavši da predloženi zakon ne jamči spomenutu zastupljenost manjina u Vijeću dok prethodni i sada važeći Zakon to taksativno navode.

Što kraća privremenost

Ivan Čehok (HSLs) govorio je u ime Kluba zastupnika HSLs-a podsjećajući najprije da mnogi zakoni koji pokrivaju egzistencijalna područja za naše građane (gospodarski razvitak, reforme školstva itd.) nekako stoje a da se furioznim tempom raspravlja o Zakonu o HRT-u te da gotovo nema zakona o kojem se u ove tri godine više raspravljalo nego o Zakonu o HRT-u. To nas sve treba zabrinuti i kao zakonodavno tijelo trebamo se zapitati je li doista HRT kao javna ustanova toliko bitna da se o njoj toliko raspravlja, napomenuo je, smatrajući da nema nikakvog razloga da se s tim zakonom žuri (a i radi minimuma političke korektnosti i taktičnosti jer se najavljuju izbori).

Kad se govori o sadržaju ovog zakona zastupnik je naglasio da Hrvatskoj prije svega treba zakon o telekomunikacijama i zakon o elektroničkim medijima. Vidljivo je da je u ovaj predloženi zakon potrpano sve što god je na neki način vezano uz HRT a ne bi trebalo biti organski dio ovog zakona, primjerice, prekršajne odredbe koje bi trebale biti u nekom drugom zakonu a i pristojbe, za koju se može reći da je para porez odnosno jedan namet hrvatskim građanima. Potonje bi trebalo drugačije definirati tim više što se predviđa da se tri posto od ukupne pretplate izdvaja za neki Fond koji još nije ustrojen (sve to upućuje da je potreban zakon o telekomunikacijama itd.).

Moramo biti svjesni da mnoge javne televizije ili nacionalne u Europi imaju manje zaposlenih nego što ih danas ima HRT a na predložen način dodatno ćemo učiniti složenijim proces odlučivanja i neće postići bitan korak naprijed.

Što se tiče programskog Vijeća HRT-a Klub zastupnika HSLs-a već je pri donošenju sada važećeg Zakona upozorio da udruge civilnog društva i samo civilno društvo u Hrvatskoj boluju od svih boljki mlade demokracije i da će preko ustanova civilnog društva nekako prodirati i politička i pseudopolitička, ideološka i zamaskirana stajališta. Ni predloženi zakon, time što će Sabor birati 11 predstavnika u Vijeće, neće sriječiti mogućnost ideološke manipulacije i instrumentalizacije pojedinih članova a ni da se događa kao sada da je jedna trećina članova u ostavci ili da se opstruira ili blokira rad Vijeća HRT-a, rekao je zastupnik. To da Sabor potvrđuje predložene predstavnike udruga civilnog društva na neki način pokazuje da ne vjerujemo ustanovama civilnog društva. No bolje je i preboljeti dječje bolesti civilnog društva nego imati potpuno paraliziranu i politički instrumentaliziranu javnu televiziju.

Iz cijelog predloženog zakona je vidljiv pokušaj, mišljenje je ovog Kluba zastupnika, da se ovlada informativnim programom no građane ove države ne zanima ono što zanima političare, u primarnom smislu informativni program već dobar zabavni i humoristički program, rekao je, među ostalim. Posebno spornim je ocijenio što se Prijelaznim i završnim odredbama omogućuje sadašnjem ravnatelju HRT-a da postane regent i da vlada

HRT-om, da odlučuje o tome tko će biti privremeni urednici i da praktično do izbora propisanog izbora novih urednika on postavlja ljude kako želi i da čini što ga volja u jednom regentskom sustavu. Prema ovom zakonu u najboljem slučaju Vijeće bi se moglo konstituirati krajem travnja ove godine odnosno početkom svibnja a nova upravljačka struktura bi mogla biti izabrana koncem jeseni u najboljem slučaju a do tog vremena bit će privremeni urednici izabrani po želji i nahodanju sadašnjeg ravnatelja. To je za Klub zastupnika HSLs-a potpuno neprihvatljivo i ako se to ne promijeni nije spreman glasovati za ovaj zakon, rekao je na kraju.

Jadranka Kosor (HDZ) ispravila je predgovornika i rekla da prema istraživanju agencije Puls informativni program je na prvom mjestu gledanosti na HRT-u.

Zaustavljanje anarhije na HRT-u

Vesna Škare-Ožbolt (DC) tražila je riječ u ime Kluba zastupnika DC-a navodeći da raspravljajući o novom zakonu o HRT-u Sabor zapravo raspravlja i o svim dosadašnjim svojim odlukama, pravim i krivim, jer je donio postojeći Zakon o HRT-u. Uz njegovo donošenje vladalo je opće zadovoljstvo da je Zakon najbolji mogući no već na početku mandata Vijeće se jedva konstituiralo uz brojne probleme, mnogi njegovi članovi su kasnije otišli nezadovoljni njegovim radom a u Vijeću se u međuvremenu formirala i nova politička grupacija - za treću Hrvatsku koja će možda izaći

Sada se doista može reći da je postojeći zakon s dvostrukim kontroliranim organima upravljanja HRT-a bio loš eksperiment, da je doživio pravi debakl i treba nam novi zakon kako bi se što prije zaustavila ova anarhija.

i na parlamentarne izbore. Pad gledanosti je velik i zbog kaosa u programu, gledateljstvo je nezadovoljno a bilježi se i gubitak od 50 milijuna kuna od marketinških prihoda.

Na Televiziji (jer vidi se da Radio nije predmet ove rasprave) vlada rat

raznih gospodarskih i političkih interesa i ako se ne donese novi zakon o Televiziji ovakvo stanje će platiti hrvatski građani. Danas nije uopće bilo rasprave o tome da li Televizija treba biti trgovačko društvo, kao što je zastupnica predlagala, kaže, svojim zakonskim prijedlogom ili ne, a što je strateško pitanje za budućnost Televizije. Sve se lomi oko toga kakvo Vijeće treba i koliko će političku snagu ono imati i svi smo bili pobornici kontrole HRT-a od civilnog društva a nismo se zapravo tada pitali koga te udruge zastupaju pa se upravo zato pojavila i spomenuta treća grupacija, rekla je zastupnica.

Sada se doista može reći da je postojeći zakon s dvostrukim kontroliranim organima upravljanja HRT-a bio loš eksperiment, da je doživio pravi debakl i treba nam novi zakon kako bi se što prije zaustavila ova anarhija, rekla je. Nama treba stručno Vijeće a ne više nekakva kombinacija ovog ili onog modela. Ti članovi trebaju biti imenovani na pet godina, drži ovaj Klub zastupnika, kako bi doista bili neovisni o svakoj političkoj i saborskoj većini, naglasila je dodajući da će ovaj Klub podnijeti i određene amandmane o čijem prihvatanju ovisi potpora ovom zakonu.

Dobar i konzistentan Prijedlog

Enad Stazić (SDP) rekao je da Klub zastupnika SDP-a podržava predloženi zakon i da će glasovati za njegovo donošenje a da se je pri donošenju sada važećeg Zakona snažno zauzimao za punu materijalnu i programsku neovisnost HRT-a, posebno od političkih centara moći.

Kada je materijalna neovisnost u pitanju položaj HRT-a je znatno izmijenjen nakon 2000. godine - ukinut je PDV na pretplatu a u određivanju visine pristojbe uveden je automatizam tako da Vlada više ne može svojom voljom (ne)odobravati povećanje iznosa te pristojbe, rekao je, među ostalim zastupnik ne zaobilazeći ni programsku neovisnost HRT-a. Do nje je SDP-u jednako tako stalo a rješenje u sada važećem Zakonu da Vijeće sastavljaju institucije civilnog društva bilo je izraz povjerenja u te institucije (rješenje koje ne poznaje ni jedna europska zemlja). No, nažalost, pokazalo se da delegirane osobe nisu predstavljali čak ni te udruge a kamoli cjelokupnu javnost već sami sebe i neki su se od njih unutar samog Vijeća okupili u parapolitičku gru-

paciju koja je najavljivala osnutak stranke i izlazak na izbore a intencija zakona je bila posve druga - udaljiti politiku, posebno stranačku od Vijeća.

Rješenje koje se sada nudi potpuno odgovara praksi europskih zemalja s razvijenom demokracijom i SDP-a smatra da je pitanje o prevladavanju stranačkog nad općim interesom nepotrebno ispolitizirano. Interes SDP-a nikad nije bio pa ni sada na bilo koji način zavladati HRT-om ili stranku dovesti u poziciju da ima bilo kakav politički utjecaj na poslovodstvo pogotovo na uredništva Radija i televizija. Interes SDP-a bio je i ostao otvorena javna, profesionalna, kritična i odgovorna Hrvatska televizija i radio, rekao je, među ostalim šire govoreći o predloženim rješenjima. Sve u svemu Klub zastupnika SDP-a smatra da je ovo dobar, konzistentan prijedlog zakona izašao iz radionice ministra Vujića a kao prijedlog Vlade RH, koji rješava otvorena pitanja HRT-a a da ničim ne narušava materijalnu i uređivačku samostalnost ove ustanove kao javnog servisa.

Ivo Lončar (nezavisni) netočnim je ocijenio navod predgovornika da su urednici Televizije podnijeli ostavke jer da su podnijeli zahtjev za razrješenjem u dogovoru s Upravom kako bi torpedirali glavnu urednicu. Zastupnik Stazić je rekao da pred sobom imamo dobar i konzistentan zakon a tako je govorio i o postojećem (citirao ga) dodavši da je nedavno u Vijeće došao čovjek koji je svojedobno vedrio i oblačio Hrvatskom televizijom no on je režiser, sada snima film i tv seriju za što je dobio pet milijuna DEM a od ministra Vujića milijun DEM pa se postavlja pitanje za koga on igra i kome je to u interesu, rekao je zastupnik.

Potrebno regionalno informiranje

Klub zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a smatra da je temeljna ideja ovog zakona da Sabor i Vlada ne kreiraju program HRT-a ali da to u budućnosti ne čini ni Vijeće HRT-a (što se nažalost dosad činilo) - rekla je **Vesna Pusić (HNS)**. Želi se i na neki način definirati čisti i jasni odnosi između osnivača, države, i dva najmoćnija medija u zemlji, HRT-a, rekla je, među ostalim podsjećajući da je ovaj Klub zastupnika bio protiv sada važećeg Zakona upravo zbog tada-

šnjeg definiranja ovih odnosa odnosno Vijeća HRT-a.

Sada se definira i formalna procedura po kojoj se ti članovi biraju i po kojoj se mogu opozvati (tko se jednom opeče i na hladno puše) a s obzirom na kompliciranost cijele procedure čini se da i nije tako loša spomenuta ideja da možda Programsko Vijeće HRT-a imenuje engleska kraljica, dodala je zastupnica.

Zakon daje podlogu da se kao društvo razvijamo sa svijesću o javnom interesu i o potrebi za političkom uravnoteženom prezentacijom situacije u Hrvatskoj a pitanje provedbe zakona nije u ovom slučaju tehničko pitanje već je ključno i pitanje implementacije (Prijelazne i završne odredbe koje reguliraju interregnum između starog i novog), smatra ovaj Klub zastupnika. Ovaj je zakon dobar, prihvatljiv i može se podržati ako se može realizirati unutar dva-tri mjeseca točnije da Prijelazne i završne odredbe vrijede najviše dva tri mjeseca, rekla je, među ostalim zastupnica. Što se tiče primjedbi na predloženi tekst zakona iznijela je da bi trebalo (članak 5.) ugraditi obvezu regionalnog informiranja kao dijela programskih načela HRT-a a i nagovijestila je amandman ovog Kluba zastupnika koji će se odnositi na definiranje emitiranja radijskih programa u radijske mreže na državnoj razini (postoje primjedbe struke da se nezavisnim radiopostajama onemogućava njihovo pojavljivanje na regionalnoj razini).

Klubu zastupnika HSS-a razumljivi su razlozi za donošenje novog zakona o HRT-u a i jasno je da samo normiranje u konačnici ne može odgovoriti na pitanje kako doći uistinu do kvalitetne javne televizije koja će svoju osnovnu funkciju i temeljnu ulogu obnašati, rekao je, među ostalim **Ante Markov (HSS)** govoreći o predloženom zakonu u ime ovog Kluba. Mi prije svega pozdravljamo i podržavamo sva nastojanja i u okviru ovog Zakona da se ostvari javna televizija i držimo da još ima potrebe da predlagatelj prihvati određene amandmane koji mogu bitno poboljšati sam karakter zakona, rekao je podsjećajući na amandmane koje je podnio ovaj Klub a kojeg posebno zabrinjava mogućnost (članak 63.) privremenog stanja (koje je i najgore) pa se zalaže da se maksimalno može produžiti dva tri mjeseca. Držimo da će se uz amandmane ovog Kluba koji neki način podržavaju

operacionalizaciju i primjenljivost zakona postići puna vjerodostojnost, rekao je na kraju.

Zatim je nekoliko pojašnjenja dao u ime predlagatelja ministar kulture **Antun Vujić** najprije zahvalivši zastupnicima na sudjelovanju u dosadašnjoj raspravi. Podnesen je znatan broj amandmana i mnogi će moći biti usvojeni u interesu popravljivanja ovog zakona i kao iskrene volje Vlade odnosno predlagatelja da se postigne što veći konsenzus i što povoljnije formulacije. Stotinu puta je rečeno da su članovi Vijeća predstavnici civilnog društva a ne politike da dolaze s preporukama značajnih organizacija, ustanova i institucija a kako bi se isključile moguće nečasne namjere (uvijek se stvara mogućnost kod naših zloćudnih mišljenja koja muče ovu zemlju kako se sve smišlja s nekim namjerama), rečeno je da će se formirati interesne skupine od dviju saborskih pozicija kako ne bi došlo do majorizacije, naglasio je i dodao da ne zna za demokratičniji model od ovog načina izbora članova Vijeća.

Što se tiče Prijelaznih odredbi one su prijelazne upravo zato da bi bile što prelaznije i što kraće i u što kraćem razdoblju treba doći do standardnog načina izbora svih ključnih ljudi na HRT-a, rekao je. Svima nam je cilj postići standardno stanje i da što prije dobijemo takvu vrstu utemeljenja HRT-a koja neće proizvoditi nikakve dvojbe oko bilo kakvih namjera vezanih uz nekakve specifične interese, rekao je, među ostalim ministar.

"Gospodine Vujiću, doista Vas poštujem kao intelektualca, ali na članku 63, pozavidio bi čak i drug Edvard", replicirao je **Ivo Lončar (nezavisni)**.

HRT se uklopio u stilistički prikaz hrvatske javnosti

Slijedeći govornik bio je **Zlatko Canjuga (HND)**. Smatra da je svakako potrebno izvršiti određene promjene na Hrvatskoj televiziji, koja se, kaže, uklopila u nekakav stilistički prikaz hrvatske stvarnosti. Dodao je kako ovaj zakonski prijedlog pokazuje interes politike prema Hrvatskoj televiziji. Složio se s time da se svaki političar izbaci iz Vijeća HRT-a jer je, kaže, politika na HRT-u pridonijela primitivizaciji hrvatskog društvenog i javnog života. Velikim problemom upravljanja Hrvatske radiotelevizije

drži to što će postojati glavni ravnatelj, direktor programa i glavni urednik, rekavši da je nepotreban ravnatelj ako postoji glavni urednik. Istaknuo je potom kako je Hrvatsku televiziju odlikovao njen dramski program koji se danas ni jednim dijelom zakona ne potiče. Predložio je da se uvede kako bi 30 posto dramskog programa trebalo biti domaće proizvodnje, jer, kaže, HRT ima dovoljno ljudi koji su takvo nešto sposobni raditi, ali je zbog političkog meteža televizija dovedena u takvu situaciju. Drži da treba imati povjerenja u ljude, bez da im se nameće rješenje kako bi podlegli kontroli. Zaključio je na kraju da je HDZ imao prije zadnjih izbora u vlasti i mnoge druge stvari osim HRT-a, a da je ipak hametice izgubio konstatirajući da se televizijom ipak ne može u sve uvjeriti hrvatski narod.

HDZ nije hametice izgubio, nego je nakon izbora bio najjača stranka pojedinačno po glasovima - ispravila je **Jadranka Kosor (HDZ)**, dodavši kako je izgubio samo zato jer nije mogao formirati vlast u Saboru.

Što se tiče kontrole i političkog meteža, kojega Canjuga je svoje-vremeno vijorio između Dinama i televizije, imao je 9 funkcija u isto vrijeme i najmanje upravo on treba reći kakvi su političari, ustvrdila je **Dorica Nikolić (HSL)**.

Možda baš zbog tih funkcija imam pravo kazati što su političari, odgovorio je **Zlatko Canjuga**.

Zdenka Babić-Petričević (HDZ) je napomenula kako je HDZ na zadnjim izborima dobio 25 posto što je čudo budući da su na listi imali Zlatka Canjuga.

Najmanji pad HDZ-a bio je u Zagrebu u kojem je bio Zlatko Canjuga, rekao je **Zlatko Canjuga**.

Za riječ se tada javio **Ivo Lončar (nezavisni)**. Naglasio je da je danas stanje na HRT-u katastrofalno te da je za to kriva aktualna vlast koja je donijela potpuno suludi Zakon prije godinu i pol dana uspostavivši četverovlašće na televiziji. Smatra da će stanje na Hrvatskoj televiziji biti katastrofalno i za godinu dana, jer aktualna vlast ponovno donosi suludi Zakon koji nas vraća 20 godina unatrag. Naglasio je da je predloženi zakon nakaradan jer aktualna politika želi ovladati svim segmentima HRT-a, kao što su imali do 1990. godine. Promjenom postojećeg zakona, kaže, smijenit će se nepoćudno Vijeće, urednička ekipa te se želi

postaviti svoje ljude. Pojasnio je da prema članku 63. glavni ravnatelj dobiva takve ovlasti kakve nikada ni jedan ravnatelj u povijesti te kuće nije imao jer može smjenjivati i postavljati urednike. Gospodin Lončar je potom

Stanje na Hrvatskoj televiziji bit će katastrofalno za godinu dana, jer aktualna vlast ponovno donosi suludi zakon koji nas vraća 20 godina unatrag.

pojasnio kako je ukinut glavni urednik i ukinut je institut javnog natječaja za glavne urednike. Dao je tada i prijedlog kako birati Vijeće HRT-a. Drži da bi javni natječaj trebao raspisati Hrvatski sabor, potom bi se svi kandidati stavili u šešir i izvlačenjem bi se dobila tražena osoba. Na kraju izlaganja osvrnuo se i na stvaranje Foruma 21 kada je, kaže, vođa tadašnje oporbe, a sadašnji hrvatski kancelar rekao: "Kolege novinari vidimo se na javnoj televiziji". Pogledajte sada članak 63. i kako nas s njime vodi u Europu i kako nam govori o javnoj televiziji, konstatirao je zastupnik.

Dr.sc. **Ljerka Mintas-Hodak (nezavisna)** je rekla da ova vlast provodi već drugi put u trogodišnjem mandatu provodi promjene na Hrvatskoj radioteleviziji. Smatra da je tu suvišna bilo kakva diskusija podržavši sve koji su do sada razotkrivali neuvjerljivost navodno plemenitih motiva predlagatelja. Kako je moguće, upitala je, da Vlada ustraje na rješenjima koja su do sada negativno ocijenjena od svih relevantnih međunarodnih institucija i stručnih pojedinaca? Predstavnici OESS-a, napomenula je, su u više navrata javno ocijenili i poručili Vladi da je promjena načina izbora članova sada programskog vijeća nazadak u odnosu na postojeće stanje. Utoliko čudi, kaže, to što su neki visoki državni dužnosnici svojim potpisima na izjavi o usklađenosti netočno posvjedočili kako je Nacrt prijedloga ovog Zakona u potpunosti usvojio primjedbe konzultanata OESS-a i Vijeća Europe. Za novi koncept je rekla da je nazadak u odnosu na ono što od nas očekuje Europa i rješenje koje otvara vrata još znatnijem utjecaju vladajuće politike na program HRT-a. Naglasila je kako će sukladno članku 63. sadašnji ravnatelj gospodin Galić to i ostati,

napomenuvši da je poznato da on uobičajeno svojom odanošću opslužuje političke elite napose sadašnju. Najveću poteškoću vidi u izboru 11 članova novog Programskog vijeća. Dodala je kako ne treba čuditi što udruženje novinara Republike Hrvatske danas demonstrira pred Saborom i dijeli letke na kojima upozorava da se radi o Zakonu koji će Hrvatsku televiziju uvesti pod kontrolu političkih stranaka, a ne u javnu televiziju u koju se svi kunemo i za koju se zalažemo. Predložila je da se ovaj Zakon pusti u još jedno čitanje do kada ga treba doraditi, rekavši kako je koristan prijedlog IDS-a da se početak primjene ovog Zakona odgodi nakon parlamentarnih izbora.

Netočan navod kako ravnatelj HRT-a opslužuje političke elite ispravio je mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)**. Istaknuo je kako komentator s finalne utakmice sa svjetskog prvenstva u rukometu nije uopće spomenuo da su u gledalištu bili premijer Račan te ministri Crkvenac, Picula, Strugar i Mimica.

Zakon bi trebao ići u treće čitanje

Utjecaj televizije na kreiranje stava javnosti je između 75 i 80 posto, rekla je **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSLs)** dodavši kako je onda jasan interes politike za patronatom nad Hrvatskom televizijom. Postoji li uopće takva politika koja će se dragovoljno odreći utjecaja na kreiranje javnosti o kojoj u biti ovisi, upitala je. Smatra da bi svi razlozi koje predlagatelj navodi kao razloge donošenja novog zakona mogli biti konzumirani kroz promjene postojećeg Zakona o HRT-u. Istaknula je da raspravom dominiraju dva bitna pitanja, jedno je procedura o izboru 11 članova Vijeća HRT-a, a drugo su prelazne odredbe u članku 63. temeljem čega će ravnatelj imati pravo izvršavati kadrovske promjene. Drži da se takvim rješenjima ide ispod postojećeg nivoa i ne daju se nikakve nade da će se eliminirati krize i omogućiti procvat u radu Hrvatske radiotelevizije. Drži da je trebalo produžiti rokove za razdvajanje televizije od radija, provesti usklađivanje s Konvencijom o prekograničnoj televiziji i riješiti postojeće dvovlašće. Pridružila se potom svima koji misle da treba rješenje za kvalitetnijim zakonom tražiti u trećem čitanju.

Mladen Godek (LIBRA) je bio mišljenja kako predlagatelj iskreno

želi da Sabor donese zakon koji bi što više poštivao profesionalnu slobodu novinarstva i istovremeno postigao u tom smislu maksimalne demokratske standarde iznad mnogih zemalja Europe. Napomenuo je kako će se u izboru Vijeća HRT-a poštivati konsenzus između pozicije i opozicije te pita zar je moguće na veći način opoziciji dati značenje? Istaknuo je da cijeli dan sluša kritike bez konkretnih

Predlagatelj iskreno želi da Sabor donese zakon koji bi što više poštivao profesionalnu slobodu novinarstva i istovremeno postigao u tom smislu maksimalne demokratske standarde iznad mnogih zemalja Europe.

prijedloga, ponudivši rješenje da se glasuje tajno. Što se tiče prelaznih i završnih odredbi, odnosno članka 63. rekao je da su one nužne u slučajevima kada se prelazi s jednog na drugi sistem upravljanja. Istina, kaže, da se u tom privremenom razdoblju ostavila velika vlast u rukama jednog čovjeka, ali radi se, kaže, o čovjeku koji je jednoglasno izabran od Hrvatskog sabora. Predložio je da to razdoblje traje do 15. svibnja zamolivši zastupnike da ne govore kako se sve radi zbog izbora. Složio se s time da postoji opasnost od političke majorizacije, ali ona će biti izbjegnuta amandmanom, te je, kaže, Zakon sjajan. Pojasnio je da će članovi Vijeća biti birani dva puta, jednom u svojim društvenim institucijama, a drugi puta od Sabora. Zaključio je da se za njegove stavove može palac okrenuti dolje, ali je zamolio da za Zakon ruke budu gore.

Dezinformirali ste hrvatsku javnost jer ravnatelj HRT-a nije izabran u Saboru nego ga je tijesnom većinom izabralo Upravno Vijeće HRT-a, rekao je **Ivo Lončar (nezavisni)**. Osvrnuo se i na izjavu o iskrenosti predlagatelja naglasivši kako mijenjanje zakona na ovakav politički način nema veze s iskrenošću. Upitao je potom kako je moguće da temeljem istog Zakona bude izabran ravnatelj HRT-a i Upravno vijeće HRT-a te je li i to iskrenost?

Ispravak netočnog navoda na izlaganje gospodina imala je i **Jadranka Kosor**. Smatra da nije točno kako će članovi Vijeća HRT-a biti

podvrgnuti dvostrukom izboru, jer nitko neće predlagati građane. Drži dalje kako spomenuto privremeno stanje može dugo trajati jer Sabor nema roka do kojeg treba odlučiti o izboru članova Vijeća.

Repliku je potom imao **Željko Glavan (HSLs)**. Smatra da će posljedica ovog Zakona biti preimenovanje Hrvatske televizije u privremenu televiziju na neodređeno vrijeme.

Mladen Godek je odgovorio da se ne kritizira nego da se izade s prijedlogom. Privremenost, kaže, postoji, jer je rečeno da će ona postojati dok se ne uspostavi po ovom zakonu Vijeće. Ne znam što je u mom izlaganju bilo uopće loše, zaključio je.

Zakon neće ništa riješiti

Joško Kontić drži da ne bi trebalo ovako kvalificirati predloženi Zakon, ali da ga neće podržati iz razloga što misli da on neće riješiti niti jedan otvoreni problem, nego će ih još i stvoriti. Kaže da su tu dva ključna momenta sadržana u člancima 18. i 63. To je, kaže, kao prvo odabir članova Vijeća HRT-a. Mišljenja je da nije problem tko će sjediti u Vijeću, nego to što Hrvatska televizija predstavlja jedan segment hrvatskog društva koji prolazi kroz težak proces tranzicije i demokratskog sazrijevanja. Problem je u tome što ne funkcioniraju i neke druge institucije, zaključio je zastupnik, dodavši da problema ima i u Hrvatskom saboru. Istaknuo je da Sabor nema u ovom sazivu demokratski ni moralni legitimitet da govori o sprječavanju političke majorizacije jer je ona na djelu svakim danom funkcioniranja našeg parlamenta. Bit će puno, dodao je, puno onih koji bi trebali upravljati a zapravo će opet biti na neki način gurnuti u stranu oni koji bi trebali pridonijeti daljnjoj profesionalizaciji programa. Ključnim za bolje funkcioniranje Hrvatske televizije drži osnaživanje civilnog društva i ostalih institucija u Hrvatskoj. Što se tiče članka 63. mišljenja je da jedan čovjek ne može na sebe preuzeti da odlučuje gotovo o svemu u jednom nedefiniranom periodu. Na kraju je ukazao kako je u jednim dnevnim novinama na naslovnici osvanula velika slika Ivice Račana s hrvatskom zastavom rekavši da se takvo nešto na Hrvatskoj televiziji ne može dogoditi te da je možda u tome i problem.

Umjesto kadrovskim trebali bismo se više baviti programskim rješenjima

Ministru je, očito, bilo važno samo mišljenje političkih stranaka a ne zastupnika kao pojedinaca, iako bismo mi ovdje trebali biti glas naroda, a klubovi glas politike, konstatirao je **Željko Glavan**. Zalaže se inače, za to da se zadrži staro rješenje, odnosno da Vijeće HRT-a čine zastupnici Hrvatskog sabora jer su oni najbolji reprezentant volje hrvatskih građana (sve ostalo su umjetne tvorevine). To je logično, budući da HRT pretplatu plaćaju svi vlasnici radio i TV prijemnika i svi oni imaju pravo da u programu budu zastupljeni njihovi interesi i afiniteti, napominje zastupnik. Najžalosnije je to, da se političari uglavnom bave kadrovskim rješenjima, dok se u zakonskom prijedlogu vrlo malo (samo načelno) govori o programskim rješenjima. Nema naznaka ni o

U Vijeću HRT-a trebali bi sjediti zastupnici Hrvatskog sabora i to većina iz redova oporbe.

rješavanju statusa regionalnih studija, iako su regionalni programi itekako gledani, ne jamči se zaštita hrvatske produkcije, ne govori se o Hrvatskom radiju, itd. Program Hrvatske televizije je zasigurno kvalitetniji od televizija mnogih susjednih zemalja, pa čak i onih razvijenijih od Hrvatske, a svi mi smo opsjednuti informativnim programom i manipulacijom informacijama, negoduje zastupnik (to zakon ne može riješiti, kao ni problem eventualnog utjecaja politike). S tim u svezi predložio je da većinu članova Vijeća HRT-a čine oporbeni zastupnici, što bi spriječilo da vladajuća koalicija ima presudni utjecaj na informativno-politički program. Mišljenja je, naime, da će novopredloženi način izbora Vijeća HRT-a imati iste efekte kao i sadašnje rješenje (treba se prisjetiti cirkusa oko izbora Vijeća HRT prema postojećem zakonu). Više je nego očito, da će temeljem članka 63. HRT postati privremena i to na neodređeno vrijeme, tvrdi zastupnik. Uostalom, ta kuća i sada posluje protuzakonito, budući da još nije proveden zakon o razdvajanju Hrvatskog radija i Hrvatske televizije. Valjda poučeni

iskustvom da se prijelazne odredbe ne realiziraju u zakonskom roku, predlagatelji ovaj put nisu ni odredili taj rok, kaže zastupnik. Ako vladajuća koalicija usvoji ovaj zakon, to svakako valja ispraviti. Naime, ovo privremeno rješenje ne može trajati unedogled, a treba zaštititi i domaću produkciju. Osim toga, valja razraditi i položaj regionalnih TV centara i radijskih postaja (neprihvatljivo je da, primjerice, Radio Rijeka cijeli dan emitira samo glazbu strane produkcije).

Precizirati kriterije i postupak izbora članova Vijeća HRT-a

Po mišljenju **Mirjane Didović (SDP)** donošenje ovog Zakona treba poduprijeti iz više razloga. Na prvom mjestu spomenula je nezadovoljstvo velikog dijela javnosti stanjem na HRT-u, zatim međunarodno preuzete obveze Republike Hrvatske (potpisivanjem Europske konvencije o prekograničnoj televiziji te Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju) te nedorečenost nekih odredaba u postojećem Zakonu koje nisu sasvim jasno definirale odnose i ovlasti između tijela HRT-a. Iako dio urednika i novinara smatra da je problem u unutaršnjem ustroju HRT-a te da zakon ne sprječava upravu da organizira tu kuću i pripremi je za konkurenciju, dobro je - kaže - da su ponudena nova zakonska rješenja kojima se otklanjaju neke nejasnoće (poglavito kad je riječ o djelokrugu rada i ovlastima programskog vijeća HRT-a, ravnatelja, glavnih urednika i direktora programa).

S obzirom na prisutno nezadovoljstvo sadašnjom ulogom i načinom rada članova Vijeća HRT-a postavlja se pitanje u kojoj mjeri će predloženi Zakon pomoći boljem funkcioniranju tog tijela. Po mišljenju zastupnice puno važnije od smanjenja broja članova Vijeća je zakonski precizirati sam postupak njihova izbora i kriterije koje moraju ispunjavati. Radi toga bi predlagatelj trebao prihvatiti neke amandmane zastupničkih klubova i saborskih odbora kojima se to pitanje rješava na dobar način (npr. amandman Odbora za informiranje, informatizaciju i medije).

Zastupnica, inače, podupire odredbu prema kojoj saborski zastupnici i drugi državni dužnosnici ne mogu biti članovi Programskog vijeća HRT-a. Napominje da se s time slažu i najveći dio struke i politike. Smatra

da se ni u kom slučaju ne smije odustati od izbora neovisnih predstavnika institucija i udruga civilnog društva, ma što tko mislio o još uvijek nerazvijenom civilnom društvu u Republici Hrvatskoj te o uzrocima sporosti transformacije HRT-a u javnu televiziju. Dakako, postoji mogućnost parapolitičkog djelovanja predstavnika civilnog društva, ali, ne budemo li poticali udruge na odgovorno djelovanje u javnim institucijama, civilno društvo se neće razviti još dugi niz godina.

U nastavku je opovrgnula ocjene koje su se čule u javnosti, da se ovaj zakon donosi radi toga da vlast, odnosno SDP kao najjača stranka u koaliciji, u predizbornoj godini stavi Hrvatsku televiziju pod svoju dominaciju. To je potkrijepila i navodima da veliki dio novinara i urednika, ne samo s HRT-a nego i iz drugih hrvatskih medija, već dulje vrijeme javno ističe kako je utjecaj vladajuće politike na medije u cjelini mnogo manji, nego za vrijeme prethodne vlasti.

Bez profesionalnog angažmana onih koji djeluju u medijima ni najbolji zakon neće omogućiti uspostavu javnih medija, napominje zastupnica. Po njenoj ocjeni ovaj zakon je samo korak na putu ka tome, dok će znatnije poboljšanje stanja brže uslijediti tek privatizacijom barem jednog (trećeg) programa Hrvatske televizije i suočavanjem javne televizije sa stvarnom konkurencijom. Na kraju je izrazila uvjerenje da bi ovaj zakon trebao pridonijeti jasnijim odnosima i ovlastima pojedinih tijela HRT-a, njihovoj samostalnosti ali i većoj odgovornosti, što je pretpostavka za jaču afirmaciju kriterija i novinarske profesije.

Utjecaj politike na medije

Reagirajući na njenu tvrdnju da javnost nije zadovoljna stanjem na HRT-u, **Željko Glavan** je primijetio da pretplatnike prvenstveno zanima kakav je program, dok su političari i mediji opsjednuti zavjerama i politizacijom Televizije. Prema njegovim saznanjima, rezultati istraživanja o tome što javnost misli o Televiziji baš ne govore jako negativno o kvaliteti programa. **Mirjana Didović** je pojasnila da se u svom izlaganju osvrnula na mišljenje velikog dijela stručne javnosti i građana koji su u anketama odgovarali na pitanje o tome koliko su (ne)zadovoljni stanjem na HRT-u.

Pritom su mislili više na program nego na organizaciju, koja je također problematična.

Replicirajući joj, **Dorica Nikolić (HSLS)** je ustvrdila da su neprijeporne činjenice da smo u izbornoj godini, da se zakon mijenja isključivo radi toga da bi se promijenilo vodstvo Televizije (to nisu krili ni predstavnici predlagatelja) te da se predloženim strankama na vlasti ili političkoj eliti omogućuje veća kontrola nad HRT-om. Nema sumnje, kaže, da postoji utjecaj politike na medije, samo još nedostaje kompletan utjecaj na HRT. U prilog tome spomenula je da ni danas, tri godine nakon 3. siječnja, još uvijek ne postoji niti jedan oporbeni medij u Hrvatskoj.

Mirjana Didović uzvratila je da nije negirala da može postojati utjecaj politike na medije, ali da oporba neopravdano apostrofira isključivo utjecaj SDP-a, što činjenično nije točno.

Politički akt, a ne strukovni propis

Po ocjeni dr.sc. **Ante Kovačevića (HKDU)** ovaj zakon je politički akt a ne strukovni propis. Moglo bi se čak reći da se radi o stranačkom zakonu (vladajuće koalicije) koji ima zadaću zadati okvir za medijsku diktaturu u Hrvatskoj. To najbolje potvrđuje činjenica da novinarska struka nije bila pozvana da sudjeluje u njegovoj izradi, osim odabranih podobnika koalicije, koji su poduprli osnovne namjere predlagatelja. I ne samo to. Predsjednik Odbora za informiranje, informatizaciju i medije odbio je zahtjev Udruženja novinara RH da sudjeluju u raspravi o zakonskom prijedlogu na sjednici tog radnog tijela.

Amandmanskim korekcijama precizirati postupak izbora članova Vijeća HRT-a i kriterije koje moraju ispunjavati.

Po riječima zastupnika, predloženim Zakonom se ni na koji način ne jamči stvarna tranzicija HRT-a u javnu radioteleviziju jer se ne osiguravaju strukovna prava, neovisnost i sloboda novinarskog rada prema etičkim načelima i standardima novinarske struke. Upravo bi odredbe koje

bi se odnosile na obnašanje novinarskih poslova na HRT-u trebale jamčiti izgradnju javne HRT, a o tome u zakonu nema ni riječi. Istodobno se, međutim, sustav HRT-a dodatno birokratizira. Naime, umnožavaju se upravna tijela i vijeća, ali ne radi osiguranja stručnosti, nego da bi se u nejasnoj i nedorečenoj zakonskoj izmaglici omogućila čvršća i jača politička kontrola vlasti nad tim najutjecajnijim medijem u Hrvatskoj i nad njegovim novinarima i ostalim zaposlenicima. Primjera radi spomenuo je činjenicu da je predstavnicima Udruženja novinara RH zabranjeno sudjelovanje u HRT-ovoj emisiji "U krupnom planu" u kojoj se raspravljalo o ovom zakonu. Zašto donosimo ovakav propis bez ozbiljnije javne rasprave, gotovo preko noći, pita zastupnik.

O predloženom provesti javnu raspravu

Po njegovom mišljenju novi zakon bi trebao biti usuglašen konsenzusom između struke, predlagatelja i zakonodavca i morao bi imati ugrađena etička načela i standarde novinarske struke, kao temelj djelovanja novinara, urednika i medijskih radnika na HRT-u. Predloženi Zakon, nažalost, ne jamči stručni javni izbor tijela i ljudi na HRT-u, već politički odabir podobnika koji će osigurati vlast i medijsku propagandu i javnu obmanu. Naime, u njemu nisu predviđeni mehanizmi kojima se dokidaju bilo kakvi oblici političkog utjecaja na rad novinara i osigurava pravo da odbiju izvršiti nalog koji im se nametne suprotno profesionalnoj etici. To predlagatelju očito nije bilo važno, niti mu je bila namjera zakonom osigurati profesionalnost HRT-a. Stoga je zastupnik predložio da se taj propis uputi u treće čitanje, da se o predloženim rješenjima provede široka javna rasprava te utemelji stručno povjerenstvo za izradu konačnog prijedloga zakona o HRT-u.

U nastavku je konstatirao da sadašnja glavna urednica HRT-a, Jasna Ulaga-Valić, mnogima nije po volji. To se, očito, odnosi i na autore ovog zakona, budući da predlažu propis koji predviđa izbor novog Vijeća HRT-a, i daje svu vlast ravnatelju (to znači da bi mogao predlagati sve funkcije, pa i izbor glavne urednice). Kako reče, nema ništa protiv Mirka Galića s kojim ima

vrlo korektne odnose, ali smatra da nema smisla u predizbornoj godini koncentrirati vlast u ruke jednog čovjeka (to je antidemokratski i protiv onoga za što se zalaže civilno društvo). Nažalost, ovaj zakon je isforsiran (unatoč zahtjevima i preporukama međunarodne zajednice) i nije u skladu s institutima međunarodne zajednice, tvrdi Kovačević. "Usta su nam puna Europe i europskih standarda, ali kad je u pitanju najvažniji medij u Hrvatskoj, tu demokracija muca i zamuckuje. Kad treba braniti vlast, uvodimo članak 63. koji poput sumporne kiseline razjeda i razara javnu televiziju i pretvara je u državnu televiziju. To je ne jedan korak naprijed, već deset koraka unatrag i vraćanje na partijsku televiziju, zaključio je Kovačević.

Provedba ovakvog zakona mogla bi značiti kraj vladajuće koalicije

Za **Dragu Krpinu (HDZ)** nema dvojbe zašto se predlaže baš ovakav zakon i to upravo sada. Po njegovom mišljenju vladajuća politička garnitura, prije svega SDP, nada se da će prihvaćanjem i primjenom ovakvog zakona ostvariti veći politički utjecaj na Hrvatsku televiziju nego što to može temeljem sadašnjeg zakona. Osim toga, približavamo se izborima i što je manje opipljivih rezultata u realnom životu postoji veća potreba za virtualnom stvarnošću posredstvom medija. Naime, sve ankete, čak i one provladinih medija, pokazuju da popularnost SDP-a zabrinjavajuće pada i da treba žurno nešto učiniti. Nezgodno je, međutim, što se ne zna kad će biti izbori, iako bi upravo primjena ovog Zakona, bude li prihvaćen u ponudenoj formi, mogla odrediti vrijeme izbora (ako koalicija nije pukla na "Sunčanom Hvaru" mogla bi puknuti oko sastavljanja budućeg Vijeća HRT-a, prema ovom zakonu.)

Pluralizam religijskih ideja

U nastavku izlaganja Krpina se osvrnuo na konkretne zakonske odredbe. Prigovorio je, ponajprije, da u članku 7. Konačnog prijedloga zakona stoji da su Hrvatski radio i Hrvatska televizija, među ostalim, dužni poticati pluralizam religijskih ideja. Budući da većina hrvatskih građana pripada kršćanskom civili-

zacijskom krugu, moglo bi se zaključiti da se zakonom obvezuje Hrvatsku televiziju da potiče osnivanje što većeg broja raznih vjerskih sekta. Spomenuo je, nadalje, da je člankom 8. zabranjeno objavljivati priloge nemoralnog ili pornografskog sadržaja, i na bilo koji način poticati ili promicati nasilje, kriminal, itd. Nažalost, praksa dobrano odudara od tih načela. Osim toga, ovaj Zakon ne samo da ne priječi nego čak potiče posvemašnju amerikanizaciju, osobito filmskog programa. Kako reče, nema ništa protiv Amerike, ali smatra da bi osim njihovih filmova na Hrvatskoj televiziji trebalo pokazati i nešto od europske civilizacije i kulture.

Na kraju je zaključio da se ovaj Zakon donosi iz političkih razloga, dodavši kako se topla nada da bi upravo njegova provedba mogla značiti kraj sadašnje vladajuće političke garniture.

Replicirajući mu, **Mladen Godek (LIBRA)** je izjavio: "Gospodin Krpina nam imputira namjere koje bi on sam nesumnjivo imao da je na našem mjestu. Čovjek naprosto ne može pobjeći od sebe, a još manje od prošlosti, kad su svi urednici bili imenovani u jednoj sobi, od jednog čovjeka, koji je sjedio za predsjedničkim stolom.

Repliku gospodinu Godeku imao je **Drago Krpina (HDZ)**. Rekao je kako nikad neće postojati vlast koja će se odreći ambicije utjecaja na medije. Razlika je, smatra, samo u tome koliko je koja dokazuje da joj takvo nešto nije na pameti. Dodao je kako je televizija moćna, ali ne i svemoćna, jer kada bi to bila partija ne bi izgubila izbore 1990. godine.

Za repliku se javio i **Ivo Lončar (nezavisni)**. Istaknuo je kako je razlog donošenja novog Zakona o HRT-u to što su ugrožene tri stvari: revolucija, partija i voda.

Nadovezao se **Drago Krpina** rekavši da neke stvari, ljudi i događaji, koliko god ih se veliča uvijek ostaju mali.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** osvrnuo se na izjavu gospodina Krpine o tome kako je pluralizam religijskih ideja poticaj osnivanja što većeg broja sekta. Gospodin Jurjević smatra da pluralizam religijskih ideja nije nešto negativno i da je u duhu zapadne civilizacije.

Ovaj Zakon o HRT-u, ako nije lošiji, onda je isto loš kao i onaj koji je donesen prije godinu i pol, rekla je

Dorica Nikolić (HSLs) dodavši da će biti protiv njega isto kao što je bila i protiv prijašnjeg. Naglasila je kako se iz dosadašnje rasprave vidi da vlada veliko nepovjerenje glede još većeg utjecaja politike na Hrvatsku radioteleviziju. Smatra dalje kako ni jedan Zakon ne može televiziju pretvoriti ni u državnu, ni u javnu, ni u bilo čiju. Drži da kada političari ne znaju što bi radili, onda izmisle civilno društvo i javne djelatnike a da pritom nitko još nije objasnio koja je to pravna kategorija i što je to javni djelatnik? Nemojte se igrati, niti kvazi javnih djelatnika niti civilnog društva, jer meni je dosta tih civilnih društava i javnih djelatnika, koje glorificirate kada ih trebate, a kada ih ne trebate onda ih pretvarate u parapolitički sloj, rekla je gđa Nikolić. Kao dokaz tvrdnji da politika želi imati utjecaj na Hrvatsku televiziju navela je to što ovaj Zakon mijenja civilno društvo koje je glorificirano i nije izvršilo svoju ulogu, odnosno, kaže, nije poduprlo koaliciju na vlasti. Upitala je: "Tko je ovdje lud?" Tko uopće valja, ako ne javni djelatnici, parapolitičari, političari i civilno društvo, dodala je. Mišljenja je da će nova upravljačka struktura HRT-a fenomenalno funkcionirati tako dugo dok treba vladajućoj koaliciji da uvjeri narod

Predloženim se ni na koji način ne jamči stvarna tranzicija HRT-a u javnu radioteleviziju jer se ne osiguravaju strukovna prava, neovisnost i sloboda novinarskog rada prema etičkim načelima i standardima novinarske struke.

kako se živi bolje. Zaključila je kako je iluzija da je nešto javno samo zato što se tako zove.

G-đu Nikolić replikom je nadopunio mr.sc. **Željko Glavan (HSLs)**. Rekao je da u prilog prigovora oko civilnog društva najbolje govori članak 12. stavak 6. koji kaže da HR i HTV ne smiju objavljivati promidžbene poruke političkih stranaka, vjerskih zajednica i sindikata, međutim da se to ne primjenjuje u razdoblju izborne promidžbe. Tu se vidi nedosljednost u pristupu, zaključio je zastupnik.

Najsnažniji i najopasniji instrument prijenosa informacija

Televizija je najsnažniji i najopasniji instrument prijenosa informacija zbog toga što nalazi svog objekta pasivnog, rekao je dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)**. Smatra da je televizija uvijek manipulirajuća, te da može gledatelja oblikovati na način da on postaje objekt informacije. Smatra da javna televizija znači da informacije koje se pružaju hrvatskim građanima moraju biti što je moguće objektivnije, potpunije i da služe odnosno zadovoljavaju interese tih građana. Osvrnuo se potom na povijest Hrvatske televizije rekavši kako je ona prvo bila partijska, zatim jednostranačka, a sada se nalazi u poziciji djeteta koje ima više očeva i majki koji se natječu u tome da kod nje budu što više prisutni. Istaknuo je kako Vlada nudi svojevršnih 11 eminentnih građana koji bi upravljali HRT-om, ali ne zna se, kaže, način na koji bi oni bili izabrani. Predložio je da se umjesto toga izabere 25 ili 30 ljudi koji bi bili reprezentanti hrvatskog društva.

Usporedba (ne)dopustiva

Ja se stvarno čudim da možete izjednačavati partijsku televiziju do 1990. godine i Hrvatsku televiziju poslije 90, rekao je **Drago Krpina**. Istaknuo je da HRT u vrijeme HDZ-a nije bila idealna institucija, ali da su navedene usporedbe depresivne.

Rekao sam da je televizija prije 1990. bila jednopartijska, a kasnije da je bila jednostranačka budući da se tako rukovodilo, odgovorio je dr.sc. **Furio Radin** dodavši da je HRT bila apsolutno u rukama ljudi iz HDZ-a.

Ključno je pitanje, je li bolje da u Vijeću HRT-a postoji 25 različitih interesa ili samo sukob dvaju političkih interesa, nadovezao se i **Joško Kontić (HSLs)**.

Dr.sc. **Furio Radin** je tu odgovorio kako misli da Vijeće ne bude reprezent interesnih dijelova društva, nego društva kao takvog.

Dr.sc. **Đuro Njavro (nezavisni)** iznio je stav kako je gospodin Radin očito svjestan da je hrvatsko društvo slojevito s različitim interesima i drži vrlo zanimljivim prijedlog da se ta slojevitost prenese na Vijeće HRT-a.

U pojedinačnoj raspravi nastavio je govoriti Đuro Njavro. Rekao je da je

problem u tome što hrvatska politika sve manje razumije probleme običnog hrvatskog građanina i sve manje uspijeva artikulirati probleme hrvatskog društva. Misli da je upravo to pravi razlog zašto se donosi ovaj Zakon kako bi se discipliniralo civilno

Novi zakon trebao bi biti usuglašen konsenzusom između struke, predlagatelja i zakonodavca te sadržavati mehanizme za dokidanje bilo kakvih oblika političkog utjecaja na rad novinara.

društvo u Hrvatskoj. Smatra dalje kako je previše grupa koje utječu na formiranje programa te se olako koristi pojam kaosa i deveti puta u dvanaest godina mijenja se Zakon o Hrvatskom radiju i televiziji. Napomenuo je da je protiv ovog Zakona jer bi trebalo dati Zakonu o HRT-u od prije godinu dana da zaživi. Očito je, kaže, da se kriza stranačke politike želi preseliti na pitanje glavnog medija koji kreira predodžbu o Hrvatskoj u glavama prosječnih Hrvata i želi cenzurirati i filtrirati civilno društvo. Dodao je kako očito još nismo spremi ne na potpunu javnu televiziju nego ni na polovičan iskorak u pravcu javne televizije koja nije do kraja dirigirana. Drži kako treba naučiti živjeti s različitim mišljenjima o programu urednika i ravnatelja dodavši kako on za ovaj zakon neće biti tako dugo dok građani neće htjeti više politike i političara na Hrvatskoj televiziji. Konstatirao je potom da bi u sklopu Zakona o Hrvatskom radiju i Hrvatskoj televiziji trebalo raspravu provesti i oko proračuna i programa HRT-a, a ne samo o imenovanju ravnatelja i osiguranje slikanja sebe i svoje stranke u Dnevniku.

Provoditi ili mijenjati

Postojeći Zakon o HRT-u živi već dvije godine i nažalost nije uspio profunkcionirati, naglasila je **Jadranka Kosor (HDZ)**. Dodala je kako Zakon o HRT-u treba mijenjati, ali ne ovim Zakonom o kojem se danas raspravlja.

Mislim da zakone treba provoditi, a ne mijenjati, odgovorio je dr.sc. **Đuro Njavro**. Smatra dalje da postojeći Zakon nije loš zato jer nije realiziran u cjelini, nego bi netko trebao, kaže, izaći pred ovaj Dom i podnijeti odgovornost za to.

Svi smo jako opterećeni televizijom, ali u jednom redukcionističkom smislu svodeći televiziju samo na političku razinu, naglasio je mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)**. Mišljenja je kako se time pokazalo da su saborski zastupnici političari u najgorem smislu riječi jer se jedino kroz politiku gleda sve što se događa na televiziji. Osvrnuo se na sadašnje stanje po kojem se u Vijeće HRT-a biraju političari rekavši da daje punu podršku naporima da se to promijeni. Čini mu se da zastupnici sami sebi upadaju u usta kada s jedne strane govore o javnoj televiziji, a s druge strane napadaju sve napore da se to postigne, ma kakvi god oni bili. Zamolio je da se stvari ne mistificiraju ni kompliciraju što onemogućuje u realizaciji ono što je dobro, što je

Vladajuća politička garnitura, prije svega SDP, nada se da će primjenom ovakvog zakona ostvariti veći politički utjecaj na Hrvatsku televiziju, nego što to može temeljem sadašnjeg zakona.

izvršno jer mijenja postojeće stanje nabolje. Zbog toga, zaključio je, podržat će predloženi Zakon.

Dio pretplate za financiranje filma

Govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Jadranka Kosor** je ponovno napomenula da Sabor mora voditi računa o tome da donosi jasne i precizne zakone koji se mogu primijeniti u praksi. Nema sumnje, kaže, da je postojeći Zakon loš i da je generirao silne probleme. Zastupnici HDZ-a su u više navrata upozoravali

U Zakonu uopće nije utvrđen rok u kojem Sabor mora donijeti odluku o izboru Programskog vijeća, koje dobiva velike ovlasti.

na nepoštivanje zakonskih rokova za imenovanje Upravnog vijeća HRT-a, razdvajanje Hrvatskog radija i Hrvatske televizije i dr. Ne mogu podržati ni novopredloženi Zakon, u prvom redu zbog neprihvatljivog načina biranja Programskog vijeća.

Naime, u Zakonu uopće nije utvrđen rok u kojem Sabor mora donijeti odluku o izboru tog tijela koje, inače, dobiva velike ovlasti (trebalo bi birati sve koji nešto znače na HRT-u, određivati što će se emitirati, itd.). Amandman Odbora za informiranje, informatizaciju i medije nudi se, kaže, kao slamka spasa, ali njime se neće riješiti temeljne dvojbe. Predlaže se, naime, da kriterije za izbor članova Programskog vijeća utvrđuje upravo matični Odbor, koji bi provodio i postupak za utvrđivanje liste kandidata. To znači da bi o tome odlučivalo svega nekoliko ljudi u Odboru, pri čemu treba imati u vidu i to da konačnu odluku uvijek donosi politička većina. Njeni stranački kolege su mišljenja da bi bilo bolje u zakonu taksativo navesti udruge odnosno institucije koje bi predložile svoje kandidate za Vijeće (o tome bi mogao odlučivati Sabor). Sugeriraju, nadalje, da se odluka o formiranju Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti medija odgodi, do donošenja zakona kojim bi se regulirao njegov djelokrug i dr.

Predlažu, također, da se dio mjesečnih izdvajanja iz pretplate preusmjeri za financiranje hrvatskog filma, te da se osnaži zaključak Hrvatskog sabora o obveznom monitoringu na HRT-u. Naime, praćenje programa prestalo je u trenutku kad je monitoring ustanovio da je više od 97 posto ukupnog vremena u svim emisijama posvećeno vladajućima.

HRT osposobiti za konkurenciju

Josip Leko, glasnogovornik Kluba zastupnika SDP-a, izjavio je da ga ova politička rasprava o konačnom prijedlogu zakona o HRT-u neodoljivo podsjeća na onu narodnu: "Koga je zmija klala i gušterica se boji". Međutim, ni politička rasprava ne može pobiti nespornu činjenicu da je obveza donošenja novog Zakona predviđena postojećim Zakonom o HRT-u. To znači da bismo, u svakom slučaju, morali donijeti Zakon o Hrvatskoj televiziji i Zakon o Hrvatskom radiju, te da bismo imali isti problem kod osnivanja i izbora obaju programskih vijeća. Dakako, politička i ekonomska procjena govore da ne bi bilo racionalno provesti potpuno razdvajanje tih dviju institucija. Jedan od razloga koji se ne može osporiti je razvoj tržišta radio odnosno TV programa. Privatizacija treće TV hrvatske mreže je također

obveza od koje možemo odustati, niti ima razloga za to. Ne možemo dopustiti ni to da se ustanovu koja godišnje potroši milijardu i 200 ili 300 mln. kuna ne osposobi za konkurenciju.

U nastavku je primijetio da je ovim zakonskim prijedlogom Hrvatski sabor kod imenovanja Vijeća HRT-a limitiran prijedlogom udruga civilnog društva. Ne može se osporiti ni to da je Konačni prijedlog zakona o HRT-u usklađen s Međunarodnom konvencijom. Na kraju je izrazio uvjerenje da će ponuđena zakonska rješenja pridonijeti tehničkom i tehnološkom osposobljavanju HRT-a. Bude li sreće da dobijemo i odgovorno Programsko vijeće, svi će biti zadovoljni, bez obzira na to tko je danas kako diskutirao.

Replicirajući mu, **Ivo Lončar (nezavisni)** je konstatirao da ovo nije bila politička rasprava već "vapaj žednih u pustinji" koji nešto znaju o medijima, da se politika, koja je na najperfidniji način ušla u ovaj Zakon, iz njega makne (aludirao je pritom na članak 63. Konačnog prijedloga zakona.

Za televiziju bez granica

Po mišljenju dr. **Zlatka Kramarića**, glasnogovornika Kluba zastupnika LS-a, rasprava o ovom zakonu je politička tema par excellence. Postavlja se pitanje, međutim, možemo li od Televizije, i općenito medija, tražiti da budu bolji od nas političara, odnosno možemo li stvarnost prikazivati drugačijom nego što ona jest. Naime, treba imati u vidu da stvarnost nisu samo uspjesi nego i određeni problemi, velika nezaposlenost, štrajkovi

Obvezati HRT da 3 posto mjesečnih prihoda od pristojbe koju plaćaju vlasnici prijemnika, uplaćuje za elektronske medije na lokalnoj razini.

liječnika, učitelja, radnika, itd. Stoga bismo se trebali zapitati kakvi smo mi sami, Sabor i Vlada, odnosno ostale naše institucije i kakav je naš odnos prema njima, kaže zastupnik. Ilustracije radi spomenuo je nedavni poziv na sastanak što ga je HAZU uputila svim političkim strankama. Doduše, sadržaj tog poziva možda nije bio najprikladniji određenim političkim krugovima, ali još prije održavanja

sastanka a priori se znalo, bez ikakve provjere, da će to imati negativne konotacije, negodovao je Kramarić.

Naglasio je da se, kao liberal, zalaže za televiziju bez granica. Naime, zastupnici LS-a su uvjereni da će se u praksi oživotvoriti načelo iz članka 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima, prema kojem svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. A to doista mogu ostvariti samo ljudi koji rade na Televiziji, odnosno u medijima i koji neće trpjeti nikakav neprimjereni politički pritisak.

Furio Radin najavio je da će Klub zastupnika nacionalnih manjina podržati predloženi Zakon, bude li prihvaćen njihov amandman na članak 54. koji je u duhu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (tiče se regionalnih i lokalnih radio i TV postaja). Riječ je o prijedlogu da se HRT obveže da 3 posto od mjesečno prikupljenih sredstava na ime pristojbe, koju plaćaju vlasnici radijskih i TV prijemnika, uplaćuje za elektronske medije na lokalnoj razini, radi poticanja pluralizma i raznovrsnosti medija.

Zastupnik je u nastavku izrazio uvjerenje da će se među 11 članova Vijeća HRT-a naći i jedan predstavnik nacionalnih manjina, iako u zakonu ne stoji tako izričito kao u postojećem, da će udruge nacionalnih manjina predlagati svog kandidata.

Na kraju je izrazio neslaganje manjinskih zastupnika s prijedlogom predlagatelja da saborski zastupnici ne mogu biti članovi Vijeća HRT-a. Usporedbe radi spomenuo je da je u talijanskom Parlamentu poseban odbor zadužen za nadzor nad RAI-om.

Premalo pažnje kvaliteti programa

Po riječima mr. **Željka Glavana**, Klub zastupnika HSLS-a neće podržati donošenje ovog zakona i to iz više razloga. U prvom redu smeta ih neograničena privremenost u prijelaznim odredbama. Zamjeraju, nadalje, da se u zakonu premalo govori o programu, napose radijskom, osim nekakvih načelnih deklaratornih rečenica, iako pretplatnike koji sve to financiraju prvenstveno interesira kvaliteta programa. Po ocjeni zastupnika HRT ima vrlo kvalitetan program. Zbog toga se ispričao zaposlenicima te kuće koji, kako reče, rade vrhunske emisije, što

je u raspravi "bačena sjena" na njih. Smatra neozbiljnim od predlagatelja da predviđa osnivanje još jednog fonda (to podrazumijeva političku borbu za još jedno čelno mjesto) uz šturu naznaku o tome na što će se trošiti sredstva od pristojbe (3 posto) koja bi se uplaćivala u njegovu korist.

Pretplatnike najviše zanima kvaliteta programa a o tome se u Zakonu premalo govori.

Nažalost, zakon ne može spriječiti manipulacije koje se dešavaju u informativno-političkim emisijama, pa se svi zajedno moramo angažirati na rješavanju tog problema, naglašava zastupnik. Primjerice, početkom siječnja u centralnoj informativnoj emisiji HTV-a "Dnevnik" korišteni su podaci iz jedne privatne ankete kojom se proglašavaju tzv. naj(ne)popularnije ličnosti godine. Ako je HRT namjeravala objaviti takve podatke (anketu) onda je to trebala napraviti profesionalno, ili sama provesti anketu, a ne prenositi ankete nekakvih privatnih, i to lokalnih radiostanica, negodovao je.

Na kraju je apelirao na predstavnike vladajuće koalicije da svaki put kad žele progurati neki zakon ne postizu za argumentom kako to od nas traži Europa. Europa od nas ne traži nikakve posebne uvjete, već pravnu državu i usuglašavanje s regulativom EU, zaključio je Glavan. Ispravljajući njegove navode **Lucija Debeljuh** je napomenula da nitko od sudionika u raspravi nije "bacao sjenu" na djelatnike Hrvatske televizije te da ovaj zakon najmanje govori o njima i o njihovoj kvaliteti. Nije stvar u tome da Europa nešto od nas traži, primijetio je **Josip Leko**. To je naš zakon a mi smo samo rekli da ga želimo uskladiti s europskim standardima.

Korak dalje ka pluralnoj demokraciji

Po riječima **Mladena Godeka**, predstavnika Kluba zastupnika LIBRE, nitko u današnjoj raspravi nije ni pokušao dovesti u sumnju ocjenu nezadovoljstva stanjem u Vijeću HRT-a i odnosima rukovodećih ljudi Hrvatske televizije. No, da je politika ipak bajkovita, najbolje svjedoči činjenica da su se u raspravi čule pohvale informativnom programu, što odu-

dara od uobičajenih tvrdnji u protekle tri godine kako se u informativnim emisijama favorizira vladajuća koalicija. Kako reče, vladajuća koalicija je ponudila ovaj zakon u najboljoj namjeri da se iz njega isključi politička majorizacija. Nadali su se, kaže, da će opozicija izaći sa svojim protuprijedlozima, ali umjesto toga, optužuje ih se da imaju prljave namjere i da sve žele politizirati. Kritičari zakonskog prijedloga imaju najviše zamjerki. Na prijelazne i završne odredbe koje su nužne, jer se na neki način mora prebroditi prijelazno razdoblje. Međutim, to se razdoblje može skratiti, i u tom smislu predlagatelj je otvoren za sve prijedloge i amandmane, kaže Godek. Kako reče, uvjeren je da će Europa zasigurno pohvaliti ovaj zakon, ali on se ne donosi zbog toga. Naime, predložen je s uvjerenjem da je njegovo donošenje još jedan korak na putu ka pluralnoj demokraciji.

Vladajuća koalicija je ponudila ovaj zakon u najboljoj namjeri da se iz njega isključi politička majorizacija.

Mr.sc. Željko Glavan je opovrgnuo njegovu tvrdnju da oporba ništa nije predlagala (on osobno je u svojoj diskusiji iznio 5 prijedloga). Nije točno ni to da se kvaliteta programa, pa i informativnog, može pripisati zaslugama vladajuće koalicije (to je zasluga ljudi koji rade taj program). Kako reče, zbunjuju i tvrdnje gospodina Godeka kako se ne radi o političkom zakonskom prijedlogu, dok istodobno stalno govori u prvom licu množine ("mi smo predložili" i sl.). Znači li to da ovaj propis ne predlaže nadležno ministarstvo, nego vladajuća koalicija - pita zastupnik.

Ivo Lončar (nezavisni) je reagirao na Godekovu tvrdnju da će iz zakona biti isključena politička majorizacija. Naprotiv, preko njega se politika na velika vrata vraća na Hrvatsku televiziju, tvrdi zastupnik. To najbolje potvrđuje činjenica da mnoge osobe koje bi nakon donošenja ovog zakona trebale preuzeti vođenje HRT-a, imaju vrlo bogatu kriminalnu i obavještajnu karijeru (neki su čak završili i kontraobavještajnu akademiju u Beogradu).

Dok neke stranke imaju problema sa svojim predsjednicima, izgleda da

kolega Godek ima najviše problema sam sa sobom, primijetio je dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)**. Nije točna njegova tvrdnja da ravnatelj HRT-a

Država, preko Sabora, mora prihvatiti svoju odgovornost za HRT, kao javno dobro, i pomoći mu zakonskim rješenjima da izađe iz krize.

neće imati u rukama svu moć, kad to proizlazi iz članka 63. Konačnog prijedloga zakona. Naime, nije precizirano koliko traje prijelazno razdoblje, ni u kojem roku mora biti izabrano vijeće HRT-a.

Riječ predlagatelja

Na kraju se još jednom javio za riječ dr. **Antun Vujić**. Zahvalio je sudionicima u raspravi na prijedlozima i sugestijama, napose onima koji su se trudili da poboljšaju ponudeni zakonski tekst amandmanima. Konstatirao je da su neke stranke i klubovi koji ne dijele uvijek iste svjetonazore u ovoj raspravi znatno približili stavove, shvativši važnost ovog zakona (podržan je i s lijeva i s desna). Svjesni su, naime, da država, preko Sabora, mora prihvatiti svoju odgovornost za HRT kao javno dobro, i pomoći mu zakonskim rješenjima da izađe iz krize. Riječ je, kaže, o ozbiljnoj krizi koja obuhvaća financijsko poslovanje, međuljudske odnose te odnose između upravljačkih, poslovnih i uredničkih funkcija.

Izrazio je žaljenje što neki klubovi zastupnika nisu prepoznali taj zajednički interes i podržali zakon ili barem predložili drugačiji način izbora i konstituiranja Vijeća HRT-a. Unatoč tome smatra da će koalicija moći i sama podnijeti teret odgovornosti, kad je riječ o izglasavanju ovog propisa, koji još može doživjeti znatne promjene (tek predstoji usuglašavanje brojnih amandmana).

Nakon isteka roka za podnošenje amandmana u nastavku sjednice najprije se o njima izjasnio predstavnik predlagatelja, ministar kulture **Antun Vujić**. Prihvatio je prvi amandman kojega je uputio **Odbor za zakonodavstvo**, kojim se u članku 1. iza riječi "Republika Hrvatska" dodaju riječi "a osnivačka prava ostvaruje Vlada Republike Hrvatske".

Drugi amandman, kojega je uputio **Klub zastupnika DC-a** ocijenio je nepotrebnim, jer je način emitiranja

uređen stavkom 2. istoga članka. Amandmanom je predloženo da se u članku 3. mijenja stavak 1, slijedećom formulacijom: "Djelatnost HRT-a je proizvodnja i emitiranje radijskih i televizijskih zemaljskih i satelitskih programa, emitiranje teleteksta, proizvodnja Internet stranica, proizvodnja multimedijjskih sadržaja i servisa informacijskog društva putem Interneta". Ovaj amandman predlagatelj je povukao nakon iznijetog obrazloženja.

Ministar je ujedno najavio da će se tijekom očitovanja pojaviti 3 ili 4 amandmana sličnog tipa, a radi se o prijedlozima za frekvencije na regionalnoj i lokalnoj razini. Zbog ovih je razloga zamolio podnositelja slijedećeg amandmana, Klub zastupnika SDP-a da povuče amandman na članak 3. stavak 2. Njime su predložili da se iza riječi "regionalnoj" dodaju i riječi "županijskoj i lokalnoj". Amandman broj 3. je povučen.

Vlada je zatim prihvatila amandman **Kluba zastupnika LIBRE**, kojim se na istom mjestu umjesto riječi "u radijskim mrežama na državnoj razini" stavljaju riječi "u radijskim mrežama na županijskoj ili regionalnoj razini".

Nije prihvatio slijedeći amandman kojega su zajednički uputili zastupnik mr.sc. **Nikola Ivaniš (PGS)** i **Damir Kajin (IDS)**. I oni su predlagali dopune u članku 3. sugerirajući da se umjesto riječi "na državnoj razini", prihvati formulacija "na državnoj i televizijskim mrežama na regionalnoj razini". Budući da predlagatelji nisu bili nazočni, pristupilo se glasovanju. Amandman nije prihvaćen.

Vlada nije prihvatila ni slijedeći amandman kojega je uputio **Klub zastupnika HSP-HKDU-a**. Oni su predložili da se u članku 3., riječi "u radijskim mrežama na regionalnoj razini", zamijene riječima "u radijskim mrežama na županijskoj razini". U ime podnositelja predloženi je amandman dodatno obrazložio zastupnik **Tonči Tadić (HSP)**. Naglasio je da postojeći Zakon o televiziji legalizira monopol Hrvatskog radija na najboljim frekvencijama u zemlji, pa je potrebno omogućiti i alternativu u vidu ozbiljnih programa privatnih radiopostaja na regionalnoj razini.

Ministar je podržao smisao podnietog amandmana koji je sadržan i u Vladinoj formulaciji kojom se uz radijske mreže na državnoj razini stavlja formulacija - radijske mreže na županijskoj i regionalnoj razini.

Nakon ovih obrazloženja amandman broj 6. je povučen iz procedure.

Slijedeći amandman kojim se predlaže dopuna u članku 3. predložio je zastupnik **Zlatko Canjuga (HND)**. Sugerirao je da se doda i slijedeća formulacija: "Djelatnost iz stavka 1. ovog članka HRT ostvaruje proizvodnjom i emitiranjem triju radijskih programa u tri radijske mreže na državnoj razini i u radijskim mrežama na državnoj razini". Budući da je već prihvatila sličnu dopunu, Vlada ne može prihvatiti ovaj amandman, najavio je ministar kulture, a predlagatelj je prihvatio rješenje kojega je ocijenio kompromisnim, te povukao amandman.

I zastupnik dr.sc. **Zlatko Kramarić (LS)** podnio je amandman na članak 3, predlažući da se u već navedenom stavku prihvati slijedeća formulacija: "Djelatnost iz stavka 1. ovog članka HRT ostvaruje proizvodnjom i emitiranjem triju radijskih programa u tri radijske mreže na državnoj razini i u radijskim mrežama na županijskoj razini..." Vlada nije prihvatila amandman ocjenjujući to pitanje već riješenim. Predlagatelj je povukao ovaj amandman.

Vlada je zatim djelomice prihvatila drugi amandman kojega je podnio **Odbor za zakonodavstvo**. Njime se predlaže da se u članku 4. stavku 2., riječ "tri" zamjenjuje riječju "četiri", a na kraju rečenice briše se točka i dodaje tekst "te Opći i zajednički poslovi". Ministar je dodao da Vlada uvažavajući predstojeći amandman Kluba zastupnika SDP-a na isti članak predlaže da članak 4. stavka 1. glasi: "HRT ima 3 organizacijske jedinice sa statusom podružnice - Hrvatski radio, Hrvatska televizija i glazbena proizvodnja i organizacijsku jedinicu opći i zajednički poslovi. Zamolio je predlagatelja da uvaži ovakav pristup. Zastupnik **Josip Leko (SDP)** ocijenio je zatim da je time usvojen smisao podnesenog amandmana, te povukao amandman pod rednim brojem 9. kojega je uputio Odbor za zakonodavstvo.

Slijedeći amandman uputio je **Klub zastupnika SDP-a**. Predložili su da se u članku 4. stavku 1., iza riječi "organizacijskih podružnica" dodaju riječi "sa statusom podružnica". Ministar je napomenuo da je ovaj amandman konzumiran prihvaćanjem prethodnog amandmana, pa je podnositelj povukao prijedlog.

Amandman **Vlade Republike Hrvatske** odnosio se na precizniju formulaciju teksta u članku 5., stavku 2. Predložili su da se doda novi stavak

koji glasi: "HTV je dužan: njegovati, poticati, proizvoditi, razvijati i/ili koproducirati sve oblike domaćeg audiovizualnog stvaralaštva koji pridonose razvoju hrvatske kulture, umjetnosti i zabave, te pridonositi međunarodnom predstavljanju hrvatskog kulturnog identiteta. Potrebno je osigurati proizvodne uvjete za postizanje najviših stvaralačkih dosega u području audiovizualnog stvaralaštva, osobito u proizvodnji igranih, dokumentarnih i animiranih audiovizualnih djela". Ministar je prihvatio amandman Vlade, ocjenjujući da će time biti prihvaćene i inicijative koje se zalažu za bolju poziciju hrvatskog filma.

Zastupnici mr.sc. **Nikola Ivaniš (PGS)** i **Damir Kajin (IDS)** podnijeli su amandman kojim predlažu novu točku u članku 5, stavku 2, smatrajući da je potrebno: "proizvoditi i/ili objavljevati emisije namijenjene zasebno i dodatno informiranju lokalnih i regionalnih zajednica o sveukupnim događajima na lokalnoj i regionalnoj razini /političkim/, kulturnim, sportskim, obrazovnim, gospodarskim, razvojnim, itd.". Vlada nije prihvatila ovaj amandman ocjenjujući da su ove obveze već uređene člankom 3. stavkom 3. i člankom 5. stavkom 1, pa nema potrebe za umetanjem predložene točke. Pristupilo se glasovanju, amandman nije prihvaćen.

Vlada nije prihvatila ni slijedeći amandman kojim se predlaže da se u članku 8. točki 1., iza riječi "drugih određenja ili osobina", dodaju riječi "kao i protežiranja određenih političkih opcija", a kojega je podnio **Klub zastupnika HSS-a**. Predstavnik Vlade je napomenuo da je smisao ovog amandmana reguliran u nadolazećem članku pa nema potrebe za predloženom dopunom. Amandman je povučen.

Napomenuo je zatim da slijedeći amandman kojega je podnijela **Vlada** postaje sastavnim dijelom teksta. Njime su predložene promjene u članku 10. stavku 1, koji se mijenja i glasi: "Više od 55% objavljenog igranog, dokumentarnog i drugog programa HTV-a, mora biti izvorno proizvedeno na hrvatskom jeziku, dok od preostalog stranog programa najmanje 50% mora biti na nekom od europskih jezika ili europske proizvodnje. Predložena je i dopuna stavka 2. u istom članku koja glasi: "Od programa na hrvatskom jeziku iz stavka 1. ovog članka najmanje 50% moraju biti audiovizualna djela

igranog, dokumentarnog, animiranog ili zabavnog sadržaja".

Zastupnik **Zlatko Canjuga (HND)** predložio je izmjenu koja se odnosi na članak 11. prema kojemu: "Najmanje 30% dramskog programa mora biti iz vlastite proizvodnje i produkcije HRT-a". Vlada nije prihvatila amandman ocjenjujući da je obuhvaćen Vladinim amandmanom na članak 10. Amandman je povučen.

Vlada je zatim prihvatila amandman kojega je podnio **Klub zastupnika HSS-a**, kojim se predlaže brisanje riječi "redovito" u članku 12, točki 8.

Nije međutim prihvatila slijedeći amandman koji je podnio **Klub zastupnika HSP-HKDU-a**, kojim se predlaže da se u članku 12, u stavku 1. broj "9" zamjenjuje brojem "6". Ministar je napomenuo da predstojeće ustupanje treće televizijske mreže nekom koncesionaru može smanjiti prihode HRT-a pa bi smanjivanje dopuštene minutaže promidžbenog programa moglo ugroziti ekonomsku stabilnost HRT-a. Budući da je predstavnik podnositelja amandmana, zastupnik Tadić ponovio i obrazložio ovaj amandman pristupilo se glasovanju. Prijedlog nije prošao.

Amandman pod rednim brojem 18. podnio je **Klub zastupnika DC-a**. Predložili su da se u članku 15. stavku 2. iza riječi programsku, dodaje i riječ uredničku samostalnost HR i HTV-a, a naročito u planiranju i proizvodnji programa, utvrđivanju programske sheme, uređivanju i prezentaciji vijesti i informativnog programa. Vlada je prihvatila ovaj amandman.

Klub zastupnika SDP-a podnio je amandman na članak 18. predlažući da se u stavku 1. doda rečenica koja glasi: "Hrvatski će sabor posebnom odlukom utvrditi postupak i uvjete izbora članova Vijeća HRT-a kojim će se spriječiti svaki oblik političke majorizacije". Predložili su i preciziranje pojedinih dijelova teksta sadržanih u stavcima: 2, 5. i 6. Ministar je istaknuo da Vlada ne prihvaća dio amandmana koji se odnosi na stavak 1., a prihvaća dijelove amandmana koji se odnose na ostale stavke članka 18. Predstavnik predlagatelja povukao je onaj dio amandmana koji Vlada nije prihvatila.

Vlada je zatim u cijelosti prihvatila amandman **Kluba zastupnika LIBRE**, kojim se u članku 18. stavku 2. predlaže dodavanje riječi: "utvrđivanjem kriterija i javnim pozivom

saborskog Odbora za informiranje, informatizaciju i medije”.

Prihvaćen je zatim i amandman **Odbora za informiranje, informatizaciju i medije**, kojim se u članku 18. preciziraju postupci raspisivanja javnog poziva i utvrđivanja kriterija o kandidatima za članove Programskog vijeća HRT-a. Ministar Vujić ovaj je amandman ocijenio vrlo značajnim, budući da u potpunosti razrješava pitanje izbora predstavnika iz civilnog društva Vijeća HRT-a.

Amandman **Kluba zastupnika HSS-a** bio je identičan prethodno prihvaćenom prijedlogu, pa je postao bespredmetan. Ministar je zaključio da je ovaj prijedlog realiziran posredstvom amandmana nadležnog Odbora.

Vlada nije prihvatila slijedeći amandman, kojega je uputio **Klub zastupnika DC-a**. Njime je predloženo da se u članku 18. pristupi mijenjanju stavka 4. koji glasi: "Članovi Vijeća HRT-a trebaju biti javni djelatnici, koji su dobri poznavatelji medija, koji svojim ugledom jamče nezavisnost radija i televizije". Ministar je u obrazloženju podsjetio na u raspravi prihvaćen stav, da članovi Vijeća predstavljaju razne skupine hrvatskog društva, te da trebaju biti javni djelatnici od ugleda koji zadovoljavaju kriterije propisane zakonom. Pristupilo se glasovanju, amandman nije prihvaćen.

Nije prihvaćen ni slijedeći amandman kojega je predložio **Klub zastupnika LIBRE**, a kojim se utječe na članak 18. Predlaže se dodavanje novih stavaka kojima se određuju uvjeti i okolnosti izbora (tajno glasovanje), kao i razrješnja članova Vijeća HRT-a. Ministar je i u ovom slučaju podsjetio da je saborska rasprava potvrdila da nema potrebe za tajnim glasovanjem pri izboru članova Vijeća HRT-a, pa ne prihvaća podnijeti amandman. U ime Kluba zastupnika LIBRE mr.sc. **Ivo Škrabalo** je napomenuo da se podnijeti amandman zamišlja kao korektiv amandmana Odbora za informatizaciju, kako bi se još jednom provjerilo da li su odabrane najpogodnije i najkompetentnije osobe. Međutim, ipak je povukao podnijeti prijedlog.

Prihvaćen je zatim amandman nomotehničke naravi kojim se preciziraju odredbe u članku 20. a kojega je podnio **Klub zastupnika SDP-a**.

Djelomično je prihvaćen i amandman **Kluba zastupnika HSS-a** kojim se predlaže brisanje riječi "ili Glavni ravnatelj HRT-a", u članku 20. u stavku 2. Ministar je predložio da se

predložena formulacija zamijeni riječju "ravnateljstvo HRT-a." Predlagatelj amandmana prihvatio je ovaj prijedlog.

Budući da je i slijedeći amandman, kojega je podnio **Klub zastupnika LIBRE** bio identičan, zastupnik Škrabalo u ime podnositelja prihvatio predloženu izmjenu, povlačeći amandman.

Slijedećim podnijetim amandmanom Klub zastupnika DC-a predložio je da se u članku 21. stavku 3. riječ "4" promijeni u "5" godina. Vlada nije prihvatila ovakvo rješenje jer se trajanje rada Vijeća HRT-a i mandat Sabora i tako neće podudarati. Pristupilo se glasovanju, amandman nije dobio potreban broj glasova.

Prihvaćen je zatim slijedeći amandman kojega je uputio **Odbor za zakonodavstvo**, a kojim se u članku 25. predlaže dodavanje stavka 3. koji glasi: "Glavni ravnatelj HRT-a, ravnatelj HTV-e, ravnatelj HR-a i ravnatelj GP HRT-a, zaposlenici su Hrvatske radiotelevizije".

Vlada je prihvatila i amandman **Kluba zastupnika SDP-a** kojim se predlaže zamjena formulacije "godišnji obračun" u izraz "prihvaća godišnji obračun". Ovaj se amandman odnosi na članak 26. predloženoga zakonskog teksta.

Prihvaćen je i amandman **Kluba zastupnika HSS-a** kojim se predlaže da se na kraju članka 29. dodaju slijedeće riječi: "Ako nakon isteka mandata, u roku od 30 dana nije imenovan novi ravnatelj, Vijeće HRT-a će imenovati novog ravnatelja najduže na 6 mjeseci, iz redova djelatnika HRT-a".

Vlada je dala "zeleno svjetlo" i slijedećem amandmanu kojega je potpisao **Klub zastupnika SDP-a**. Njime se predlaže dodavanje novih alineja u članku 31. stavku 1., kojim se uređuje realizacija plana i provođenje utvrđene kadrovske politike HR-a.

Nije međutim prihvaćen slijedeći amandman kojega je uputio **Klub zastupnika HSS-a**, kojim se na kraju članka 37. predlaže dodavanje riječi "na temelju javnog natječaja". Ministar ga je ocijenio suvišnim i već konzumiranim odredbama o provođenju natječaja, a navedenih u članku 19. predloženoga teksta. Amandman je povučen.

Vlada je zatim pojedinačno prihvatila i dva slijedeća amandmana **Kluba zastupnika SDP-a** kojim se predlaže dodavanje nove alineje u člancima 37. i 43. koje glase: "realizira utvrđeni plan ulaganja u razvoj HRT-a, provodi utvrđenu kadrovsku politiku".

Prihvaćen je zatim i slijedeći amandman kojega je uputio **Odbor za zakonodavstvo**, a kojim se predlaže brisanje riječi "i kolektivni ugovor" sadržane u članku 46. predloženoga teksta.

Nije međutim prihvaćen amandman **Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav**, kojim se predlaže dodavanje novoga stavka u članku 48. kojim: "suglasnost na Statut HRT-e daje Hrvatski sabor". Ministar je napomenuo da Statut HRT-e mora biti donesen sukladno ovom zakonu kao i nekim drugim propisima. Ujedno raspolaze i mišljenjem inozemnih stručnjaka prema kojemu potvrđivanje Statuta HRT-a predstavlja zadiranje u autonomiju HRT-a kao javne ustanove. Pristupilo se glasovanju, amandman Odbora nije prihvaćen.

Identičan amandman uputio je i **Klub zastupnika SDP-a**, pa je ministar upotrijebio istu formulaciju obrazlažući razloge neprihvatanja. Amandman je povučen.

I **Klub zastupnika nacionalnih manjina** uputio je amandman. Predložili su promjenu članka 54. koja glasi: "Od mjesečno ukupno prikupljenih sredstava na ime pristojbe temeljem članka 53. ovog Zakona, HRT je obvezan 3% uplatiti za elektronske medije na lokalnoj razini u cilju poticanja pluralizma i raznovrsnosti medija". Vlada nije prihvatila amandman ocjenjujući ga neprovedivim, ali je ministar ocijenio da je djelomice konzumiran u ovom zakonu. Zastupnica mr.sc. **Zdenka Čuhnil** je u ime podnositelja istaknula da su predložili da se sredstva ne uplaćuju u Fond već izravno za medije na lokalnoj razini. Zatražila je ujedno od ministra Vujića da je upozna s dijelom teksta gdje je ovaj amandman već konzumiran. Ministar je istaknuo da se prvi put ide na formiranje fonda od 3% od pretplate za poticaj lokalnih i regionalnih medija u odnosu na programska ostvarivanja njihovih zadaća. Amandman je povučen.

Vlada nije prihvatila ni slijedeći amandman **Kluba zastupnika SDP-a**, koji se odnosi na isti članak, a kojim je predloženo da se ovaj postotak sa "3" smanji na "2". Ministar je ocijenio da treba ostati kod predložene formulacije. Amandman je povučen.

Isto obrazloženje uputio je i slijedećem podnositelju amandmana - **Klubu zastupnika HSP-HKDU**, koji je predložio visinu izdvajanja od 5%. Zastupnik Tadić je u dodatnom obrazloženju podsjetio da primjerice Italija izdvaja čak 10% za lokalne

komercijalne televizije. Pristupilo se glasovanju. Amandman nije prošao.

Odbor za informiranje, informatizaciju i medije predložio je da se promijeni stavak 1. u članku 55. Njime bi: "Ravnateljstvo HRT-a na prijedlog Glavnog ravnatelja HRT-a odlukom utvrdilo omjer za podjelu sredstava prikupljenih od pristojbe. Omjer za podjelu sredstava bi se utvrđivao Statutom HRT-a. Omjer za podjelu sredstava mora osigurati razmjerno pokriće ukupnih troškova poslovanjem HR-a i HRT-a u odnosu na ukupne troškove poslovanja HRT-a". Ministar je ocijenio da će taj amandman na drugačiji način biti prihvaćen u slijedećem amandmanu. Nakon dodatnog objašnjenja ministra, podnositelj je povukao rečeni amandman.

Prihvaćen je dakle amandman Kluba zastupnika SDP-a koji se odnosi na isti članak, a preciznije utvrđuje ova problematika.

Klub zastupnika LIBRE podnio je amandman kojim se također predlaže uređenje članka 55. oko utvrđivanja razmjernog omjera za podjelu sredstava. Ministar nije prihvatio podnijeti amandman, nudeći već iznijeto obrazloženje. Amandman su predlagatelji povukli iz procedure.

Prihvaćen je amandman **Odbora za zakonodavstvo** kojim se predlaže brisanje članka 56.

Vlada zatim nije prihvatila amandman **Odbora za zakonodavstvo**, kojim se predlaže zamjena riječi "se temeljem odluke" u formulaciju "nadležno radno tijelo", sadržane u članku 59. stavku 2. predloženoga teksta. Ministar je objasnio da je na ovaj članak podneseno više amandmana, a Vlada je odlučila prihvatiti onaj u formulaciji Kluba zastupnika HSS-a. Amandman je nakon obrazloženja Vladinog predstavnika povučen iz zakonodavne procedure.

Vlada je dakle prihvatila amandman **Kluba zastupnika HSS-a** kojim se predlaže izmjena stavka 2. u članku 59. slijedećim riječima: "Nadzor nad zakonitošću rada Vijeća HRT-a obavlja Hrvatski sabor".

Vlada je djelomice prihvatila i slijedeći amandman istog predlagatelja. Njime se predlaže izmjena članka 63. tako da glasi: "1. Stupanjem na snagu ovoga Zakona ravnatelj HRT-a obnašat će dužnost privremenog Glavnog ravnatelja HRT-a, a pomoćnici ravnatelja obnašat će dužnost privremenih ravnatelja HTV-a odnosno HR-a. Ravnatelj HRT-a u roku od 15 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona imenovat će privremenog ravnatelja GP HRT-a iz

redova radnika HRT-a, a na temelju provedenog internog natječaja. Privremeni ravnatelji obnašat će dužnost do izbora ravnatelja provedenog sukladno odredbama ovog Zakona. 2. Glavni urednici nastavljaju s radom, do imenovanja direktora programa i glavnih urednika informativnog programa u skladu s odredbama ovoga Zakona". Ministar je prihvatio 1. stavak ovog amandmana, a umjesto 2. stavka predložio dopune koje uključuju elemente navedenog stavka. Citirao je formulaciju koja se odnosi na 2. stavak: "Stupanjem na snagu ovoga Zakona glavni urednici obnašat će dužnost privremenog direktora programa HTV-a, odnosno HR-a, a urednici informativnog programa obnašat će dužnost privremenog glavnog urednika informativnog programa HTV-a, odnosno HR-a. Privremeni direktor programa i privremeni glavni urednici Informativnog programa obnašat će dužnost do izbora direktora i glavnog urednika Informativnog programa provedenog sukladno odredbama ovog zakona. U ime Kluba zastupnika HSS - a, zastupnik Ante Markov suglasio se s predloženom formulacijom. Napomenuo je da je intencija ovog amandmana bila u uspostavi jednakosti u postupanju kao pravnih normi. Prihvatio je predloženu nadopunu. S tim se složio i ministar koji je ocijenio da cjelina ovoga amandmana treba predstavljati smjerekaz o međusobnoj suradnji zaposlenih ljudi na HRT-u i HR-u. Zahvalio je ujedno na podršci oko ovog amandmana. Predsjedavajući je zatim zbog fonograma i zainteresirane javnosti pročitao ovaj amandman kojega je uputio **Klub zastupnika HSS-a**, a kojim se prihvaća u cijelosti amandman na članak 1, a drugi dio u već navedenoj formulaciji predstavnika Vlade kao predlagatelja.

Slijedeći amandman uputila je zastupnica **Milanka Opačić (SDP)**. Zastupnica je njime predložila izmjenu članka 65. koja glasi: "Odredba članka 54. ovoga zakona neće se primjenjivati do stupanja na snagu posebnog propisa kojim će biti osnovan Fond za poticanje pluralizma i ravnopravnosti medija". Vlada je prihvatila ovaj amandman.

Nije, međutim, prihvatila slijedeći amandman kojega je uputio Klub zastupnika SDP-a. Predloženo je da se u članku 65. doda nova rečenica koja glasi: "Vlada Republike Hrvatske će u roku od 30 dana uredbom utvrditi uvjete i način raspodjele sredstava prikupljenih na posebnom računu". Ministar je ocijenio da ovakva

formulacija nije nikada bila korištena ni tražena od strane Vlade. Klub zastupnika SDP-a povukao je amandman.

Ministar je zatim prihvatio slijedeći amandman kojega je uputio zastupnik mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)**. Predložio je da se iza članka 65. doda novi članak 66. koji glasi: "Frekvencije za prijenos i odašiljanje programa u trećoj televizijskoj mreži na državnoj razini, koje postoje do stupanja na snagu ovoga Zakona, dodijelit će se koncesionaru, u skladu s odredbama Zakona o telekomunikacijama, najkasnije do 31. prosinca 2003. godine. Do donošenja odluke o davanju koncesije, odnosno do isteka roka iz stavka 1. ovoga članka, HRT će proizvoditi i emitirati program u trećoj televizijskoj mreži na državnoj razini, u skladu s odredbama ovoga Zakona".

Nije prihvaćen amandman **Kluba zastupnika HSS-a** koji su predložili da se u članku 66. na kraju teksta dodaju riječi "osim članka 54., za čije izvršenje će se donijeti poseban zakon". Ministar je ocijenio da je ova materija cjelovito regulirana ranijim amandmanom. Radi se dakle o najmu frekvencije treće mreže. Nakon obrazloženja amandman je povučen.

Posljednji amandman došao je od **Kluba zastupnika IDS-a**. Oni su predložili izmjenu članka 67. prema kojoj bi: "Ovaj Zakon stupio na snagu 1. siječnja 2004. godine". Vlada nije prihvatila ovaj amandman. Ministar je podsjetio da je i u raspravi ocijenjeno kako je stanje na HRT-u neodrživo, a da predloženi zakon donosi odgovarajuća rješenja za kvalitetnije upravljanje HRT-om. Pristupilo se glasovanju. Amandman Kluba zastupnika IDS-a nije prihvaćen, pa je predsjedavajući zaključio raspravu.

Dao je zatim riječ zastupnici **Jadranci Kosor (HDZ)** koja je zatražila riječ u ime Kluba zastupnika HDZ-a. Zamolila je desetminutnu stanku zbog obavljanja potrebnih konzultacija i utvrđivanja stava Kluba kod glasovanja o predloženom zakonskom tekstu.

Nakon toga predsjedavajući je pozvao zastupnike da pristupe glasovanju. Većinom (71 "za", 2 "protiv" i 19 "suzdržanih") glasova, zastupnici Hrvatskog sabora donijeli su Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

J.R.; Đ.K.; M.S.; M.Ko; V.Ž.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRIVATNOJ ZAŠTITI

Liberalniji uvjeti za zaštitare

Obavljanje zaštitarske djelatnosti omogućuje se svim trgovačkim društvima, osim tajnih, pa i podružnicama zaštitarskih tvrtki iz zemalja članica EU.

Na sjednici Hrvatskog sabora u siječnju provedena je rasprava i o Konačnom prijedlogu zakona o privatnoj zaštiti (u prvoj fazi zvao se Zakon o zaštiti osoba i imovine) dok će glasovanje o tome uslijediti naknadno, nakon izjašnjavanja predlagatelja o podnesenim amandmanima.

Novim zakonom ukida se monopol na zaštitarske usluge, budući da se obavljanje te djelatnosti omogućuje svim trgovačkim društvima, osim tajnih, pa i podružnicama zaštitarskih tvrtki iz zemalja članica EU. Osim toga, detaljnije se razrađuju prava i obveze osoba koje obavljaju zaštitarske poslove, što bi trebalo pridonijeti većoj profesionalizaciji te djelatnosti.

Dok su zastupnici vladajuće koalicije poduprli ovaj zakonski prijedlog, uz određene amandmanske intervencije, klubovi oporbenih zastupnika zahtijevali su njegovu doradu (zbog brojnih kritičkih primjedbi i amandmana predlagali su da ga se proslijedi u treće čitanje). Među ostalim, protive se tome da se podružnicama stranih zaštitarskih tvrtki omogući da posluju u Hrvatskoj, iako nemaju status pravne osobe, jer bi to bila nelojalna konkurencija domaćim zaštitarima, u okolnostima velike nezaposlenosti u zemlji. Mišljenja su, naime, da bi zaštitarska služba morala biti od posebnog društvenog interesa te da bi taj posao još neko vrijeme (barem do prijema naše zemlje u članstvo EU) trebali obavljati hrvatski državljani. Upozoravaju, također, da bi, u slučaju usvajanja Vladina prijedloga, trebalo preciznije razraditi način provjere stranih zaštitarskih tvrtki, kako se ne bi dogodilo da se pod njihovim okriljem u Hrvatsku ubacuju strani obavještajci.

Spomenimo i prigovore iz rasprave da je naziv novog Zakona preopćenit, da iz njega nije trebalo izbacivati detektivsku djelatnost, kao ni mijenjati dosadašnji naziv "zaštitar",

zatim da kaznene odredbe nisu dobro izbalansirane, itd. Po ocjeni dijela sudionika u raspravi ponuđena rješenja neće bitno povećati šanse za zapošljavanje osobama koje preustrojem u Ministarstvu obrane i Policiji ostanu neraspoređene, budući da se za njih u Zakonu ne predviđa nikakva prednost, osim oslobađanja obveze polaganja stručnog ispita za zaštitara. Spomenimo i zahtjeve za preciznijim reguliranjem ovlasti zaštitara, pogotovo kad je riječ o pravu na uporabu oružja.

O PRIJEDLOGU

Zakon o zaštiti osoba i imovine stupio je na snagu u listopadu 1996. godine, a primjenjuje se od 1. prosinca iste godine. Tijekom njegove petogodišnje primjene predlagatelju je pristiglo toliko prijedloga za izmjene i dopune tog propisa, da je trebalo izraditi novi, kaže se u obrazloženju Vlade. Njime su prvenstveno izmijenjene one odredbe koje su u dosadašnjoj praksi bile najviše osporavane te one za čiju je izmjenu bila zain-

Jedan od razloga za donošenje novog Zakona je usklađivanje zakonodavne regulative s temeljnim načelima prava EU, sukladno Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

teresirana država jer su onemogućavale primjenu sankcija prema pravnim odnosno fizičkim osobama koje su kršile važeće odredbe. Jedan od razloga za donošenje novog Zakona je i usklađivanje zakonodavne regulative s temeljnim načelima prava EU, sukladno Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

Budući da je načelo zabrane diskriminacije s obzirom na državljanstvo fizičke osobe ili sjedište pravne osobe jedno od temeljnih načela prava EU, izmijenjene su odredbe koje su ocijenjene diskriminatornim u odnosu na

Do donošenja novog zakona o privatnim detektivima, ostaju na snazi odredbe postojećeg Zakona o zaštiti osoba i imovine koje reguliraju to područje.

strane pravne i fizičke osobe koje žele osnovati trgovačko društvo u Republici Hrvatskoj. Riječ je o odredbama koje su izdavanje odobrenja odnosno dopuštenja za obavljanje djelatnosti i poslova privatne zaštite uvjetovale hrvatskim državljanstvom i prebivalištem u Republici Hrvatskoj.

Novim zakonom obavljanje zaštitarske djelatnosti omogućuje se svim trgovačkim društvima, osim tajnih, dok su prema važećem Zakonu tu mogućnost imala samo društva osoba (komanditna i javna trgovačka društva). Prema predloženom, osobe koje su određeno vrijeme radile kao ovlaštene službene osobe u MUP-u, Vojnoj policiji Oružanih snaga RH, pravosudnoj policiji i u sigurnosnim službama, bile bi oslobođene obveze polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova tjelesne zaštite (smatra se da su dovoljno osposobljene za to). Osim toga, to bi rješenje trebalo omogućiti efikasnije zbrinjavanje u zaštitarskoj djelatnosti policajaca i vojnih osoba koje su ostale neraspoređene u okviru preustroja i racionalizacije u navedenim ministarstvima.

Jedna od najviše osporavanih odredaba postojećeg Zakona bila je ona koja je trgovačkim društvima i obrtnicima zabranjivala pružanje zaštitarskih usluga tijelima državne

vlasti i predstavničkim, odnosno izvršnim tijelima općina, gradova i županija. Predloženim izmjenama to je ograničenje ukinuto, tako da se svim trgovačkim društvima koja imaju odobrenje za zaštitarsku djelatnost privatne zaštite omogućuje da obavljaju zaštitarske poslove i za tijela državne i lokalne vlasti.

Radi povećanja fleksibilnosti na tržištu rada trebalo je izmijeniti i odredbu koja je načelno zabranjivala zapošljavanje čuvara na određeno vrijeme, odnosno predviđala takvo zapošljavanje za točno specificirane slučajeve i uvjetovala ga prethodnim odobrenjem nadležnog tijela. Prema postojećem Zakonu, zaštitari ne mogu raditi na temelju ugovora o djelu. Po novome to bi bilo dozvoljeno jedino čuvarima - tehničarima koji obavljaju poslove tehničke zaštite, dok bi za ostale djelatnike i dalje vrijedila zabrana. Među ostalim, dopunjene su i kaznene odredbe. Njima su sankcionirana ona protupravna ponašanja koja su nadležne inspeksijske službe MUP-a najčešće uočavale prilikom obavljanja nadzora.

U obrazloženju predlagatelja se napominje da je kod donošenja postojećeg Zakona pažnja zakonodavca većim dijelom bila usmjerena na uvjete obavljanja zaštitarske djelatnosti i poslova zaštite osoba i imovine. Novim zakonom se podrobnije razrađuju prava i obveze osoba koje obavljaju zaštitarske poslove, i na taj se način veća pažnja posvećuje profesionalizaciji te djelatnosti. Kod koncipiranja zakonskih rješenja predlagatelj je uvažio činjenicu da su u međuvremenu osnovane škole koje osposobljavaju polaznike za smjer čuvar, tako da osobe koje su završile tu školu, policijsku ili školu za pravosudnog policajca, ubuduće neće morati polaziti izobrazbu za čuvara.

Spomenimo, na kraju, da se prijelaznim i završnim odredbama ovog propisa ostavljaju na snazi odredbe važećeg Zakona koje se odnose na detektivsku djelatnost, do donošenja novog zakona kojim će se to područje cjelovito regulirati.

Razlike prema Prijedlogu zakona

U nastavku ukratko o razlikama između rješenja koja se predlažu, u odnosu na ona iz Prijedloga zakona koji je prošao prvo čitanje u Hrvatskom saboru ujesen 2002. (IHS, br.

345 od 29. listopada 2002, str. 22-25. pod nazivom: "Zakon po mjeri EU").

U Konačnom prijedlogu zakona predlagatelj se, na inicijativu zastupnika Štajduhara (SDP) odlučio za izmjenu naziva ovog propisa. Nazvao ga je Zakon o privatnoj zaštiti, smatrajući da taj naziv preciznije određuje područje koje se njime regulira (u prvoj fazi zvao se Zakon o zaštiti osoba i imovine). Uvodno smo već spomenuli da do donošenja novog Zakona o privatnim detektivima, na snazi ostaju odredbe postojećeg Zakona o zaštiti osoba i imovine koje reguliraju to područje.

Predviđeno je da obrtnici mogu obavljati poslove tehničke zaštite, a poslove tjelesne zaštite samo za vlastite potrebe.

U Konačnom prijedlogu zakona djelomično je izmijenjena i odredba članka 1. stavka 1. kako bi se preciznije odredila razlika između zaštite koju pruža država i privatne zaštite koja je iznad tog opsega. Uvaživši primjedbu Odbora za zakonodavstvo, glede nedosljednosti u navođenju subjekata koji mogu obavljati djelatnost zaštite osoba i imovine, predlagatelj je u stavku 2. istog članka precizirao da tu djelatnost mogu obavljati trgovačka društva i obrtnici (ranije je stajalo "pravne osobe" i obrtnici).

Nadalje, u članku 4. stavku 4. precizirano je da obrtnici mogu obavljati poslove tehničke zaštite, a poslove tjelesne zaštite samo za vlastite potrebe, sukladno odredbama ovog Zakona o unutarnjoj čuvarskoj službi. Na inicijativu zastupnika Štajduhara u članku 8. Konačnog prijedloga zakona dodan je novi stavak 2. Prema toj odredbi MUP može iznimno, na prijedlog jedinice lokalne samo-

Sigurnosnu provjeru odgovornih osoba u trgovačkim društvima koja podnesu zahtjev za obavljanje djelatnosti privatne zaštite, provodila bi nadležna sigurnosna služba.

uprave, izdati odobrenje temeljem kojeg se poslovi tjelesne zaštite mogu obavljati i na javnim površinama.

Osim toga, odredba članka 11. je preformulirana, kako bi se jasno utvrdilo da čuvari i čuvari-specijalisti ne mogu u trgovačkom društvu obavljati poslove tjelesne zaštite na temelju ugovora o djelu.

Predlagatelj je uvažio i upozorenje Kluba zastupnika HSS-a da će omogućavanjem rada stranim zaštitarskim tvrtkama postojati opasnost da strane obavještajne službe, pod firmom zaštitarstva, ubacuju u Hrvatsku svoje špijune. Iz preventivnih razloga, izmijenjena je točka 7. stavka 1. u članku 18. Konačnog prijedloga zakona. Ovim izmjenama propisano je da sigurnosnu provjeru odgovornih osoba u trgovačkim društvima koje podnesu zahtjev za obavljanje djelatnosti privatne zaštite, provodi nadležna sigurnosna služba.

Na sugestiju zastupnika HSS-a brisana je i odredba članka 19. Prijedloga zakona koja je onemogućavala policijske službenike, djelatne vojne osobe, državne odvjetnike, istražne suce, pravosudne policajce ili pripadnike sigurnosnih službi, kojima je radni odnos prestao zbog povrede radne discipline, da obavljaju zaštitarske poslove prije isteka roka od 3 godine od dana prestanka radnog odnosa. Istodobno je u stavku 1. članka 21. dodana nova odredba prema kojoj navedene kategorije osoba nisu oslobođene obveze polaganja stručnog ispita, ako im je radni odnos prestao zbog povrede radne discipline. Spomenimo i to da je u istom članku pojam "ovlast" zamijenjena pojmom "dopuštenje" za obavljanje poslova privatne zaštite, dok su u poglavlju IV. pojmovi "prava i obveze" zamijenjeni pojmom "ovlasti".

Novopredloženom odredbom članka 22. način provedbe izobrazbe čuvara usklađuje se sa Zakonom o srednjem školstvu. Na prijedlog Kluba zastupnika SDP-a dopunjena je odredba stavka 1. u članku 46. kojom je propisano da dojavni centar mogu osnivati i obrtnici. Predviđena je i obveza trgovačkih društava i obrtnika da po dojavnom signalu, odaslanom iz štićenog objekta u dojavni centar, osiguraju intervenciju od najmanje dva čuvara - specijalista, koji tom prilikom mogu nositi oružje.

Na inicijativu Odbora za zakonodavstvo dopunjen je i članak 56. Konačnog prijedloga zakona. Novom odredbom omogućava se inspektorima za nadzor djelatnosti privatne zaštite da, radi veće učinkovitosti, prilikom obavljanja nadzora koriste

pomoć policijskih službenika. Preciznije definiranim člankom 60, pak, predviđeno je da ministar unutarnjih poslova, na temelju ovlasti iz ovog Zakona, donosi provedbene propise. Dopunjenim člankom 69. propisano je da su ministar unutarnjih poslova i ministar zdravstva dužni donijeti provedbene propise (ovaj posljednji o mjerilima i načinu utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zaštitara) u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona. Osim toga, prijelazne i završne odredbe Konačnog prijedloga zakona doradene su sukladno primjedbama i prijedlozima Odbora za zakonodavstvo.

Prije rasprave na plenarnoj sjednici predložena rješenja razmotrila su nadležna radna tijela.

RADNA TIJELA

Članovi **Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost** konstatairali su da je predlagatelj prihvatio njihove sugestije iznesene u prvom čitanju ovog zakonskog akta. U skladu s tim u Konačnom prijedlogu zakona preciznije je razradio i uskladio teminologiju, kao i neke nelogičnosti u pogledu uvjeta za obavljanje zaštitarske djelatnosti, a posebno učinkovitog nadzora rada zaštitara i zaštitarskih tvrtki. Članovi tog radnog tijela založili su se za brisanje zakonskih odredbi (stavci 2, 3. i 4. u članku 4.) koje omogućuju podružnicama stranih zaštitarskih tvrtki da u Hrvatskoj posluju, iako nemaju svojstvo pravne osobe. U raspravi je ocijenjeno da bi, u slučaju zadržavanja takvog rješenja, trebalo dodatno doraditi zakonski tekst u pogledu načina provjere tih tvrtki. Među ostalim, izraženo je mišljenje da bi predlagatelj trebao preispitati prijedlog da se provjera znanja čuvara obavlja svakih pet godina, s obzirom na čestu izmjenu propisa. Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona o privatnoj zaštiti, uz spomenutu amandmansku korekciju.

Ponuđeni zakonski prijedlog dobio je potporu i **Odbora za zakonodavstvo** koji je uložio više amandana na njegov tekst.

Spomenimo, najprije, amandmanske zahtjeve za nomotehničko dotjerivanje članaka 1. stavak 1, 2, 3. i 5. Prijedlog za brisanje stavaka 3. i 4. u

članku 4. Odbor obrazlaže mišljenjem da poslovnica stranih pravnih osoba ne bi trebalo dati mogućnost da u Hrvatskoj obavljaju djelatnost privatne zaštite, do prijema naše zemlje u članstvo EU. Članovi tog radnog tijela stoje na stajalištu da bi rješenje predviđeno člankom 40. (stavci 1. i 4.) značilo prekoračenje instituta nužne obrane, jer se odnosi na zaštitu imovine. Naime, uporaba vatrenog oružja uključuje i mogućnost lišavanja života, što Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda dozvoljava samo "pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja". Zbog navedenih razloga Odbor traži da se u spomenutim odredbama brišu riječi "i imovinu odnosno imovine".

Pored utvrđenih amandmana sugerira da predlagatelj svojim amandmanima pravno i nomotehnički doradi te otkloni manjkavosti u članku 2. i narednim člancima (pitanje nadležnosti i ovlasti policijskih uprava uskladiti sa Zakonom o sustavu državne uprave). Upozorava, nadalje, da je rješenje iz stavka 2. u čl. 8. gotovo neprovedivo pa ga treba preispitati. Riječ je o odredbi koja omogućava da MUP iznimno, na prijedlog jedinice lokalne samouprave, izda odobrenje temeljem kojeg se poslovi tjelesne zaštite mogu obavljati i na javnim površinama. Zalaže se i za dopunu članka 12, budući da pod određenim uvjetima i obrtnici mogu za određene poslove zapošljivati čuvar - specijaliste, s pravom nošenja i uporabe oružja. Predlaže i preispitivanje članaka 13. (prije upisa u sudski registar trebalo bi potvrditi da pravna osoba ispunjava uvjete za to); 18. (razmotriti mogućnost usklađivanja izričaja glede boravka u Republici Hrvatskoj s odredbom stavka 1. članka 51.) te članka 20. Članovi Odbora smatraju upitnim i rješenje iz stavka 1. članka 21. prema kojem policijski službenik mora ponovno polagati stručni ispit ako mu je radni odnos prestao disciplinskom mjerom.

AMANDMANI

U nastavku riječ-dvije o amandmanima koje su klubovi zastupnika i pojedini zastupnici podnijeli na tekst Konačnog prijedloga zakona.

Podimo od prijedloga klubova zastupnika HSS-a i IDS-a za brisanje odredbi članka 4. koje predviđaju da

privatnu zaštitu u Republici Hrvatskoj mogu obavljati i podružnice trgovačkih društava iz zemalja članica EU, koje su osnovane sukladno Zakonu o trgovačkim društvima. Podnositelji amandmana smatraju da nema opravdanog razloga da se stranim zaštitarskim tvrtkama dozvoljava rad preko podružnica ili na temelju posebnih odobrenja. Zastupnici HSS-a, uz to, upozoravaju da bi u tom slučaju domaće tvrtke koje se bave privatnom zaštitom (zapošljavaju oko 10 tisuća ljudi) bile dovedene u nezavidnu situaciju, jer bi izgubile znatan dio posla. Nije zanemariva ni činjenica da prema Zakonu o trgovačkim društvima strane pravne osobe mogu registrirati svoju tvrtku u Hrvatskoj pod istim uvjetima pod kojima to čine i domaći osnivači sličnih pravnih subjekata.

Pored navedenog, Klub zastupnika IDS-a još predlaže izmjenu stavka 5. u istom članku, tako da glasi: "Obrtnici mogu obavljati samo poslove tehničke zaštite".

Ideesovci smatraju da je naziv zaštitar primjereniji za djelatnika na poslovima privatne zaštite koji ima dozvolu za nošenje oružja ili obavlja poslove tehničke zaštite od naziva čuvar. U prvom redu, te osobe nerijetko imaju visoku stručnu spremu, kao projektati tehničke zaštite. Osim toga, taj je naziv već uvriježen u praksi, dok naziv "čuvar" asocira na čuvar iz bivšeg sustava koji su nerijetko imali samo nižu ili nikakvu stručnu spremu (taj bi izraz ubuduće trebalo koristiti samo za osobe koje nemaju ovlast za nošenje oružja). Uz ovo obrazloženje Klub zastupnika IDS-a je zatražio da se točke 1, 2. i 3. u članku 19. preformuliraju, tako da glase: "1. zaštitar, 2. zaštitar-tehničar, 3. čuvar. Analogno tome tu bi promjenu trebalo ugraditi i u ostale zakonske odredbe u kojima se rabe spomenuti termini.

RASPRAVA

S razlozima za donošenje novog zakona i osnovnim pitanjima koja se njime uređuju zastupnike je upoznao **Josip Vresk**, zamjenik ministra unutarnjih poslova.

Nakon njega javio se za riječ **Ante Markov**, predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost, koji je obrazložio stavove tog radnog tijela.

Zakon u treće čitanje

Ivan Jarnjak iznio je stajalište Kluba zastupnika HDZ-a da je naziv predloženog Zakona neprimjeren i preopćenit pa bi ga trebalo dopuniti, tako da se zove barem Zakon o privatnoj zaštiti osoba i imovine. Neshvatljivo je, kaže, da je iz zakonskog teksta "izbačena" detektivska djelatnost koja ima puno zajedničkog sa zaštitarskom, to više što se njome uglavnom bave firme, odnosno trgovačka društva koja se bave i privatnom zaštitom osoba i imovine. Stoga u HDZ-u smatraju da bi ovaj Zakon trebao ići u treće čitanje, te da bi njegova konačna verzija trebala cjelovito regulirati obje djelatnosti.

Budući da se predviđa da će i strane tvrtke moći u Hrvatskoj obavljati zaštitarsku djelatnost, zastupnike HDZ-a zanima na koji način će se vršiti provjera stranih zaštitara. Po njihovu mišljenju odredbu stavka 2. u članku 8. trebalo bi precizirati ili izbaciti iz zakona. Riječ je o odredbi koja omogućuje da Ministarstvo, na prijedlog jedinice lokalne samouprave, iznimno može izdati odobrenje na temelju kojeg se poslovi tjelesne zaštite mogu obavljati i na javnim površinama.

Neshvatljivo je da je iz zakonskog teksta izbačena detektivska djelatnost koja ima puno zajedničkog sa zaštitarskom.

U nastavku se osvrnuo na odredbu članka 21. koja propisuje da osobe s trogodišnjim radnim iskustvom na poslovima policijskog službenika odnosno vojno-policijskim poslovima MORH-a, istražnim, poslovnima državnog odvjetništva, pravosudnog policajca ili pripadnika sigurnosnih službi ne moraju polagati stručni ispit za čuvara, osim ako im je radni odnos u navedenim tijelima prestao zbog povrede radne discipline. Ako je netko kažnjen zbog neke protuzakonite radnje ionako se ne može kandidirati za zaštitara, a ako je dobio otkaz iz drugih razloga ne znači da je zato manje stručan, napominje zastupnik.

Njegovi stranački kolege zalažu se i za dopunu članka 42. koji predviđa da policijska uprava, na temelju pisanog izvješća trgovačkog društva koje se bavi privatnom zaštitom i drugih saznanja, ocjenjuje zakonitost pri-

mijenjene ovlasti čuvara ili čuvara-specijalista. (nije jasno što se događa u slučaju protuzakonite radnje).

Kaznene odredbe nisu dobro izbalansirane

Iz ponuđenog teksta nije vidljivo ni tko donosi opći akt o osnivanju unutarnje čuvarske službe, odnosno tko ga je ovlašten potpisati, napominje zastupnik. Kako reče, njegovi stranački kolege imaju najviše primjedbi na kaznene odredbe. Stoga se najprije osvrnuo na članak 62. koji, među ostalim, predviđa novčane kazne od 40 do 100 tisuća kuna u sljedećim slučajevima: ako pravna osoba primjenjuje operativne metode i sredstva koje temeljem posebnih propisa primjenjuju MUP i druga tijela državne uprave; ako poslove osiguranja i pratnje novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti obavlja bez posebnog odobrenja ili na nepropisan način; ako posjeduje vatreno oružje u većoj količini od propisane, ili ono koje nije u vlasništvu tvrtke, itd. Po mišljenju hadezeovaca u takvim slučajevima pravnoj osobi odmah treba oduzeti i dozvolu za rad (na vrijeme od 6 mjeseci do godinu dana), a ne tek kad ponovi prekršaj, kako to predviđa predlagatelj. Neprihvatljivo je, kažu, da za neke prekršaje (npr. obavljanje poslova tjelesne zaštite na javnim površinama bez odobrenja Ministarstva) pravne osobe koje se bave zaštitarskom djelatnošću čekaju novčane kazne, dok policijski službenici u istim okolnostima dobivaju otkaz. Jednom riječju, predložene kaznene odredbe nisu dobro izbalansirane, a ni cijeli zakon još nije zreo za donošenje, pa bi ga valjalo uputiti u treće čitanje, zaključio je Jarnjak.

Riječ predlagatelja

Potaknut njegovim primjedbama predstavnik predlagatelja **Josip Vresk** pojasnio je da postoje samo dvije vrste

Europske pravne norme zahtijevaju maksimalnu individualizaciju kazne i zaštitne mjere.

zaštite - imovine i osoba, tako da se iz naziva zakona može zaključiti o čemu se radi. Što se, pak, tiče odgovornosti pravnih i fizičkih osoba, policija ne može dati otkaz djelatniku zaštitarske

tvrtke. Ona može samo sankcionirati tvrtku i određenog djelatnika, dok otkaz daje poslodavac.

U nastavku je podsjetio na činjenicu da europske pravne norme zahtijevaju maksimalnu individualizaciju i kazne i zaštitne mjere. Iz tog razloga - kaže - u predloženom Zakonu postoji velika razlika između gornje i donje granice zaštitne mjere i svih ostalih sankcija. Po njegovim riječima detektivska djelatnost je izostavljena iz zakonskog teksta zbog toga što predlagatelj smatra da se ne radi o istorodnoj djelatnosti.

Nije točno - kaže **Ivan Jarnjak** - da zakon ne utječe na to na koji će način biti sankcionirana osoba koja obavlja zaštitarsku djelatnost. Itekako utječe jer će MUP svojim pravilnikom propisati pod kojim uvjetima i do kada može obavljati tu dužnost. Bude li to u zakonu precizirano, Ministarstvo u određenim slučajevima odmah mora zaštitaru oduzeti licencu, a stvar je gazde hoće li mu dati otkaz ili ga premjestiti na neko drugo radno mjesto.

Preciznijim odredbama spriječiti zloporabe

Budući da je zaštitarima dozvoljena uporaba sile, a u nekim situacijama i vatrenog oružja, zakonske odredbe doista moraju biti precizne, kako ne bi došlo do neželjenih zloporaba (to bi se onda odrazilo na temeljna ljudska

Budući da je zaštitarima dopuštena uporaba sile, a u nekim situacijama i vatrenog oružja, zakonske odredbe moraju biti precizne, da ne bi došlo do zloporaba.

prava i slobode), primijetio je **Viktor Brož**, predstavnik Kluba zastupnika LIBRE. Postojeći Zakon iz 96. godine je trebalo mijenjati i zbog potreba same države, ali i struke, za suvremenijom i boljom pravnom regulacijom ovog područja, ali i zbog određenih obveza koje proizlaze iz potpisanog Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, podsjeća zastupnik.

Najavio je da će njegovi stranački kolege podržati predloženi Zakon, pogotovo ne budu li u njemu diskriminatorne odredbe u odnosu na strane pravne i fizičke osobe koje žele osnovati trgovačko društvo u Hrvat-

skoj. Naime, ovim zakonom otvara se mogućnost da zaštitarske poslove u nas obavljaju i strani državljani koji ne moraju imati ovdje prebivalište. Klub zastupnika LIBRE podržava takvo rješenje, ali smatra da bi to trebalo omogućiti samo onim trgovačkim društvima koja imaju sjedište u našoj zemlji. Napominju da pritom treba striktno poštovati zakonske odredbe, napose one koje se odnose na kontrolu i sigurnosnu provjeru, kako se ne bi dogodilo da se pod imenom neke strane zaštitarske tvrtke u našoj zemlji obavljaju neke protuzakonite radnje, ili ubacuju strani obavještajci. Smatraju pozitivnim i to što će, zahvaljujući predloženim rješenjima, svim trgovačkim društvima biti omogućen rad pod istim uvjetima (to isključuje bilo kakav protekcionizam i nelojalnu konkurenciju). Drže, nadalje, da su u zakonu dobro postavljeni kriteriji koje mora ispunjavati odgovorna osoba trgovačkog društva koje se bavi djelatnošću privatne zaštite, te uvjeti za obavljanje poslova čuvara. Smatraju, međutim, da nije najsretnije rješenje prema kojem su djelatnici u zaštitarskim tvrtkama svrstani u zaštitare-specijaliste, zaštitare - tehničare i čuvare (bilo bi bolje da se ova prva kategorija zovu samo "zaštitar"). Kako reče, njegovi stranački kolege cijene dobru namjeru predlagatelja da se na radnom mjestu čuvara omogući zapošljavanje osobama s manjom zdravstvenom sposobnošću, ali pitaju se kako će to funkcionirati u praksi, s obzirom na to da je tim osobama zabranjena upotreba sile i vatrenog oružja (neće moći ograničiti kretanje osobe zatečene u protuzakonitoj radnji).

Nude se suvremenija zakonska rješenja sukladna načelima EU i otvara mogućnost konkurentne utakmice u oblasti privatne zaštite.

Zastupnici LIBRE, inače, pozdravljaju prijedlog da bivši policajci, djelatnici sigurnosnih službi itd. budu oslobođeni polaganja stručnog ispita za čuvara. To bi, po njihovu mišljenju, trebalo povećati šanse osobama koje preustrojem u Ministarstvu obrane i Policiji ostanu neraspoređene, da lakše dobiju posao zaštitara.

U zaključnom dijelu izlaganja zastupnik je istaknuo da bi predložena

rješenja trebala pridonijeti boljem radu zaštitarskih službi i boljoj fizičkoj zaštiti u cjelini. Njegovi stranački kolege, kaže, naglašavaju važnost kontrolne uloge koju ovim zakonom dobiva MUP, te pravovremenog sankcioniranja svih protuzakonitih radnji koje se eventualno utvrde tijekom rada zaštitara. Dobro je, kažu, i da se omogućuje zapošljavanje tih djelatnika na određeno vrijeme, itd. Jednom riječju, radi se o zakonu koji nudi suvremenija rješenja sukladna načelima EU, a omogućavanjem rada stranim tvrtkama u Hrvatskoj (to bi trebale biti tvrtke iz onih zemalja EU koje su ratificirale Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) osigurava konkurentsku utakmicu u oblasti privatne zaštite, zaključio je zastupnik Brož.

Nije vrijeme za promjenu zakona

Po mišljenju **Damira Kajina**, predstavnika Kluba zastupnika IDS-a, sada nije trenutak za promjenu postojećeg Zakona. Podsjetio je na činjenicu da se sredinom 90-ih godina, radi sprječavanja anarhije nastale početkom tog razdoblja (a vjerojatno i stoga da bi se kroz prvotnu akumulaciju kapitala ojačalo pojedine tvrtke koje su potom preuzele "monopolistički položaj" u Hrvatskoj) išlo na krajnje kruto reguliranje zaštitarske djelatnosti, koje je još uvijek na djelu. Za razliku od toga, predloženi zakon će tu djelatnost anarholiberalizirati, s naglaskom na monopolistički status AKD-a kao državne tvrtke, odnosno mogućnost dolaska stranaca. Zastupnici IDS-a su mišljenja da bi zaštitarska služba trebala biti od posebnog društvenog interesa (to znači da bi djelatnici i vlasnici zaštitarskih tvrtki morali biti podvrgnuti "posebnom nadzoru") i da bi taj posao još neko vrijeme trebali obavljati hrvatski državljani. U prilog tome spomenuo je da Hrvatska nije dopustila ni stranim bankama i osiguravajućim društvima da ovdje rade putem svojih podružnica (morale su se registrirati kao trgovačka društva) te napomenuo da IDS podržava amandman Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost s tim u svezi. Kako reče, razumio bi intenciju zakonodavca da Hrvatska sutra mora ući u EU, ali sumnja da smo u ovom času spremni na ulazak stranaca u zaštitarske tvrtke,

pogotovo ima li se u vidu veliki broj nezaposlenih u zemlji (interes za zapošljavanjem u toj djelatnosti je daleko veći od potreba za zaštitarima).

Zaštitarska služba morala bi biti od posebnog društvenog interesa, što znači da bi taj posao još neko vrijeme trebali obavljati hrvatski državljani.

U nastavku je primijetio da naziv predloženog Zakona asocira na to da privatni zaštitari više neće moći čuvati državne institucije, odnosno tvrtke u pretežitom državnom vlasništvu. Zanima ga, kaže, hoće li Vlada, na prijedlog MUP-a, uskoro donijeti odluku da 16 državnih poduzeća povjeri na čuvanje AKD zaštiti, kao što je to već učinjeno s FINA-om, HBOR-om, Hrvatskim poštama, Hrvatskom elektroprivredom, itd. Naime, navedene institucije su ranije čuvali privatnici, ali ugovori s njima su jednostrano raskinuti i ti su poslovi neposrednom nagodbom dodijeljeni AKD zaštiti.

Po riječima zastupnika ideesovci drže da u ovom trenutku ne treba mijenjati niti naziv "zaštitar", a podnijeli su i niz drugih amandmana. Među ostalim, zalažu se za to da se osobama koje još nisu dobile ovlaštenje MUP-a za obavljanje poslova privatne zaštite omogući da u probnom roku od 90 dana rade u statusu zaštitara bez ovlasti.

Izjednačen položaj zaštitarskih tvrtki na tržištu

Mr. **Ivan Štajduhar** izvijestio je da Klub zastupnika SDP-a podupire Konačni prijedlog zakona, uz određene amandmanske korekcije. Predlagatelj je, doduše, ponešto izmijenio prvobitni zakonski tekst u skladu s primjedbama iz prvog čitanja, ali nije uvažio sve njihove sugestije.

Po riječima zastupnika državni intervencionizam je u zaštitarskoj industriji poželjan, i to iz više razloga. Naime, u toj je djelatnosti uposleno oko 13 tisuća djelatnika u više od 115 privatnih zaštitarskih tvrtki i oko 250 unutarnjih zaštitarskih službi. Osim s ekonomskog motrišta, ova je "industrija" interesantna i s aspekta ukupne nacionalne i pojedinačne sigurnosti građana i tvrtki, posebno novčarskih institucija (banke, pošte, uredi i dr.), tijela državnih vlasti,

predstavništava, međunarodnih organizacija i dr. Stoga je dobro da je Konačnim prijedlogom zakona predlagatelj akceptirao veći dio instrumenata osiguranja od mogućih zloporaba, predviđenih postojećim Zakonom (visoke upravne pristojbe, strogi uvjeti koje moraju ispunjavati zaštitarske tvrtke i zaštitari, pogotovo oni koji osiguravaju novčane pošiljke, itd.). Prilikom izrade zakonskog teksta držao se i načela da zaštitari ne

Izjednačuje se položaj svih zaštitarskih tvrtki i liberalizira tržište zaštitarskom radnom snagom.

moгу imati veće ovlasti od građana kada bi sami štitili svoja dobra (nužna obrana, krajnja nužda i sl.). Pozitivno je i to da je Vlada vodila računa i o odnosima između privatne i javne sigurnosti. Ne treba zaboraviti, kaže, da Hrvatska još uvijek prolazi kroz fazu tranzicije te da su na stanje sigurnosti utjecala i ratna zbivanja. To je još jedan razlog više zbog kojeg ovoj djelatnosti valja posvetiti posebnu pozornost. U tom kontekstu spomenuo je, među ostalim, da je privatizacija javne sigurnosti otišla tako daleko da, primjerice, u gradovima nekih europskih država policijske uprave čuvaju upravo zaštitari.

I ovim zakonskim prijedlogom daje se veći značaj funkciji zaštitara i zaštitarskim tvrtkama, omogućujući im i preuzimanje poslova koji su dosad bili isključivo u nadležnosti policije. Dobro je, međutim, da je upravni inspekcijski nadzor nad provedbom zakona, kao i radnji koje će se poduzimati temeljem tog propisa, povjerena MUP-u. Esdepeovci naglašavaju i to da donošenjem ovog zakona Republika Hrvatska ispunjava jednu od preuzetih obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (obvezala se na promjenu propisa koji diskriminiraju strance). Po riječima zastupnika načelo zabrane diskriminacije s obzirom na državljanstvo fizičke osobe ili sjedište pravne osobe jedno je od temeljnih načela prava EU, čijom se provedbom jamči kretanje radne snage, usluga i proizvoda. Za pohvalu je i činjenica da se Konačnim prijedlogom zakona izjednačuje položaj svih zaštitarskih tvrtki na tržištu i ukida djelomični monopol koji je dosad postojao.

Liberalniji uvjeti zapošljavanja

Po riječima zastupnika novina je u odnosu na postojeći Zakon i liberalizacija tržišta zaštitarskom radnom snagom. Naime, dosad je bilo kažnjivo zapošljavati zaštitare na određeno vrijeme ili temeljem ugovora o djelu. Stoga je bio logičan zahtjev da se uvjeti za zapošljavanje liberaliziraju i usklade s propisima o radu (riječ je o izuzetno radno intenzivnoj djelatnosti koju karakterizira velika fluktuacija radne snage). Problem je, međutim, u tome što na tržištu radne snage nedostaju zaštitari s licencom, pa zaštitarske tvrtke nerijetko svjesno čine prekršaj zapošljavajući osobe koje su tek podnijele zahtjev (poznato je da postupak izdavanja licence traje prilično dugo). Stoga će Klub zastupnika SDP-a, u skladu sa zahtjevom strukovnog udruženja, podnijeti amandman kojim bi se omogućilo da osoba za koju je u postupku izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova čuvara-zaštitara, može obavljati te poslove do dobivanja dopuštenja (ali ne dulje od 60 dana).

Sniziti pristojbu za dobivanje licence za zaštitara.

Po riječima zastupnika esdepeovci stoje na stajalištu da bi Vlada trebala analizirati ukupne financijske aspekte naplate upravnih pristojbi i smanjiti tarife. Konkretno, visinu pristojbe za dobivanje licence za obavljanje zaštitarske djelatnosti valjalo bi smanjiti sa 2750 na 400 kuna.

Preširoke ovlasti zaštitara

Po riječima dr.sc. **Mate Granića**, glasnogovornika Kluba zastupnika DC-a, u ovom zakonskom prijedlogu Vlada pokazuje nedostatak pravne konzistentnosti i cjelovitog sagledavanja problema kojeg pokušava riješiti. Naime, predloženim si dopušta diskrecijsku ocjenu o tome kome će dozvoliti da obavlja poslove zaštite osoba i imovine a kome ne (istodobno ništa ne kaže o sadržaju sigurnosnih uvjeta i sigurnosne provjere). Po mišljenju zastupnika DC-a trebala bi predložiti točno određene sigurnosne uvjete i ocjenu da se sigurnosnom provjerom utvrđuje ispunjava li odgovorna osoba u zaštitarskoj tvrtki zakonske uvjete. Smatraju, nadalje, da su ovlasti čuvara - specijalista, kad je riječ o pravu na uporabu vatrenog oružja, preširoke (takve ovlasti nema

ni policija) što bi nerijetko moglo dovesti do oružanih sukoba na ulicama. Predlažu, stoga, da se propiše postupnost u primjeni prava upotrebe oružja, na način da nakon usmenog upozorenja slijedi upozoravajuće pucanje u zrak i sl., a tek potom bi zaštitar mogao uporabiti oružje.

Propisati postupnost u primjeni prava uporabe oružja.

Zakonom se, među ostalim, predviđa da zaštitari smiju nositi službenu odoru samo pri obavljanju poslova privatne zaštite koji su naloženi radnim nalogom. Provedba te odredbe bit će prilično komplicirana u svakodnevnom životu, upozorava zastupnik (prilikom dolaska i odlaska s posla i sl.). Konstatirao je, nadalje, da ovaj zakonski prijedlog Vlada koristi za ispravljanje pogreški učinjenih kod preustroja i reforme MUP-a. Naime, u članku 56. predviđa da inspektori MUP-a provode upravni i inspekcijski nadzor nad provedbom ovog zakona, čime im vraća ovlasti koje im je ranije oduzela. Njegovi stranački kolege su mišljenja da Vlada nije dovoljno oprezna ni u pogledu nacionalne sigurnosti, budući da predviđa mogućnost da poslove privatne zaštite imovine i osoba u našoj zemlji ubuduće mogu obavljati i strane privatne tvrtke i državljani. To je put kojim će strani vlasnici već privatiziranih tvrtki u Hrvatskoj dovesti još i zaštitarske tvrtke iz svoje zemlje da im osiguravaju njihovu imovinu, tvrdi Granić. Nije moguće da Vlada ne uvida opasnost da se pod okriljem stranih zaštitarskih tvrtki u

Nije moguće da Vlada ne uvida opasnost da se pod okriljem stranih zaštitarskih tvrtki u Hrvatskoj mogu pojavljivati i strani obavještajci.

Hrvatskoj mogu pojavljivati i predstavnici obavještajnih i nekih drugih službi. Nema sumnje - kaže zastupnik - da se Hrvatska mora ne samo približiti EU, nego i kandidirati za članstvo u tu organizaciju, a to podrazumijeva i usklađivanje zakonodavstva. Međutim, u situaciji kad je gotovo 400 tisuća hrvatskih drža-

vljana nezaposleno, od toga veliki broj razvojačenih branitelja, moramo biti vrlo oprezni s povlasticama koje dajemo, kao što su to, primjerice, Slovenci. Naime, njihovim je zakonom propisano da odgovorne osobe u tvrtkama koje obavljaju fizičku i tehničku zaštitu i zaštitari moraju biti slovenski državljani. To, međutim, nije nikakva prepreka ulasku te zemlje u EU (trebala bi biti primljena iduće godine).

Granić je na kraju predložio da se ovaj zakon prosljedi u treće čitanje. U protivnom će, kaže, njegovi stranački kolege pokušati amandmanima utjecati na promjenu onih odredbi kojima se ne slažu.

Poslove zaštitara trebali bi obavljati samo hrvatski građani

Vlado Jukić je izjavio da se i zastupnici HSP-HKDU-a pridružuju kritikama na članak 4. Konačnog prijedloga zakona koji regulira pitanje djelatnosti stranih trgovačkih društava na poslovima zaštite u Hrvatskoj. U prilog tome podsjeća na činjenicu da se na osnovi najava iz Vladinih krugova moglo zaključiti da je temeljni razlog za promjene Zakona modernizacija zakonske regulative, ali prije svega otvaranje mogućnosti zbrinjavanja viška djelatnika u MUP-

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ne zahtijeva intervenciju u zakon kojim je regulirana zaštitarska djelatnost.

u, a poglavito u Ministarstvu obrane. Međutim, Konačnim prijedlogom zakona za njih nije predviđena nikakva prednost ili povlastica, osim što su oslobođeni polaganja stručnog ispita za zaštitara. Ne možemo se složiti s otvaranjem vrata stranim zaštitarskim tvrtkama i stranim državljanima, to više što Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ne zahtijeva intervenciju u zakon kojim je regulirana zaštitarska djelatnost, napominje zastupnik. Osim toga, dobro je poznato da naši zaštitari i zaštitarske tvrtke ne mogu obavljati tu djelatnost u drugim zemljama, napose u zemljama EU. Stoga se postavlja pitanje što je motiviralo predlagatelja da predloži takvo rješenje, odnosno predvidi mogućnost da strani državljani dobiju ovlasti zaštitara,

među ostalim i sukladno pravo na nošenje oružja. Prođe li ovakav zakon uskoro ćemo na našim cestama moći vidjeti strana vozila koja će čuvati naoružani stranci, u stranim odorama (nešto slično smo već doživjeli za vrijeme Domovinskog rata), kaže zastupnik. Na kraju je napomenuo da zastupnici HSP-a i HKDU-a uvjetuju svoju podršku ovom zakonu time da se iz njegova teksta izbrišu sporne odredbe (stavci 2. i 3. u članku 4).

Zanimljivo je, kaže, da se, prema predloženom, hrvatsko državljanstvo više ne smatra uvjetom za obavljanje zaštitarske djelatnosti (jedini je uvjet prebivalište, odnosno odobren boravak u Hrvatskoj). Ako je predlagatelj već imao namjeru dati određene povlastice članicama EU, temeljem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, onda bi bilo logično da se u zakonu to i navede. Teško je pretpostaviti, kaže zastupnik, da će građani EU doći raditi kao zaštitari u Hrvatsku, osim kad je riječ o djelatnicima velikih kompanija. Logičnije je očekivati da će posao u zaštitarskoj djelatnosti u Republici Hrvatskoj nastojati naći građani s područja bivše Jugoslavije, gdje je standard puno niži nego u Hrvatskoj. Uostalom, oni zacijelo bolje poznaju i hrvatski jezik i latinično pismo, što je također jedan od uvjeta za dobivanje poslova zaštitara. Iz navedenih razloga ovlasti zaštitara u Republici Hrvatskoj trebali bi imati samo hrvatski državljani, napominje Jukić. Svako drugo rješenje bilo bi preliberalno i dovelo bi do anarhije i ugroze nacionalne sigurnosti, tvrdi zastupnik. Napominje, također, da bi u situaciji velike nezaposlenosti u zemlji Sabor i Vlada morali voditi računa o tome da se svako od onih malobrojnih novootvorenih radnih mjesta sačuva za hrvatske građane.

U nastavku se osvrnuo na odredbu članka 18. koja predviđa da će nadležna sigurnosna služba provjeravati ispunjavaju li odgovorne osobe trgovačkih društava ovlaštenih za obavljanje privatne zaštite sigurnosne uvjete. Zanima ga na koju se to službu odnosi, s obzirom na činjenicu da je, kako reče, obavještajna zajednica u rasulu (trenutačno nema ni ravnatelja, niti znamo kako djeluje). Izgleda da ćemo morati imenovati čelnike obavještajne službe koja bi se bavila sigurnosnom provjerom stranaca, što nema smisla. Postavlja se pitanje, kaže, i kako će nadležna

policajska uprava provjeravati strance koji bi obavljali zaštitarski posao. U svakom slučaju, ovlasti zaštitara valja preciznije regulirati, pogotovo kad je riječ o primjeni sile prema građanima (neki zaštitari nose pendreke, neki koriste sredstva za omamljivanje, a u zakonu ništa ne piše o tome smiju li koristiti lisice).

Točno je da u Ugovoru o stabilizaciji i pridruživanju nigdje ne stoji da Republika Hrvatska mora promijeniti zakon o zaštitarstvu, ali zato piše da stranci s područja EU ni u jednoj djelatnosti ne smiju biti u neravnopravnom položaju, pojasnio je **Josip Vresk**. Nitko ne brani stranim fizičkim osobama i trgovačkim društvima da dođu u Hrvatsku i ovdje otvore zaštitarsku tvrtku, konstatirao je **Vlado Jukić**. Problem je, međutim, u tome što im ovaj zakon to omogućava, ne uvjetujući im status pravne osobe u Republici Hrvatskoj.

Doradom zakonskih odredbi izbjeći teškoće u primjeni

Po riječima **Marija Kovača** u Klubu zastupnika HSLŠ-a smatraju da će ovaj zakon dovesti do procvata zaštitarske djelatnosti jer je u velikoj mjeri liberalizirao mogućnost osnivanja tvrtki koje će se baviti tom djelatnošću. To, međutim, ne znači da neke odredbe ne treba popraviti ili doraditi, kako bi se izbjegle teškoće u

Ovaj zakon će dovesti do procvata zaštitarske djelatnosti jer je u velikoj mjeri liberalizirao mogućnost osnivanja tvrtki koje će se baviti tom djelatnošću.

Ako je u Zakon već ugrađena odredba koja stranim trgovačkim društvima omogućava osnivanje podružnica u Republici Hrvatskoj treba inzistirati na reciprocitetu.

primjeni. Primjerice, u članku 19. propisano je da dopuštenje za obavljanje zaštitarskih poslova izdaju policijske uprave. Budući da je kod nas izdano oko 12 tisuća zaštitarskih licenci te da u toj djelatnosti ima oko 10 tisuća aktivnih fizičkih osoba, treba razmotriti mogućnost kako

otkloniti usko grlo u primjeni ovog zakona na terenu (u svim policijskim upravama zajedno na izdavanju dozvola radi svega 35 osoba).

Zastupnik se dalje osvrnuo na članak 21. Konačnog prijedloga zakona kojim se određuje krug osoba koje ne bi bile obvezne polagati stručni ispit za čuvara. Naime, njegovi stranački kolege sumnjaju u to da su oni koji su radili u državnom odvjetništvu ili sigurnosnim službama na tim radnim mjestima mogli steći potrebna znanja i iskustva za obavljanje poslova čuvara. Upozoravaju, nadalje, da bi mogli nastati problemi i kod procesa izobrazbe za zaštitare jer sada ima vrlo malo ustanova koje se time bave. Stoga bi trebalo poraditi na tome da se provođenje tog programa organizira u što većem broju sredina.

Haeselesovci, među ostalim, smatraju, da je ministru određen predugi rok (6 mjeseci) za donošenje provedbenih propisa, pogotovo ima li se u vidu da bi Zakon trebao stupiti na snagu već osmog dana nakon objave u "Narodnim novinama". S tim u svezi podsjećaju da ni postojeći provedbeni propisi nisu inkompatibilni predloženi rješenjima. Zalažu se, nadalje, za to da se osobama koje su već stekle ovlast za obavljanje poslova tjelesne zaštite omogućiti da nastave obavljati poslove čuvara-specijaliste, a ne da ih se primorava na polaganje ispita.

Strane podružnice pod uvjetom reciprociteta

I oni smatraju nepotrebnom odredbu koja omogućuje trgovačkim društvima iz zemalja članica EU koje u Hrvatskoj nemaju podružnicu, da ovdje obavljaju poslove privatne zaštite. Kad je u Zakon već ugrađena odredba koja stranim trgovačkim društvima omogućava osnivanje podružnica u Republici Hrvatskoj (iako većina zemalja EU još nije ratificirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) treba inzistirati na strogoj primjeni članka 613. Zakona o trgovačkim društvima, koji predviđa takvu mogućnost samo pod uvjetom uzajamnosti ili reciprociteta, napominje Kovač.

Zastupnici HSLS-a su mišljenja i da je trebalo zadržati zakonsku obvezu da se trgovačka društva i obrtnici osiguravaju od odgovornosti za eventualnu štetu koja bi nastala uslijed protuzakonitog postupanja zapo-

slenika (to bi jamčilo dodatnu sigurnost korisnicima zaštitarskih usluga).

Predlagatelj bi trebao preispitati rješenje prema kojem trgovačka društva smiju nabavljati oružje za polovinu uposlenih zaštitara.

Sudeći po informacijama u medijima, Vlada se u praksi ne ponaša u skladu s proklamiranim načelom prema kojem bi ovlaštenim trgovačkim društvima trebalo omogućiti da obavljaju zaštitarske poslove i za tijela državne vlasti i jedinica lokalne i područne samouprave, negoduje zastupnik. Naime, privatnu zaštitu nekih tijela državne vlasti i tvrtki u vlasništvu države povjerila je zaštitarskoj tvrtki u vlasništvu države (AKD).

Na kraju je napomenuo da će Klub zastupnika HSLS-a definirati svoj stav o ovom zakonskom prijedlogu ovisno o sudbini njihovih primjedbi.

Prebrzo otvaramo vrata stranim zaštitarima

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSS-a, **Zdenko Haramija** je konstatirao da je predlagatelj usvojio većinu njihovih primjedbi i prijedloga iznesenih prilikom prvog čitanja ovog zakonskog propisa. Primjerice, na njihovu inicijativu izmjenom članka 18. precizirano je da sigurnosnu provjeru odgovornih osoba u trgovačkim društvima, koja podnesu zahtjev za obavljanje djelatnosti privatne zaštite, provodi nadležna sigurnosna služba. Prihvaćena je i njihova sugestija za izmjenu članka 19. Zahvaljujući tome, iz zakonskog teksta izostavljena je odredba koja je onemogućavala policijskim službenicima, djelatnim vojnim osobama, državnim odvjetnicima, istražnim sucima, pravosudnim policajcima ili pripadnicima sigurnosnih službi, kojima je radni odnos prestao zbog povrede radne discipline, da prije isteka roka od 3 godine od dana prestanka radnog odnosa obavljaju zaštitarske poslove. Umjesto toga, navedene osobe obvezuju se na polaganje stručnog ispita. Po mišljenju haesesovaca zakon bi bio još bolji da je taj institut uveden za sve one koji se namjeravaju baviti privatnom zaštitom, ali taj njihov prijedlog

nije prihvaćen. Po riječima zastupnika Haramije njegovi stranački kolege i dalje ostaju pri stajalištu da Hrvatska ne bi trebala prebrzo otvarati vrata stranim zaštitarima. U skladu s tim uložiti će, kaže, amandman za brisanje stavka 2. u članku 4. Konačnog prijedloga zakona. Usvoje li se predložene promjene, glasovat će za ovaj zakonski prijedlog.

Da europskim standardima, ako su u našem interesu

Na početku svog izlaganja **Dario Vukić** ja zatražio da predstavnik predlaganja obrazloži zbog čega je iz cijelog zakonskog teksta izbačena riječ "zaštita" koja je, inače, uvriježena u hrvatskom jeziku.

I on je mišljenja da, s obzirom na veliku nezaposlenost u zemlji, a i sigurnosne aspekte, Hrvatska prebrzo otvara svoje tržište za robe i usluge iz inozemstva. Spomenimo i njegov zahtjev za preciziranje stavka 2. u članku 8. Konačnog prijedloga zakona koji predviđa da Ministarstvo može iznimno, na prijedlog jedinice lokalne samouprave, izdati odobrenje temeljem kojeg se poslovi tjelesne zaštite mogu obavljati i na javnim površinama (definirati o kojim se slučajevima radi i koliko to može vremenski trajati).

Budući da se ne predviđaju bitne promjene u načinu školovanja zaštitara, postavlja se pitanje što je motiviralo Vladu da ne priznae dosadašnje licence.

Po mišljenju zastupnika predlagatelj bi trebao preispitati i rješenje u članku 12. prema kojem trgovačka društva smiju nabavljati propisane vrste kratkog vatrenog oružja za najviše polovinu uposlenih čuvara-specijalista (dosad je bilo dozvoljeno da svega 10 posto zaštitara može nositi vatreno oružje). To bi značilo - kaže - da svaki drugi zaštitar može biti naoružan, a ima li se u vidu činjenica da to mogu biti i strani državljani, postoji opasnost da u određenom trenutku ta vatrena sila izmakne kontroli.

Založio se i za usklađivanje članka 27, 31. i 48. predloženeog Zakona, budući da čuvari ne mogu koristiti neke ovlasti predviđene za čuvara-speci-

jaliste (npr. nemaju pravo nekomе ograničiti slobodu kretanja, koristiti čuvarskog psa ili uporabiti tjelesnu snagu i vatreno oružje. Na kraju je citirao stavak 2. iz članka 66. Konačnog prijedloga zakona u kojem stoji da će trgovačka društva iz zemalja članica EU i njihove podružnice iz članka 4. stavka 2. ovog Zakona, moći obavljati u Republici Hrvatskoj djelatnost privatne zaštite od dana stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Kako reče, moramo prihvaćati europske standarde, ali prije svega trebamo prepoznati naše interese. Dakako, idealno bi bilo da se naš interes poklopi s interesom našeg okruženja, posebice EU. Pitanje je, međutim, je li to ovim zakonom postignuto?

Mr. **Ivan Penić (HDZ)** izrazio je mišljenje da ovaj zakon treba prosljediti u treće čitanje i to iz više razloga. U prilog tome spomenuo je da Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost ima ozbiljne primjedbe na predložena rješenja, a i zastupnici HDZ-a dijele njegovo mišljenje da ne bi trebalo dopustiti poslovanje stranim zaštitarskim tvrtkama koje u Hrvatskoj nemaju svojstvo pravne osobe. Zastupnik, inače, nije uvjeren u to da u djelatnosti privatne zaštite ima puno prostora za zapošljavanje, kao što se moglo čuti u raspravi. Naime, privatni zaštitari trenutno jedva mogu osigurati kakvu-takvu egzistenciju i za postojeće zaposlenike.

U nastavku je iznio primjedbe na odredbe članka 18. koje propisuju da se za odgovornu osobu trgovačkog društva ovlaštenog za obavljanje privatne zaštite mogu imenovati osobe s navršenih 18 godina života i s

najmanje višom stručnom spremom. Je li moguće - pita zastupnik - da bi osamnaestogodišnjak mogao rukovoditi takvim sustavom, pogotovo ako je riječ o strancu. Po njegovom mišljenju ovaj zakon zadire i u nacionalnu sigurnost, ima li se u vidu da bi se strane osobe mogle naoružane šetati našim gradovima. Zbog navedenih razloga ovaj zakon je, kaže, zreo za treće čitanje. Međutim, njegovi stranački kolege će ga ipak podržati, pod uvjetom da predlagatelj uvaži ključne primjedbe odnosno amandmane matičnog Odbora, klubova zastupnika i drugih podnositelja.

Potaknut njegovim primjedbama **Josip Vresk** je pojasnio da je kao jedan od uvjeta za imenovanje odgovorne osobe u zaštitarskoj tvrtki predviđena dob od 18 godina jer se tada stječe punoljetnost, a time i puna poslovna sposobnost. To, međutim, ne znači da netko u 18. godini već mora imati završen fakultet.

Zašto se ne priznaju postojeće licence

U zaključnom javljanju u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a, **Vlado Jukić** je izrazio čuđenje što niti jednom zakonskom odredbom nije regulirano korištenje video nadzora, bez obzira na to što je njegova uporaba uređena i drugim propisima. Naime, video nadzor postoji u svim većim objektima, trgovinama, ustanovama i dr. a taj posao većinom rade zaštitari.

S obzirom na to da Konačni prijedlog zakona ne predviđa nikakve bitne promjene u načinu školovanja tih djelatnika, postavlja se opravdano pitanje, kaže Jukić, što je motiviralo Vladu i Ministarstvo da ne priznaju dosadašnje licence koje su izdali

ispitivači MUP-a, i temeljem kojih danas rade brojni zaštitari. Odredba koja ne priznaje zatečeno stanje je diskriminirajuća, a pitanje je li uopće izvedivo da svi zaštitari u roku godine dana od stupanja ovog zakona na snagu ponovno polože tražene ispite. Treba imati u vidu i to da će svatko od njih iz svoje skromne plaće morati ponovno izdvojiti nekoliko tisuća kuna da bi opet dobio licencu.

Po mišljenju zastupnika HSP-HKDU-a, trebalo bi ukinuti i zakonsku obvezu zdravstvenog pregleda zaštitara svake dvije godine (to je propisano podzakonskim aktom). U prilog tome Jukić podsjeća da zaštitari u drugim zemljama nemaju takvu rigoroznu obvezu (predviđena je samo za pilote, strojovođe i još neka specijalna zanimanja). Čak ni osobe koje na svom poslu rukuju minskoeksplozivnim sredstvima i opasnim tvarima ne moraju svake dvije godine predočavati potvrdu o zdravstvenoj sposobnosti, koja inače košta nekoliko stotina kuna.

Na kraju je ponovio da se zastupnici HSP-a i HKDU-a pridružuju prijedlozima da se ovaj zakonski propis uputi u treće čitanje.

Nakon toga je predsjedatelj, dr. **Ivica Kostović**, informirao zastupnike da se amandmani na Konačni prijedlog zakona mogu podnositi do sutradan u 12 sati. **Josip Vresk** je obećao da će ih Vlada pomno razmotriti i očitovati se o njima, uvažavajući pri tome i mišljenje stručnjaka MUP-a. Potom je dr. **Kostović** zaključio raspravu, uz napomenu da će se o ovom zakonskom prijedlogu glasovati kad se steknu uvjeti za to.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O REGISTRU GODIŠNJIH FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Jednoglasna podrška

Hrvatski sabor je jednoglasno prihvatio Prijedlog zakona o Registru godišnjih financijskih izvještaja nakon rasprave i podrške, uz neke primjedbe, svih klubova. Namjera je zakona - umjesto na tri mjesta obje-diniti podatke iz financijskih izvješća

na jednom mjestu, razvidno i cjelovito, kao središnji izvor informacija o uspješnosti poslovanja i o financijskom položaju pravnih i fizičkih osoba koje su obveznici poreza na dobit.

O PRIJEDLOGU

Umjesto prikaza Prijedloga evo što je o njemu rekao mr.sc. **Damir Kuštrak**, zamjenik ministra financija. On je, najprije, podsjetio kako se sada podnose tri izvješća - za potrebu

statistike, Trgovačkog suda i Porezne uprave. Predlaže se da Registar bude jedinstven, da ga osniva i vodi Financijska agencija.

Pitanje Porezne uprave riješit će se (predložiti će Vlada) Zakonom o porezu na dobit tako da bi se za 2000. godinu predaja obavljala na dva mjesta, a 2003. na jednom.

Zamjenik ministra izvijestio je zastupnike da je ovaj projekt nastao u suradnji s Državnim zavodom za statistiku i Norway development programom, da ga je financiralo Ministarstvo vanjskih poslova Norveške.

Sljedeća razina informacija bila bi, prema Zakonu o tržištu vrijednosnih papira, kotacija tzv. javnih poduzeća koja se upravo ustrojava i profunkcionirat će u srpnju. Tvrtke koje su u prvoj kotaciji imaju najstrožu obvezu informiranja.

To što će zakon ići u dva čitanja nije sporno, još uvijek će biti dovoljno vremena da se sve obradi na vrijeme - zaključio je mr. Damir Kuštrak, dometnuvši još kako se u ovaj zakon nije mogla staviti odredba koja se tiče rješenja u Zakonu o porezu na dobit (to će se rješavati zajedno s izmjenama u tome).

RADNA TIJELA

Nije razvidno...

Odbor za zakonodavstvo usprotivio se (prvotno predloženom) hitnom postupku, bez obzira na namjeru predlagatelja da se zakon primijeni već na financijska izvješća za 2002. godinu, predloživši da se obavi samo prvo čitanje. Obrazloženje - bez konzistentnog zadiranja u zakone o

Sada se podnose tri izvješća - za potrebe statistike, Trgovačkog suda i Porezne uprave, a predlaže se da Registar bude jedinstven, da ga osniva i vodi Financijska agencija.

računovodstvu, o porezu na dobit, o financijskoj agenciji, o državnoj statistici i o sudskom registru ne može se ostvariti namjera zakona - objedinjavanje podataka iz financijskih izvješća na jednom mjestu.

Ovo radno tijelo je upozorilo da je dio odredaba suprotan Zakonu o

financijskoj agenciji, dok iz dijela nije razvidno koji će se podaci prikupljati i obrađivati. Nerazvidan pravni položaj registra vidljiv je, upozoreno je, iz nekoliko odredbi. S jedne strane se govori da ga osniva i vodi Financijska agencija a da sredstva iz Državnog proračuna i od naknada ostvaruje Registar, a u drugom da su naknade prihod Agencije, na trećem mjestu se, pak, govori o prihodima i rashodima registra. Nerazvidna je, po ocjeni Odbora, i odredba prema kojoj Agencija "upravlja i operira Registrom u ime Republike Hrvatske". Tu je još upit - tko donosi rješenje kojim se "odbija financijski izvještaj" te zahtjev da se sve odredbe pravno i nomotehnički dorade.

Podrška

Odbor za financije i državni proračun podržao je prvotno predloženi hitni postupak i osnivanje registra. Po mišljenju jednog člana Odbora, trebalo bi izraditi i registar kreditnih zaduženja građana i poduzetnika kako bi se poslovnim bankama olakšalo donošenje odluke o davanju kredita.

Usluge Registra naplaćivati i kad je riječ o državnim tijelima, cjenik usluga objavit u "Narodnim novinama" uz jasno razlikovanje korisnika - pojedinaca i institucija.

Čulo se, nadalje, mišljenje kako bi pri donošenju Pravilnika i utvrđivanja visine naknade za usluge korištenja registra trebalo prethodno zatražiti mišljenje Hrvatske gospodarske komore kako iznos naknade ne bi bio neprimjereno visok i predstavljao dodatno opterećenje gospodarstvu. Predloženo je da se utvrdi različita visina naknade za pojedinačne korisnike usluga Registra od institucionalnih korisnika, a iznose naknada trebalo bi objavljivati u "Narodnim novinama".

U ovom radnom tijelu je, nadalje: izneseno je i mišljenje da bi FINA svoje usluge Registra trebala naplaćivati i državnim tijelima; upozoreno da predloženi rok za predaju izvješća Registru (najkasnije do 31. tekuće godine) znatno odstupa od rokova za predaju financijskih izvještaja poduzetnika propisanih Zakonom o računovodstvu (šest mjeseci po isteku

poslovne godine za velike poduzetnike te četiri za male i srednje poduzetnike).

Tu je i prijedlog da se iznimno, samo ove godine omogući poduzetnicima dostava izvješća do 30. travnja 2003.

Odbor za gospodarstvo podržao je, kao zainteresirano radno tijelo, donošenje zakona, ukazavši na potrebu utvrđivanja primjerene naknade za usluge Registra koje utvrđuje FINA uz suglasnost ministra financija. Prema ocjeni dijela članova Odbora rok za predaju financijskih izvješća nije primjeren i nameće poduzetnicima dodatnu obvezu, s obzirom na rokove za predaju izvještaja utvrđenih Zakonom o računovodstvu. Značajan broj poduzetnika, upozoreno je, neće biti u mogućnosti predati izvještaje do 31. ožujka pa će morati plaćati zakasninu.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja zamjenika ministra financija, stavove odbora obrazložili su: **Josip Leko** (Odbor za zakonodavstvo), **Tonči Žuvela** (Odbor za financije i državni proračun) i **Dragica Zgrebec** (Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu).

Otkloniti suprotnosti u rješenjima

U ime **Kluba zastupnika HSLS-a, Jadranka Katarinčić-Škrlić** rekla da je dobro da je na jednom mjestu objedinjena baza podataka. S obzirom na

Rok za predaju izvješća Registru (najkasnije do 31. tekuće godine) znatno odstupa od rokova za predaju financijskih izvještaja poduzetnika propisanih Zakonom o računovodstvu (šest mjeseci po isteku poslovne godine za velike poduzetnike te četiri za male i srednje poduzetnike).

transformaciju nekadašnjeg SDK u ZAP-a, pa ZAP-a u FINU više se ne može doći do podataka koji su se nekad mogli dobiti od SDK (o

likvidnosti, bonitetu tvrtki, visini plaća), odnosno nema toga na jednom mjestu, a i može se dobiti samo za neke subjekte. Zato je dobro - naglašavaju iz ovog kluba - što će se ustrojavanjem Registra smanjiti višestruka dostava izvještaja.

Do drugog čitanja trebalo bi, međutim, otkloniti neke suprotnosti u rješenjima, s obzirom na to da pojedini zakoni zadiru u isto pitanje.

HSLŠ predlaže da se usluge Registra naplaćuju i kad je riječ o državnim tijelima, predlaže da se cjenik usluga objavi u "Narodnim novinama" te da se u njemu jasno razlikuju korisnici - pojedinci i institucije.

Klub je zamjerio što se tako dugo čekalo da se zakon pusti u proceduru i izrazio zadovoljstvo što je skinut hitni postupak te upozorio da nije moguće ispoštovati predloženi rok za podnošenje izvješća za 2002. godinu te da bi trebalo zadržati rokove sada predviđene Zakonom o računovodstvu - 30. travnja za male i srednje, a 30. lipnja za velike poduzetnike.

Ugrađuju se europski standardi

U ime Kluba zastupnika SDP-a, **Tonči Žuvela** je podržao Prijedlog, uvodno komentirajući nedostatke postojećeg sustava izvještavanja. Izvješća koje se predaju Trgovačkom sudu nerijetko nisu standardnog oblika i samo se pohrane, te su zbog dislociranosti trgovačkih sudova i neadekvatnog prezentiranja izvješća prečesto nedostupna javnosti i ne koriste se racionalno - rekao je.

Značajan broj poduzetnika neće biti u mogućnosti predati izvještaje do 31. ožujka pa će morati plaćati zakasninu.

Formiranjem registra osigurava se uključivanje europskih standarda u naš nacionalni, pravni i financijski sustav, što je još jedan doprinos ispunjavanju uvjeta za integriranje Hrvatske u Europsku uniju. Objedinjavanjem podataka stvaraju se i uvjeti za kvalitetnu bazu podataka na elektronskim medijima, što olakšava njihovo korištenje i prezentiranje i - što je najvažnije - korištenje tih podataka kod praćenja ukupnih gospodarskih kretanja.

Ustrojavanje Registra kod FINE logično je i s obzirom na to da ona raspolaze djelotvornim i suvremenim

informatičkim sustavima, obučeni kadrovima te raširenom mrežom poslovnica u cijeloj zemlji, rekao je predstavnik SDP-a, upoznavši zatim zastupnike s primjedbama Kluba.

Tu su, među ostalim, prijedlozi: da se jednostavno utvrdi kako Registar u ime Republike Hrvatske osniva, ustrojava i vodi Financijska agencija; da se izvor sredstava obradi posebnim člankom; da se pojašni članak o zadacima Registra, napose odredbe o vjerodostojnosti računalnog unosa podataka. Klub, nadalje, tvrdi kako se člankom 11. praktički zadiru u odgovornost koju uprave društva imaju spram vlasnika, jer izvješća na skupštini društva su ustvari izvješća za vlasnike i ne bi trebale postojati dvojbe da li te rokove miješati s rokovima za dostavu izvješća registru.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo: ukazivanje na nedoumice koje se javljaju spram datuma i početka rada registra te neusklađenost datuma do kada pravne i fizičke osobe trebaju dostavljati izvješća prema odredbama Zakona o računovodstvu i Zakona o porezu na dobit uz prijedlog da se razmisli o prijelaznom razdoblju koje bi ostavilo dovoljno vremena za pripreme svim obveznicima dostave izvještaja (svakako trebaju biti usklađeni s rokom za poreznu bilancu odnosno porezne obveze). Već za ovu godinu mogu se primijeniti rokovi - 20 travnja ili 15. svibnja.

Registar će koristiti prvenstveno poslovnim subjektima

Konačno jedan zakon koji nije podijelio poziciju i opoziciju - riječi su kojima je **Ivan Šuker** započeo izlaganje u ime Kluba zastupnika HDZ-a, koji je podržao zakonski prijedlog uz ocjenu da će Registar itekako koristiti prvenstveno poslovnim subjektima, ali i zastupnicima Hrvatskog sabora i svima koji žele relevantne pokazatelje (do kojih je sada vrlo teško doći).

U trenutku ukidanja ZAP-a moralo se razmišljati o podnošenju ovakvog prijedloga jer su svi financijski odnosno rukovoditelji poduzeća naučili da iz bivšeg SDK-a odnosno poslije ZAP-a dobiju određene podatke za donošenje poslovnih odluka - rekao je Šuker te zatim upoznao zastupnike s prijedlozima ovog Kluba. Predlažu da se datum predaje godišnjih financijskih izvještaja veže uz datum predaje završnog računa ili porezne

bilance. Nelogično je završne radnje što se tiču financija tempirati na 30. travnja, a da se do 30. ožujka mora podnijeti financijsko izvješće, rekao je, uz prijedlog da se rok za predaju pomakne na 30. travnja.

S obzirom na transformaciju nekadašnjeg SDK u ZAP, pa ZAP-a u FINU, više se ne može doći do podataka koji su se nekad mogli dobiti od SDK (podaci o likvidnosti, bonitetu tvrtki, visini plaća), odnosno nema toga na jednom mjestu, a i može se dobiti samo za neke subjekte. Zato je dobro što će se ustrojavanjem Registra smanjiti višestruka dostava izvještaja.

Daljnji su prijedlozi i primjedbe: ne dopustiti da obrasci budu više administrativno popunjavanje određenih podataka umjesto stvarni podaci koji će koristiti poslovnim ljudima, državnoj upravi i zastupnicima; obaviti usklađivanje sa zakonima o računovodstvu i o porezu; nije dobro ustrojavanje Registra vezati na podatke s 31. prosinca 2002. s obzirom na to da zakon neće biti usvojen do kraja ožujka 2003; bolje je uvesti manju kaznu koja će djelovati odgojno nego predloženu represivnu s kojom se u principu neće ništa postići.

Na kraju je zastupnik izrazio bojazan da pravilnik neće biti donesen na vrijeme, kao podsjetio je, i pravilnik o javnoj nabavi.

Zakon se donosi, a ne zna se kako će se provoditi

Dario Vukić (HDZ) je najprije podsjetio na svojevrmena upozorenja zastupnika što se sve gubi ukidanjem ZAP-a, a zatim upitao zašto Prijedlogu nije priložena spomenuta studija o mogućim načinima ustroja registra, godišnjih računa i uslugama distribucije. Upozorio je da nije uređen odnos (međuovisnost) Prijedloga zakona o statistici i Registra. Ni dosad nije bilo, napomenuo je, nikakve zapreke da trgovački sudovi učine ono na što se obvezuje ovaj Registar.

Zastupnik je upozorio da se zakon donosi, a uopće ne zna kako će se zakon provoditi i što će pojedino

trgovačko društvo biti obvezno dostaviti te znaju li oni koji će njihovi podaci biti javni, a koji ne. Odredit će to ministar - nastavlja se, dakle, praksa donošenja pravilnika po donošenju zakona, a u trenutku donošenja zakona sve je, kako reče, maglovito i hrvatskoj javnosti i zastupnicima koji to trebaju izglasati.

Zadržati rokove sada predviđene Zakonom o računovodstvu - 30. travnja za male i srednje, a 30. lipnja za velike poduzetnike.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo napomenu zastupnika kako nije dobio odgovor (od predsjednika Komisije) je li u pripremi prijedloga sudjelovala Komisija za vrijednosne papire; tvrdnju kako je očito da predlagatelj nema viziju kod mnogih zakonskih prijedloga, koji nešto najprije isključuju pa uključuju i ne vide kako umrežiti pojedine institucije sistema da "brod" guraju istim pravcem; upit tko će plaćati naknadu Agenciji - trgovačka društva ili oni koji koriste

podatke i kolika će biti; ocjenu kako će pristup informacijama biti skuplji nego dosad; zahtjev da se uz Konačni prijedlog ponudi i pravilnik te studija.

Neusklađeno s drugim zakonima

Josip Leko (SDP) je rekao da zakon svakako treba podržati, ako nikako drugačije a ono sa stajališta cilja, jer on će, kako reče, srušiti administrativne barijere za poslovne informacije potrebne poslovnim ljudima i odnosima. Zastupnik je ipak upozorio na manjkavosti predloženoga - prije svega kad je riječ o (ne)usklađenosti s drugim zakonima. Kad bi u važećim zakonima ostale neke odredbe nastala bi, rekao je, pravna zavrzlama. Po njegovoj ocjeni, neprihvatljivo je skraćivati rokove za predaju izvješća na 31. ožujka kad su rokovi duži prema zakonima o računovodstvu i o porezu na dobit, odnosno kad su kod većine zemalja članica EU ti rokovi još duži.

Skraćivanjem rokova dodatno se, naime, komplicira poslovanje domaćih poduzetnika, naročito onih koji su

dio grupe međunarodno povezanih društava ili koji izlaze na europsko tržište. Uz to, zakoni o računovodstvu i o porezu na dobit poduzetnicima dopuštaju da vremenski razlikuju poslovnu i kalendarsku godinu.

Ustvrdivši da zakon nejasnoću pokušava nadomjestiti donošenjem pravilnika, zastupnik je rekao kako nije prihvatljivo da Fina - za koju bi već jednom trebalo ustanoviti je li ustanova s javnim ovlastima ili civilna pravna osoba, ili i jedno i drugo - određuje taksu za korisnike Registra.

U ime predlagatelja, **Damir Kuštrak**, zamjenik ministra financija, rekao je da će predlagatelj kod pripreme Konačnog prijedloga uzeti u obzir primjedbe iz rasprave te za drugo čitanje priložiti i pravilnik o provedbi zakona. Predlagatelj smatra, napomenuo je, kako treba razlikovati financijska izvješća u smislu ovog zakona od financijskih koji su, npr., predmet skupština dioničkih društava i imaju sasvim drugu svrhu i cilj.

Hrvatski sabor jednoglasno je prihvatio ovaj zakonski prijedlog.

J.R.

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U OBITELJI

Nasilnika udaljiti iz obitelji

Zastupnici su prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u obitelji većinom glasova (95 "za" i 5 "suzdržanih"), predlagatelj Vlade RH. Također je, sukladno prijedlogu Kluba zastupnika HDZ-a, dan na glasovanje zaključak kojim bi se o Prijedlogu zakona o zaštiti od nasilja u obitelji provela prethodna rasprava. Za ovaj prijedlog glasovalo je 46 zastupnika, 48 ih je bilo protiv, a 15 suzdržanih te Zaključak nije donesen.

Tijekom rasprave zastupnici su jednoglasno podržali inicijativu i nužnost zakonskog teksta. Također je istaknuta važnost odgoja djece u duhu tolerancije, a osnovni uzrok nasilja u obitelji ministrica pravosuđa definirala je kao izraz neravnoteže moći i neravnopravnosti spolova.

Osvješčivanje o ovoj problematici započelo je prepoznavanjem seksualnog zlostavljanja u obitelji kao čina nasilja. Također je na tom području dosta učinjeno izmjenama Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku.

Nadalje, u raspravi je posebno prijeporno bilo pitanje reguliranja pitanja zaštitnih mjera te se postavilo pitanje ugrožavanja ustavnog prava vlasništva osobe kojoj se izrekne zaštitna mjera udaljenja iz stana, kuće ili drugog stambenog objekta. Točnije gdje će se smjestiti takvu osobu.

Ukazano je na nedefiniranost pojma nasilja u obitelji, a zaključeno da je korijen nasilja u patrijarhalnom društvu i glavama pojedinaca.

Izneseni su šokantni podaci Autonomne ženske kuće da su žene u 98

posto slučajeva žrtve nasilja, dok su djeca u većem broju žrtve seksualnog nasilja.

Nadalje, zastupnici smatraju da je nužno utvrditi odnos Prijedloga zakona prema Kaznenom zakonu i Zakonu o prekršajima.

Također je naglašeno da Prijedlogom zakona nije definirano ni dječje nasilje prema roditeljima koje je sve učestalije u praksi.

O PRIJEDLOGU

O Izvješću iznosimo obrazloženje sadržano u govoru predstavnice predlagateljica i ministricice pravosuđa, uprave i lokalne samouprave **Ingrid Antičević-Marinović**. Ministrica je

izlaganje započela kratkom pričom iz života zlostavljene žene u obitelji. Konstatirala je da razbijanje kruga nasilja nije jednostavan posao jer zahtijeva mobilizaciju čitavog društva.

Osnovni cilj donošenja zakona je sankcioniranje nasilja u obitelji kao protupravnog ponašanja osoba, uvođenje posebne legislative kojom se zabranjuje nasilje nad bilo kojim članom obitelji i osiguranje potpune zaštite žrtava nasilja u obitelji, prevencije od daljnjeg nasilja te usklađivanje domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima sankcioniranja obiteljskog nasilja.

Nevladine udruge prve sustavno radile na nasilju u obitelji

Smatra da je vrlo važan odgoj djece te da je nakon godina određenih metoda odgoja teško suzbijati stereotipe ponašanja. Stoga je uvođenje programa o ljudskim pravima u najranijoj dobi imperativ ovog vremena.

Inzistiranje na poostravanju zakonskih mjera ali i njihovoj efikasnoj implementaciji također se već provodi unutar Ministarstva unutarnjih poslova gdje se osnivaju posebni odjeli.

Osnovni uzrok nasilju u obitelji je izraz neravnoteže moći i neravnopravnosti spolova konstatirala je ministrica.

RH i ostale zemlje desetljećima žive s problematikom nasilja u obitelji no o tome se javno počelo govoriti tek nedavno, nakon dugogodišnjeg mukotrpnog rada nevladinih udruga koje su se prve počele sustavno baviti tom problematikom.

Nasilje je prisutno u svim društvenim slojevima te zemljama različitog stupnja razvijenosti.

Konstatirala je da su problematiku pratile velike predrasude u smislu da je žrtva sama izazivala napadača. A, stvarni uvjeti života koje su te žrtve proživljavale u obitelji tumačeni su kao osobne stvari u koje se ne treba miješati.

Prvo osvješćivanje problematike učinjeno je prepoznavanjem seksual-

nog zlostavljanja u obitelji kao čina nasilja. Također je dosta učinjeno izmjenama Kaznenog zakona te Zakona o kaznenom postupku.

Osnovni cilj donošenja zakona je sankcioniranje nasilja u obitelji kao protupravnog ponašanja osoba, uvođenje posebne legislative kojom se zabranjuje nasilje nad bilo kojim članom obitelji i osiguranjem potpune zaštite žrtava nasilja u obitelji, prevencije od daljnjeg nasilja te usklađivanja domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima sankcioniranja obiteljskog nasilja.

Prijedlogom zakona propisana je zaštita od nasilja i svrha prekršaj-nopravnih sankcija kojima je cilj osigurati integritet osobe izložene nasilju pa su za to kršenje predviđene novčane kazne i kazna zatvora.

Mehanizam trenutne zaštite nasilja u obitelji

Prijedlogom zakona propisane su mjere obveznog psihoterapijskog, psihijatrijskog liječenja, mjere zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, mjere udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora, mjere zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju te mjere zaštite sigurnosti osobe izložene nasilju.

Posebna novina je mjera za zaštitu prava od svih oblika nasilja na način da se u pozitivno zakonodavstvo inkorporira mehanizam trenutne zaštite nasilja u obitelji.

Posebna novina je mjera za zaštitu prava od svih oblika nasilja na način da se u pozitivno zakonodavstvo inkorporira mehanizam trenutne zaštite nasilja u obitelji.

Zaključno je pozvala zastupnice i zastupnike da dignu glas protiv nasilja te tako promoviraju kulturu nenasilja i međusobnog poštivanja spolova.

RADNA TIJELA

Raspravu su proveli **Odbor za zakonodavstvo, Odbor za pravosuđe, Odbor za obitelj, mladež i šport, Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo,**

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina te Odbor za ravnopravnost spolova. Njihova su stajališta izvjestitelji iznijeli u okviru rasprave.

RASPRAVA

U ime Odbora za zakonodavstvo govorio je **Josip Leko**. Odbor podupire donošenje zakona, a na tekst Prijedloga dao je sljedeće primjedbe i prijedloge.

Na članak 4. u stavku 2. točka c preispitati odnosno dopuniti odredbu kako bi se odnosila na slučajeve kada pristanak postoji ili je iznuden iz straha pod prijetnjom ili neznanja osobito, kad se radi o djeci.

Naime, u takvim slučajevima odgovornost ne bi smjela biti isključena. Na članak 8. preispitati ponuđena rješenja kako bi bilo razvidno od kada se utvrđuje trajanje pojedine mjere. Radi toga predlaže se odredba iz stavka 3. članka 8. dopuniti izričajem na kraju teksta koji bi mogao glisati: "Ako ovim zakonom nije propisano drugačije." Jer već člancima 11. i 12. jest propisano drugačije.

Na članak 13. predlažu se doraditi odredbe kako bi bilo razvidno o kakvom se uzimanju radi, tko utvrđuje, odnosno specificira imovinu te tko i prema kojim mjerilima utvrđuje koja se imovina treba smatrati nužnom ako to neće biti određeno ovim zakonom.

Na članak 14. predlaže se preispitati ponuđena rješenja s prijedlogom da se odredbe dopune kako bi bilo razvidno da se izricanjem ove mjere ograničava pravo vlasništva odnosno pri čemu nije razvidno gdje će takva osoba imati smještaj odnosno privremeno boravište. Dodao je da je sve odredbe nužno doraditi pravno i nomotehnički.

Pojam nasilja preopćenito definiran

U ime Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina govorila je **Jadranka Reihl-Kir** te istaknula da problematika koju uređuje zakon zahtijeva provođenje široke edukacije i angažiranje brojnih institucija što traži i osiguravanje odgovarajućih sredstava pa se smatra da je upitna ocjena predlagatelja da za provedbu ovog zakona neće biti potrebna posebna financijska sredstva u državnom proračunu.

Izraženo je mišljenje da je pojam nasilja preopćenito definiran pa se postavlja pitanje što ostaje izvan toga, takve norme bi u provedbi ovog zakona mogle izazvati probleme. I u ovom zakonu bi trebalo jasno urediti da roditelji imaju pravo na usmjerenje djeteta te stvaranje njegovog vrijednosnog sustava te da se primjena odgojnih mjera s tim u vezi može tretirati kao nasilje.

U Prijedlogu zakona nije definirano ni dječje nasilje prema roditeljima a koje je sve učestalije u praksi.

Pravi problem u patrijarhalnom društvu i glavama pojedinaca

U ime Odbora za obitelj, mladež i šport govorio je **Velimir Pleša**, naglasivši da je u raspravi utvrđeno da postoji zakonska regulativa koja tretira ovaj problem, ali prema ocjenama iznijetim u javnosti i mišljenju predlagatelja nedovoljno efikasno.

Članovi Odbora suglasili su se s ovakvim tvrdnjama i predložili te podržali dopunu postojeće zakonske regulative istovremeno ističući potrebu za postizanjem stvarnog napretka podizanjem razine svijesti i boljom edukacijom, istovremeno naglašavajući potrebu za učinkovitijim djelovanjem institucija sistema. U raspravi je izraženo neslaganje s tvrdnjom predlagatelja u obrazloženju zakonskog teksta, da je porastu nasilja u obitelji između ostaloga pogodovala nezaposlenost, pad ekonomske moći i opća besperspektivnost.

Naglašeno je da je pravi problem u patrijarhalnom društvu i glavama pojedinaca te da nije došlo do porasta nasilja, već se sada obiteljsko nasilje češće prijavljuje.

Trećina seksualnih zlostavljača roditelji, najrizičnija djeca do 5 godina

U izlaganju predstavnice Autonomne ženske kuće istaknuto je da je povećana brutalnost izvršavanja tih djela. Žene su u 98 posto slučajeva žrtve nasilja, dok su djeca u većem broju žrtve seksualnog nasilja.

Stajalište Autonomne ženske kuće je da nasilje u obitelji treba tretirati isključivo kao kazneno a ne prekršajno djelo.

U Odboru je izražena zabrinutost poraznom statistikom koja ističe da su trećina seksualnih zlostavljača roditelji, a najrizičnija su skupina djeca u dobi do 5 godina, koja tek u 12. počinju shvaćati što im se događa.

Dokazano je da fizičkim zlostavljanjem djeca i sama postaju agresivna, te se na taj način stvara zatvoreni krug nasilja.

Stajalište Autonomne ženske kuće je da je nasilje u obitelji potrebno tretirati isključivo kao kazneno a ne prekršajno djelo. Izražena je zabrinutost poraznom statistikom koja ističe da su trećina seksualnih zlostavljača roditelji, a najrizičnija su skupina djeca u dobi do 5 godina, koja tek u 12. počinju shvaćati što im se događa.

Iznijete su primjedbe na prijedlog odredbi kojima je ograničavanje slobode kretanja i komuniciranja s trećim osobama, maloljetnicima od strane roditelja, okarakterizirano kao nasilje. Postavljeno je pitanje znači li da roditelji svome 15 godišnjaku ne smiju zbog loših ocjena zabraniti izlazak u grad ili zabraniti kontakt s lošim društvom jer bi mogao odgovarati zbog izoliranja i ograničavanja slobode kretanja.

Nadalje, naveden je i primjer roditeljskog udaranja djeteta po stražnjici zbog neposlušnosti. Hoće li se u tim i sličnim situacijama pokretati postupak zbog nasilja u obitelji jer sve je to vidio dežurni policajac i ima obvezu prijavljivati nasilje koje proizlazi iz članka 7. Prijedloga zakona.

U odgovoru predstavnika predlagatelja naglašeno je da su takva predviđanja točna uz tvrdnju da će sudska praksa razlučiti što su odgojne metode, a što nasilje.

U Odboru se raspravljalo i o svrhovitosti novčanog kažnjavanja nasilnika kao i visini predloženih novčanih kazni. Opravdano se može pretpostaviti da bi novčanu kaznu mogli snositi podjednako i žrtva i nasilnik.

Počinitelja na psihoterapijsko liječenje

U ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo govorila je **Sonja Borovčak** rekavši da je nesumnjiva potreba za donošenjem ovakvog posebnog zakona. Iako se u ovom Prijedlogu zakona radi isključivo o utvrđivanju prekršajne odgovornosti dok se na nanošenje teških tjelesnih ozljeda utvrđuje odgovornost sukladno odredbama Kaznenog zakona ipak se treba u njegovoj primjeni zalagati da se u što većoj mjeri izriču zatvorske kazne.

Novčane kazne imaju na počinitelja ipak blaži učinak a osim toga izricanjem novčane kazne kažnjava se na određeni način cijela obitelj.

Nedvojbena je da je kronična ovisnost o alkoholu najčešći uzrok problema i nasilja u obitelji te se treba zalagati da se u izricanje osnovne kazne u tim slučajevima počinitelj obvezno upućuje i na psihoterapijsko liječenje.

Za kvalitetnu primjenu Zakona osim normativne aktivnosti nužna je edukacija, kako za djelatnike u pravosuđu kod utvrđivanja kazni za nasilničko ponašanje za liječnike koji rade s nasilnicima tako i široka edukacija koja bi dovela do promjene pasivnog i neutralnog ponašanja prema nasilju.

Nedostaju egzaktni podaci o intenzitetu i pojavnim oblicima nasilja

U ime Odbora za pravosuđe govorio je **Luka Trconić**. Načelno je ocijenio kako su razlozi podnošenja Prijedloga zakona opravdani, međutim radi se o materijalu koji traži doradu i preciziranje u nekoliko područja i instituta.

Prvenstveno je nužno utvrditi odnos ovoga zakona prema Kaznenom zakonu te Zakonu o prekršajima.

Nadalje, prilikom određivanja i definiranja nasilja u obitelji te izbora sankcija i određivanja vrste i intenziteta zaštitnih mjera trebalo bi voditi računa o egzaktnim pokazateljima te rezultatima istraživanja o intenzitetu i pojavnim oblicima nasilnog ponašanja u obitelji.

Takvi podaci nedostaju, pa i oni o primjeni članka 215 Kaznenog zakona koji sankcionira nasilničko ponašanje u obitelji.

S obzirom na to da se često radi o mučnim sudskim postupcima svakako bi trebalo razmisliti o uvođenju instituta takozvane medijacije, kako bi se u prethodnom postupku nastojalo utjecati na rješavanje konfliktnih odnosa između članova obitelji mirnim putem, za što uostalom postoje komparativni primjeri u pojedinim zakonodavstvima.

S obzirom na to da se često radi o mučnim sudskim postupcima svakako bi trebalo razmisliti o uvođenju instituta takozvane medijacije, kako bi se u prethodnom postupku nastojalo utjecati na rješavanje konfliktnih odnosa između članova obitelji mirnim putem, za što uostalom postoje komparativni primjeri u pojedinim zakonodavstvima.

Od konkretnih primjedbi istaknuo je članak 4. stavak 2. gdje treba precizirati što je to nasilje u obitelji jer se ovdje može dogoditi da se, primjerice, uobičajene mjere roditeljskog nadzora nad djecom proglaše nasiljem, što svakako nije cilj Prijedloga zakona.

U stavku 2. točki c treba izbaciti riječi "bez pristanka žrtve" jer vjerojatno ne postoji poluuznemiravanje s pristankom žrtve.

Vezano uz primjenu članka 6. koji propisuje novčane kazne i kazne zatvora za počinjeno nasilje, ocijenjeno je kako će se teško utvrđivati distinkcija između prekršajnog i kaznenog djela.

Najviše je prijepora izazvao predloženi članak 8. koji regulira pitanje zaštitnih mjera. Postavljeno je pitanje ugrožavanja ustavnog prava vlasništva osobe kojoj se izrekne zaštitna mjera udaljenja iz stana, kuće ili drugoga stambenog prostora kojega je vlasnik. Bez obzira na stajališta predlagatelja da Ustavom zaštićene vrijednosti nisu istog ranga kao zaštita života, zdravlja i slobode te vrijednosti imaju prednost u odnosu na zaštitu vlasništva. Smatra se da je potrebno preciznije razraditi taj institut.

Postavlja se pitanje smještaja takvih osoba u razdoblju od 3 mjeseca do 2 godine na koje se može izreći ova

zaštitna mjera. Također članak 8. stavak 3. propisuje da se ova mjera počinje primjenjivati od dana pravomoćnosti rješenja.

To se ocjenjuje proturječnim svrsi ove mjere koja treba odgovoriti na akutne pojave i radnje nasilja u obitelji i pitanje je hoće li to biti postignuto ako nastupi više mjeseci nakon samog akta nasilja.

Zatim, u vezi s člankom 15. stavkom 2. postavljeno je pitanje da li je prijetnja novčanom kaznom osobi koja ne postupi prema izrečenoj zaštitnoj mjeri dovoljna, tim više ako se radi o osobi koja nema sredstava za plaćanje novčane kazne u iznosima koji se predviđaju.

Rezimirano je da se radi o potrebnom zakonskom projektu kojim će se obuhvatiti do sada pravno nedovoljno regulirano područje. Ali o projektu koji je nužno doraditi i precizirati tako da se projekt koji će doći u konačnom obliku pred Sabor uskladi s primjedbama i prijedlozima iz rasprave.

Porast nasilja u obitelji zbog ratnih posljedica

U ime Odbora za ravnopravnost spolova govorila je **Milanka Opačić**. Smatra da država mora sankcionirati nasilničko ponašanje u obitelji, brzo i efikasno zaštititi ugrožene osobe. Žrtva nasilja mora biti u središtu pozornosti, a ne nasilnik.

S obzirom na to da je društvo u kojem živimo još uvijek patrijarhalno potrebna je široka edukacija kako bi se prestalo tolerirati obiteljsko nasilje. Najugroženija skupina su djeca žrtve nasilja.

Pojedini članovi Odbora iznijeli su primjedbe na dio obrazloženja koji se odnosi na porast nasilja u obitelji zbog ratnih posljedica. Predlagatelj je otklonio vezu između nasilničkog ponašanja hrvatskih branitelja te ukazao da je riječ o velikom broju oružja koje je dostupno velikom broju potencijalnih nasilnika.

U raspravi je ukazano da je nužno prilikom reforme školstva uvesti predmet koji će educirati djecu o ljudskim pravima. Kod prekršajnih odredbi većina članova drži da novčane kazne treba poštiti, kao i kazne zatvora kod recidiva.

Naime, postoji bojazan da takozvani bogati nasilnici neće prestati činiti nasilje zbog zapriječene novčane kazne, a s druge strane one koji

nemaju novac svakako će se kazniti kaznom zatvora.

Po mišljenju članova Odbora bilo bi dobro proširiti i krug osoba koje su dužne reagirati, odnosno prijaviti nasilje. Dvojbenim se ocjenjuje i rješenje kojim policija žrtvu nasilja nadgleda prilikom uzimanja nužnih stvari iz njezina doma.

Kako bi bila što bolja i brža provedba ovoga zakona, Odbor smatra da treba educirati i mobilizirati cjelokupnu javnost, a posebice one koji su dužni provoditi zakon - policija i suci za prekršaje.

Neučinkovitost pravosuđa kočnica za pravnu zaštitu građana

U ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka - pokreta za modernu Hrvatsku, govorio je **Krunoslav Gašparić** izjavivši da podržava zakonsku inicijativu i nada se kako će se u konačni tekst zakona ugraditi određene odredbe.

Istaknuo je da je Prijedlog predstavljen u savršenom trenutku, uz hvalevrijednu medijsku kampanju i treba predstavljati prvi ozbiljan korak borbe s porastom broja slučajeva nasilja u obitelji.

U raspravi je ukazano da je nužno prilikom reforme školstva uvesti predmet koji će educirati djecu o ljudskim pravima.

Ali kao i o Prijedlogu zakona o obitelji, braku i izvanbračnim zajednicama u nekim je dijelovima izgubljen fokus i sve će ostati, nažalost, kao i u tom slučaju mrtvo slovo na papiru. Također, osim deklarativne osude nasilja u obitelji i potpore njegovim žrtvama ovaj Prijedlog po mišljenju HB-a neće donijeti nikakva konkretna poboljšanja ili pružiti puno veću zaštitu.

Razlozi pesimizmu leže prije svega u hrvatskom pravosuđu, Zakonu o prekršajima te Zakonu o izdržavanju zatvorske kazne. HB pravnu nesigurnost drži jednim od najvećih krivaca za veliku apatiju i beznade u društvu.

Izostanak jasnog i utvrđenog kriterija vrijednosti gdje se bez ikakvih prioriteta primjerice izjednačavaju uvreda Predsjednika Republike s pedofilima i zlostav-

ljačima djece odražava se na cjelokupno društvo.

Osvrnuo se i na duljinu trajanja pravosudnog procesa koje je predugo i preskupo te ukazao na grešku u Prijedlogu zakona. Radi se o novčanom kaznama koje se propisuju za nasilje u člancima 6, 15. i 17. Određivanjem novčane kazne kao sankcije ne vodi se dovoljno računa da u gotovo svim slučajevima nasilnik dijeli kućanstvo s oštećenikom čime dijeli prihode i troškove. Novčanom kaznom za nasilnika otežao bi se u jednom obliku i položaj oštećenika.

Stoga smatra da bi se u spomenutim člancima ili trebala ukinuti novčana kazna ili unijeti dopuna da se nasilnik kažnjava novčanom kaznom ukoliko, primjerice ne dijeli kućanstvo s oštećenikom.

Smatra da se ponovno u deklarativnoj osudi zaboravljaju oni zbog kojih su stvoreni preduvjeti za stvaranje ovakvog zakona. Oštećeni nisu zaboravljeni samo u tom segmentu. Prema Prekršajnom zakonu sud ne može u većini slučajeva automatski odvojiti nasilnika iz obitelji što rezultira okupljanjem žrtve i nasilnika vrlo brzo, a često još iste večeri.

Zatvorske kazne u prekršajnim postupcima za nasilništvo u obitelji velika su rijetkost, a sam pritvor nasilnika mora biti opravdan u alkoholiziranom stanju osumnjičenika ili pak u slučaju aktivnog otpora čime prekršajni postupak prelazi u krivični. U svim drugim slučajevima nasilnik se vraća u obitelj.

S obzirom a to da država i njezini sudovi nisu u stanju ostvariti preduvjete za ispunjenje zahtjeva za zamjenu novčane kazne za društveno koristan rad okrivljenik prolazi bez sankcije.

U člancima 13. i 14. predlagatelj je krenuo u pravcu rješavanja pitanja izdvajanja nasilnika iz obitelji, no ta mjera nije pritvor već samo udaljenje iz stambenog prostora vrlo slično zabrani približavanja iz članka 11. istog prijedloga.

To znači da je žrtva nasilja osuđena na tri mjeseca života pod policijskom zaštitom. Tu nije samo pitanje provedivosti te mjere već se zaboravlja psihička agonija i trauma žrtve koja čeka završetak trajanja mjere udaljevanja maksimalno tri mjeseca u atmosferi straha.

U velikoj većini slučajeva zlostavljani su članovi obitelji, najčešće žene, radije odlučuju zvati Plavi telefon nego da otvorenom prijavom

dodatno usmjere nasilnikov bijes na sebe i obitelj koju štite.

Zastupnik je upitao što je s pravosudnom reformom koja bi trebala koordinirati čitavu mašinu zakonskih odredaba.

Naveo je Zakon o izdržavanju zatvorske kazne kao još jedan primjer pravosudnog kaosa.

I dok ljudi koji su pokušali ubojstvo snimaju video spotove, pedofili izlaze iz zatvora nakon tri mjeseca zbog dobrog vladanja, talentirane ubojice priređuju izložbe slika, a deseci Kurda lutaju oko Bregane, mi očekujemo da će neka uplašena i zlostavljana žena na rubu razuma pokazati vjeru u pravnu državu i njenu zaštitu, zaključio je Gašparić.

Više od polovine zlostavljača, zlostavljano u djetinjstvu

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorila je **Jadranka Kosor**. Podupire ideju jer smatra da se nasilju u obitelji treba suprotstaviti dobrim zakonima koji će djelovati i preventivno, koji će pomoći obiteljima, žrtvama i nasilnim članovima obitelji.

Ovakve zakonske projekte trebalo bi podupirati iz činjenice koja ukazuje da je 60 posto zlostavljača bilo zlostavljano u djetinjstvu.

Predložila je da ova rasprava prethodi pisanju novog zakona jer ukazuje na niz nedostataka. Stoga traži da se iz ocjene stanja ispuste kvalifikacije i razmišljanja o porastu nasilja, prije svega ona koja govore o porastu nasilja izazvanom traumama muškaraca povratnika s ratišta.

Opasna je teza da su branitelji nasilnici

Ukazuje da je to vrlo opasna teza koja bi mogla govoriti o braniteljima nasilnicima te da je nepotrebna.

Podsjetila je na odredbe koje su regulirale nasilje u obitelji no nije bilo dosljednosti njihovog provođenja u praksi.

Članak 215. Kaznenog zakona još uvijek propisuje da će se član obitelji koji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj kazniti zatvorom u trajanju od tri mjeseca do tri godine kao i odredba u Kaznenom zakonu gdje je silovanje u braku također kvalificirano kao kazneno djelo.

Postoje odredbe i u Zakonu o kaznenom postupku gdje je zabranjeno nasilničko ponašanje u obitelji.

Činjenice ukazuju da problemu nasilja u obitelji treba posvetiti pojačanu pozornost jer je policija prošle godine svaki dan evidentirala 15 žena žrtava obiteljskog nasilja. Otprilike se svakih sat i pol nasrne na ženu u njezinom domu tijekom jednog dana a najčešće žrtve su žena i djeca.

Policija je 1997. u prosjeku dnevno zaprimila 16 odnosno 17 zahtjeva za intervenciju, a prošle godine takvih je poziva bilo dnevno 30 odnosno 31. To je dvostruko više u odnosu na 1997. godinu.

Ne vodi se dovoljno računa da u gotovo svim slučajevima nasilnik dijeli kućanstvo sa oštećenikom, čime dijeli prihode, ali i troškove. Novčanom kaznom za nasilnika otežao bi se u jednom obliku i položaj oštećenika.

U nastavku je zastupnica Kosor upozorila na činjenicu da je nužno precizirati što je nasilje u obitelji. U Prijedlogu se navodi da nasilje u obitelji obuhvaća izolaciju, ograničavanje slobode kretanja i komuniciranja s trećim osobama. Smatra da je opasno imati takvu kvalifikaciju jer bi se jedna takva zabrana mogla interpretirati kao nasilje u obitelji.

Postoji definicija da bi nasilje u obitelji obuhvaćalo fizičke napade u bilo kojem obliku. Ukazala je na prekršajne odredbe u članku 6. gdje se govori o tome da će član obitelji koji počini nasilje platiti ili kaznu ili će dobiti kaznu zatvora do 60 dana.

Nasilje kvalificirati kao kazneno djelo

HDZ misli da ovu odredbu treba dobro promotriti. Misli da za nasilnika, pogotovo onog u recidivu, jedina prava kazna može biti ako se nasilje kvalificira kao kazneno djelo.

Što se tiče zaštitnih mjera predlaže mjeru obveznog liječenja u slučaju kada je nasilnik alkoholičar ili ako uživa droge.

Kod mjere udaljenja iz stana poziva se na sve odredbe koje govore o zaštiti vlasništva i upozorava ministricu

pravosuđa na činjenicu da se mjera udaljenja iz stana predviđa u trajanju i do dvije godine na jednom mjestu u Zakonu a onda se na drugom mjestu kaže da ona ne može biti kraća od jednog niti dulja od 3 mjeseca.

Ostaje pitanje na koje ovaj zakon neće moći odgovoriti - gdje će nasilnik biti smješten ako bude udaljen iz svojeg doma na dvije godine.

Svi koji znaju za nasilje moraju ga prijaviti, što mora biti jedna od odredbi zakona. Misli da nasilju svakako pridonose i reklame koje diskreditiraju ženu i obitelj, ali katkada i javni djelatnici koji vrlo često misleći da se služe doskočicama vrijeđaju i ženu i obitelj te smatra da je u borbi protiv nasilja prevažna borba za toleranciju i kulturu dijaloga.

Za ispravak netočnog navoda javila se dr.sc. **Zrinjka Glovacki-Bernardi (LIBRA)** rekavši da je zastupnica Kosor spomenula da mali pljesak odnosno lagani fizički kontakt s djetetom ne bi trebalo određivati kao fizičko nasilje, što bi značilo da bi jači fizički kontakt trebalo definirati kao nasilje. Smatra da je to netočno jer se u prvom i drugom slučaju radi o ponižavanju djeteta, dakle psihičkom nasilju.

Prethodnim izmjenama Kaznenog zakona prepoznato kazneno djelo nasilja u obitelji

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorila je **Milanka Opačić** te napomenula da je ovaj zakon samo jedan u nizu zakona koji predstavljaju vrstu reforme kaznenog zakonodavstva i smatra da su učinjeni veliki pomaci izmjenama Zakona na području sprječavanja nasilja u obitelji 2000. godine posebno sprječavanja nasilja nad djecom.

Izmjenama Kaznenog zakona 2000. godine je prvi put stavljeno kazneno djelo nasilja u obitelji te je vraćeno da se silovanje u braku goni po službenoj dužnosti, a ne kao što je to bilo do 2000. godine po privatnoj tužbi.

U Zakonu o kaznenom postupku donesen je niz zaštitnih mjera koje su suci mogli izricati kako bi zaštitili žrtvu nasilja dok traje kazneni postupak. Istaknula je veliki broj odredbi ugrađenih o posebnoj zaštiti djece žrtve nasilja i posebnim mjerama prema kojima je policiji dopušteno da može doći do svih relevantnih dokaza kako bi mogla što bolje na sudu braniti optužnicu protiv nasilnika.

Školski udžbenici puni stereotipa o žrtvama i nasilnicima

Zakon o zaštiti nasilja u obitelji predstavlja okončanje reforme i zatvaranje zakonodavnog uređenja kada je u pitanju nasilje u obitelji.

Istaknula je kako je nasilje u obitelji neprihvatljivo i dosad je to područje ostajalo na brizi nevladinih udruga koje su ustrajno i mukotrpno radile na tome.

SDP smatra da je nužno u školske udžbenike uvrstiti predmete s temama koje će djecu učiti da je nasilje štetno i da se nenasilnim putem mogu rješavati problemi i konflikti među ljudima. Dodala je da su školski udžbenici puni stereotipa o nasilnicima i žrtvama.

*Činjenice ukazuju da
problemu nasilja u obitelji
treba posvetiti pojačanu
pozornost jer je policija prošle
godine svaki dan evidentirala
15 žena žrtava obiteljskog
nasilja. Otprilike se svakih sat
i pol nasrne na ženu u
njezinom domu tijekom jednog
dana a najčešće žrtve su
supruga, žena i djeca.*

U analizi 222 obitelji iz 2001. godine, a uglavnom se radilo o suprugama ratnih veterana oboljelih od PTSP-a, ukazano je da 80 posto obitelji percipira međusobne odnose lošijima nego što su bili prije rata te da je u 60 posto obitelji prisutna zloupotreba alkohola, u 54 posto agresija prema supruzi, u 42 posto agresija prema djeci i u 95 posto osjećaj posebne izoliranosti.

Isto tako u istraživanju iz 2002. godine koje je rađeno na uzorku od 30.000 djece u dobi od 3 do 18 godina a uglavnom populacije povratnika, izbjeglica, djece koja su ostala bez jednog ili oba roditelja utvrđeno je da imaju emocionalne probleme, poteškoće u učenju, probleme u komunikaciji, probleme u ponašanju. Rat je ostavio velike i teške posljedice, dodala je Opačić.

Na S.O.S liniji "Hrabrog telefona" najveći postotak poziva dolazi upravo iz regija zahvaćenih ratom, a trećina

poziva se po njihovim analizama odnosi na roditelje oboje od PTSP-a.

Trećina zlostavljača su roditelji, trećina bliski članovi obitelji i ostatak su bliski prijatelji

SDP smatra da bi iz članka 4. točke c trebalo maknuti "sve vrste spolnog uznemiravanja bez pristanka žrtve" i tu se prvenstveno misli na djecu žrtve nasilja. Dakle, djeca ne mogu dati pristanak jer trećina zlostavljača u obitelji su roditelji, trećina bliski članovi obitelji i ostatak su bliski prijatelji.

U članku 7. govori se o tome tko će sve biti kažnjen ukoliko ne dojadi i ne prijavi zlostavljanje u obitelji. Kaznenim zakonom uređeno je da su svi oni koji rade s djecom dužni prijaviti zlostavljanje ukoliko za njega znaju, a u protivnom se neprijavlivanje kažnjava novčanom kaznom i kaznom zatvora.

Smatra da treba proširiti formulaciju jer primjerice, psiholozi koji rade sa zlostavljanom djecom nisu samo zdravstveni djelatnici.

U Zakonu treba staviti odredbu da će se kao sljedeći korak pokrenuti provedba određenih protokola s obzirom da na nasilje treba reagirati nekoliko institucija i službi koje trebaju imati protokole.

Kod članka 10. pri mjerama obveznog psihoterapijskog i/ili psihijatrijskog liječenja potrebna je određena vrsta psihoterapijskog liječenja tome u prilog ide činjenica da je u Hrvatskoj je nedavno otvorena poliklinika za zaštitu zlostavljane i zanemarene djece.

Pri mjerama približavanja odnosno zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji konstatirala je sa žaljenjem što nismo toliko bogata zemlja pa da kao neke druge zemlje možemo priuštiti zaštitu žrtve postavljanjem video kamera od trenutka kada se zlostavljača udalji iz obitelji.

Kao najkvalitetniju izmjenu zakona izdvojila je mjeru udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora. Međutim, u članku 14. kod mjera udaljenja iz stana ili kuće trebalo bi kod stavka 3. razmisliti o vremenskom trajanju koje ne može biti kraće od jednog niti dulje od 3 mjeseca te smatra da je dobra mjera ona koja omogućava ženama da se uz policijsku pratnju vrate u svoj stan i uzmu najnužnije stvari.

Smatra da je potrebno uvesti još jednu mjeru, oduzimanja predmeta odnosno oružja kojim je počinjeno nasilje. Također smatra da je potrebna

edukacija svima koji će Zakon provoditi: policijskim službenicima, djelatnicima Centra za socijalnu skrb i sucima za prekršaje, ali isto tako i sveopća edukacija o štetnosti nasilja te da nasilje ne smijemo dopuštati i tolerirati, već svaki put protiv njega podići glas.

Preventivna edukacija

Želimir Janjić (HSLs) najavio je da će Klub zastupnika HSLs-a podržati Prijedlog zakona. Nasilje u obitelji postoji dugo. Uzroci su brojni, a najčešće ih nalazimo u teškim socijalnim i gospodarskim prilikama. To se može potkrijepiti podatkom da je recimo 360.000 i više nezaposlenih, a oko 80.000 je onih koji rade a neredovito primaju plaću. Uz to nemamo gotovo nikakve edukacije o ljudskim pravima tijekom školovanja. Možda su uzroci i u niskom stupnju obrazovanja jer je 40 posto građana samo s osnovnom školom.

Ako želimo dobro provesti Zakon mora se razmisliti o otvaranju skloništa za žrtve nasilja u svakome gradu.

Imali smo prilike čuti od kolegice Milanke Opačić o transgeneracijskom prenošenju nasilja. Međutim, ovdje bi bili dragocjeni podaci tko je najčešće činio nasilje, kakva je obrazovna struktura onih koji su provodili nasilje. Predlagatelj u ocjeni stanja navodi da je nasilje u obitelji u porastu, a da je tome pridonijela militarizacija društva izazvana ratom. Uzroke treba tražiti i u poratnim psihološkim traumama muškaraca povratnika s ratišta. Apostrofiranje povratnika s ratišta nije baš najumjersniji, možda stoga što nema velike razlike među onima koji provode nasilje u obitelji. Nasilje u obitelji evidentno je u porastu. Treba poduzeti dodatne mjere za borbu protiv ovog problema. Osim represivnih mjera u HSLs-u smatramo da treba računati i s prevencijom, a vidimo je prije svega u edukaciji. U školskom sustavu polaznike treba educirati o ljudskim pravima, posebice pravima djece. I širu javnost treba upoznati s ovim problemima. Sve će to iziskivati troškove. Stoga ne možemo prihvatiti procjenu predlagatelja da za provođenje ovog Zakona neće trebati osigurati sredstva u državnom proračunu.

U HSLs-u smatramo da definicija nasilje treba biti preciznija. Ne može se na primjer zbog zabrane večernjih izlazaka djetetu prigovoriti da se ograničava sloboda kretanja ili izolacija. Roditelji tu mjeru odgoja poduzimaju stoga što mu dijete nema radne navike, ima loše ocjene i ponašanje u školi. Ovdje je dakle riječ o primjeni jedne od roditeljskih odgojnih metoda, a ne nasilju.

Navodi se da se nasiljem smatraju sve vrste spolnog uznemiravanja bez pristanka žrtve. Kako može biti uznemiravanja "s pristankom žrtve". Ako se radi o pristanku onda to nije uznemiravanje niti nasilje. Dakle, predlažemo da se ova sintagma briše.

Gušti bogatih

Kazne, posebice kada je riječ o učestalosti, trebaju biti zatvorske. Nasilnici u obitelji nisu jednakoga imovnog stanja. Stoga oni koji su dobroga ili boljeg imovnog stanja mogu zbog gušta isprebijati ženu i za to platiti. S druge strane siromašni neće moći platiti. Ne bi čudilo kada bi obitelj nasilje i prešutjela, zbog spoznaje da bi ih to materijalno koštalo. Bolje je izreći zatvorsku kaznu jer će nasilnik biti udaljen iz obitelji, a velika je mogućnost da će to na njega odgojno djelovati.

Mjere udaljenja iz stana ili kuće imaju svrhu onda kada su promptne.

Odredba članka 7. je dobra. Međutim i ovdje bi trebalo voditi računa o edukaciji da ne bi, posebice u manjim sredinama možda sve završilo na nekom komentaru: "A znam o kakvoj se osobi radi, tako joj i treba". Dakle i tu bi trebala edukacija od policijskih djelatnika pa nadalje. Ne bi to trebala biti baš potpuno slobodna procjena onih koji se time bave.

U Zakonu se govori i o zaštitnim mjerama udaljenja iz stana. Tu se otvaraju dva problema. Prvo, vlasnik imovine udaljava se i ne dopušta mu se daljnje korištenje. I drugo, gdje smjestiti takve osobe. Je li predlagatelj to imao na umu i može li se ova mjera provesti? Nadalje, u članku 13. kaže se da se angažira policija u slučaju žrtve. Žrtva se time obilježava. Policija će nju prepratiti, a zlostavljač žrtve neće biti pokazan na takav način. Ovo bi možda trebalo na neki

drugi način razriješiti. Na koncu, predlažemo da se razmisli o mogućnosti otvaranja skloništa za žrtve nasilja, rekao je Želimir Janjić.

Libra na strani slabijih i nezaštićenih

Rečeno je da se nasilje u obitelji nalazi u porastu. Ovakva jednoznačna tvrdnja se ne može bez rezerve prihvatiti, jer je nije moguće ispitati niti provjeriti, ustvrdio je u ime Kluba zastupnika Libre **Mladen Godek (LIBRA)**. Kad bi i bilo moguće to naprosto nije točno, jer mi u Libri smatramo da je stupanj primitivnosti nekog društva u uzročnoj vezi sa stupnjem nasilja u obitelji. Iskreno se nadamo da ovo društvo napreduje u intelektualnom i moralnom smislu. Zakon je potrebno donijeti. Potrebno se jasno opredijeliti, jer nasilja u obitelji ima i danas.

Kada je u pitanju nasilje ograničavajuću ulogu nemaju niti ekonomski, niti socijalni status, a niti spol, dob, rasa ili nacionalnost.

Jedan od razloga postojanja liberalne stranke kao što je Libra je da stane na stranu slabijih i nezaštićenih, bilo da su u pitanju nacionalne manjine, homoseksualne sklonosti, osobe inferiorne u dobi i fizičkoj snazi, žene i djeca. Libra jeste i uvijek će biti uz takve osobe. Jasno je da će Libra glasovati za ovaj Zakon što nas neće omesti da kažemo i neke primjedbe. U samom početku Zakon određuje da će se baviti pojmom nasilja u obitelji, zatim osobama koje su počinitelji tog nasilja, zaštitom članova obitelji te vrstom i svrhom prekršajnopравниh sankcija. Zvuči dobro i sveobuhvatno. Sada je samo problem kako ta četiri temeljna cilja ostvariti. U članku 3. navode se članovi obitelji koji mogu biti žrtva nasilja. Možda je previše tih osoba navedeno. Radi se ipak o prevelikom broju. Potrebno je čak i nužno da se kaže da te osobe potpadaju pod zaštitu tog zakona u slučaju da žive zajedno u nekoj životnoj zajednici s počiniteljem. Jer drugačije promatranje širi to sve, a samim tim onda smanjuje značaj zakona. Približava se tada odredbama nekih drugih kaznenih djela. Razvodnit ćemo sve.

U članku 4. riječi "bez pristanka žrtve" treba brisati. Teško je zamisliti da postoji spolno uznemiravanje uz pristanak žrtve. Članak 6. izaziva nedoumicu. U stavcima 1. i 2. govori se o kazni koja ovisi o tome da li je prvi put učinjeno nasilje ili je ponovljeno. Pa zatim se uvodi pojam punoljetnog člana obitelji. Malo je to prekomplikirano. Što zapravo znači da li su ove osobe nužno punoljetne. Tu bi trebala jedna zakonska redakcija. U članku 7. predviđena je novčana kazna prema zdravstvenom djelatniku, djelatniku socijalne skrbi i djelatniku odgojno-obrazovne ustanove. Ovo je malo prestrogo. Ovdje se radi o osobama od kojih očekujemo određeni senzibilitet na ovakve slučajeve ili posebni senzibilitet prema žrtvama nasilja, pa je pomalo čudno da se njima prijeti novčanom kaznom. Bila bi dovoljna moralna obveza. Članak 8. stavak 3. potpuno zbunjuje. Kaže se da se zaštitne mjere primjenjuju od dana pravomoćnosti rješenja u prekršaju ili od dana prestanka izvršenja kazne zatvora. Vidite te mjere sigurnosti, udaljenje iz stana ili kuće, su značajne i imaju svoju svrhu i efekt onda kada su promptne. Samim tim što se rok računa od pravomoćnosti, a ne od počinjenja djela izgubila bi se glavna svrha i smisao odredbe. U vezi s mjerom zabrane uznemirenja ili uhođenja osoba izloženih nasilju, predviđa se da nasilnici budu udaljeni od ovih osoba. Postoji velika opasnost da bi bila protuustavna odredba koju bi usvojili, a koja bi značila da vlasnik stana ili kuće mora iz kuće izaći van. Očigledno ovdje se radi o dvije vrednote ustavom zaštićene: privatno vlasništvo i sigurnost čovjeka. Izražavam dilemu nije li to u suštini protuustavno, jer ako nam to bude proglašeno kao protuustavno onda cijela koncepcija pada, ruši se kao kula od karata, jer je to stožerna stvar u ovom Zakonu. Za mene je najvažnije da se nasilnik udalji, zaključio je Mladen Godek.

Kolega Mladen Godek rekao je da nasilje u obitelji nije u porastu, upozorila je **Jadranka Kosor (HDZ)**. Nažalost imamo podatke koje smo dobili uz "Svjetski dan borbe protiv nasilja nad ženama". To su službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova. Dakle, 1997. godine imali smo u jednom danu, 16, 15, 17 prijava policiji koje su se odnosile na nasilje u obitelji. Danas je to negdje oko 30, 31 prijava dnevno, znači dvostruko više.

Najčešće je bračno nasilje nad ženama

Svakodnevno u crnoj kronici možemo pronaći članke o kriminalnim slučajevima i potresnim isprijavama, a koja su posljedica nasilja u obitelji, upozorila je u ime Kluba zastupnika HSS-a **Ljubica Lalić (HSS)**. Svjedoci smo da postoje oni koji zlostavljaju ali i oni koji šute o tome i ne obaziru se na viku i plač iz susjednog stana. Ravnodušno i ne-ljudsko držanje službenika koji trebaju pomoći u suzbijanju nasilja u obitelji također nisu rijetkost. Bračno je nasilje najčešći oblik nasilja. Najčešće su žrtve žene i to oko 90 posto, pa djeca. Žrtve rijetko prosvjeduju, jer ili ne poznaju svoja prava ili se prepuštaju sudbini. Kada je u pitanju nasilje ograničavajuću ulogu nema niti ekonomski niti socijalni status, a niti spol, dob, rasa ili nacionalnost. Statistike pokazuju da nasilnici mogu biti bilo koje profesije i razine obrazovanja. Nasilnici mogu biti problematični ili vrlo poštovani u društvu. Neki od podataka iz literature govore da se u gotovo 50 posto obitelji događaju neki od oblika nasilja. Prema podacima FBI-a iz 1991. godine obiteljsko je nasilje u SAD-u bio vodeći uzrok povređivanja žena u dobi od 15 do 44 godine života u većem postotku od stradavanja u prometnim nesrećama, silovanjima ili prepadima zajedno.

Nasilje može biti s vidljivim ili nevidljivim posljedicama, privremenim ili trajnim oštećenjima tjelesnog ili duševnog zdravlja.

U Hrvatskoj o nasilju nad ženama javno se progovorilo prije desetak godina osnivanjem nevladinih organizacija. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova 2001. godine u Hrvatskoj su ubijene 22 žene, pokušano je ubojstvo njih 45. Kao posljedicu nasilja u prošloj su godini 232 žene zadobile teške tjelesne ozljede, 455 žena prijavilo je neko od seksualnih nasilja. U 2002. godini je u prosjeku savki dan policija evidentirala 15 žena žrtava obiteljskog nasilja što znači otprilike svakih sat i pol na jednu se ženu u Hrvatskoj nasrne u njezinu domu. Tek od prije tri godine u Hrvatskoj postoje specifični obiteljski zakoni koji omo-

gućuju sankcioniranje obiteljskih nasilnika. Tek unatrag dvije i pol godine u policiji se počela voditi i posebna evidencija o počiniteljima nasilja u obitelji.

Nasilje nad djecom i starijima

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji trebao bi preciznije i sustavnije regulirati problematiku nasilja u obitelji te osigurati efikasnu i trajnu zaštitu ugroženih osoba, s naglaskom na prevenciju a zatim i na potpunu zaštitu žrtava nasilja. Nedostatke zakona vidimo u nepostojanju odredbi o kaznenoj odgovornosti za teže oblike nasilja u obitelji te u nejasnoj i nepotpunoj regulativi učinkovitog mehanizma zaštite ugroženih članova obitelji. U ovom Zakonu treba jasno odrediti bitna obilježja prema kojima će se razlikovati prekršaj od kaznenog djela. Sustav zaštitnih mjera treba razraditi tako da se neke od njih moraju izricati u hitnom postupku, kao što su zabrana približavanja žrtvi nasilja i mjera udaljenja iz stambenog prostora, kao i mjera obveznog oduzimanja predmeta.

Potrebno je detaljnije definirati što nasilje obuhvaća kako se odgojne mjere ne bi sasvim pogrešno tumačile nasiljem. Predlažemo da se svakako uvrsti kategorija emocionalnog nasilja. Nasilje prema supružnici utječe na stradavanje djece koja zbog ranjive dobi postaju najugroženiji subjekti. Svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak doživi neki oblik seksualnog zlostavljanja do 18 godine. Seksualno zlostavljanje najčešće počinje u dobi od 4 do 8 godina. Zlostavljači ne koriste uvijek silu, nego nagovaranja, prijetnje i potkupljivanje. Fizičko kažnjavanje najčešći je oblik nasilja nad djecom, a opravdava se odgojnom mjerom.

Veoma je prisutno i ekonomsko nasilje, zloraba povjerenja, krađa imovine, krivotvorenje oporuke. Uglavnom se nasilje nad starijim osobama svodi na zanemarivanje i zapuštanje. Klub zastupnika HSS-a zalaže se za otvaranje obiteljskih savjetovaštva, stručnih i uvijek dostupnih mjesta gdje će se uvijek moći razgovarati, posavjetovati i naći podršku u svojoj borbi s nasiljem u kući. Nasilje treba onemogućiti u samom zametku kroz odgoj, ali o njemu treba javno govoriti i upozoravati. Treba potaknuti javnost i žrtve na suradnju, ali i pojačati profesionalnu edukaciju svih onih

koji dolaze u dodir sa žrtvama i počiniocima, rekla je Ljubica Lalić.

Uloga policije

U mnogim slučajevima obitelji nisu samo mirne luke za svoje članove, već se tu događaju i brojna teška, trajna i okrutna nasilja najširih razmjera. Nasilje može biti s vidljivim i nevidljivim posljedicama, privremenim ili trajnim oštećenjima tjelesnog ili duševnog zdravlja, upozorila je u ime Kluba zastupnika Demokratskog centra **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Zabrinjavajuće su brojke koje o tome govore. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova u prošloj godini podneseno je više od 5.000 prekršajnih prijava protiv počinitelja nasilnog ponašanja u obitelji. Pružajući zaštitu žrtvama nasilja u obitelji policija intervenira u prosjeku oko 30 puta dnevno. Porast nasilja u obitelji prouzročen je dobrim dijelom lošom financijskom situacijom u kojoj se nalazi većina hrvatskih građana.

Zakon predviđa dvije važne mjere - udaljavanje nasilnika iz obitelji i zabranu pristupa žrtvi.

Nasilje u obitelji potrebno je prepoznati kao ozbiljan društveni problem. S takvim ponašanjem moraju se puno više pozabaviti društvene i državne institucije. Naša država mora razvijati i podupirati javne i privatne ustanove koje pružaju podršku žrtvama obiteljskog nasilja, mora se kroz institucije razvijati svijest o problemu nasilja u obitelji. Dobro je što se osnivaju posebne službe koje se bave žrtvama nasilja u obitelji, kao što su S.O.S. telefoni, centri za krizna stanja, skloništa za žene i djecu žrtve nasilja.

Klub zastupnika Demokratskog centra podržava prijedlog zakona kojim su predviđene dvije važne zaštitne mjere - udaljavanje počinitelja nasilja iz obiteljske zajednice te zabrana pristupa žrtvi. Nerijetko se događa da nasilnici ostaju u stanu, da ne trpe nikakve posljedice, da slobodno raspolažu imovinom, da postavljaju uvjete i prolaze nekažnjeno, a žrtva je bila ta koja je morala na ulicu pa makar bila i vlasnik stana. Udaljavanje počinitelja nasilja je privremena mjera koja ne može trajati kraće od jednog niti dulje od tri mjeseca, a mi vjerujemo da će pomoći

žrtvi da riješi svoj status. Željeli bismo da se posveti daleko više pažnje obrazovanju djelatnika policije kako bi oni djelovali bolje, brže i učinkovitije. Policija mora žrtvi uputiti sve moguće što im pruža zakon te im omogućiti u kritičnim trenucima uspostavu kontakta sa odgovarajućim institucijama.

Klub zastupnika Demokratskog centra drži posebno uspješnim dio Prijedloga zakona koji predviđa odgovornost i kaznu za one djelatnike javnih ustanova koji zataje slučajeve nasilja u obitelji. Suglasni smo s visinom novčanih kazni. Međutim, postavljamo pitanje što je s odgovornošću poslodavca ili neposrednog rukovoditelja u poduzećima i drugim institucijama koji su često u situaciji da svjedoče ili prepoznaju nasilno ponašanje članova u obitelji prema njihovim službenicima ili djelatnicima. Obvezu prijavljivanja nadležnim institucijama trebalo bi proširiti i na ostale segmente društva. Moramo se zapitati da li trebaju i dušebrižnici koji su često u situaciji da svjedoče o nasilnom ponašanju unutar obiteljskih zajednica tu informaciju prosljediti dalje.

Zadovoljni smo odredbama po kojima se predviđaju zaštitne mjere obveznog psihoterapijskog tretmana nasilnika ili cijele obitelji. Međutim, ova odredba ima dobre šanse ostati samo blijedo slovo na papiru, jer se nigdje ne predviđa plansko i sistematsko obrazovanje kadrova koji će obavljati ciljanu psihoterapiju. Odličan je prijedlog da je sud dužan o zahtjevu za izricanje mjere za zaštitu prava od svih oblika nasilja odlučiti odmah, a najkasnije u roku od 12 sati. Ipak to je prilično utopistički i neprovedivo gledajući našu sudsku i pravosudnu praksu.

Na kraju u vezi s člankom 7. i Rezolucijom o općoj sigurnosti UN-a u kojoj se pozivaju države članice da usvoje specifične i posebno preventivne mjere postavlja se pitanje koliko smo se mi doista potrudili djelovati preventivno. Čini nam se vrlo malo. Treba doista pokrenuti cijeli sustav u cilju stvaranja upravo tih specifičnih preventivnih mjera. Držimo da je potrebno uvesti kaznenu odgovornost za teže oblike nasilja u obitelji. Nejasna je i nepotpuna regulativa djelotvornog mehanizma zaštite nositelja ugroženih članova obitelji, zaključila je Vesna Škare-Ožbolt te dodala da će Demokratski centar u načelu podržati ovaj zakon.

Upitne novčane kazne

Nakon eksplozije kriminala i nasilja na ulicama i u javnosti skupili smo hrabrost i skidamo veo tabua s nasilja u obitelji. To mi u Klubu zastupnika HSP-HKDU-a definitivno pozdravljamo i podupiremo, ustvrdio je **Miroslav Rožić (HSP)**. Gospođa Ljubica Lalić rekla je da nasilnik u obitelji može biti i vrlo ugledan član društva. Ja sam se sjetio kako to kod nas u Hrvatskoj može biti i savjetnik predsjednika Stipe Mesića i da se onda svi zbog toga iznenadimo.

Sud bi nakon opetovanog nasilja, bez posebnog zahtjeva žrtve, morao izricati zaštitne mjere.

Klub zastupnika HSP-HKDU-a očekivao je puno bolji i kvalitetniji ili ako hoćete sveobuhvatniji lex specialis, jedan poseban zakon koji će se uhvatiti ukoštac s problemima. Očekivali smo neku vrstu ustava, svetog pisma o tom problemu iz kojega bi onda trebali godinama i sudskom pa i policijskom praksom zapravo taj zakon doradivati. Međutim, mi smo razočarani mnogim rješenjima ovog prijedloga.

Krenimo redom. Kada budu nasilnici u obitelji pročitali članak 2. ovoga prijedloga svi će ga dočekati s velikim olakšanjem. Jer po ovom zakonu to nasilje se ne tretira kao kazneno djelo. Mi u Klubu držimo da bi se ono moralo tretirati u ovom Zakonu kao kazneno djelo. Ono se, doduše, tretira kao kazneno djelo u Kaznenom zakonu, ali ako je ovo lex specialis onda to definitivno mora stajati ovdje. Čudi i da Ministarstvo koje je branilo pristup jučer u tome da treba izjednačiti prava izvanbračnih i istospolnih zajednica nije u ovaj Zakon ugradila istospolne zajednice iako je poznato da i u tim zajednicama ima vrlo često nasilja. To je nasilje u pravilu žešće, pa vrlo često i obostrano.

Postoji sintagma koja je posve nerazumljiva i besmislena. Naime, posve je jasno da ne postoji spolno uznemiravanje "s pristankom žrtve", odnosno ako postoji pristanak onda valjda nije žrtva. To je stvar koju treba popraviti da bi zvučalo pravno i logički ispravno. Nadalje u članku 6. točke 2. do 5. odnose se na ponavljanje i opetovane primjere nasilja u obitelji, pa bi tu trebalo umjesto riječi

”ili” stajati ”i”. Dakle ”novčana i kazna zatvora”. Ako ostane ovo ”ili” na izvjestan način u prednost bi dolazili tzv. imućni nasilnici. Sličan bi se komentar mogao dati i za članak 8. koji kaže da se zaštitne mjere iz ovog Prijedloga zakona izriču na zahtjev osobe koja je izložena nasilju, centra za socijalnu skrb i policiju. Po našem sudu sud bi nakon opetovanog nasilja morao izricati bez posebnog zahtjeva žrtve pojedine zaštitne mjere. Podupiremo predložene mjere. Međutim, vrlo je bitna činjenica da se te mjere izriču nakon pravomoćnosti presude. Do pravomoćnosti presude može proteći i najčešće u našim uvjetima proteći od dvije do dvije i pol godine.

Najvažnijim u cijeloj priči oko mjera zabrane i zaštite je činjenica da u članku 15. stoji kako će osoba koja ne postupa prema izrečenoj zaštitnoj mjeri biti kažnjena samo novčano. Što to znači? Znači da sve ove mjere, koliko god one bile dobro smišljene, postaju u krajnjoj liniji besmislene jer platite kao nasilnik od tri do deset tisuća kuna kazne zato što ignorirate mjeru, recimo, zabrane približavanja žrtvi i nikome ništa.

U članku 17. kaže se da je sud dužan o zahtjevu za izricanje mjere odlučiti odmah, a najkasnije u roku od 12 sati. Postavlja se praktično pitanje koji to sud u Hrvatskoj radi 24 sata i to sedam dana u tjednu i koji to radi tako brzo da može izreći te određene mjere zaštite? Ako su to prekršajni sudovi onda je jasna ta intencija. Međutim, tada se vraćamo na spomenuti problem, na onog nasilnika u obitelji koji može platiti tri tisuće kuna. Na njega ova odredba neće izazvati nikakvog pravnog efekta. Pravo su rješenje jedino posebni sudovi koji bi se bavili tom problematikom ili barem posebni odjeli u određenim sudovima i suci koji bi se bavili ovom problematikom, rekao je Miroslav Rožić.

Fenomen sante leda

Klub Liberalne stranke pozdravlja donošenje ovog Zakona, rekao je **Tibor Santo (LS)** te dodaje kako Zakon pretendira da cjelovito regulira problematiku o kojoj govori. Ipak nedostaje dio na koji su mnogi upozorili. Na to upozoravaju i udruge za zaštitu ženskih ljudskih prava, koje su i najviše zainteresirane. Dostupni podaci govore da su u najvećem broju žrtve fizičkog i psihičkog nasilja upravo žene u obitelji, dok su djeca

žrtve uglavnom seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja. Zbog toga predlažemo da predlagač razmotri sve primjedbe koje govore u pravcu da bi onaj kazneno-pravni segment ovog Zakona trebalo značajnije doraditi i približe odrediti koje su to kaznene odgovornosti za teže oblike nasilja.

Ne možemo se sasvim složiti s tekstom u uvodu koji govori da je porastu nasilju pridonijelo poratno razdoblje, naročito kad se govori o muškarcima povratnicima. Ta teza ne stoji. Ovaj problem kao i problem ovisnosti karakterizira fenomen sante leda. Prednost je ovog zakona što će se nasilje u obitelji prijavljivati. Ohrabrit će žrtve, pokazat će da se isplati boriti protiv nasilja u obitelji i da nasilnici neće ostati nekažnjeni. Prema tome i ova edukativna uloga ovog Zakona će se ispuniti.

Nasilnici u obitelji nisu samo odrasle i punoljetne osobe, nego su to nerijetko i maloljetne osobe za koje Zakon ne predviđa neke mjere.

Liberalna je stranka dobila prijedlog od udruga za zaštitu ženskih i ljudskih prava da bi u zakon svakako trebalo uvesti i one tekstove o kaznenom postupku, odnosno o kaznenopravnoj odgovornosti. Predlagaatelj bi do drugog čitanja trebao razmotriti da se u članku 2. još dodaju riječi i Zakona o kaznenom postupku, da se zapravo pozivanje izvrši i na taj zakon. Slažemo se da sasvim sigurno spolno uznemiravanje ne može biti uz pristanak žrtve. Ova bi formulacija bila opasna jer bi pružila izgovor nasilniku da je to učinjeno uz pristanak žrtve. U članku 5. bilo bi dobro razmisliti o tome da nasilnici u obitelji nisu uvijek samo odrasle i punoljetne osobe, nego se to nerijetko događa kada su to maloljetne osobe za koje Zakon ne predviđa neke mjere. Zato u članku 5. treba dodati još i odgojne mjere. Posebno se slažemo kada se radi o ponovljenom nasilju u obitelji da se zapravo više ne ponavlja novčana kazna nego da je ona zapriječena, pa pored novčane da bude zatvorska kazna. U zaštitnim mjerama trebalo bi uvesti mjeru obveznog liječenja od ovisnosti. Trebalo bi uvesti i mjeru oduzimanja opasnih predmeta, u prvom redu oružja s kojim se prijetilo ili izvršilo nasilje.

Oduzimanje opasnih predmeta trebala bi biti trajna mjera.

Kada se govori o mjerama obveznog psihijatrijskog liječenja normalno je da se odnosi na okrivljenika, odnosno nasilnika. Malo je dvojbena obveznost takve mjere i za druge članove obitelji. Rješenje bi bilo da se dodaju riječi ”uz

Stravičan je podatak da su trećina zlostavljača djece njihovi roditelji.

njihov pristanak”. Mjera zabrane uznemiravanja ili uhođenja ne bi smjela biti kraća od tri mjeseca niti dulja od godine dana. Govori se da ne bi trebala biti mjera udaljenja iz kuće, stana ili drugoga stambenog prostora kraća od jednog ili dulja od tri mjeseca. Međutim, možda i nije dobro u svim slučajevima odrediti da ne može biti kraća od jednog mjeseca. Najčešće se događa da je ta mjera nužna u prvih nekoliko dana kada se nasilnika treba ukloniti iz obitelji. Vrlo često se radi o tome da kada se otrijezni ne postoji više neka opasnost od ponavljanja. Tu bi možda trebalo ostaviti prostora da se o donjoj granici odredi ovisno o slučaju. U vezi s mjerom za zaštitu od svih oblika nasilja trebalo bi precizirati točno o čemu se radi. Može se tumačiti i tako da se radi o privremenoj mjeri koja se izriče odmah po primitku zahtjeva, ali se to ipak iz teksta ne može tako shvatiti. Dakle, mjera za zaštitu prava od svih oblika nasilja treba biti razrađena, upozorio je Tibor Santo.

Integritet osobe značajniji od vlasništva

Sigurno svatko normalan mora se složiti s najoštrijom osudom svakog nasilja, a osobito onoga u obitelji, rekla je **Ljerka Mintas-Hodak (nezavisna)**. Zbilja je nedopustivo nanošenje zla drugoj, često slabijoj osobi, dakle jedno krajnje asocijalno i necivilizirano ponašanje koje razara obitelj, fizički i psihički integritet žrtve nasilja, napose djece. Stoga svako društvo, pa i naše, treba takvo nasilje svim sredstvima suzbijati i to prvenstveno strogim sankcijama, a dugoročnije i edukacijom, razvojem svijesti o neprihvatljivosti nasilja. Mora posebno zabrinuti činjenica o porastu nasilja. Porast nasilja nije samo rezultat danas većeg broja prijavljenih slučajeva. Gotovo je stravičan podatak da je trećina

seksualnih zlostavljača djece vlastiti roditelji. Naša je zajednička obveza stvoriti zakonske pretpostavke da se može provoditi trajna i sustavna politika borbe protiv obiteljskog nasilja.

S obzirom na normativnu disperziju zaštite od nasilja u obitelji logično je postaviti pitanje, ako je ovo već posebni zakon koji se bavi isključivo zaštitom od nasilja u obitelji, zašto onda u njemu nisu sadržani i u punoj mjeri razrađeni svi oblici zaštite? Dakle i kazneni i prekršajni, a i postupovne odredbe. U praksi može doći do nedoumice kada će se neko nasilničko ponašanje tretirati kao prekršaj, a kada kao kazneno djelo. Tu razliku svakako treba jasno utvrditi do drugog čitanja. Pojam i definicija nasilja vrlo je širokog sadržaja. Tako je sigurno da se kao nasilje u obitelji ne bi smjelo tretirati ograničenje slobode kretanja djeteta, koje je u većini slučajeva samo odgojna mjera, ali možemo zamisliti i slučajeve da bi netko mogao hiniti osjećaj osobne ugroženosti i tako zlorabiti odredbe ovog Zakona i njegove definicije nasilja.

Ovim zakonskim projektom proširuje se i precizira prekršajna odgovornost nasilnika uz dakako odredbe i o zaštiti žrtve. Međutim, nevladine udruge poput Autonomne ženske kuće, S.O.S. telefona mišljenja su da bi tu vrstu nasilja trebalo kažnjavati isključivo kazneno, a ne i prekršajno, najvjerojatnije stoga što prekršajne sankcije nemaju često dostatnu težinu niti bi djelovale dovoljno preventivno. Stoga bi trebalo do drugog čitanja još jednom dobro promisliti kako jedinstveno i sustavno zakonski urediti cijelu ovu materiju i to kazneno-pravno i prekršajno.

Važan nedostatak ovog prijedloga na koji je ukazano i na raspravi u Odboru za pravosuđe vezan je uz supsidijarnu primjenu Prekršajnog zakona. Ovim se Zakonom predviđaju samo vatrogasne mjere u slučaju nasilja u obitelji. Neke od zaštitnih mjera ostvarit će svrhu izricanja samo ako odmah stupaju na snagu. Moguća je ustavna upitnost rješenja predviđenog u članku 14. zaštitne mjere udaljenja iz stana. Unatoč tome smatram da je zaštita integriteta osobe sigurno značajnija ustavna vrednota od zaštite vlasništva. Ono što bi trebalo pravno urediti do drugog čitanja je pitanje privremenog smještaja nasilnika. Naravno, mnogo

je važnije da država izgradi skloništa za žene i djecu.

Preblage su sankcije predviđene u članku 15. za nepostupanje po zaštitnim mjerama. Upitno je da li je novčana kazna uopće primjereni oblik kazne za neposluh prema sudu. Neće li ovako predviđena visina novčane kazne pogodovati upravo onim nasilnicima dubljeg džepa da se lakše i češće ogluše na rješenje suda? Za najstrože sam kažnjavanje svakog, osobito nasilja u obitelji. Dobro je što je značajno proširen krug osoba koje čine obitelj u smislu ovog Zakona. Ipak, stječe se dojam da je Zakon napravljen na brzinu. Stoga sadrži još uvijek dosta nejasnoća, dvojbi i pogrešaka, rekla je Ljerka Mintas-Hodak.

Fizičko i psihičko zlostavljanje djece

Defetistička je linija već u naslovu ovog Zakona koji govori o zaštiti od nasilja u obitelji. Na taj način nasilje se tretira kao elementarnu nepogodu. A intencija i svrha bi morala biti sprječavanje ili suzbijanje nasilja u obitelji, upozorio je **Nenad Stazić (SDP)**. Obitelj je složena zajednica, gdje posebnu zaštitu trebaju imati djeca. Stoga treba razdvojiti pojedine vrste nasilja kada se ona odnose na djecu kao člana obitelji ili na nekog drugog odraslog člana obitelji. Što je

Zaštita integriteta osobe značajnija je ustavna vrednota od zaštite vlasništva.

nasilje nad djecom? Da li je to jedno blago fizičko kažnjavanje u odgojnu svrhu. Nisam pristalica nikakvog fizičkog kažnjavanja djece. I jesam za to da svako fizičko kažnjavanje djece bude tretirano kao nasilje. Kad je o verbalnom nasilju riječ, da li je podići glas na dijete nasilje? Ako roditelj ne sprječava dijete u štetnom druženju, on će grubo zanemariti svoju roditeljsku dužnost i to je po Prijedlogu obiteljskog zakona posve opravdano. Ali ako ga sprječava u takvom štetnom druženju u nedozvoljenim noćnim izlascima onda bi došao ovdje pod prijetnju ovog Zakona. Zbog toga to treba razdvojiti. Nadalje, apsurdno je govoriti o seksualnom uznemiravanju djeteta sa ili bez pristanka žrtve. Sva ta djela treba opisati, posebno u odnosu na djecu, a posebno

u odnosu na ostale članove obitelji. Nasilje nad djecom je i kad se dijete grubo zanemaruje, jer se s njim ne komunicira, jer se s njim uopće ne bavi. To je teško psihičko zlostavljanje djeteta, daleko teže nego zabrana izlaska.

Kad je riječ o kaznama kaznit ćemo člana obitelji novčano i time ćemo kazniti čitavu obitelj. Čitava obitelj ostat će bez sredstava za život. Kakvog smisla ima takvo kažnjavanje? Članak 12. govori o uznemiravanju ili uhodenju osobe. Samo uhodenje ili uznemiravanje jest prekršaj u smislu ovog Zakona. A sada se izriče mjera zabrane činjenja prekršaja. To nije posve logično. To je kao da se nekome optuženom za ubojstvo izriče mjera zabrane daljnjeg ubijanja. Ako nasilnik ne postupa po zaštitnoj mjeri, recimo udaljenja iz stana, onda mu se izriče novčana kazna za nepoštovanje te mjere. Čini se primjerenije kada bi se izrekla kazna zatvora u trajanju one mjere koja je bila izrečena. Ako je bila izrečena mjera udaljenja iz stana u trajanju od mjesec dana, a on je prekrši nema ga smisla novčano kažnjavati nego ga treba poslati na to isto vrijeme u zatvor.

Tri pitanja

Branislav Tušek (SDP) iznio je podatke da je u Slavoniji i Baranji 2001. godine prijavljeno 1.365 osoba za nasilje. Od toga je 96 posto muškaraca. Žrtve nasilja su žene u 82 posto slučajeva. Mjesečno se oko 110 osoba u Slavoniji i Baranji prijavljuje za nasilje. To je dnevno oko četiri osobe. U Vukovarsko-srijemskoj županiji 2001. godine prijavljeno je 260 osoba za nasilje. Protekle godine do 9. mjeseca prijavljene su 263 osobe. I ovdje su dominantno žrtve nasilja žene. Tri su osnovna pitanja. Prvo, gdje su uzroci takvog stanja? Drugo, na koji način odgovoriti na nasilje u obitelji? Treće, kako pomoći žrtvama

«*Svako fizičko kažnjavanje djece treba tretirati kao nasilje.*»

nasilja? Ključno je pitanje kako pomoći onima koji to gledaju i najteže proživljavaju, a to su djeca. Uzroka nasilja u obitelji je podosta. Relevantne i suptilnije informacije o tome nemamo. Nemamo niti pokazatelja kod kojih je to socioekonomskih struktura najveći porast nasilja, u

kojim se to dobnim skupinama javlja, kako je to regionalno raspoređeno. Ne može se prihvatiti da se uzroci nalaze u socijalnoj nesigurnosti u kojoj živimo. Bio bi to veoma reduciran odgovor jer nasilje u obitelji bilježimo i u uglednim i uspješnim obiteljima. Istina, to su javne tajne koje se čuvaju. Nasilje u obitelji ne bira bogate ili siromašne. Pitanje je i kako odgovoriti na nasilje u obitelji. Ne smijemo dozvoliti nasilje niti ga braniti šutnjom, a ponajmanje skrivati ili zatvarati oči. Ovaj zakonski prijedlog predstavlja snažan iskorak suvremene Hrvatske ka snaženju i zaštiti ljudskih prava i sloboda.

Izuzetno je značajna edukacija školske djece. U nastavnim programima trebaju pronaći svoje mjesto pitanja, na primjer međusobnog uvažavanja ili afirmacije, dijaloga i tolerancije ili odnosa prema spolovima, roditeljima, komunikacije kao perspektive za izbjegavanje nasilja i sukoba, ili naprosto seksualnog odgoja kao odnosa prema suprotnom spolu ili pitanje oprosta odnosno praštanja. Naravno, za ovakvu školsku nastavnu aktivnost potreban je kvalitetan stručan tim psihologa, pedagoga, defektologa, školskog liječnika, sportskog trenera. Nažalost, umjesto toga neki danas školi nude zaštitare. Dakle, umjesto pameti nudimo mišiće.

Kako pomoći žrtvama nasilja? Moramo pomoći svi jer to nije samo pitanje policije, centara za socijalnu skrb, autonomne ženske kuće. Ako budemo žmirili, šutjeli imat ćemo izvještaje kao jedne žene koja je rekla: "Upisala sam tečaj pucanja. Podnijet ću zahtjev za nošenje oružja". To naravno nije perspektiva Hrvatske, a ponajmanje obitelji. Trebali bi poštiti prekršajne odredbe i u vezi s tim preispitati članke 6. i 7. Također u članku 8., a u pitanju su zaštitne mjere, trebalo bi pridodati školske nastavnike i pedagoge.

"Falš mačizam"

Željko Malević (SDP) pozdravio je donošenje ovog Zakona. Radi se o pokušaju da se naznači problem koji je nevjerovatno prešućivan dugo vremena, a prisutan je i kao dio ozbiljne socijalne patologije u našem društvu. Radi se o problemu nasilja u društvu i nasilja u obitelji kao refleksa te količine nasilja u društvu. Riječ je o nasilju koje se pokušava objasniti

uzrocima poput rata, teške socijalne situacije, društvenoj nesigurnosti. Razlozi su puno složeniji. Tiču se pomalo kulturoloških i socioloških uzroka o kojima se rijeđe govori. Radi se o iščašenom balkanoidnom falš mačizmu koji se ne smatra društveno osobito neprihvatljivim, što je strašno. To je način kako muškarac dnevno u mnogim našim sredinama drži da je legitimno svoju društvenu superiornu poziciju dokazati. Protiv toga ne možemo se boriti samo zakonom, nego i jednom sveobuhvatnom društvenom

Zakon je snažan iskorak Hrvatske u zaštiti ljudskih prava i sloboda.

akcijom u kojoj će se zlo ove vrste prokazivati i suzbijati.

Što se tiče Zakona, složio bih se s onima koji su upozorili na legislativnu disperznost tekstova koji se tiču ove problematike. U Kaznenom zakonu, Zakonu o prekršajima i Obiteljskom zakonu nalazimo materiju koja regulira ove probleme. Možda se u ovom Zakonu moglo uvrstiti kaznene i prekršajne elemente, ali i one postupovne naravi.

Nasilje je ravnomjerno disperzirano po čitavom teritoriju naše zemlje, kao što niti socijalno nije skoncentrirano samo u slojevima koji su u socijalno lošijem položaju. Nasilje je fizičko, mentalno i seksualno. Sve te vrste treba jednako suzbijati. Osobito je značajno prokazivanje seksualnog zlostavljanja djece u obitelji. Velik je doprinos gospođe Buljan-Flander, koja je prva izašla s tim skandaloznim i poražavajućim podacima, na primjer o tome da je svaka četvrta djevojčica i svaki šesti dječak na području Zagreba seksualno zlostavljan u obitelji.

U članku 7. trebalo bi razmisliti o tome da se zbog neprijavlivanja posljedica nasilja u obitelji ne kažnjava prekršajno samo zadužene osobe nego da se neprijavlivanje tretira kao prekršajno djelo i u slučajevima koji se tiču ostalih građana. Time bi se potaknulo sve ljude da reagiraju na nasilje, da ne okreću glavu jer ga na taj način zapravo samo potiču.

Pridružujem se svima koji su kazali da je dobro da se ova psiho-socijalna pomoć i tretman odnosi na čitavu

obitelj, jer je nasilje zapravo disfunkcija obitelji. Ono pogađa sve članove obitelji. Vrlo je delikatno pitanje ima li smisla i da li je svrsishodno kažnjavati nasilnike novčano, jer oni imaju obvezu održavanja obitelji. Trebalo bi ih kažnjavati zatvorom, rekao je **Željko Malević**.

U nastavku rasprave za riječ se javio zastupnik mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** upozoravajući da treba povesti računa i o ambijentu koji potiče nasilje, uključujući i patrijarhalne predrasude koje opterećuju svakodnevni život.

Spriječiti nasilje u obitelji

Tragično je što nasilje u obitelji postaje očekivano ponašanje, pa dugim nizom ponavljanja postaje "normalno". U takvom se mentalitetu nasiljem potvrđuje dominacija jačega, koja pak uvjetuje sustav pogrešne slike kolektivne svijesti. Upozorio je zatim da se i sport kao i glazba, nerijetko koriste kao paravan za provođenje nasilja u obitelji. Često puta mladi se sportaši podvrgavaju teškim, ponekad i okrutnim iskušenjima i treninzima, a roditelji nastoje posredstvom djece doći do najviših sportskih ostvarenja.

Ocijenio je zatim da i sredstva javnog priopćavanja sudjeluju u reproduciranju diskriminacije i nasilja. Zbog svih navedenih rizika i opasnosti, smatra da Sabor mora pokušati onemogućiti pojave nasilja, a osobito treba zaštititi najslabije članove društva, odnosno djecu. Nedožvoljeno je fizičko kažnjavanje djece i pokazivanje moći odrasle osobe na ovakav način. Pored fizičke, važno je onemogućiti i psihičko zlostavljanje osoba, zaključio je zastupnik Jurjević.

Zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** uputila je repliku, ocjenjujući da je zastupnik Jurjević proširio raspravu izvan onoga što se može nazvati nasilje u obitelji. Smatra ujedno da se i odredbe kojima se ograničava bolovanje za pojedine kategorije vrlo teških bolesnika, može tumačiti kao izvjesno nasilje nad nemoćnima. Upozorila je istovremeno da je alkohol jedan od generatora nasilja, pa treba voditi računa i o ovim elementima kada se bude povel rasprava o predstojećem Zakonu o vinu.

U svom odgovoru na repliku, zastupnik Jurjević suglasio se s kon-

stacijom da treba povesti jednu širu raspravu o nasilju. Složio se i s ocjenom da država kao organizirana struktura jedina može zakonima ozakoniti nasilje, što pojedinac ne može. Dakle, ako se otvori ova tema, moći će se ukazati na brojne slučajeve nasilja i kriminalnih radnji kojih smo svjedoci u posljednjih 12 godina, istaknuo je zastupnik Jurjević.

Neprihvatljivo je nasilje nad djecom

Zastupnica **Mirjana Ferić-Vac (SDP)** ocijenila je da su pojedine političke opcije spremne za onu vrstu iskoraka koji će svjedočiti o demo-kratizaciji društva. Istaknula je zatim da podržava predloženi zakonski tekst, nadajući se ujedno da će dobiti onu formu koju ćemo moći svi lakše prihvatiti. Odala je zatim priznanje brojnim pojedincima, nevladinim udrugama te pojedinim političkim strankama, koje su pomagale u otkrivanju i sprječavanju posljedica nasilja u obitelji. Ukazala je ujedno i na činjenicu da je Socijaldemokratski forum žena, u svojih 130 ograna, godinama organizirao tribine i sudjelovao u sustavnom rješavanju problema i posljedica nasilja. Teško je precizno definirati uzroke nasilja, ali ne treba zaboraviti ni činjenicu da je rat sa svojim posljedicama utjecao na razinu nasilja.

Nasilje u obitelji je "iščašeni balkanski falš mačizam".

Smatra da čitav niz stručnih seminara pomaže pripadnicima policije u otkrivanju nasilja, ističući osobitu potrebu zaštite i sprječavanje "trgovine ljudima i ilegalnoj migraciji". Ne slaže se ni sa stupnjevanjem snage udaraca koji su upućeni djetetu, protivkeći se ujedno poslovici, "kako je batina iz raja izrasla". Bilo koje nasilje nad djecom predstavlja najperverziji oblik nasilja, o čemu svjedoče i odgovarajuće rezolucije pridošle iz Vijeća Europe. Upozorila je zatim i na teške oblike i posljedice seksualnog zlostavljanja one djece koja kao imigranti dolaze u pojedine europske zemlje. Pozdravila je mogućnost da se ove teme i programi uvrste u školske institucije, a pozvala je širu javnost i medije da na odgovarajući način upute podršku onim stavovima koji se protive bilo kakvom nasilju.

Pojačati mjere nadzora nad nasilnicima

U ime Kluba zastupnika **LIBRE** govorio je zastupnik **Mladen Godek**. Na početku rasprave osvrnuo se na pojedine dijelove iz rasprave zastupnice Kosor. Nada se, naime, da je ipak moguće stvoriti povoljnije okolnosti koje omogućavaju žrtvi da u jednoj povoljnijoj atmosferi prijavljuje nasilnika. Vratio se zatim na vlastito prethodno izlaganje, kada je govorio o zaštitnim mjerama protiv nasilja. Smatra da je ovaj zakonski segment najvažniji, budući da ne vjeruje u novčane sankcije koje imaju ograničen domet i pogađaju sve članove obitelji. I zatvorska kazna ima

Nasilje je fizičko, mentalno i seksualno. Sve to treba jednako suzbijati.

svoje limite, jer se nasilnik nakon izdržane kazne, ponovno osvetnički obrušava na najslabije članove obitelji. Smatra da najbolje rezultate postižu zaštitne mjere, te je predložio da se isprave određene nejasnoće koje je uočio u tekstu članaka 13., 14. Predložio je ujedno da se članak 16. izbaciti iz teksta ili objedini sa člankom 17. kako bi se dobio normativno razumljiv tekst.

Klub zastupnika **LIBRE** podržava inače donošenje predloženog zakonskog teksta, nadajući se da će predlagatelj usvojiti i prihvatiti sugestije iznijete u raspravi. Zakon nam je potreban, budući da nasilja ima i previše, zaključio je zastupnik Godek.

Budući da je ovim apelom iscrpljena lista prijavljenih govornika, ministrica **Ingrid Antičević-Marinović** ponovno se u završnoj riječi obratila zastupnicima Hrvatskog sabora. Složila se da pojedine nedoumice oko zaštitnih mjera treba prikazati na detaljniji i sistematičniji način. Istaknula je zatim i činjenicu da pravosudni sustav postupno razmatra i izgrađuje čitav pravni repertoar odgovarajućih mjera. Zbog toga je potrebno sagledati čitav Zakon o prekršajima koji je u biti postupovni zakon. Upravo je to bila intencija donošenja Zakona o prekršajima, jer su se pojedine oblasti rješavale različitim postupovnim odredbama za različite vrste prekršaja.

Zbog ovih se odredbi, ocijenila je ministrica i postavilo pitanje efikasne primjene. Ocijenila je ujedno da su primjedbe upućene u najboljoj nakani, a zatim je naglasila da je Vlada osigurala odgovarajuća sredstva za edukaciju sudaca. Najavila je da će se već slijedeći mjesec, pristupiti sustavnoj edukaciji svih stručnih osoba koje se bave ovom problematikom. Osvrnula se zatim i na pojedine primjedbe koje se tiču plaća sudaca. Ocijenila je da se uz zakonodavni okvir, radi i na materijalnom poboljšanju, a time bi čitav pravosudni sustav trebao uskoro postati još efikasniji. Međutim, borbu protiv nasilja u obitelji moraju na specifičan i primjereni način voditi i ostali segmenti društva, počevši od osude oblika verbalnog nasilja ili poziva na mržnju. Svakako da su prekršajne odredbe usmjerene na kažnjavanje počinitelja nasilja, ocijenila je ministrica. Novčane i zatvorske kazne također su opravdane, bez obzira što izazivaju patnju i kod ostalih članova obitelji. Takve se kazne izriču i kod težih oblika nasilja, pa se ne mogu izbjeći negativne posljedice koje zahvaćaju sve članove obitelji. Društvo treba na drugi način zaštititi žrtvu, ne obazirući se međutim koliko će kazne pogoditi samog nasilnika. Upozorila je ujedno da Zakon o prekršajima alternativno uvijek propisuje novčanu kaznu ili kaznu zatvora. Ne treba se plašiti ove ovlasti, već treba ukazati povjerenje slobodnom sudačkom uvjerenju. Također treba imati povjerenja u višu sudbenu vlast koja je pozvana prosuditi da li nasilnik zaslužuje samo novčanu kaznu, odnosno kaznu zatvora. Ovim je riječima ministrice **Ingrid Antičević-Marinović**, zaključena rasprava te se pristupilo glasanju.

Predsjedatelj je najprije, sukladno prijedlogu Kluba zastupnika HDZ-a, dao na glasovanje zaključak kojim bi se o Prijedlogu zakona o zaštiti od nasilja u obitelji provela prethodna rasprava. Za ovaj prijedlog glasovalo je 46 zastupnika, 48 ih je bilo protiv, a 15 suzdržanih. Predsjedatelj je utvrdio da zaključak nije donesen.

Zatim je na glasovanje ponudio zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Većinom glasova (95 "za" i 5 "suzdržanih") zastupnici Hrvatskog sabora donijeli su ovaj zaključak.

M.Mi; A.Š.; V.Ž.

IZVJEŠĆE O RADU NA PROVEDBI REVIZIJE PRETVORBE I PRIVATIZACIJE ZA RAZDOBLJE OD SVIBNJA DO LISTOPADA 2002. GODINE I IZVJEŠĆE O OBAVLJENIM REVIZIJAMA PRETVORBE I PRIVATIZACIJE

Uočene brojne slabosti u procesu pretvorbe

Zastupnici su raspravili na 29. sjednici, a prihvatili (na 30. sjednici) uz određene zaključke podnijeta izvješća koja je pripremio Državni ured za reviziju. Ono sadrži opis osnovnih postupaka revizije pretvorbe i privatizacije, kriterije za ocjenu postupaka, te popis subjekata za koje je dano mišljenje o ispravnosti provedene pretvorbe i privatizacije. U raspravi su zastupnici ukazivali na široki spektar nepravilnosti koje su utvrđene postupkom, te iznijeli ocjenu o potrebi sankcioniranja uočenih prekršaja i prijestupa.

O IZVJEŠĆU

Obavljena revizija 242 trgovačka društva

Državni ured za reviziju započeo je reviziju pretvorbe i privatizacije sredinom 2001., a do konca listopada 2002. godine obavljena je revizija u 242 društvena poduzeća. Od tih 242 revidirana trgovačka društva, 35 društava je u cijelosti ostvarilo razvojni program, 30 je ostvarilo djelomičan program, a 177 društava nije ostvarilo ciljeve utvrđene razvojnim programom. Zbog poteškoća u poslovanju i nemogućnosti podmirivanja obveza, uprava društva ili vjerovnici pokrenuli su stečajni postupak nad 71 trgovačkim društvom, što čini 29% od ukupnog broja subjekata u kojima je obavljena revizija pretvorbe i privatizacije. Izvješće sadrži opis osnovnih postupaka revizije pretvorbe i privatizacije, kriterije za ocjenu postupaka, te popis subjekata za koje je dano mišljenje o ispravnosti provedene pretvorbe i privatizacije. Osnovni kriteriji pri izboru subjekata revidiranja za prvih 99 društvenih

poduzeća bili su: broj podnesenih zahtjeva za određeno društveno poduzeće kao i ocjena njihove opravdanosti. Za provedbu revizije drugih društvenih poduzeća, primjenjuju se kriteriji koje je svojim Zaključkom utvrdio Hrvatski sabor (veličina tvrtke prije pretvorbe - temeljni kapital, ukupni prihod i broj zaposlenika).

Postupak revizije

Postupak započinje prikupljanjem podataka potrebnih za provođenje revizije, a najveći dio podataka i dokumenata pribavlja se od Hrvatskog fonda za privatizaciju i od trgovačkih društava čija je pretvorba i privatizacija predmet revizije. Na temelju prikupljenih podataka, utvrđuju se sve značajne činjenice vezane uz pretvorbu društvenog poduzeća. Postupak revizije najvećim se dijelom odnosi na provjeru dokumentacije, koju su društvena poduzeća, iz odluke o pretvorbi, bila obvezna dostaviti Agenciji Republike Hrvatske za restrukturiranje i razvoj. Ta se dokumentacija u pravilu nalazi u Fondu, a obavlja se i provjera zakonitosti provedenog postupka pretvorbe društvenog poduzeća.

Slijedeća faza revizije obuhvaća provjeru postupaka privatizacije, odnosno provjeru promjene vlasničke strukture dionica ili udjela, dokapitalizaciju, te sanaciju ili stečaj društva. U ovoj se fazi analiziraju osnovni pokazatelji poslovanja kako bi se provjerilo ostvarenje razvojnog programa, te ciljeva privatizacije određenih člankom 1. Zakona o privatizaciji. Nakon toga izrađuje se izvješće koje je u pravilu koncipirano na istovjetan način.

Pojedinačna izvješća izrađena su u skladu sa Zakonom o reviziji pre-

tvorbe i privatizacije i pravilima revizorske struke. Sadrže sve značajne podatke, na temelju kojih se može dati ocjena postupaka pretvorbe i privatizacije. Isto tako, sadrže imena i prezimena osoba koje su nositelji odgovornosti u provođenju pretvorbe, naziva pravnih osoba ili imena fizičkih osoba koje su obavile procjenu poduzeća, imena osoba odgovornih za utvrđene nepravilnosti, te vlasničku strukturu u vrijeme pretvorbe i u vrijeme obavljanja revizije. U izvješću su navedena i vlasnički povezana društva, kao i odgovorne osobe u tim društvima.

Kriteriji za ocjenu postupaka pretvorbe i privatizacije određeni su Zakonom o pretvorbi društvenih poduzeća i Zakonom o privatizaciji, te drugim zakonskim propisima. Pri utvrđivanju kriterija za ocjenu postupaka pretvorbe i privatizacije korištena je dokumentacija koju su društvena poduzeća bila obvezna dostaviti Agenciji Republike Hrvatske za restrukturiranje i razvoj, u skladu s odredbama članka 11. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća. Uz zakonom propisanu dokumentaciju, važan je akt i potvrda ili rješenje Agencije, kojom se društvenom poduzeću daje suglasnost za namjeravanu pretvorbu. Pri donošenju ocjene korišteni su i drugi propisi koje je donijela Agencija ili neka druga državna institucija, a odnose se na proces pretvorbe i privatizacije. Za ocjenu postupaka kuponske privatizacije korišteni su kriteriji određeni Zakonom o privatizaciji, Pravilnikom o dodjeli dionica bez naplate i Pravilnikom o procjeni vrijednosti prikupljenih dionica u postupku osnivanja privatizacijskih i investicijskih fondova. Kod ocjene postupka zamjene dionica, ako zamjenu obavlja Hrvatski fond za privatizaciju, korišteni su

kriteriji određeni Pravilnikom o uvjetima i načinu zamjene dionica ili udjela, kojeg je u skladu s odredbama Zakona o privatizaciji donio ministar privatizacije i upravljanja imovinom, a kod zamjene dionica koje su obavljali mirovinski fondovi odnosno Hrvatsko mirovinsko osiguranje, korišteni su kriteriji utvrđeni Pravilnikom o prodaji i zamjeni dionica, udjela, obveznica i prava, kojeg je donio Nadzorni odbor Hrvatskog mirovinskog osiguranja.

U nastavku izvješća priložen je i popis 144 društvena poduzeća u kojima je obavljena revizija pretvorbe i privatizacije u razdoblju od travnja do listopada 2002. godine i za koja je Državni ured za reviziju sastavio izvješća o obavljenim revizijama, odnosno dao ocjenu provedbe ovih postupaka.

Na temelju podataka prikupljenih postupkom revizije u 242 društvena poduzeća, analizirano je desetogodišnje razdoblje procesa pretvorbe i privatizacije. Za ovo izvješće prikupljeni su i podaci o društvenim poduzećima u pretvorbi, te podaci o trgovačkim društvima koja su nastavila poslovanje nakon pretvorbe. Analiza je provedena korištenjem matematičkih, analitičko - statističkih i drugih metoda, te na temelju podataka koji se odnose na vrijednost temeljnog kapitala nakon pretvorbe, strukture vlasništva dionica, broja zaposlenika i ostalih važnih pokazatelja. Ovi su podaci u nastavku priloženog izvješća prezentirani u odgovarajućim grafikonima i tabularnim pregledima. Pri kraju izvješća tabelarno su obrađene i nepravilnosti u procesu pretvorbe i privatizacije, kao i nepravilnosti u poslovanju na ispitanom uzorku od 684 poduzeća. Nepravilnosti u slučaju pretvorbe utvrđene su u 263 slučaja ili 38%, kod privatizacije u 310 slučajeva ili 45%, a nepravilno poslovanje evidentirano je u 11 slučajeva ili 16%.

U razdoblju za koje se podnosi ovo izvješće, od svibnja do listopada 2002. godine, po zahtjevima podnositelja obavljena je revizija pretvorbe i privatizacije u 143 društvena poduzeća, revizija procesa zamjena dionica između Hrvatskog fonda za privatizaciju, mirovinskih fondova i drugih pravnih i fizičkih osoba i revizija davanja dionica ili udjela na upravljanje. Od ukupno navedenog broja 143 revidirana trgovačka društva, 18 društava je u cijelosti, a 23 djelomično ostvarilo razvojni program. Ove

ciljeve pak nisu ostvarila čak 102 trgovačka društva, pa su stečajni vjerovnici pokrenuli stečajni postupak nad 44 trgovačka društva. Nepravilnosti utvrđene u 143 društvena poduzeća, koja su revidirana u drugom izvještajnom razdoblju (svibanj - listopad 2002.) gotovo su istovjetne s nepravilnostima utvrđenim u 99 društvenih poduzeća za koje je revizija obavljena u prvom izvještajnom razdoblju (studeni 2001. - travanj 2002.). Na kraju podnijetog zakonskog teksta, navode se najčešće nepravilnosti koje se odnose na pretvorbu, privatizaciju i poslovanje, kao i komparativni zaključak o procesu, ciljevima i rezultatima privatizacije i pretvorbe, kojega je potpisala glavna državna revizorica Šima Krsić.

RADNA TIJELA

Odbor za financije i državni proračun raspravio je o predmetnom izvješću kao matično radno tijelo, a nakon uvodnog izlaganja glavnog državnog revizora iznijeto je više mišljenja, primjedbi i prijedloga.

Između ostalih, izraženo je i stajalište kako je jedan od ciljeva provođenja revizije pretvorbe i privatizacije utvrditi postojanje radnji koja imaju obilježja kaznenog djela, privrednog prijestupa ili prekršaja. Sukladno tome, trebalo bi podnijeti prijave državnom odvjetništvu ili drugom nadležnom tijelu. Istaknuto je kako iz podataka o smanjenju vrijednosti kapitala i ukupnog broja analiziranih društava, te podataka o neostvarivanju razvojnih programa, proizlazi da procesom pretvorbe i privatizacije u većini slučajeva nisu ostvareni ciljevi utvrđeni člankom 1. Zakona o privatizaciji.

U raspravi je izraženo stajalište kako je i Izvješće Državnog ureda za reviziju potvrdilo kako su u procesu privatizacije iskorišteni mali dioničari. Novi stjecatelji kupovali su dionice od njih ili od branitelja po cijenama znatno nižim od nominalnih, te ih prodavali društvu po višim cijenama. Kao jedna od najčešćih nepravilnosti koje se odnose na privatizaciju i poslovanje, istaknuto je i korištenje upravljačkim pravima na temelju prenesenih dionica od malih dioničara i to od novih stjecatelja koji nisu uredno otplaćivali dionice. Često puta i sa zakašnjenjem od nekoliko

godina, te neotplaćene dionice Fond je vraćao u svoj portfelj.

Tijekom rasprave ukazano je i na nepravilnosti koje su se javljale pri zamjeni dionica, posebno na pojavu zamjene kvalitetnih za loše dionice. Nepoštivanje zakonske regulative u konačnici je rezultiralo umanjenom realnom vrijednosti dionica.

Nakon provedene rasprave, Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključka kojim se prihvaća Izvješće o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije za razdoblje od svibnja do listopada 2002. godine i Izvješća o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije.

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu o navedenim je izvješćima raspravljalo u svojstvu matičnog radnog tijela. U uvodnom je izlaganju glavna državna revizorica obrazložila osnovne odrednice predmetnih izvješća. Ujedno je upoznala članove Odbora s najčešćim nepravilnostima koje su utvrđene revizijom, a odnose se na proces pretvorbe i privatizacije. Pri tome je istaknuto da su nepravilnosti utvrđene u 143 društva koja su revidirana u razdoblju od svibnja do listopada 2002. godine, gotovo istovjetna nepravilnostima utvrđenim u ranijem izvještajnom razdoblju.

Ocijenjeno je da pretvorbom i privatizacijom nisu ostvareni ciljevi utvrđeni Zakonom o privatizaciji, to jest da pretvorba i privatizacija nije dovela do bržeg gospodarskog rasta u uvjetima tržišnog gospodarstva kao ni do očuvanja produktivne zaposlenosti i otvaranja novih radnih mjesta. Istaknuto je i da je češće dolazilo do stečaja ili likvidacije u društvima u kojima su vlasnici bili direktori, članovi uprave ili nadzornog odbora. Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno odlučio predložiti donošenje zaključka kojim se prihvaća predloženi zakonski tekst, odnosno podnesena izvješća.

RASPRAVA

Uvodno obrazloženje dala je glavna državna revizorica **Šima Krsić**, podsjećajući da se podneseni materijal odnosi na period između svibnja i listopada 2002. godine. Izvješće sadrži i analizu procesa pretvorbe i privatizacije koja je napravljena na temelju podataka od 242 društvena poduzeća u kojima je provedena revizija po

zahtjevima podnositelja. Na jednak način u svim su izvješćima opisane revizijom utvrđene nepravilnosti, uz navođenje zakonskog propisa čije su odredbe povrijeđene provedenim radnjama pretvorbe ili privatizacije. U skladu s odredbama članka 7. Zakona o državnoj reviziji, sva su izvješća dostavljena na očitovanje zakonskom predstavniku revidirane pravne osobe s ciljem nedvojbenog utvrđivanja činjeničnog stanja. Primjerena je suradnja ostvarena s Hrvatskim fondom za privatizaciju, Ministarstvom unutarnjih poslova, FINA-om, Državnim odvjetništvom te Uredom za sprječavanje pranja novca. Od početka primjene Zakona na danas, provedenim su revizijama obuhvaćena ukupno 792 društvena poduzeća. To je oko 40% od broja društava u kojima treba obaviti reviziju.

Naglasila je zatim da je u ovom izvještajnom razdoblju dan prioritet onim društvima s većim temeljnim kapitalom i većim prihodima, kao i brojem zaposlenika. Od 143 revidirana subjekta, 44 ih je završilo u stečaju, a u 8 društava postupci pretvorbe i privatizacije provedeni su u skladu sa zakonskim propisima. Kod 61 društva utvrđene nepravilnosti nemaju obilježja kaznenog djela, privrednog prijestupa ili prekršaja, a od utvrđenih nepravilnosti, za 83 postoji osnovana sumnja da imaju obilježja kaznenog djela, 50 obilježja prekršaja i 5 obilježja privrednog prijestupa.

Glavna državna revizorica na kraju izlaganja je ocijenila da su iznijete samo osnovne karakteristike utvrđene u izvještajnom razdoblju. Opširna izvješća dostupna su svim zainteresiranim osobama, a nalaze se i na web stranicama nadležne institucije.

Zatim su govorili predstavnici radnih tijela. U ime Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu govorila je zastupnica **Dragica Zgrebec**. Smatra da je u raspravi konstatirano da izvješća sadrže sve relevantne podatke temeljem kojih se može dati ocjena postupaka pretvorbe i privatizacije u pojedinom subjektu revidiranja. I ona je konstatirala da pretvorbom i privatizacijom nisu ostvareni utvrđeni ciljevi Zakonom o privatizaciji. Citirala je pojedine primjedbe i prijedloge iz izvješća Odbora i podržala njegovo donošenje od Sabora.

U ime Odbora za financije i državni proračun govorio je zastupnik **Tonči Žuvela**. Naglasio je da bi trebalo podržati stajališta kojima je jedan od

ciljeva provođenje revizije i utvrđivanje o tome postoje li radnje koje imaju obilježja kaznenog djela, privrednog prijestupa ili prekršaja. Ukoliko je odgovor potvrđan, potrebno je podnijeti prijave nadležnom Državnom odvjetništvu ili drugom nadležnom tijelu. Naglasio je da je i ovaj Odbor prihvatio podnijeto Izvješće, a zatim su govorili predstavnici klubova parlamentarnih stranaka.

Riječ je o legalnoj pljački državne imovine

Prva je u ime Kluba zastupnika HSS-a, govorila zastupnica **Ljubica Lalić**. Ocijenila je da nezadovoljstva, sumnji i nagađanja o zakonitosti privatizacije u pojedinim društvima ima, ali nema osnovanosti prigovorima, jer iz širokog kruga ovlaštenika nitko nije prikupio hrabrosti oko razrješenja utemeljenosti vlastitih sumnji. O posljedicama privatizacije i legalnoj pljački državne imovine, procijenila je zastupnica, govori i podatak da je u 242 analizirana društva ukupna vrijednost temeljnog kapitala 4,5 mlrd. DEM, a u vrijeme obavljanja revizije ukupna je vrijednost samo 3,260 mlrd. DEM. Navela je zatim i druge statističke pokazatelje koji su upućivali na opravdanost konstatacije iz uvodnog dijela teksta. Smatra ujedno da članovi nadzornih odbora, odnosno predstavnici državnog vlasništva u skupštinama dioni-

Članovi nadzornih odbora nisu u dovoljnoj mjeri zaštitili državno vlasništvo.

čara, nisu štitili državno vlasništvo i pasivno su promatrali propast imovine. Istovremeno su ubirali naknadu za članstvo, ali nisu imali potrebe ni obveze barem vlasnika informirati o radu i stanju društva. Radnici su bivali sve slabije plaćeni, nastavila je zastupnica sumirati predočene podatke, a otkazi su izricani svakodnevno. Mizerne i neredovite plaće natjerale su zaposlenike koji su bili i mali dioničari, da pristupe bagatelnoj rasprodaji dionica, a najčešće im ni ta mizerna cijena nije isplaćena. I ovo je izvješće ukazalo da su se novi stjecatelji koristili upravljačkim pravima, a često puta propuštali su uredno otplaćivati dionice. Zbog ovih razloga, Fond je kasnije pristupio raskidu ugovore, često puta sa

zakašnjenjem od nekoliko godina. U slučaju neredovite otplate fondovi i mirovinsko osiguranje raskidali su ugovore sa zakašnjenjem, a da apsurd bude veći, sve dionice vraćali su u svoj portfelj, dok su kupcima vraćali uplaćeni iznos. Tako su nepošteni stjecatelji dionica nagrađeni umjesto da se pristupi odgovarajućim zakonskim sankcijama. Upozorila je da izravni krivci onemogućavaju ove mjere, jer sakrivaju potrebnu dokumentaciju bez koje nema krivnje pa ni odgovornosti.

Navela je zatim primjere iz Brodsko-posavske županije u kojima je krivnjom odgovornih osoba nekoliko tvrtki otišlo u stečaj. Iz ovih izvješća treba izvući pouku za budućnost, odnosno spriječiti ponavljanje uočenih pogrešaka i propusta, upozorila je zastupnica Lalić. Hrvatski fond za privatizaciju treba nastaviti proces privatizacije, ali ne pod svaku cijenu kako društvo nebrigom i lošim gospodarenjem ne bi bilo potpuno osiromašeno. Naravno da se u takvim okolnostima rađa sumnja u razne sprege pogodovanja i namještanja. Ne zanosimo se mišlju da će svi počinitelji biti kažnjeni imajući na umu sve slabosti naših sudova, zaključila je zastupnica. S obzirom na to da je ovo izvješće usuglašeno sa zaključcima Sabora, smatramo ga potpunijim i kvalitetnijim, pa će ga Klub zastupnika HSS-a podržati, konstatirala je na kraju izvjestiteljica Kluba zastupnika HSS-a.

Usljedio je ispravak netočnog navoda od zastupnika **Ivana Penića (HDZ)**. Smatra da je iznijet niz netočnih i nepreciznih podataka, između ostalog da je privatizacija i pretvorba legalna pljačka državne imovine. Smatra da je ova konstatacija notorna neistina, tražeći da se podastru odgovarajući dokazi. Predložio je zatim da se pažljivo pročitaju iznijete ocjene Odbora za financije i državni proračun.

Zašto je Zakon donesen u ratno vrijeme?

U ime Kluba zastupnika IDS-a zatim je govorio zastupnik **Damir Kajin**, koji je ocijenio da se podnijetim materijalom do kraja i definitivno, demistificira pretvorba i privatizacija. Najbolji dokaz za ovu tezu je i činjenica da samo u 8 od 252 revidirana poduzeća nisu utvrđene nepravilnosti. Smatra ujedno da je najveća

hipoteka bivše vlasti, što je u jeku ratne agresije na Republiku Hrvatsku pragmatično pristupila ovim radnjama, pokušavajući osigurati i 10-tak generacija svojih nasljednika. Ukazao je zatim i na određene propuste i nepravilnosti u poslovanju Fonda za privatizaciju, koje se nalazi pod vodstvom Vlade Republike Hrvatske. Ukazao je i na pojedinačna iskustva s područja Istre, gdje se u 5 državnih poduzeća, broj zaposlenika smanjio za 15.000, pa opet nitko nije odgovarao za ove evidentne promašaje.

Ukazao je zatim i na propuste aktualne Vlade, koja je zbog pogrešaka oko zabrane prijevoza naftnih derivata, izgubila 20 do 30% tržišta u Bosni i Hercegovini, a ocijenio je i da je zastupnik Dario Vukić povezan s propašću riječkog "Croatia-linea". U ovom je trenutku reagirao predsjedavajući, upozoravajući zastupnika da se s govornice nitko ne može optuživati. Zastupnik je nastavio iznositi nove argumente i detalje, kazujući da su se pojedini bogati milijunaši, još 1992. godine vozili u polovnom "stojadinu" ili "Golfu". Njihovo su bogatstvo stvorili ljudi na vlasti, kao što vlast i danas odlučuje oko svih detalja i uvjeta privatizacije. Upozorio je na potrebu raščišćavanja kriminalnih radnji, jer će se posljedice provlačiti i u budućem vremenu, a s Hrvatskom nitko ozbiljan neće željeti surađivati. Upozorio je da čisti odnosi i zakonski propisi u Slovačkoj privlače znatan kapital multinacionalnog "Peugeota" i "Citroena", a u isto vrijeme brojne turističke tvrtke u Hrvatskoj uskoro neće moći održati vlastitu proizvodnju niti servisirati dugove koji su nastali u prošlosti. Pojedine turističke zajednice u Dalmaciji pak tvrde, "da će toljagama istjerati ulagače iz Mađarske". Citirao je zatim i iznose nepovratnih donacija koje je dobila Republika Hrvatska uspoređujući ih sa značajno višim donacijama koje su dobile susjedne istočnije države u istoj regiji.

Ohrabruje ga što je prvi put određeno državno tijelo priznalo što se zbivalo s privatizacijom hotelskog sektora, uključujući tijek prodaje "Jadran - turista", i "Plave Lagune" u Istri. Upozorio je na krajnji oprez oko prodaje zemljišta na obali i otocima, kako se učinjene greške ne bi ponavljale. Objasnio je zatim pojedine poslovne poteze kojima se smanjivala vrijednost dionica, kao i njihova zamjena. Za primjer je uzeo Istarsku banku i Globus - grupu Miroslava

Kutle, podsjećajući da ova banka nije sanirana proračunskim novcima, za razliku od Osječke, Dubrovačke i Riječke banke. Osnovni krivac za propuste u pretvorbi, zaokružio je zastupnik Kajin, je politika koja je željela da se u Hrvatskoj ovakvim načinom stvori 200 bogatih obitelji. Zaključio je konstatacijom da se ovim načinom pretvorbe i privatizacije pogodovalo povlaštenim pojedincima, te upozorio Vladu da izbjegne sve uočene zamke i propuste na ovom polju.

Mogućoj prodaji zemljišta na obali i otocima treba pristupiti krajnje oprezno kako se greške ne bi ponavljale.

Za ispravak netočnog navoda sada se javio zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** koji je upozorio da propast pojedinih poduzeća poput "Viktora Lenca", ne predstavlja samo problem radnika, već i Vlade koja daje odgovarajuća jamstva.

Okolnosti su prisiljavale Hrvatsku na donošenje Zakona

Zatim je u ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio zastupnik **Dario Vukić** koji je uvodno podsjetio na razloge i okolnosti donošenja odgovarajućih propisa vezanih uz pretvorbu i privatizaciju. Napomenuo je da je tada na snazi bio tzv. Markovićev zakon, koji je regulirao pretvorbu društvenih poduzeća tako da se za kupnju dionica pogoduje poduzećima izvan Republike Hrvatske ("Beo-banka" i "Jugo-banka".) Ti su se procesi najočitiije prepoznavali u Dubrovniku i Plitvičkim jezerima, te baznoj i novin-skoizdavačkoj industriji. Da bi se to spriječilo, Vlada je još 1990. godine donijela Uredbu o zaštiti gospodarskih interesa Republike Hrvatske, svjesna da će Ustavni sud Jugoslavije tu uredbu poništiti. To je vrijeme ipak bilo dovoljno za donošenje Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća, a sve radnje iz privatizacije stavljene su pod kontrolu. Smatra, dakle, da nisu utemeljene iznijete neprihvatljive ocjene o karakteru privatizacije u Republici Hrvatskoj, iznesene u dosadašnjem tijeku rasprave. Drži ujedno točnim da su se pojedinci nezakonito i enormno obogatili, ali oni su "raspoređeni" u svim političkim strankama, a ne samo u HDZ-

u, što se namjerava sugerirati u pojedinim raspravama, upozorio je zastupnik Vukić. Upozorio je ujedno da sudjelovanje u pretvorbi ne znači automatski zaradu, ukazujući na visoke deficite u gospodarstvu, odnosno ulaganju nakon integracije nekađašnje Zapadne i Istočne Njemačke. Podsjetio je da je u istočni dio ove države od 1990. godine uloženo oko 600 mlrd. DEM u gospodarstvo i stvaranje pravnih institucija. Općenito je gospodarstvo Hrvatske bilo u teškoj situaciji, a prema podacima guvernera HNB od 26 banaka, samo je njih 5 bilo solventno, a sve ostale bile su u bankrotu. Osim toga, glavni uvjet procjene uspješnosti pretvorbe i privatizacije, između ostalih elemenata predstavlja rast ili pad bruto društvenog proizvoda. Već 1994. godine, mi bilježimo rast društvenog proizvoda, a sve do tada to nismo mogli imati zbog rata, što potvrđuju i izvori iz HNB-a. Komparirao je zatim i odgovarajuće statističke vrijednosti u pojedinim elementima gospodarstva između Slovenije i Hrvatske, ocjenjujući da bi Hrvatska bila ravnopravna u slučaju da je uspjela izbjeći ratni sukob. Osvrnuo se nakon toga i na pretvorbene modele, ocjenjujući da je u Hrvatskoj vršena autonomna pretvorba. Od četiri modela koji su radnicima stajali na raspolaganju, tadašnji radnički savjeti donosili su odluku o prihvaćanju odgovarajućeg modela, a spomenuta visina temeljnog kapitala utvrđena je ipak samo statističkim procjenama.

Ne treba zaboraviti da je rat nanio ozbiljne štete hrvatskom gospodarstvu u tom periodu.

Osvrnuo se zatim na pojedine segmente provedene privatizacije i pretvorbe, spominjući poznate detalje vezane uz pojedina poduzeća i fondove. Na kraju je ocijenio potrebnim da Državna revizija i dalje radi svoj posao, a Hrvatski sabor pozvao da sačuva svoj dignitet i utvrdi današnje sporne radnje oko "Terma Čatež" i "Sunčanog Hvara". Pri tome ne treba zanemarivati uočene propuste i pogreške i o onome što se dešavalo na početku privatizacije i pretvorbe, zaključio je zastupnik Vukić.

Sada se za ispravak netočnog navoda odlučila zastupnica **Dubravka Horvat (SDP)**. Ona smatra da svatko može imati vlastite prosudbe o obavljenoj privatizaciji, ali nije točno

da se ovaj proces morao ovako obaviti. Postojali su i drugi modeli privatizacije i pretvorbe, a moglo se još jedno vrijeme zadržati državno vlasništvo. Zašto primjerice nisu u istom periodu pokrenute također važne reforme mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, zapitala je zastupnica.

Zastupnik **Dario Vukić** zatražio je riječ ocjenjujući da je povrijeđen članak 209. Poslovnika budući da je ispravljeno mišljenje umjesto činjenica i argumenata.

I zastupnik **Josip Leko (SDP)** javio se zbog ispravka netočnog navoda, ocjenjujući netočnom konstatacijom da je revizija potaknuta političkim motivima. Da je revizija potaknuta i u vrijeme prethodne vlasti sigurno se ne bi sada govorilo o kaznenim djelima i nezakonitostima u pretvorbi.

Zastupnik mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** smatra i da je netočan navod zastupnika Vukića da su privatizacija i pretvorba uspješno izvedene i da je time sačuvana vrijednost društava. Ne može se govoriti o uspješnosti ukoliko jedan čovjek postane vlasnikom 150 pravnih subjekata, a istovremeno 300.000 ljudi ostane bez posla.

Zastupnik **Dario Vukić** ponovno je upozorio na povredu Poslovnika ocjenjujući da uopće nije izgovorio konstatacije za koje je zatražena riječ zbog izrečenog krivog navoda.

Nastavljeno je s ispravcima netočnog navoda, a sada je riječ zatražio zastupnik **Damir Kajin (IDS)**, koji je naveo pojedina iskustva oko privatizacije pojedinih turističkih poduzeća u Istri provedenih prije desetak godina. U tom modelu vidi i razloge zbog kojih istarski kapaciteti nisu doživjeli bankrot koji je zadesio brojne hotele i turističke organizacije u Dalmaciji.

I nova vlast ponavlja iste propuste

Nakon toga nastavljeno je s raspravom, a u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a govorio je zastupnik **Jadranko Mijalić**. Konstatirao je da će prihvatiti ovakvo izvješće Ureda za reviziju u navedenom periodu, jer daje sliku stanja i osnovne karakteristike kao i posljedice izazvane procesom pretvorbe i privatizacije. Smatra ujedno, da bi Državno odvjetništvo trebalo nadopuniti ovaj materijal s brojem pokrenutih predmeta koji su

ocijenjeni kao kaznena djela. Iz ponuđenog se Izvješća, istovremeno nameće zaključak o aljkavosti Hrvatskog fonda za privatizaciju, te inertnosti i korumpiranosti državnog aparata. Zamjerio je i novoj vlasti što nastavlja raditi po starim pravilima, umjesto da je donijela novi Zakon o privatizaciji. Takvim načinom upravljanja procesom pretvorbe i privatizacije otvara se niz sumnji u ove procese, te upozorava na oprez pri daljnjim prodajama velikih sustava poput INE i HEP-a.

I nova vlast nastavlja rad po starim pravilima, umjesto da predloži donošenje novog Zakona o pretvorbi.

Da bi proces privatizacije bio efikasniji i transparentniji, važno je konačno donijeti novi zakonski akt, te izvršiti radikalnu reorganizaciju Hrvatskog fonda za privatizaciju.

Analizirao je zatim pojedine dijelove Izvješća, konstatirajući da su izneseni podaci poražavajući jer ukazuju na totalno nefunkcioniranje pravnog sustava. Iznio je zatim i sporne detalje vezane uz privatizaciju "Sunčanog Hvara", ocjenjujući da ovlaštene osobe iz Vlade i Fonda prezentiraju nepotpune podatke i izriču subjektivne i problematične sudove o ponudama kupaca. Smatra ujedno da je vrijeme da se ovaj posao konačno povjeri stručnijim i nadasve moralnijim ljudima.

Brojni radnici su osiromašeni i poniženi

U ime Kluba zastupnika SDP-a govorio je zastupnik **Tonči Žuvela** koji je ocijenio da se moraju osvijetliti i sudbine brojnih radnika koji su ovako provedenom privatizacijom osiromašeni i poniženi. Smatra da se putem saborske rasprave moraju osvijetliti sve uočene negativnosti, te ujedno obavijestiti javnost o nemoralnim i nezakonitim stjecanjima udjela, dionica i poduzeća. Negativne pojave i kriminal ne smiju se nikako ponoviti u sadašnjim okolnostima, zbog zajedničke budućnosti građana ove zemlje. Utvrdio je da se iz podnijetog Izvješća razabiru informacije o nepravilnostima bez kaznenog djela u 61 društvu, a nepravilnosti s obilježjem kaznenog djela u 83 društva. Istovremeno su konstatirani

prekršaji u 50, te privredni prijestupi u 5 društava. Izenadio ga je i podatak da "Razvitak" iz Metkovića nema evidentiranu niti jednu prijavu, imajući istovremeno na umu da je javnost upoznata s mnogim skandalima vezanim uz ovu nekada uspješnu tvrtku. Istaknuo je zatim pojedine ključne točke koje je Državna revizija utvrdila kao svojevrsni zajednički nazivnik propusta u brojnim revidiranim tvrtkama. Upozorio je da dokapitalizacija nije obavljena u skladu s programima i ugovorima, a oštećeni su brojni mali dioničari od novih stjecatelja koji nisu uredno otplaćivali dionice. Ukazao je zatim i na brojne propuste Fonda koji nije sprječavao većinske vlasnike da iz osiromašenih tvrtki izvlače profite, zamjenjuju nekretnine, te takve privredne subjekte na kraju vraćaju Fondu.

Poslije nalaza revizije trebalo bi sankcionirati sve propuste i nezakonite radnje u procesu pretvorbe i privatizacije.

Smatra da dosadašnja negativna iskustva trebaju spriječiti i opomenuti male dioničare da budu pažljiviji kod svojih vlasničkih i upravljačkih prava, jer propustima često gube i vlastita radna mjesta. Na kraju je ocijenio da proces pretvorbe i privatizacije nije ostvario ciljeve utvrđene člankom 1. Zakona o privatizaciji. To potvrđuju i iznijete činjenice, a poslije ovakvih nalaza revizije trebalo bi sankcionirati utvrđene nezakonite radnje. Nažalost, iskustvo nas uči da to neće biti niti jednostavno, niti lagano, upozorio je zastupnik ukazujući na nedostatak dokumentacije i ostale uočene probleme, nepotpuna zakonodavna rješenja. Smatra da je Državna revizija ipak nastojala uspostaviti što bolju suradnju s nadležnim institucijama. Zamjerio je Državnom odvjetništvu što je pod nečijim utjecajem, "u ladicama skrivao prijave ili zatvarao oči i ušio pred javnim upozorenjima". Pozvao je na kraju da se beskompromisno nastavi započeti posao unutar Državnog odvjetništva, te da se svaka mogućnost opstrukcije ili zloupotrebe postupka revizije pretvorbe i privatizacije javno objelodani.

Ponovno se za ispravak netočnog navoda javio zastupnik **Dario Vukić**.

Protivljenje daljnjoj privatizaciji po postojećem modelu

Iako ne postoji zakonska obveza niti su revizori osposobljeni za analizu uzroka koji su doveli do utvrđenih negativnih posljedica u pretvorbi i privatizaciji, izostalo je mišljenje Vlade o tim uzrocima, smatra Klub zastupnika DC-a, ustvrdila je **Vesna Škare-Ožbolt**. To je bilo nužno učiniti ne zato da bi se umanjio ili opravdao značaj učinjenih nepravilnosti u postupcima pretvorbe i privatizacije već kako bi one poslužile kao osnova za izmjenu određenih zakonskih rješenja i poduzimanje mjera kako se ne bi ubuduće ponavljale. Već i ovakvo ponašanje ukazuje da je Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije bio tek veliki balon koji je trebao stvoriti sliku o izvršenju obveza koje je Vlada utvrdila svojim programom rada od 2000. do 2003. godine. I taj se balon, međutim, rasprsnuo a ostao je samo gorak okus i još jedno veliko razočaranje. Iz Izvješća je vidljivo da su nepravilnosti utvrđene u 143 društvena poduzeća, koja su revidirana u drugom izvještajnom razdoblju, a za 82 revidirana subjekta u kojima su utvrđene nepravilnosti za koje postoji osnovana sumnja da imaju obilježja kaznenog djela odnosno prekršaja podnesene su prijave Državnom odvjetništvu. Protiv subjekata kod kojih su revizijom utvrđene nepravilnosti s obilježjima kaznenog djela, odnosno obilježjima privrednog prijestupa i prekršaja valja zatražiti hitno provođenje postupaka Državnog odvjetništva i MUP-a, a napose izvješće o stanju i poduzetim aktivnostima protiv subjekata koji su sudjelovali ili u takvo što bili umiješani.

U dostavljenom materijalu, primijetila je zastupnica, ne može se iščitati nikakvo saznanje što je učinjeno temeljem izvješća kojeg je Sabor razmatrao u travnju lani o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije za 99 društvenih poduzeća i proces kuponske privatizacije pa bi se mogao steći dojam da se dragocjeni kapaciteti Ureda troše na poslove revizije pretvorbe i privatizacije ali bez ikakvog učinka glede kažnjavanja onih koji su učinili brojne nepravilnosti. To je, kaže zastupnica, neoprostivo ne samo zato što će dio tih nepravilnosti ući u zastaru već i zbog elementarnog zahtjeva za pravdom, a napose i zbog

toga što je Ured mogao i trebao obavljati reviziju poslovnih i financijskih izvješća državnih i drugih javnih tijela.

Glede stečaja i likvidacija dovoljno je, kaže, prisjetiti se retorike s početka 2000. godine kada je Vlada uprla svim snagama prisiliti uprave društava da pokreću stečajevе i pod prijetnjom pokretanja kaznenih postupaka protiv onih koji su izlaz iz poteškoća tražili u raznim oblicima sanacija. Vlada je pritom amnestirala brodogradilišta i PIK-ove, dok je za sva ostala društva traženo pokretanje stečaja, a jedini pozitivan učinak postignut je kroz fiktivno smanjivanje nelikvidnosti s obzirom na to da su se evidencije o nenamirenim potraživanjima preselile iz platnog prometa u trgovačke sudove. Vjerovnici nisu naplatili svoja potraživanja, a stečajni suci razvlače postupke do likvidacije društava. Za oko tisuću otvorenih stečajeva pojedini stečajni suci vode minimalno tri do deset stečajnih postupaka, koji osiguravaju tim sucima visoke plaće, a na prste jedne ruke mogu se izbrojiti stečajevi koji su završili nastavkom poslovanja firme, dok kod stečajeva koji su okončani povećanje broja zaposlenih praktički i ne postoji.

Zaključujući raspravu zastupnica je kazala da će Klub zastupnika DC-a prihvatiti Izvješće Ureda, te još jedanput ponovila spomenuti zahtjev glede Državnog odvjetništva i MUP-a. Od Vlade traži da predloži izmjene zakonskih rješenja te poduzme mjere kojima će se spriječiti daljnja pojava objektivno uvjetovanih negativnih posljedica u postupcima privatizacije. Klub se protiv daljnjoj privatizaciji po postojećem modelu, a na pitanju Sunčanog Hvara drži da je Hrvatska izgubila kredibilitet. U tom smislu Klub je podnio tri zaključka: da se zaduži Vlada da obustave sve postupke prodaje poduzeća iz portfelja Fonda za privatizaciju koji su u tijeku a na vrijeme do kraja mandata ove Vlade, zastane s postupkom privatizacije INE (do kraja mandata ove Vlade, a sama Vlada zaduži da pripremi kvalitetan Zakon o privatizaciji.

Usljedio je ispravak netočnog navoda. Mr.sc. **Marin Jurjević** (SDP) reagirao je na konstataciju zastupnice da je Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije veliki balon. To nije istina, naglašava Jurjević, jer je po tom zakonu revizija utvrdila mnoga kaznena djela izvršena u području

pretvorbe i privatizacije upravo u vrijeme dok je zastupnica DC-a bila visoki funkcionar ondašnje vlasti. Uzvratila je **Vesna Škare-Ožbolt** (DC) konstatacijom da zastupnik Jurjević koristi ispravak netočnog navoda za iznošenje netočnih činjenica ali i svog mišljenja te drži da treba prestati s takvom praksom, pogotovo ako dolazi iz redova SDP-a. Predsjedatelj sjednice dr.sc. **Zdravko Tomac** zamjerio je zastupnici Škare-Ožbolt i zastupniku Jurjeviću što su zlorabili institut ispravka netočnog navoda.

Sramotna uloga hrvatskih banaka u pretvorbi i privatizaciji

U nastavku u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a govorio je dr.sc. **Tomči Tadić**. Revizija je pokazala da je vrijednost kapitala analiziranih društava smanjena za oko 26 posto, ukupan broj zaposlenika za 2/3 dok razvojni program nije ostvarila 3/4 društava obuhvaćenih privatizacijom pa se postavlja pitanje hoće li ikome od novih vlasnika ta društva biti oduzeta, ili još bolje koliko je njih snosilo bilo kakve posljedice takvih poteza? Zastupnik je uvjeren da se to neće dogoditi pa je onda teško očekivati nekakve žešće poteze prema bilo kome tko danas-sutra preuzme neku hotelsku kuću, pa bio to i Sunčani Hvar, a ne odradi ono što je

Proces privatizacije, kakav je bio dosad, potpuno je promašio cilj i nad time se valja zamisliti, a još više da se ta praksa nastavlja i u mandatu nove vlasti.

u ugovoru ugovorio. U nastavku osvrnuo se na neke primjere iz Izvješća. Na primjeru Hotelsko-turističkog poduzeća Excelsior s p.o., Dubrovnik bilo je riječi i o pretvaranju potraživanja društva Dubrovačka banka d.d. Dubrovnik u dionički ulog. S tim u vezi Tadićeva je opaska da općenito u izvješćima Ureda za reviziju nije u dovoljnoj mjeri obuhvaćena vrlo sramotna uloga hrvatskih banaka u procesu pretvorbe i privatizacije. Nerijetko su se pretvarala potraživanja prema bankama koje su davale kredit u dionički ulog. A bilo je i slučajeva da su se nakon provedene vrlo neobične revalorizacije

kredita povećala potraživanja banke. Tako je revizijom pretvaranja potraživanja društva Dubrovačka banka d.d. Dubrovnik u dionički ulog Društva utvrđeno da su potraživanja banke od Društva na temelju dugoročnih i kratkoročnih kredita prema poslovnim knjigama iznosila 510.962 DEM te da je u prosincu 1992. zaključen ugovor između banke i Društva, prema kojem potraživanja banke od Društva nakon revalorizacije kredita iznosi 1.713.206 DEM ili 235,29 posto više u odnosu na iznos potraživanja iskazan u poslovnim knjigama prije revalorizacije. Interesantno je i to da revalorizirani otplaćeni kratkoročni krediti nisu bili evidentirani u poslovnim knjigama, niti evidentirani pojedinačno nego sveukupno, primjećuje ovaj zastupnik. Stoga je jako teško odrediti kakav je bio iznos svakog pojedinog kredita, a još teže na koji je način zapravo provedena revalorizacija. Ovo je, kaže Tadić, dobar primjer svega onoga što se zbivalo u našem turizmu jer je svakom jasno da je tijekom Domovinskog rata i nekoliko godina iza toga ova privredna grana proživljavala teške dane. U tom su periodu hotelima odobravani krediti pod neshvatljivim uvjetima, da bi nakon toga banke revalorizirale kredite, zatezne kamate često su puta dozezale i 28 posto, a potom bi dolazilo do nevjerojatnih zaduženja tih hotela koja su onda pretvarana u dioničke udjele. Dubrovački Excelsior tužan je i toliko tipičan primjer privatizacije hotelskih kuća, ali vrlo poučan primjer jer ono što se u Excelsioru događalo do 3. siječnja 2000. godine nastavljeno je i nakon toga. Pa je tako Upravni odbor Fonda u kojem su sjedili predstavnici svih stranaka tadašnje vladajuće koalicije (SDP, HSS i HSLŠ) potkraj prosinca 2000. godine donio odluku o prihvaćanju ponude Gorana Štroka o kupnji dionica ovoga hotelskog poduzeća ali nije navedeno koje financijsko pokrće obveza Republike Hrvatske za izdana jamstva je kupac dužan predati prodavatelju od navedenih u pozivu za podnošenje ponuda. Također nije navedeno zašto nije prihvaćena bezuvjetna garancija koju će izdati kupčeva poslovna banka. Tako u godinu dana mandata nove vlasti imamo u dlaku isti postupak privatizacije kao i u doba kada je privatizacijom carevao Kutle, kaže zastupnik Tadić. Stoga svaka politička stranka koja je sudjelovala u privatizaciji nakon 3. siječnja 2000.

mora biti odgovorna i priznati svoju odgovornost za učinjene propuste.

Kod privatizacije društvenog poduzeća HUTP Kaštelanska rivijera s p.o. Kaštel Stari radilo se o potpuno krivoj procjeni vrijednosti građevinskog zemljišta. Procjenom utvrđena prometna vrijednost građevinskog zemljišta iznosila je 21,822 DEM po metru kvadratnom, dok je prometna vrijednost tog zemljišta po općinskoj odluci bila čak duplo veća pa i više od toga. Potraživanja od Splitske banke također su revalorizirana, revalorizacija nije napravljena na pravi način, a potraživanja nisu utemeljena ali su ipak pretočena u vlasnički udio Splitske banke. Ovi i još neki primjeri na koje je ukazao zastupnik (Saponija, Osijek; Tvornica Duhana, Zadar; Jadrankamen iz Pučišća; Hotel Libertas, Dubrovnik itd.) pokazuju da je proces privatizacije kakav je bio potpuno promašio svoj cilj (dolazak investicija, očuvanje i čak povećanje broja zaposlenih, a napose povećanje temeljnog kapitala tvrtki). Dogodilo se upravo obrnuto i nad činjenicama koje to pokazuju valja se zamisliti, a još više nad time da se ta praksa nastavlja i u mandatu nove vlasti, - vidi se u neobičnim natječajima, sukobima oko koncepta privatizacije i nesposobnosti da u tri godine obnašanja vlasti nova vlast promijeni HDZ-ov Zakon o privatizaciji. Zbog svih tih razloga Klub zahvaljuje glavnoj državnoj revizorici na velikom naporu koje je učinila odradujući svoj dio posla, i ujedno joj prognozira da će za koju godinu provesti reviziju privatizacije ne samo u Sunčanom Hvaru nego i u hotelskom poduzeću Jelsa, te u brojnim drugim poduzećima u kojima je privatizacija u tijeku.

Vlada provodi javne međunarodne natječaje

Usljedi su ispravci netočnih navoda. Mr.sc. **Željko Glavan (HSLŠ)** reagirao ne Tadićevu tvrdnju kako misli da nitko od onih koji nisu odradili preuzete obveze kod privatizacije neće snositi teže posljedice za malverzacije u pretvorbi. Glavan upozorava na to da Vlada RH ne misli baš tako jer umjesto sankcija predlaže zakon o plaćanju kaznenog poreza. Podsjeća još da je upravo zbog razloga o kojima je govorio taj HSP-ovac HSLŠ izašao iz vladajuće koalicije. Slično je primijetio i **Jadranko Mijalić (HSLŠ)**. Poput svog stranačkog kolege Gla-

vana i Mijalić smatra da je HSLŠ netočno optužen kao krivac za proces pretvorbe i privatizacije u zadnje tri godine. Upravo zbog osjećaja odgovornosti HSLŠ izlazi iz aktualne Vlade za razliku od SDP-a koji godinama koalira sa HDZ-om i ne upozorava na sve negativnosti tog procesa. Potonja Mijalićeva opaska najprije je ponukala predsjedatelja sjednice dr.sc. **Zdravka Tomca** da mu izrekne opomenu uz konstataciju da je ovaj HSLŠ-ov zastupnik svjesno izrekao netočnu tvrdnju, a zbog iste tvrdnje spomenutog HSLŠ-ovca **Vladimir Šeks** je zatražio i u ime Kluba zastupnika HDZ-a dobio petominutnu stanku. Nakon stanke ponovno se u ime Kluba

Sve što ova Vlada radi javno je i izloženo javnosti.

zastupnika HDZ-a oglasio Vladimir Šeks. Lakonski izrečenu tvrdnju bez i jednog dokaza da HDZ stalno koalira sa SDP-om u marifetlucima vezanim za privatizaciju Šeks je okvalificirao kao notornu neistinu. Dodao je zatim kako se ta teza o koaliranju ovih dviju stranaka uporno pokušava imputirati iz različitih krugova. Niti HDZ koalira sa SDP-om niti SDP čini to sa HDZ-om tvrdi Šeks. Posebno je neistinita tvrdnja kako HDZ koalira sa SDP-om ili bilo kojom drugom strankom u marifetlucima vezanim za pretvorbu i privatizaciju, kaže ovaj zastupnik i zaključuje kako mu nije jasno zašto je Mijalić posegnuo za tim argumentom.

Dubravka Horvat (SDP) drži da je netočan navod zastupnika Tadića da aktualna Vlada provodi neobične natječaje. Upravo obrnuto, kaže zastupnica, ova Vlada provodi javne međunarodne natječaje pa je tako provela i za Sunčani Hvar za razliku od prošlog nekog vremena kada smo često bili svjedoci da nije bilo nikakvog natječaja. Sve što ova Vlada radi javno je i izloženo ocjeni javnosti, zaključila je ova zastupnica.

U ponovnom istupu zastupnik **Jadranko Mijalić** ustvrdio je kako je učinio lapsus pa je umjesto HSP-a rekao SDP. Reagirao je predsjedatelj sjednice gospodin **Tomac** ocijenivši da ovo što radi zastupnik Mijalić nije korektno i ne priliči parlamentu. "Najprije ste uvrijedili dva kluba dvije političke stranke, a sada ste to učinili i sa trećom strankom", upozorio ga je dr. Tomac, a zatim ustvrdio kako se prelazi na raspravu od deset minuta te da riječ ima zastupnik **Branislav**

Tušek (SDP). U kraćem istupu zastupnik se zadržao na analizi stanja u najvećim hrvatskim regijama i Gradu Zagrebu, a obuhvaća oko sedamdesetak poduzeća. Tako je 1992. u tim poduzećima bilo 49.397 radnih mjesta, a 2002. godine nakon provedene revizije pretvorbe i privatizacije ostalo je tek 14.113 radnih mjesta. Najviše je radnih mjesta izgubljeno u industriji i to u Gradu Zagrebu (više od 10.000) zatim u prehrambenoj i poljoprivrednoj industriji Slavonije i Baranje i trgovini Dalmacije. Karakteristično je još da je od tih sedamdesetak poduzeća iz ovih dviju regija i Grada Zagreba čak njih 83 posto završilo u stečaju, nastavio je zastupnik Tušek. Na temelju tih karakteristika zastupnik je u daljnjem izlaganju spomenuo neke dobre i loše primjere iz Slavonije, Dalmacije i Grada Zagreba. Obavljena revizija pretvorbe i privatizacije društvenog poduzeća Pionir iz Požege pokazala je da u postojećoj dokumentaciji Društva nema temeljnih financijskih izvještaja, a napose ugovora o prodaji imovine u vrijednosti od oko tri milijuna DEM. Zanimljivo je, međutim, to da je koncem prosinca 1999. Državno odvjetništvo odbacilo kaznene prijave Financijske policije jer je utvrđeno da nema osnovane sumnje da je počinjeno kazneno djelo, a netko je lagano pokupio tri milijuna DEM, kaže zastupnik Tušek. Suprotan je primjer Saponije iz Osijeka gdje je tehnološki unaprijeđena i povećana proizvodnja, plaće se redovito isplaćuju, društvo posluje s dobiti i ostvareni su ciljevi privatizacije. Tu je i primjer Jedinstva iz Zagreba, a karakteristično je da je ova tvrtka dobar dio nekretnina rasprodala odnosno poklonila bez naknade i po tome, kaže Tušek, predstavlja svojevrsna raritet u zagrebačkoj pretvorbenoj i privatizacijskoj džungli. S druge strane dobar je primjer tvrtke Nikola Tesla koja je unatrag dvije ili tri godine zaposlila 808 diplomiranih inženjera elektrotehnike i ima program razvoja. Dalmacija je priča za sebe. Kada je riječ o poduzeću Razvitak, Metković Tušek podsjeća na Zaključak Vlade da se na teret Državnog proračuna za 1997. isplati Društvu 5.989.942,00 kuna i to 1.629.942,00 kuna za podmirenje potraživanja zaposlenika zbog neisplaćenih neto plaća i iznos od 4.360.000,00 kuna za isplatu otpremnina zaposlenicima za čijim je radom prestala potreba. Sredstva su

dostavljena na žiro-račun društva Razvitak-Održavanje koji je u 100-postotnom vlasništvu Društva, ali je uprava društva već početkom prosinca te godine donijela zaključak da se iz tih sredstava odobri kratkoročna pozajmica društvu Jambo u iznosu od 3.500.000,00 kuna. Činjenica je isto tako kako nitko nije našao za shodno da pokrene pitanje utvrđivanja krivične ili kaznene odgovornosti za nenamjensko trošenje sredstava pa ostaje pitanje što je učinila Vlada RH koja je donijela odluku o namjenskoj isplati ovih sredstava, a napose tko je imao kontrolu i nadzor nad tim sredstvima. Osim loših ima i dobrih primjera kao što je Vinopod-Vinarija, Šibenik ili Marina Punaat u istoimenom mjestu koji su otvorili nova radna mjesta, imaju program razvoja, posluju s dobiti i redovito isplaćuju plaće svojim zaposlenicima.

Moramo se suočiti s problemima koji imaju obilježje gospodarskog kriminala ali to više nije pitanje ove vlasti, već pitanje odgovornosti prema hrvatskim građanima koji su zaslužili da budu svjedoci u procesuiranju i kažnjavanju kriminala.

U zaključnom dijelu svoje rasprave Tušek je ustvrdio kako se moramo suočiti s problemima koji imaju obilježja gospodarskog kriminala, ali to više nije pitanje ove vlasti nego pitanje odgovornosti prema hrvatskim građanima koji su zaslužili da budu svjedoci u procesuiranju i kažnjavanju svih koji su učinili neki gospodarski kriminal i o tome se jučer samo pričalo, a danas je to objelodanjeno u izvješćima Državnog ureda za reviziju. Temeljno je, dakle, pitanje jesmo li spremni za takva procesuiranja i sankcioniranja prekršaja i kriminala, a to bi bio i definitivni test ove koalicije. Zastupnik misli da bi Sabor trebao, i na temelju ovog izvješća, obvezati Državno odvjetništvo da mu u roku od 30 dana dostavi izvješće o pokrenutim postupcima vezanim uz kaznena djela u pretvorbi i privatizaciji, a Vladu (u istom roku) da dostavi zakonski prijedlog o jednokratnom porezu na imovinu, kojim će se barem djelomično sankcionirati ono što je napisano u ovom izvješću.

Radi ispravka netoćnog navoda javio se **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Kada se nabrajaju nepravilnosti u pretvorbi i privatizaciji tada ne bi trebalo neke štiti, a druge blatiti, smatra ovaj zastupnik. Pitao je zatim ne stoji li možda iza kupovine "Sunčanog Hvara" kapital pokraden iz Riječke banke, koji je skriven došao u Sloveniju. "Sindikanci Slovenije kažu da je godišnja dobit Termi Čatež 1,5 milijuna maraka, što znači da bi im trebalo 80 godina da skupe 70 milijuna maraka za kupnju "Sunčanog Hvara". Iza svega stoji Viktor Lenac, a mozak svega je Damir Vrhovnik. Česić-Rojs se slaže da treba procesuirati sve nepravilnosti koje su učinjene u vrijeme bivše vlasti, ali i današnje.

Osobna korist

Uzvratilo je **Branislav Tušek (SDP)** konstatacijom da nikoga ne blati već samo govori o tome što je u izvješću podnio Državni ured za reviziju, a on je, kaže, ukazao samo na neke primjere ne samo dobre već i one loše. Tušek je rekao još da će i on kao i stranka kojoj pripada kritički promotriti svaki primjer na koji se ukaže bez obzira hoće li to biti Sunčani Hvar ili neko brodogradilište te ukazati na nepravilnosti. "No za razliku od Vaše kritike naša će kritika biti ona koja želi pomoći u rješavanju problema i ne svodi se samo na opisivanje stanja", zaključio je zastupnik Tušek.

Prema rezultatima može se zaključiti da je funkcija provedene pretvorbe i privatizacije bila bogaćenje jednog manjeg broja osoba bliskih tadašnjoj strukturi koja je imala vlast i moć, a zadržala je ekskluzivno pravo odluke kome i kako podijeliti imovinu koju su na kraju krajeva stvarali svi građani Republike Hrvatske, primijetila je **Dubravka Horvat (SDP)**. Da se tada (na vrijeme) reagiralo i spriječile malverzacije te kaznili oni koji su pokušavali izigrati zakone, bila bi to opomena drugima a negativan proces bi se zaustavio, mišljenja je zastupnica. Potvrdu za to nalazi u ovom izvješću Ureda da je gotovo u 80 posto revidiranih poduzeća utvrđena nezakonito ponašanje što ukazuje da nije riječ o sporadičnom ponašanju nego obrnuto da je to bilo pravilo ponašanja. Ukupno je revidirano 242 društva. Temeljni kapital spomenutih društvenih poduzeća u vrijeme pretvorbe iznosio je oko 4,5 milijarde DEM, a u vrijeme obavljene revizije

oko 3,3 milijarde DEM. U spomenutim društvima broj zaposlenika smanjen je sa 124 183 u vrijeme pretvorbe na 48 970. Svjesni smo, kaže, činjenice da je bilo previše zaposlenih u tim poduzećima ali pitanje je da li je u jednom poduzeću sa 16.000 ili 17.000 zaposlenih trebalo ostati npr. njih 1500 ili 1900 na radnim mjestima ili se možda razvojnom programima i tehnološkim razvojem moglo zadržati 6000 do 7000 zaposlenih. Ne manje važna je činjenica da je od 242 revidirana trgovačka društva, 35 društava u cijelosti ostvarilo razvojni program, 30 društava djelomično, a 177 društava ili njih 73,14 posto nije ostvarilo ciljeve utvrđene razvojnim programom. U desetogodišnjem razdoblju, od ukupno 242 analizirana društva, 113 društava je osnovalo 583 nova društva, ili prosječno pet društava, ali iz izvješća Ureda vidljivo je da novoosnovana društva uglavnom nisu poslovala i nad njima je pokrenut stečajni postupak pa se postavlja pitanje čemu su ona uopće trebala služiti i čemu su poslužila, nastavlja zastupnica Horvat. Iz svega se može zaključiti da cilj onih koji su sudjelovali u privatizaciji nije bio stvoriti moderno i efikasno poduzeće nego ostvariti osobnu korist kroz nezakonito stečenu imovinu. Bilo je pravilo da su u ta poduzeća dolazili neki novi nepoznati ljudi koji nisu bili poduzetnici ili menadžeri, ali su se redovito služili s dvije prokušane metode u kupovini poduzeća koristeći menadžerske kredite i otplaćujući dionice sredstvima poduzeća u kojem je bila u tijeku pretvorba i privatizacija. Činjenica da su ta poduzeća ne samo kreditirala i bila jamac za vlastitu kupovinu, nego su se poduzeća u pretvorbi koristila i kao jamac kroz hipoteku na svoju imovinu i u kupovini drugih poduzeća što je krajnje nemoralno. Tako su se uredno stvorile grupe poduzeća povezane istim transakcijama, istim vlasnicima, kadrovima i direktorima, a zastupnici je žao što se ovom prilikom nema vremena raspravljati o takvim poduzećima gdje je vlasnik "kupio" i do 200 poduzeća međusobno povezanim takvim razno-raznim transakcijama. Iz izvješća izdvojila je Brodsko-posavsku županiju odnosno Veterinarsku stanicu Slavonski Brod. To je bila, tvrdi zastupnica Horvat, dobra tvrtka u kojoj je koncem 1991. bilo zaposleno 600 djelatnika, a kako je imala dobar proizvodni program zagarantirano joj je 1997. velikim

dijelom i inozemno tržište. No, nad tim je društvom otvoren stečajni postupak koji do dana današnjeg nije okončan, a revizija je našla tek nesređenu i nepotpunu dokumentaciju. Uz to, u tom društvu nisu nađeni niti financijski izvještaji kao ni kartice za glavne knjige po pojedinim godinama, a jednako tako niti analitička evidencija dugotrajne imovine itd. U dokumentaciji te veterinarske stanice nema niti zaključenih ugovora o prodaji dugotrajne nekretnine, nema niti knjige dionica, a napose dokumentacije o prijenosu dionica. Zaključujući raspravu rekla je kako se ne postavlja pitanje je li bilo ili nije bilo kriminala u pretvorbi i privatizaciji nego na koji način sankcionirati kriminal učinjen tom prilikom. Zastupnica smatra da je Državni ured za reviziju obavio svoj dio stručnog posla, a Državno odvjetništvo i MUP čeka, tamo gdje za to ima osnove, odrađivanje posla do kraja, zaključila je zastupnica Horvat.

Ispravljajući netočan navod **Ivan Penić (HDZ)** reagirao je na opasku zastupnice Horvat da je funkcija privatizacije bila korist pojedinaca, i ta se teza, kaže, provlači kao i olako izgovorene riječi. No, na to se ne može odšutjeti.

Prekinuti s ovim modelom pretvorbe

Mr.sc. **Željko Glavan (HSL)** konstatira da se ponavlja ista priča i da će ovaj materijal Državne revizije biti vjerojatno gomila za arhivu, možda za neke nadobudne znanstvenike koji će se za 150 godina baviti privatizacijom u Hrvatskoj. Jer, uz sva izvješća Revizije nikako da dočekamo kraj bilo kojeg sudskog procesa koji se vodi temeljem malverzacija u privatizaciji i pretvorbi i zato bi trebalo prestati s ovim prepucavanjima da li je bilo više malverzacija za vrijeme HDZ-a ili sada, rekao je zastupnik.

Sigurno je da bi sadašnja Vlada iz ovog Izvješća kao osnovnu pouku trebala izvući da istog časa treba prekinuti s privatizacijom po ovom modelu jer Izvješće ne govori ništa drugo već da se deset godina rasprodaje, obezvređuje državna imovina. Nažalost, mi robujemo jednoj ideološkoj zabludi da je privatno vlasništvo karakteristika kapitalizma a državno vlasništvo valjda socijalizma. Današnji svijet takve podjele

ne poznaje (čak ni naš Ustav) i nije točno da ako je nešto državno da se automatski s tim vlasništvom loše gospodari. U silnoj privatizaciji ovih deset godina u Hrvatskoj su samo nestajali giganti a ni jedan nije nastao a može se zaključiti da privatizacija i dalje ide netransparentno jer, tražimo strateškog partnera za INU; stranca spasitelja sa strane umjesto da radimo energetske giganta na ovom području. Umjesto da su se sredstva drugog stupa mirovinskog osiguranja investirala u razvojne projekte INE, "Sunčanog Hvara" itd. ulaže se u državne obveznice što se koristi za povećanu državnu potrošnju i otplatu dugova i tako se vrtimo u krug dok se u zemljama koje su nam uzor taj novac koristi za investiranje u nekretnine i privredne objekte.

Vlada u ovom trenutku nema izborni legitimitet da čini ono što čini s privatizacijom INE, "Sunčanog Hvara" i slično jer je stvorena političkom trgovinom i treba imati političke hrabrosti na granici hazarderstva za povlačiti ove poteze u ovom

U silnoj privatizaciji ovih deset godina u Hrvatskoj su samo nestajali giganti a ni jedan nije nastao a može se zaključiti da privatizacija i dalje ide netransparentno.

trenutku, rekao je, među ostalim. Ujedno ga je zanimalo zašto nema ništa o privatizaciji "Viktora Lenca" koji je isto primjer dolaska strateškog partnera i umjesto da ga država otkupi po poznatom Linićevom modelu za kunu, da se dovede sposoban menadžment i provede privatizacija s malim dioničarima, država i dalje daje državna jamstva za neograničena zaduženja a svaki dolar više zaduženja je za ovu državu omča oko vrata, rekao je.

Za ispravke navoda predgovornika javio se najprije **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** rekavši da su strateški partneri koji će ulagati u INU poznati većini hrvatske javnosti (dva lobija iz Hrvatske pod firmom strateški partneri izvana). A o izvješću o Viktoru Lencu nema ništa kad znamo da su dioničari današnji moćnici u hrvatskoj Vladi a ujedno su dioničari Riječke banke i onda je moguće da ti budući strateški partneri pod firmom Terme Čatež kupuju Sunčani Hvar. **Dario Vukić (HDZ)** smatra pak da ne

stoji tvrdnja zastupnika Glavana da je u proteklih deset godina došlo do rasprodaje državne imovine strancima jer je u toj privatizaciji uz kuponsku privatizaciju i male dioničare sudjelovalo oko milijun ljudi a do trećeg siječnja 2002. prodana je samo jedna banka, rekao je među ostalim. Mr.sc. **Željko Glavan** je reagirao na javljanje zastupnika Vukića rekavši da je povrijedio Poslovnik i ispravljao navode koje on nije rekao (da je imovina rasprodana strancima). **Dubravka Horvat (SDP)** je pak podsjetila zastupnika Glavana da se sada raspravlja o izvješću stručnih ljudi a kad se bude raspravljalo o izvješću o tome kako je privatizacija i kupovina obavljena u spomenutim tvrtkama onda će i članovi SDP-a biti na stajalištu da se eventualne povrede i negativnosti sankcioniraju. Što se tiče spomenute isplate umanjениh plaća u Viktoru Lencu zastupnica je rekla da može navesti puno privatiziranih firmi u kojima radnicima ne samo da kasni plaća nego su radnici i dobili otkaz a za odradene godinu, dvije nisu dobili plaće a i pitanje je da li će ikada dobiti, vjerojatno ne. Mr.sc. **Željko Glavan** odgovorio je da mu ne pada na pamet da kao nestručnjak raspravlja o ovom stručnom izvješću već da on ovdje iznosi svoja politička viđenja s kojima se zastupnica može ili ne složiti i da on može raspravljati o političkim posljedicama i konotacijama ovog izvješća za njegovu zemlju.

Morat će se odgovarati za prekršajne i kaznene postupke

Sonja Borovčak (SDP) u svojoj raspravi najprije je opovrgnula navod zastupnika Glavana da su zastupnici SDP-a glasovali protiv objave imena korisnika menadžerskih kredita jer nitko od nas koji tu sjedi nije digao menadžerski kredit i nema razloga ne glasati za to. Što se tiče samog Izvješća osvrnula se na dio koji se odnosi na Krapinsko-zagorsku županiju, iz koje dolazi. Proizlazi da među 143 privatizirana društva ima i 11 s tog područja a nažalost, šest od njih danas više ne postoji. Kod nekih je pokrenut stečaj a među tih 11 društava (ljudi se interesiraju o čemu se radi i koje su firme bile predmetom ovog Izvješća), a samo je Astra Oroslavlje imala veći broj zaposlenih 3190, a danas tamo radi 590 radnika. U sedam društava pokrenute su i

određene kaznene i prekršajne prijave i vodili su se određeni postupci a zapravo nigdje nije došlo do rezultata kojeg su svi prijašnji zaposlenici tih društava očekivali. Među tim društvima ima i onih u kojima je bilo određenih nepravilnosti ali ipak danas rade, neka se razvijaju i pokušavaju se razvijati. Uz spomenutu Astru zastupnica je u nastavku navela (11 firmi) i Croatiastrans Zlatar, DIP Bor Bedekovčina, Golubovečki kamenolom, Graditelj Krapina, Ivančica Zlatar, "Ljudevit Gaj" Tiskara, Strahinčica Krapina, Tehnomehanika Marija Bistrica i Zagorjetrans Veliko Trgovišće, firmu koje nažalost više nema a nije imala razloga da završi na ovakav način, rekla je zastupnica. Najmanje što očekuju bivši zaposlenici te potonje firme je da ipak oni koji su bili odgovorni u njoj odgovaraju za ovo što se dogodilo, rekla je među ostalim govoreći detaljnije o svim tim firmama odnosno pokrenutim stečajevima (ista imena se pojavljuju u Tuheljskim Toplicama i Ivančici). Tako je spomenula da Golubovečki kamenolom, "Novi Golubovec" radi, istina s manjim brojem ljudi a da tu posebno pada u oči pojava (prisutna i kod drugih) da jedno društvo iznajmljuje i prodaje svoje usluge društvu čiji je direktor ili vlasnik tog prvog društva.

Najmanje što očekuju bivši zaposlenici te potonje firme je da ipak oni koji su bili odgovorni u njoj odgovaraju za ovo što se dogodilo.

Zastupnica je na kraju rekla kako vjeruje da će pravosuđe morati odraditi svoj dio posla i da će zapravo svi oni koji su sudjelovali u prekršajima i kaznenim postupcima morati odgovarati za ono što su nezakonito stekli.

Mr.sc. **Željko Glavan** se javio s replikom i rekao da upravo stranka predgovornice nije podržala zahtjev da se objave imena osoba koje su dobile menadžerske kredite argumentacijom da se radi o poslovnoj banci. Pitao je ujedno je li zastupnica mislila na zastupnike SDP-a ili na članove SDP-a kad je rekla da nitko od njih nije imao menadžerski kredit jer zastupnik zna u Rijeci barem 25 članova SDP-a koji su dobili menadžerske kredite od Riječke banke u golemim iznosima.

Sonja Borovčak odgovorila je da je mislila na zastupnike u Saboru no da su banke dale podatke ali imena su poslovna tajna.

Ljubo Česić-Rojs replicirao je zastupnici Borovčak jer da je ona u svom izlaganju govorila o nepravilnostima u Oroslavju i Tuheljskim Toplicama što znači da nepravilnosti ima pa je pitanje zašto, "kad vi vedrite i oblačite, odnosno vaša stranka" to ne procesuirate a tri godine je prošlo i nitko nije u zatvoru. Ministarstvo pravosuđa drži vaša stranka a državnog odvjetnika ste promijenili pa znači da nepravilnosti nema, zaključio je. **Sonja Borovčak** odgovorila je da nepravilnosti ne procesuirate stranka već pravosuđe te da "mi nismo revolucionarna stranka da na ovakav način nastupamo". Mi smo u demokratskom društvu gdje svaki svoj dio posla mora odraditi.

Dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** također je imao repliku i rekao da je Partija došla na vlast obećavajući reviziju pretvorbe i privatizacije i da je problem što danas nema iza rešetaka procesuiranih drpislava, lopova i kriminalaca. A to je zato što stoji sprega vlasti, mafije i kriminala i problem je što u Hrvatskoj mafija ima državu dok svaka država ima svoju mafiju.

S ispravkom netočnog navoda osnovnog izlaganja zastupnice Borovčak javio se i **Ivan Jarnjak (HDZ)** te među ostalim rekao da nije naveden točan datum stečaja u Astri Oroslavje (otvoren 3. prosinca 1990.).

Državno se vlasništvo nije moglo zamrznuti

Ivan Penić (HDZ) je povodom ovog Izvješća šire govorio o procesu privatizacije i pretvorbe napominjući da treba uzeti u obzir i stanje poduzeća prije pretvorbe i privatizacije. Izgubili smo mnoga tržišta, posebice istočno-europska, poduzeća su bila prezadužena i u njima je radilo i do 30 posto latentno zaposlenih koji su bili nezaposleni o čemu govore i stručne analize. Pa da li se onda ovakvo stanje prezaduženosti, latentne zaposlenosti a ustvari nezaposlenosti, stanje pomanjkanja programa može pripisati ovom procesu. Tu je i proces deinvesticija u Hrvatskoj koji je počeo još tamo 80-godina, podsjetio je dodajući da su i kod mnogih društava, društvenih poduzeća kreditne obveze bile tako

velike da su gotovo poništavale aktivnu a kako je često bilo teško priznati da je društveni kapital nula to je kod procjenitelja ali i dijela menadžmenta dolazilo do precjenjivanja aktive što je u kratkoj budućnosti moralo rezultirati padom vrijednosti dionica.

Precijenjenost kao ni podcijenjenost nije dobra i to se dobro vidjelo na privatizaciji turizma no privatna inicijativa, privatno poduzetništvo nije loše jer ni jedan privatni vlasnik dionica nije želio namjerno loše upravljati da društvo propadne. Tražiti uzroke gospodarskog poraza u ovakvom ponašanju investitora a i kupaca dionica je više nego suludo i iz takvih bi analiza proizašli loši lijekovi, otrovi. Vjerojatno će se uskoro raspravljati o izmjenama i dopunama Zakona o privatizaciji pa će biti riječi o neprocijenjenoj imovini nekretnina, turističkom zemljištu koje nitko nije smio upisati kao svoje vlasništvo, rekao je, među ostalim. U vezi sa sintagmom "nekom metak nekom imetak" zastupnik je i danas uvjeren da se državno vlasništvo nije moglo zamrznuti jer da se njime lošije upravlja nego privatnim vlasništvom (od mnogih gospodarskih mrtvacu nije se moglo napraviti žive).

Od procesuiranja - ništa

Želimir Janjić (HSL) također smatra da je rasprava o Izvješću Revizije situacija za podsjećanje što se događalo u proteklih deset godina u to uglavnom na području iz kojih dolaze zastupnici. Svatko smatra da je najviše pogodeno područje iz kojeg dolazi i da je najviše osiromašeno, no on smatra da je situacija u Županijskom kraju s oko 50.000 stanovnika, iz kojeg dolazi, doista pogubna. Ta je mikroregija imala dosta razvijenu industriju i oko 1500 zaposlenih prije srpske agresije a danas ima 7200 nezaposlenih pa se vide rezultati pretvorbe i privatizacije. Možda je tome razlog i to što je 1998. Županijska banka otišla u stečaj a na nju je bilo upućeno cijelo gospodarstvo tog kraja, rekao je te u svom izlaganju govorio o tvrtki Pionir Županja, današnji Domil Županja sa 254 radnika prije pretvorbe a danas 130. Privatizirana je 8. siječnja 1994., mali dioničari su kupili 106.052 dionice a nominalna vrijednost je bila 10,6 milijuna DEM. Nakon pretvorbe dolazi do primjene vlasničke strukture (to nije jedinstven slučaj, kupuju se dionice od malih dioničara) i

ukupno oko 100.000 dionica te firme otkupile su četiri osobe, a otplata tih dionica bit će kasnije djelomično realizirana sredstvima društva. Nakon toga te osobe će svoje udjele odnosno dionice prodati Županijskoj banci, iznosi su vrlo visoki i taj su štedni ulog razbili na nekoliko knjižica (pedesetak) da bi mogli podići tu štednju što su i učinili. Ovo je jedan od primjera kako su se takve osobe obogatile, namakla značajna sredstva i došle do određenih nekretnina a da je tvrtka par godina nakon toga otišla u stečaj, konkretno nad ovom tvrtkom stečaj je otvoren 5. ožujka 2001.

To je jedan tužan finale a na to dolazi ono što se događalo zadnje tri godine kada se očekivalo da će sve te osobe biti procesuirane ako je bilo nezakonitih radnji i kriminala, da će se donijeti sudske presude, međutim, toga nema i to je još uvijek u magli, rekao je, među ostalim.

Onima koji su radili u takvim tvrtkama i koji su živjeli od plaća sasvim je svejedno kako će to biti nazvano i neće im biti nekakva utjeha ako je bilo pljačke pa da ih je opljačkao drumski razbojnik a još manje će im biti utjeha ako je pljačke bilo i ako su opljačkani po zakonu.

Bez paušalnih ocjena

Dario Vukić (HDZ) naglasio je da je pretvorba i privatizacija multidisciplinarnan proces bez presedana u vremenu neizgrađenog pravnog sustava nove hrvatske države koja se bez sudske prakse, bez doktrinarnih iskustava i osposobljenih znanstvenih ustanova u ovom složenom procesu suočavala s ozbiljnim problemima. Radilo se o problemima tzv. denacionalizacije, pomorskom dobru, poljoprivrednom zemljištu, lukama otvorenim za javni promet, nacionalnim parkovima, spomenicima kulture itd.

Kad se govori o učincima pretvorbe i privatizacije treba se držati činjenica i argumenata i što je moguće više bježati od paušalnih procjena, a poznato je da su najskloniji tim paušalnim procjenama oni koji najmanje znaju o onome o čemu govore, rekao je među ostalim naglašavajući da kad se govori o ovome u Hrvatskoj danas i prijašnjih godina a i 1990. treba vidjeti kako drugi o nama govore a i pogledati činjenice. Po ocjenama inozemnih analitičara o tranzicijskim zemljama Hrvatska je ocijenjena u tri bitna područja, privatizacija velikih

državnih poduzeća s ocjenom tri (ocjene su od jedan do četiri), privatizacija malih poduzeća ocijenjena je s najboljom ocjenom 4 a za uspješnost restrukturiranja poduzeća Hrvatske dobila minus tri (Slovenija isto tako), naveo je, među ostalim iznoseći i druge brojčane argumente (broj pravnih osoba u 1999. godini, naplata poreza itd.) zaključujući da dolazi do jednog progressa što je suprotno onom što se ovdje moglo čuti od nekih govornika.

Poslovni prihodi hrvatskog gospodarstva 1995. godine bili su 197,9 milijardi kuna, 1999. 262,1 milijardu a 2001. 326 milijardi Iz tih nekih pokazatelja jasno se vidi da taj proces relativno gledajući, u uvjetima u kojima je bila Hrvatska i nije tako neuspješan, rekao je zastupnik. Iznio je podatke o stopi nezaposlenosti u Hrvatskoj - 1991. 14,9 posto 1999. 20,8 posto, danas bi to bilo oko 23 posto - o bruto domaćem proizvodu itd. te napomenuo da kada se kaže da toliko i toliko poduzeća nije privatizirano sukladno zakonu svi misle da je sve to crni kriminal no ovdje treba ponoviti da se takva izvješća rade sukladno usvojenom Zakonu o reviziji pretvorbe i privatizacije a da bi pri sastavljanju ovih izvješća trebalo obratiti pozornost, a u skladu s ovim zakonskim odredbama, da je privatizacija dio ukupne gospodarske politike RH a i da se provodi u cilju postizanja bržeg gospodarskog rasta u uvjetima tržišnog gospodarstva, što je postignuto, kaže zastupnik.

Da bi se dala razvidna i jasna slika samog procesa trebalo bi uložiti puno više truda, naglasio je zastupnik (ne umanjuje rad Revizije) upozoravajući i na nedorečenost Zakona i govoreći o politikanstvu u pristupu ovom vrlo važnom problemu.

Dubravka Horvat (SDP) u ispravku netočnog navoda predgovornika rekla je kako smatra da je netočno govoriti o paušalnim ocjenama jer se ovdje radi o nalazu Ureda Državne revizije s egzaktnim pokazateljima. No ne misli da je paušalna ocjena bila ustvrditi da je tragedija za jednu zemlju izgubiti cijelu flotu, sve brodove i brodske linije.

Izostali rezultati

Franjo Kučar (SDP) rekao je da će se osvrnuti na učinke privatizacije i pretvorbe na području Bjelovarsko-bilogorske županije. Od 144 dionička društva obuhvaćena ovim Izvješćem

12 je društava iz područja ove Županije, rekao je zastupnik navevši ih pojedinačno od Bakrotiska Garešnica do Zdenka Veliki Zdenci. Od 3368 radnika tih tvrtki s početka privatizacijskog procesa ostalo ih je zaposleno 1530, a prihod tih firmi je na kraju procesa bio manji za 151 milijun kuna, šest firmi je danas u stečaju (jedna firma pred stečajem) a obveze su im povećane za 354 milijuna ili za 300 posto.

Do pretvorbena-privatizacijskog procesa (procjena, ugovaranje, sklapanje ugovora s dioničarima) nije bilo većih propusta no iz Izvješća o kretanju kupnje dionica je vidljivo da sve vrvi od nepravilnosti (zamjena dionica, fiktivni otkup itd.) te da su u jednom dijelu dioničkih društava kao što su Duhan, Ribnjaci, Bakrotisak i ratarstvo u tadašnje procese bile uključene čitave obitelji i pojedinci.

Do pretvorbena-privatizacijskog procesa (procjena, ugovaranje, sklapanje ugovora s dioničarima) nije bilo većih propusta no iz Izvješća o kretanju kupnje dionica je vidljivo da sve vrvi od nepravilnosti (zamjena dionica, fiktivni otkup itd.) te da su je u jednom dijelu dioničkih društava kao što su Duhan, Ribnjaci, Bakrotisak i ratarstvo u tadašnje procese bile uključene čitave obitelji i pojedinci ("koje su miksale" - zastupnik naveo njihova prezimena) a i da je bila uključena Bjelovarska banka s njezinim direktorom Radoševićem, njegovom familijom, rekao je, među ostalim zastupnik.

Sasvim je vidljivo iz Izvješća da danas upravljačkih prava malih dio-

ničara gotovo i nema i to je, smatra zastupnik, jedan od najporaznijih slika pretvorbenog i privatizacijskog procesa govoreći detaljnije o primjerima iz tih firmi. U tom procesu rezultati su izostali jer naponi nisu bili usmjereni razvojnim programima, jer je izostala dioničarska i upravljačka kontrola i jer su novi vlasnici izjednačili vlasništvo i upravljanje društvom i što je država kao vlasnik loše ili nikako upravljala svojom imovinom. U vezi svih ovih sedam tvrtki (stečajevi) gdje je kršen zakon zastupnik traži realizaciju zaključka Sabora usvojenih uz ovakvo prethodno izvješće Revizije.

U petminutnom javljanju u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Dario Vukić** odgovorio je zastupnici Horvat da kad je u društvu, koje je ona imala na umu, zaduženost veća od vrijednosti brodova (plus kamate) i kad se na tržištu dogodi slom i zbog toga padnu prihodi za 50 posto onda se dogodi neizbježno, što se dogodilo 1997. godine i u mnogim kompanijama u Francuskoj, Americi, Italiji, rekao je, među ostalim, ne zaobilazeći ni pitanje menadžerskih kredita. Zastupnici HDZ-a dali su zahtjev da se Saboru i hrvatskoj javnosti predoči popis osoba koje su dobile te kredite i danas postali kapitalisti no odgovor nije dobiven, a naglasio je, među ostalim, odgovor nije dobiven ni na zahtjev za ispitivanje porijekla novca onih torbara koji su milijune DEM nosili u torbama i plaćali malim dioničarima njihove dionice. I to je odbijeno pa se onda pitamo, veli, je li ustvari ova koalicija željela ili ne napraviti pravu i pošteni reviziju pretvorbe i privatizacije što bi pretpostavljalo prije svega, da se ona obavi u svim pravnim osobama koje su prošle proces pretvorbe i privatizacije a ne samo u odabranim.

Dubravka Horvat odgovorila je kroz ispravak netočnog navoda da je netočno da se isto dogodilo u Francuskoj jer da smo mi izgubili doslovce cijelu flotu, sve brodske linije a da je zastupnik Vukić vjerojatno u to upućeniji jer je sudjelovao u cijelom

procesu. **Dario Vukić** smatrao je pak da je zastupnica povrijedila Poslovnik jer da nije ispravila njegov navod.

Zatim je zaključena rasprava.

Hrvatski je sabor na svojoj 30. sjednici donio slijedeće zaključke povodom ove točke dnevnog reda:

1. **Prihvaća se (većinom glasova - 63 glasa "za", 30 "protiv" i 8 "suzdržanih") Izvješće o radu na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije i Izvješće o obavljenim revizijama pretvorbe i privatizacije.**
 2. **Zadužuje se Državno odvjetništvo RH da u roku od najkasnije 120 dana Hrvatskome saboru dostavi izvješće o postupcima vezanim za kaznena djela u pretvorbi pokrenutim temeljem: prijava s obilježjima kaznenog djela podnesenih od Državnog ureda za reviziju; prijava u obliku izvješća podnesenih od Državnog ureda za reviziju i ostalih već postojećih prijava.**
 3. **Obvezuje se Vlada RH da ubrza rad na realizaciji zaključaka Hrvatskog sabora od 29. svibnja 2002. godine.**
 4. **Obvezuje se Državni ured za reviziju i Državno odvjetništvo RH da nastave sa radom na rasvjetljavanju procesa pretvorbe i privatizacije, a posebno na pokretanju postupka radi sankcioniranja utvrđenih nepravilnosti i nezakonitosti.**
- (zaključci od 2. do 4. doneseni su sukladno prijedlogu Kluba zastupnika SDP-a a i jednoglasno - 101 glas);
5. **Zadužuje se Vlada RH a pripremi hitne izmjene Zakona o privatizaciji (većinom glasova - 98 za, jedan protiv i dva suzdržana sukladno prijedlog u Kluba zastupnika DC-a).** Nisu prihvaćeni predloženi zaključci Kluba zastupnika DC-a da se zadužuje Vlada RH da obustavi sve postupke prodaje poduzeća iz portfelja Fonda za privatizaciju koji su u tijeku na vrijeme do kraja mandata ove Vlade te da se do kraja tog mandata zaustavlja postupak privatizacije INE.

V.Ž.; J.Š.; Đ.K.

PRIJEDLOG ZAKONA O UDŽBENIČKOM STANDARDU

Provedena prethodna rasprava

Hrvatski sabor je o Prijedlogu udžbeničkog standarda proveo prethodnu raspravu iz koje su primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni predlagatelju - Vladi RH - radi pripreme novoga Prijedloga udžbeničkog standarda. Vlada RH obvezana je predložiti izmjene i dopune Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu i uputiti ga u hitnu proceduru, zajedno s novim Prijedlogom udžbeničkog standarda.

O PRIJEDLOGU

Nije namjera ograničiti autorsku slobodu i kreativnost niti unificirati udžbenike

Za prikaz Prijedloga poslužiti ćemo se uvodnim izlaganjem ministra prosvjete i športa, dr.sc. **Vladimira Strugara**, koji je uvodno podsjetio da udžbenici, prema Zakonu o udžbenicima za srednju i osnovnu školu, moraju ispunjavati znanstvene, pedagoške, psihološke, didaktičko-metodičke, etičke, jezične, likovno-grafičke i tehničke zahtjeve. Izvijestio je zatim zastupnike da je Vijeće za udžbenike, imenovano na temelju javnog natječaja s liste stručnjaka koje su predložile odgojno-obrazovne ustanove, znanstvene institucije i strukovne udruge, predložilo je ministru udžbenički standard. Da bi se potakla šira rasprava njegova je radna verzija bila upućena u više od 300 obrazovnih i znanstvenih institucija, nakladnika i pojedinaca.

Utvrđeni su temeljni zahtjevi za pisanje udžbenika, uvršteni zahtjevi u svezi s udžbenicima pripadnika nacionalnih manjina te za djecu s posebnim potrebama. Rasprave o udžbeničkom standardu otvorile su i pitanja o autorima i nakladnicima, o metodičkim priručnicima uz udžbenike pa je i to uvršteno u standard.

Budući da je riječ o opsežnoj i stručnoj problematici članovi Vijeća

suglasili su se da se Standardom obuhvate samo pitanja koja su nužna i nisu dvojbena te da mu se prilože nešto šira stručna obrazloženja i upute, namijenjeni autorima udžbenika, nakladnicima i recenzentima te onima koji će ih primjenjivati u nastavnom radu.

Svrha je Udžbeničkog standarda da uputi na što treba osobito paziti pri oblikovanju odnosno odobravanju udžbenika te koje zahtjeve uvažavati, a što izbjegavati kako bi se pridonijelo kvaliteti udžbenika.

Ministar prosvjete i kulture naglasio je kako nije namjera standarda ograničiti autorsku slobodu i kreativnost niti unifikacija udžbenika.

RADNA TIJELA

Doraditi Prijedlog

Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu veoma je kritički raspravljao o predloženom tekstu i predložio da parlament o tome provede prethodnu raspravu, od Vlade zatraži doradu Prijedloga udžbeničkog standarda te ga uputi Hrvatskom saboru na ponovnu raspravu, a i da temeljem ove prethodne rasprave izradi Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu. Posebno je istaknuto da predloženi udžbenički standard u nekim dijelovima ne odgovara onome što bi takav standard trebao biti - posebice u poglavljima o pedagoškim, psihološkim i didaktičko-metodičkim standardima, odnosno da je nedovoljno postavio ograničenja i obveze na koje ga upućuje Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu. Čitavi dijelovi teksta (1.2, 1.4, 1.5 te glave 3. i 4, a pogotovo obrazloženja i upute za primjenu standarda izlaze iz okvira koje je za udžbenički standard propisao spomenuti zakon. Stoga bi se ta materija morala regulirati izmjenama i dopunama Zakona o udžbenicima.

RASPRAVA

Najprije je izlagao ministar prosvjete i športa, dr.sc. **Vladimir Strugar** (odjeljak o Prijedlogu).

Uslijedila su izlaganja predstavnika radnih tijela. **Hrvoja Kraljevića**, predsjednika Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu, predsjednik Hrvatskog sabora, **Zlatko Tomčić** upozorio je na pogreške u prijedlogu zaključaka što ih je Odbor uputio parlamentu. Predložena je valjda, rekao je, prethodna, a ne samo rasprava i Vladu se a ne Ministarstva prosvjete i športa zadužuje za doradu teksta. Dr.sc. **Hrvoja Kraljević** je upozorio da se, prema Poslovniku, prethodna rasprava spominje kao mogućnost isključivo kod zakona, ali da se ne protivi predloženoj promjeni. Zlatko Tomčić je uzvratilo da se sve odredbe koje se odnose na zakone odnose i na druge akte.

Ponovo na čitanje

Klub zastupnika **Libre** predložio je da se ponudeni tekst preformulira i ponovo dostavi na čitanje. dr.sc. **Zrinjka Glovacki-Bernardi**, koja je stav obrazlagala, najprije je upozorila (uz prigovor Predsjedništvu Hrvatskog sabora) da je ovoj trebala prethoditi rasprava o odgojno-obrazovnom sustavu.

Ustvrdivši da neki standardi i zahtjevi prema autoru i nakladnicima nisu usklađeni s nastavnim programom, zastupnica se kritički osvrnula na zabranu autorstva nekome tko nije državljanin Republike Hrvatske. To nije prihvatljivo, napose danas kad Hrvatska teži prema multikulturalnosti i dokazuje je, a i time se zatvara mogućnost domaćim autorima da postanu autorima udžbenika u nekim drugim europskim državama. Klub smatra da treba štiti domaćeg nakladnika, ali ne na način da bude u većinskom vlasništvu Republike Hrvatske ili državljanin RH.

Komentirajući odredbu da se udžbenici moraju zasnivati na prihvaćanju općih uvjeta opstanka, razvoja

čovjeka i očuvanja prirode, zastupnica je rekla kako se u taj okvir mogu potpuno uklopiti i posve alternativni udžbenici. Raznorazna tumačenja dopušta pak, upozorila je, odredba da udžbenici njeguju hrvatski nacionalni identitet i slojeve njegove individualnosti. Na zahtjev iz Prijedloga da udžbenik ne sadržava suhoparne činjenice zastupnica je uzvratila upitom - a što je to suhoparna činjenica.

Provedena je prethodna rasprava iz koje su primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni predlagatelju - Vladi RH - radi pripreme novog Prijedloga udžbeničkog standarda. Vlada RH obvezana je predložiti izmjene i dopune Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu i uputi ga u hitnu proceduru, zajedno s novim Prijedlogom udžbeničkog standarda.

Kad je riječ o pitanju hrvatskog jezika, ovaj klub ocjenjuje da je ovaj na sve nižim granama i da se o njemu ne vodi dovoljno briga. Uz to, predloženim se propisuje da se udžbenici pišu u skladu s odobrenim pravopisom, a u Hrvatskoj još nema temeljnih normativnih priručnika (pravopisa i gramatike i za škole i za javnu upravu).

Komentirajući zahtjev iz Prijedloga da se posebna pozornost posvećuje stalnom obogaćivanju učeničkog rječnika, zastupnik je upozorio kako analize pokazuju da već neki udžbenici osnovne škole uvode više stotina novih pojmova u stupnju razvoja kad djeca još nisu u stanju komunicirati metalingvistički.

Predsjedavajući, **Zlatko Tomčić** prihvatio je kritiku upućenu Predsjedništvu Hrvatskog sabora, rekavši da je ograničen odrađenim poslom radnih tijela parlamenta.

Izmjenama zakona naći izlaz iz prijelazne situacije

Klub zastupnika SDP-a - čiji je stav objasnila **Marija Lugarić** - nije podržao Prijedlog, uz zahtjev za odgodu

odlučivanja, iako je nužno hitno donijeti udžbenički standard s obzirom na to da u zadnje dvije godine nije odobrena nijedna nova školska knjiga niti je loša povučena iz uporabe.

Pokazalo se da je SDP bio u pravu i kod usvajanja Zakona o udžbenicima kad nije podržao tada predloženu udžbeničku politiku, upozorivši na, po njihovoj ocjeni, niz nekonzistentnih, neprovedivih i nedorečenih odredbi. Među ostalim, tada su ukazali na udžbenike četvrtog razreda osnovne škole u kojima se od učenika zahtijeva da na slijepim kartama iscertavaju elektrificirane željezničke pruge ili, primjerice na udžbenik kojim se od devetogodišnjaka zahtijeva da kaže sve što znaju iz povijesti o otimačima hrvatske krune ili pak nudi, unatoč ustavno zajamčenoj ravnopravnosti spolova, obrazca "mama šije i kuha, a tata popravlja auto i zarađuje".

Predviđeni zahtjev da je udžbenik "razvojno primjeren djetetovim kognitivnim sposobnostima, predznanjima i interesima, po ocjeni Kluba, ne znači apsolutno ništa i omogućuje osobnu arbitražu, a neće zaustaviti članove Povjerenstva da daju zeleno svjetlo za udžbenike u kojima se od prvoškolca traži da prepriča tekst dužine jedne stranice, iako se u toj dobi mogu savladati tekstovi dužine maskimalno sedam rečenica.

Udžbenici, prema Zakonu o udžbenicima za srednju i osnovnu školu, moraju ispunjavati znanstvene, pedagoške, psihološke, didaktičko-metodičke, etičke, jezične, likovno-grafičke i tehničke zahtjeve.

Umjesto što se općenito konstatira da standard treba biti primjeren učniku valja, smatraju, odgovoriti na pitanje što je razvojno primjereno određenoj dobi. Isto tako ocjenjuju kako određenje da udžbenik "u pravilu" sadržava neki oblik predgovora (iz kojega učenik jasno saznaje što će i kako naučiti) može zaštititi učenike od samovolje i manipulacije.

Klub je još predložio da se posebno razmotri članak 22. Zakona i udžbenici kojima rok odobrenja ističe u ovoj školskoj godini (njih 85 posto) da se ne bi ostalo bez većine udžbenika.

Izmjenama zakona treba naći izlaz iz prijelazne situacije te utvrditi procedure za izmjenu podataka u katalogu udžbenika, utvrditi što se događa u situaciji promjene nastavnih planova i programa i sl.

Ne podržava se

Zašto **Klub zastupnika HSLŠ-a** ne podržava predloženo objasnio je **Želimir Janjić**, upozorivši kako i ostavka jednog člana Vijeća za udžbenike svjedoči da nisu uvažena upozorenja kako dokument neće biti lako prihvaćen. Najprije je rekao da

O Prijedlogu udžbeničkog standarda provesti prethodnu raspravu i predložiti izmjene i dopune Zakona o osnovnoj i srednjoj školi.

bi trebalo jasno utvrditi standarde kako bi oni bili brana subjektivnim procjenama s tim da se u nekim dijelovima zahtjevi ne smiju biti "tvrđi". Treba poštovati likovne, grafičke, zahtjeve i standarde, i voditi računa, kako je dobro i predloženo, o papiru kako bi se udžbenik mogao koristiti više godina.

Zastupnik je zamjerio predlagatelju zbog opširnih - nepotrebnih - obrazloženja, kao da su namijenjena nekom tko prvi put želi napisati udžbenik. Upozorio je, nadalje, kako ni samo slijedenje uputa neće osigurati kvalitetu udžbenika jer u njegovu nastajanju ulogu igra i kreativnost.

Klub zastupnika HSLŠ-a založio se za rješenje prema kojem autor udžbenika može biti i strani državljanin kad je riječ o stranim jezicima, ne samo u slučaju udžbenika nacionalnih manjina.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo - upozorenje kako bi i predlagatelju i svim klubovima te zastupnicima trebalo biti najrelevantnije mišljenje matičnog odbora. A u ovom slučaju matičnom Odboru - Odboru za obrazovanje, znanost i kulturu nekoliko se puta dogodilo da je zakon donesen suprotno njegovu mišljenju "na silu". Što je, naglasio je zastupnik, neko-rektno i od predlagatelja i klubova. I opet je, dometnuo je, situacija da se dokument koji je ranije trebao doći sad "natura" uz prijetnju "kaosa" koji će nastati ako se zakon ne donese.

Hitnim postupkom raspraviti i o izmjenama Zakona o školskim udžbenicima

Klub zastupnika HSP-HKDU-a, čiji je stav objasnio **Tonči Tadić** u cijelosti je podržao stajalište Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu da Prijedlog treba vratiti na doradu. U hitnom postupku treba raspraviti i o Zakonu o školskim udžbenicima. Prijedlog je, po njihovoj ocjeni, rađen površno i ne udovoljava očekivanjima.

Po ocjeni Kluba predloženi udžbenički standard s jedne strane pati od prenormiranosti nekih stvari koje su same po sebi jasne, dok labavo definirane one koje bi trebale biti jasno definirane.

Zahtjev da udžbenik bude zasnovan na znanstvenim teorijama u skladu s etičkim načelima zastupnika podsjeća na Staljinove tvrdnje kako kvantna fizika nije u skladu s dijalektičkim materijalizmom te je zato marksizam odbacuje.

Zabrana autorstva nekome tko nije državljanin Republike Hrvatske nije prihvatljiva, napose danas kad Hrvatska teži prema multikulturalnosti i dokazuje je. Nije prihvatljiva ni zato što se time zatvara mogućnost domaćim autorima da postanu autorima udžbenika u nekim drugim europskim državama.

Umjesto zahtjeva za udžbenicima koji se implicite suprotstavljaju promicanju protudemokratskih ideologija mora biti potpuno jasno da se djeca odgajaju u demokratskom duhu - ukazuju iz Kluba.

Povodom zahtjeva da udžbenik ne sadržava govor netrpeljivosti u svezi sa seksualnom orijentacijom Tonči Tadić je upitao znači li to da mora promicati istospolne zajednice, biti tolerantan na pedofiliju ili druge seksualne perverzije.

On je, u nastavku izlaganja: upitao čemu zahtjev o korištenju likovnih, grafičkih i drugih priloga te o preglednosti kad će "svaki normalan autor to napraviti" uz napomenu da treba definirati ono suštinsko; predložio da se definiraju temeljni pojmovi (što je to, primjerice zahtje-

vniji udžbenik, a što onda nezahitjevni), zatražio da se pojasni, bez obzira što su udžbenici pretrpani, što je to "pretjerana zalihost"; rekao da ne treba ukazivati na izbjegavanje nepotrebnih tuđica (kako, npr. prevesti riječ atom) već predvidjeti da je udžbenik pisan u skladu s hrvatskim pravopisom i bez besmislenih konstrukcija tipa "čigrasto velepamtilo" (hard disk).

Udžbenici za nacionalne manjine morali bi biti u skladu s hrvatskim činjenicama (granice, hrvatska povijest, Domovinski rat), a ne samo da sadržavaju temeljne činjenice o Hrvatskoj (posebice ako ih se preuzima iz matičnih zemalja) - rekao je predstavnik Kluba zastupnika HSP-HKDU-a, napomenuvši kako to nije dovoljno jasno naglašeno u Prijedlogu.

Klub je za strane autore kad je riječ o stranim jezicima, ali ne i za ostale udžbenike, kao da Hrvatska nema dovoljno vrsnih matematičara, biologa, kemičara i sl.

Nejasno, nesređeno, neprihvatljivo

Nejasno, nesređeno, u primjeni neprihvatljivo - sintagme su kojima je **Klub zastupnika HDZ-a** (i **Josip Sesar**) komentirao Prijedlog, uz upozorenje da predloženo više zadire u programski nego metodološki dio te zahtjev da se pripremi nova verzija na osnovi prijedloga iz rasprave.

Uvodno je zastupnik podsjetio da je Zakon o udžbenicima donesen prebrzo, da nije bio dovoljno razmotren te razrađen. HDZ je bio izrazito protiv njega, a i drugi su klubovi (osim HSS-a) predlagali da ide u treće čitanje. Primjedbe na Prijedlog udžbeničkog standarda nisu stoga samo metodološke već suštinske naravi.

Institutom dvostruke tajne, neovisne, recenzije, koju je bio predložio HDZ izbjegla bi se apsurdna situacija da može biti ispunjeno svih 11 zahtjevanih točaka didaktičkoga metodičkog dijela predloženog standarda, a da udžbenik ipak bude loš.

Po ocjeni ovog Kluba, tekst prijedloga ukazuje na apsurdnost propisivanja standarda, koji služi zaštiti učenika od prekomjernog opterećenja, neinventivnih i zastarjelih koncepcijama udžbenika i nepotrebnog gradiva. Autorima Prijedloga očito nije jasno, ustvrdio je zastupnik Sesar, da se tzv. standardom za

udžbenike ne može, a i besmisleno je, propisivati potrebno i nepotrebno gradivo.

Jasno utvrditi standarde kako bi oni bili brana subjektivnim procjenama s tim da u nekim dijelovima zahtjevi ne smiju biti tvrdi.

Iz ovog izlaganja još izdvajamo sljedeće primjedbe, zahtjeve, prijedloge i upite: takvo propisivanje nije nužno - jer je riječ o autorskom djelu - autorima udžbenika, jer su to znanstvenici, praktičari, metodičari; valja stručno raspraviti može li autor udžbenika za strane jezike biti stranac i koliko je to u proturječju (ako se brani ili dopušta) s Rimskim sporazumom te zakonima Europske unije; kakva je uloga Zavoda za školstvo - sve češće, naime, oni sami pišu udžbenike, a i praksa je pokazala da su u nekim predmetima njihovi udžbenici najtraženiji, što je, nerijetko, u svezi sa sudjelovanjem savjetnika u povjerenstvima za stručne ispite učitelja te promaknućima učitelja starije dobi u više zvanje).

Klub zastupnika HDZ-a još je ocijenio da je ključno pitanje - da li će se donošenjem standarda riješiti sumnje u svezi s postupkom odobrenja i odabira udžbenika i spriječiti manipulacije, budući da njih šezdesetak nestaje s tržišta, a odobrenje novih ne može čekati.

Čemu žurba - pitaju - kad standard ne treba često mijenjati, a uz to predloženi je potpuno neprihvatljiv, posebno prirodoslovcima, matematičarima (kojih u Povjerenstvu nije ni bilo).

I za kraj evo dva upita iz ovog kluba - koliko će to koštati hrvatske građane te koliko je nužno imati koncepciju i stručni konsenzus o ovome.

Kvalitetno popraćena implementacija prava nacionalnih manjina

Da je Klub zastupnika nacionalnih manjina zadovoljan što je ovaj prijedlog u raspravi te što se kvalitetno prati implementacija prava nacionalnih manjina utvrđenih zakonima donesenim 2000. i 2002. godine zastupnike je izvijestio **Borislav Graljuk**.

On je kolegi iz HSP-a, da bi razbio njegove dvojbe, skrenuo pažnju na

predloženo rješenje prema kojem se u svim udžbenicima za osnovno i srednje obrazovanje afirmiraju poznavanje, snošljivost i otvorenost prema vrijednostima nacionalnih manjina u Hrvatskoj, drugim nacijama i kulturama u Europi i svijetu te razvijaju domoljubni osjećaji prema Republici Hrvatskoj, kao zajednici ravnopravnih građana neovisno o nacionalnoj pripadnosti.

Institutom dvostruke - tajne, neovisne - recenzije, kakvu je bio predložio HDZ, izbjegla bi se, rekao je predstavnik HDZ-a, apsurdna situacija da bude ispunjeno svih 11 zahtjevanih točaka didaktičkoga metodičkog dijela predloženog standarda, a da udžbenik ipak bude loš.

Hvaleći Prijedlog, Graljuk je posebno ukazao na zahtjeve iz Prijedloga da se udžbenicima kvalitetno zapriječava diskriminacija tj. održava pluralnost strukture hrvatskog društva, da se objektivno i vjerodostojno prikazuju etničke i religijske skupine u Hrvatskoj te da udžbenici ne sadrže odnosno protive se govoru netrpeljivosti i negativnog prikazivanja pojedinaca i društvenih skupina s obzirom na njihovu dob, spol, seksualnu orijentaciju, etničku i religijsku pripadnost i način života, političku opredijeljenost, socijalno, ekonomsko podrijetlo te poteškoće u psihičkom i fizičkom razvoju.

U nastavku izlaganja zastupnik je još: izjavio da su zadovoljene sve zakonske formulacije ostvarivanja prava nacionalnih manjina kad je riječ o izdavanju udžbenika; skrenuo pažnju na to da se udžbenici za potrebe pripadnika nacionalnih manjina prema predloženome objavljuju u Hrvatskoj ili preuzimaju iz matičnih zemalja tih manjina te odobravaju sukladno zakonu i udžbeničkom standardu; rekao da ne može biti dovedena u pitanje nijedna hrvatska vrijednost; izrazio zadovoljstvo zbog rješenja da iznimno autor udžbenika za pripadnike nacionalnih manjina i strukovnih udžbenika može biti i strani državljanin.

Ništa o ulozi nastavnika

Zlatko Canjuga (HND) kritički se osvrnuo na preveliku kritičnost, rigoroznost i moraliziranje kako prema školstvu tako i prema njegovim djelatnicima, kad je riječ o zakonima s tog područja. Niz je važnih zakona s područja gospodarstva, privatizacije doneseno u sabornici, ali rijetko kad su zastupnici bili tako rigorozni rekao je.

Slaže se da ima razloga za kritike Prijedloga, ali valja, kaže, imati na umu da se udžbenički standard mora donijeti, i ocjenjuje kako se Hrvatski sabor u nekim dijelovima ne bi trebao baviti (primjerice likovno-grafičko-didaktičkim ili spoznajnim elementima udžbenika). To je isključivo stvar Ministarstva prosvjete a u nekim dijelovima i struke.

Zastupnik je prigovorio što u udžbeničkom standardu nema ništa o ulozi nastavnika. Debelo su obrazloženi etički i didaktički momenti, a veoma je malo spoznajno-znanstvenih, rekao je, založivši se da to da udžbenici preferiraju znanstveno-spoznajnu dimenziju, i da didaktika ne bude nadređena struci. Oduvijek se, dometnuo je, i kod drugih zakona, protivio "tom pravičkom mentalitetu", koji pomalo vlada i u sabornici (gdje kvaliteta jest borba ideja, a ne odvjetničko nadmudrivanje).

Umjesto na formalne odrednice krenulo se u didaktičko-metodičko oblikovanje koje je u nekim strukama apsurdno.

Zlatko Canjuga podupire multikulturalnost i interkulturalnost (strani autori udžbenika) i tvrdi kako to ne ugrožava hrvatsku nacionalnu ideju. Protivi se, kako reče, nepotrebnom opterećivanju, za to je da se dopusti malo više kreacije autorima, idejama, programima, da se ne robuje mitovima.

Standardizirati se mogu samo formalni elementi

Rekavši kako se prema udžbeniku treba postupati kao prema alatu te da je u tom i bit standardizacije, **Zlatko Šešelj (SDP)** je upozorio da se standardizirati mogu samo formalni elementi, dok je sadržajni dio apsolutna kreacija autora.

Standarda ne bi trebalo kad udžbenici ne bi vrvjeli i ovakvim primjerima - zahtjevom da devetogodišnjak naslijepo na karti označi elektrificirane pruge i obrazloži prednosti pravca Zadar-Peskar ili da razumije što znači to da su "Hrvati od dolaska bili okruženi neprijateljima: Bizantom, Francima, Mlečanima, Mađarima. Stvari treba standardizirati jer se u razvojnoj psihologiji točno zna koja je razina kognitivnih sposobnosti moguća u kojoj dobi.

Zadovoljene su sve zakonske formulacije ostvarivanja prava nacionalnih manjina kad je riječ o izdavanju udžbenika.

Ustvrdivši da je definicija primjerenosti "rastezljiva kao kaoguma", zastupnik je rekao da je propust standarda to što nije ponuden kao taksativni popis spoznaja koje imamo.

Pogrešnom Šešelj smatra orijentaciju na pedagogiziranje cijelog standarda. Umjesto na formalne odrednice krenulo se u didaktičko-metodičko oblikovanje, koje je u nekim strukama apsurdno. Kako, primjerice matematičari, u kojoj se barata procesima, operacijama prilagodi zahtjev da na početku nastavne jedinice mora biti popis pojmova.

S obzirom na odredbu - najsporniju autorima i nakladnicima kako nakladnik mora biti tvrtka u vlasništvu Republike Hrvatske ili fizičke osobe zastupnik je upitao: što će biti s nakladnicima u vlasništvu jedinica lokalne samouprave ili udruga građana. Zaključio je na kraju kako materija koja "strši" izvan zakonom navedenih okvira mora biti regulirana izmjenama i dopunama Zakona o školskim udžbenicima.

Podržavši zaključke Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu te Kluba zastupnika SDP-a da ovo bude prethodna rasprava, **Katica Sedmak (SDP)** je izjavila kako predloženo nije prijedlog udžbeničkog standarda jer ima dvije mane - višak i manjak elemenata. Manjak se može, uz korekcije, dobiti prolaznu ocjenu, ali problem je višak - dvije stranice teksta koje bi trebalo eliminirati odavde i koje pripadaju Zakonu o udžbenicima.

Treba stoga pripremiti izmjene i dopune Zakona o udžbenicima te dotjerati ono što jesu udžbenički standardi.

Zastupnica je, nadalje, predložila, ocijenila, zaključila: ne inzistirati da udžbenik obvezno bude popraćen

priručnikom (radije - "u pravilu" jer priručnici udžbenika za strukovne škole mogli bi državu koštati mnogo više nego drugi priručnici za udžbenike s velikom nakladom); vrste udžbenika trebalo bi nabrojati u zakonu; profesori stranih jezika prinuđeni su koristiti baš udžbenike stranih autora; autori i nakladnici ne mogu se standardizirati čak ni kloniranjem; u općim odredbama navesti tri nacionalna programa - za djecu, mlade i za promicanje ravnopravnosti spolova; u odjeljku psihološki standardi precizirati broj novih pojmova jer nisu jednaki u nastavi zemljopisa i stranog jezika; utvrditi kojeg će se pravopisa pridržavati autori s obzirom na to da ih ima više.

Trebalo je uvažiti upozorenja HDZ-a

I mr.sc. **Nevio Šetić (HDZ)** predložio je da ovo bude prethodna rasprava, napomenuvši uvodno kako bi bilo bolje da su prigodom donošenja Zakona o udžbenicima uvažena upozorenja Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice (zahtjev o dvostrukoj tajnoj recenziji). Po njegovoj ocjeni, Ministarstvo prosvjete žuri s gotovo svim zakonima na kojima je radilo. To odražava i predloženi standard - neprecizan je, vrlo rastezljivo se može tumačiti, neprovediv je i predloženi standardi više se odnose na pisanje programa nego na pisanje udžbenika.

Zastupnik je još rekao da je veliki propust to što nisu propisani standardi odnosno zahtjevi za prilagodbu udžbenika kojima se koriste djeca iseljenika u hrvatskim dopunskim školama.

Udžbenici vrve spolnim stereotipima

Milanka Opačić (SDP) osvrnula se na pitanje ravnopravnosti spolova,

upozorivši kako udžbenici još vrve spolnim stereotipima i potkrijepivši to nizom primjera, među ostalim, upozorenjem da se žene u svim udžbenicima spominju tri-četiri puta manje nego muškarci, da su prvenstveno smještene u seosku sredinu, da im se uglavnom pripisuje pasivnost, nedostatak inicijative i sl. Predložila je zatim da se još jednom razmotri prijedlog Odbora za ravnopravnost spolova o uvođenju školskog predmeta za educiranje djece o ljudskim pravima, o demokraciji. Posebnu brigu trebalo bi posvetiti edukaciji o nenasilju, o rješavanju svih problema razgovorom.

Dorica Nikolić (HSLHS) rekla je da je Zakon o udžbenicima trebao biti donesen uz veći konsenzus političkih stranaka, da bi o udžbeničkom standardu trebalo postići konsenzus te da bi ovo trebala biti prethodna rasprava.

Zastupnica dijeli mišljenje kolege Šešelja o udžbeniku kao alatu, pa je, s obzirom na to "da se zna kakav treba biti alat", prigovorila prethodnici kako svojim prijedlozima ne zadire u udžbenički standard već u pravo pojedinca. Ne mogu se standardom propisivati mjere, rekla je, dometnuvši kako joj se sviđa kad su žene opisane kao lijepe i pametne, ali da ih ima i glupih, kao i muškaraca.

U nastavku izlaganja ocijenila je da je predloženi standard već prenormiran, kao i većina hrvatskih zakona. Zatražila je da se osigura pravo na besplatno školovanje uz distribuiranje udžbenika putem škola (tvrdi se da je besplatno, a nisu besplatni ni udžbenici ni prijevoz) te upitala kakvo je značenje predložene sintagme "pažnjom dobrog gospodarstvenika".

Ona je zatim upozorila da bi se predloženo rješenje u svezi s udžbenicima za strane jezike moglo shvatiti kao da, primjerice, o povijesti stolarije u Hrvatskoj može udžbenik napisati Nijemac ili Englez, a ne bi smjeli napisati udžbenik za strani jezik, a u

Hrvatskoj nema mnogo autora koji se time bave niti je kakvo strukovno udruženje profesora stimulirano da to čini.

U ime predlagatelja

Zamjenik ministra prosvjete i športa, **Ivan Vavra** rekao je da velika doza kritičnosti u raspravi može stvoriti dojam kako gotovo sve predloženo ništa ne vrijedi, ali to - naglasio je - nije točno. Niz elemenata je kvalitetno formuliran, ali je činjenica da nije bilo iskustva ni modela. Korištena su inozemna iskustva, a ona su prilično fragmentarna. U startu je dokument bio puno opsežniji i veći i trebalo je o njegovim odredbama postići suglasnost, što je teško kad i struka o nekim pitanjima nema podudarno mišljenje. Pritom, napomenuo je, ne može se na ovaj standard gledati kao da je riječ o standardima industrijskih proizvoda, kao da je riječ o "vešmašini".

Ne komentirajući pojedinačne primjedbe, zamjenik ministra je izrazio pripravnost Ministarstva i Vijeća da pomno razmotri sve konkretne prijedloge.

Ispravljajući navod zamjenika ministra, **Dorica Nikolić** je objasnila da je spominjući alat mislila da mora postojati određena kvaliteta, premda je udžbenik mnogo više od toga.

Većinom glasova (84 "za", 18 "protiv" i 5 "suzdržano") Hrvatski sabor je zaključio da je provedena prethodna rasprava. Primjedbe, prijedloge i mišljenja upućeni su Vladi RH radi pripreme novoga Prijedloga udžbeničkog standarda. Ona je dobila i obvezu da, temeljem ove rasprave predloži izmjene i dopune Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu i uputi ga u hitnu proceduru, zajedno s Prijedlogom udžbeničkog standarda.

J.R.

O NE KRŠKO I "SUNČANOM HVARU" IZVAN DNEVNOG REDA

Rasprava o "Sunčanom Hvaru" i NE "Krško" na temelju konkretnih i potpunih informacija

Zastupnici Hrvatskog sabora, nakon izjašnjavanja klubova zastupnika, glasovali su o prijedlogu Kluba zastupnika HSLŠ-a da se u dnevni red 29. sjednice uvrsti točka rasprave o postupku privatizacije "Sunčanog Hvara", kao i točka rasprave o Ugovoru između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju NE "Krško". U prijedlozima zaključaka stoji da Hrvatski sabor neće zaključiti niti prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o gore navedenim točkama, a od Vlade RH se traži tijekom dana 7. veljače 2003. godine da podnese pisano ili usmeno izvješće o gore navedenoj problematici. Ni jedan prijedlog zastupnici nisu podržali.

O sadržaju prijedloga

Klub zastupnika HSLŠ-a 6. veljače 2003. godine uputio je predsjedniku Hrvatskog sabora Prijedlog uvrštavanja točke Rasprava o ugovoru između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju NE "Krško" u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora.

Klub zastupnika HSLŠ-a je 31. siječnja 2003. godine podnio inicijativu prikupljanja potpisa za proširenje dnevnog reda 29. sjednice Hrvatskog sabora točkom "Rasprava o ugovoru između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju NE "Krško". Taj je prijedlog svojim potpisima podržala 1/3 zastupnika Hrvatskog sabora, te je

isti 5. veljače, sukladno Poslovniku, dostavljen predsjedniku Sabora.

Kako Hrvatski sabor ne raspolaže sa svim informacijama potrebnim za provedbu rasprave, navedena točka još nije uvrštena u dnevni red.

Klub zastupnika HSLŠ-a još jednom podsjeća da je zaključkom Sabora prilikom ratifikacije predmetnog Ugovora (3. srpnja 2002.) predviđeno da će Hrvatski sabor "u slučaju da se do 1. siječnja 2003. ne steknu uvjeti za stupanje na snagu Ugovora, razmotriti potrebu za stavljanjem izvan snage Zakona o potvrđivanju ugovora".

Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana (7. veljače 2003.) podnese pisano ili usmeno izvješće o problematici u svezi s NE Krško. Hrvatski sabor neće zaključiti ni prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o NE Krško.

Pošto slovenska strana u predviđenom roku nije ratificirala Ugovor, a ne postoje naznake da će to učiniti, nameće se potreba za stavljanje Ugovora izvan snage.

Budući da je prošlo više od mjesec dana od roka predviđenog zaključkom Hrvatskog sabora, HSLŠ smatra da hitno treba provesti raspravu o predmetnom problemu.

Stoga predlažu Saboru da zatraži od Vlade RH da mu tijekom dana (6. veljače) dostavi pisano ili usmeno izvješće potrebno za provođenje rasprave.

Prijedlog zaključka: Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana (6. veljače 2003.) podnese pisano ili usmeno izvješće o problematici u svezi s NE Krško.

Klub zastupnika HSLŠ-a uputio je 7. veljače 2003. godine isti Prijedlog za uvrštavanje točke Rasprava o ugovoru između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju NE Krško u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora. U prijedlogu zaključka dodana je jedna rečenica, tako da on sada glasi: Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana (7. veljače 2003.) podnese pisano ili usmeno izvješće o problematici u svezi s NE Krško. Hrvatski sabor neće zaključiti ni prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o NE Krško.

Klub zastupnika HSLŠ-a uputio je 6. veljače 2003. godine predsjedniku Hrvatskog sabora Prijedlog uvrštavanja točke Rasprava o postupku privatizacije "Sunčanog Hvara" u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora.

Kako Hrvatski sabor ne raspolaže materijalom potrebnim za provođenje rasprave, navedena točka nije uvrštena u dnevni red 29. sjednice.

Klub zastupnika HSLŠ-a smatra da je privatizacija "Sunčanog Hvara" pitanje od vitalnog interesa za RH o čemu svjedoči široka javna rasprava koja traje već duže vremena.

S tim u vezi u javnosti se pojavio cijeli niz informacija koje ukazuju na postojanje indicija o različitim nepravilnostima i nezakonitostima tijekom procesa predmetne privatizacije. Očekuje se da će se o tom problemu tijekom dana očitovati i Vlada RH.

S obzirom na važnost problema, HSLŠ smatra da i Hrvatski sabor mora hitno provesti raspravu o privatizaciji "Sunčanog Hvara", te donijeti odgovarajuće odluke.

Smatraju da bi bilo štetno da se 29. sjednica Hrvatskog sabora zaključi prije provođenja ove rasprave i predlažu Hrvatskom saboru da zatraži od Vlade RH da tijekom današnjeg dana (6. veljače 2003.) podnese pisano ili usmeno izvješće na temelju kojeg bi se hitno provela rasprava o privatizaciji "Sunčanog Hvara". Klub zastupnika HSLŠ-a podnio je prijedlog zaključka koji glasi: Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana (6. veljače 2003.) podnese pisano ili usmeno izvješće o privatizaciji "Sunčanog Hvara".

Prijedlog istog sadržaja Klub zastupnika HSLŠ-a podnio je 7. veljače, s time da se u njemu traži da Vlada RH tijekom dana, dakle 7. veljače 2003. godine podnese pisano ili usmeno izvješće.

Potporna trećine zastupnika

Sjednica je nastavljena 7. veljače 2003. godine. Odmah na početku, prije no što je otpočela rasprava, riječ je zatražio zastupnik **Joško Kontić (HSLŠ)** u ime **Kluba zastupnika HSLŠ-a**, koji je dan ranije zatražio da se u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora uvrsti i rasprava o slijedeće dvije teme: privatizaciji "Sunčanog Hvara", te Nuklearnoj elektrani "Krško". Joško Kontić rekao je da je taj prijedlog njegov Klub uputio uz potporu, odnosno supotpis više od trećine zastupnika Hrvatskog sabora, pa je stoga zamolio da se u skladu sa Poslovnikom dopuni dnevni red ovim dvjema točkama.

Hrvatskoj javnosti treba omogućiti da dobije punu informaciju o ta dva vrlo važna državna problema, a rasprava se treba što hitnije provesti.

Predsjednik **Tomčić** odgovorio je da se na ovaj način ne može dopuniti dnevni red, te da je ovaj prijedlog shvatio kao poticaj, s obzirom na to da nema priloženog materijala. Dodao je da će u tijeku dana biti upućen zahtjev Vladi za pripremu materijala za obje točke, a kada se povratno dobiju ti materijali tada se točke mogu staviti na dnevni red.

"Ako želite na drugačiji način, onda morate priložiti adekvatni materijal koji je predviđen po našoj proceduri i tada ću prihvatiti Vaš prijedlog, a za sada ovaj vaš prijedlog mogu shvatiti samo kao poticaj za uvrštenje ovih točaka u dnevni red".

Joško Kontić (HSLŠ) zamolio je pauzu u trajanju od pola sata za sastanak Kluba zastupnika HSLŠ-a, a zbog usuglašavanja stavova oko nastavka sjednice i uvrštenja točaka koje je spomenuo u dnevni red.

Predsjednik **Tomčić** odredio je stanku od 15 minuta.

U nastavku sjednice **Joško Kontić (HSLŠ)**, u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a predočio je stajališta koja su zauzeta na sastanku Kluba. Rekao je da su svjesni činjenice da su se u sličnim situacijama do sada, prilikom zahtjeva za dopunu dnevnog reda, čekala izvješća najčešće Vlade RH. No, spomenuo je da se obično predugo čeka s tim izvješćima, a primjer Nuklearne elektrane "Krško" i posebice primjer privatizacije "Sunčanog Hvara" su odviše važni da bi se čekalo s izvješćima Vlade. Dodao je da hrvatskoj javnosti treba omogućiti da dobije punu informaciju o ta dva vrlo važna državna problema, a rasprava se treba što hitnije provesti.

Podsjetio je da je Hrvatski sabor na 23. sjednici, 3. srpnja, ratificirao Zakon o potvrđivanju Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju Nuklearne elektrane "Krško". Tada je u Hrvatskom saboru donesen i zaključak koji glasi: "U slučaju da se do 1. siječnja 2003. godine ne steknu uvjeti za stupanje na snagu Ugovora, Hrvatski sabor će razmotriti potrebu za stavljanje izvan snage Zakona o potvrđivanju Ugovora". Joško Kontić rekao je da je gore naveden rok već prošao, te da se nisu stekli uvjeti za stupanje na snagu Ugovora. "Prošlo je već više od mjesec dana i mislim da je krajnje vrijeme da donesemo odluku što napraviti s tim vrlo važnim problemom".

Što se tiče "Sunčanog Hvara" Joško Kontić rekao je da neće sada u ime Kluba iskoristiti mogućnost da govori o sadržaju tog problema, jer to ne bi bilo korektno prema ostalim klubovima zastupnika. Naime, o tom problemu se svi moraju očitovati u jednoj raspravi u kojoj će sudjelovati i predstavnici Vlade RH. No, apelirao je na predsjednika Tomčića, na sve

klubove zastupnika i pojedinačno na sve zastupnike da donesu jedan zaključak da se ova rasprava provede što prije. Rekao je da je najavljeno da će Vlada danas donijeti konačno rješenje o tom problemu, pa ne bi bilo dobro da sjednica završi prije no što se zastupnici očituju o ovom pitanju. "To nije samo naše pravo, to je prvenstveno naša obveza kao zastupnika, te zato apeliram na sve da se usuglasimo oko toga da nam je potrebno eventualno samo usmeno izvješće Vlade za raspravu o toj problematici".

Smatra da nema nikakve zapreke da zastupnici već tijekom dana dobiju takvo izvješće od Vlade o oba gore iznijeta pitanja, te da poslijepodne otvore raspravu. Naglasio je da sjednica treba trajati sve dotle dok se rasprava ne privede kraju.

Predložio je da se ove točke uvrste u dnevni red, te da se onda čeka hitno izvješće Vlade RH, kako bi se prije završetka ove sjednice moglo raspraviti o ovim točkama.

Predsjednik **Tomčić** rekao je da osobno razumije razloge za ovaj prijedlog, međutim, ponovio je da ne može sastaviti prijedlog za dopunu dnevnog reda bez adekvatnog materijala. Predložio je Klubu zastupnika HSLŠ-a da sastavi inicijalni materijal o kojem će Hrvatski sabor raspravljati, a da će on potom kao predsjednik predložiti Domu da se to stavi na dnevni red. "Bez materijala za ono što se predlaže da dođe na dnevni red, ja takav prijedlog po Poslovniku ne mogu dati", bio je kategoričan predsjednik Tomčić.

Joško Kontić (HSLŠ) rekao je da će njegov Klub razmotriti tu mogućnost, a ujedno ga je, kao predsjednika Hrvatskog sabora, zamolio da u interesu cijele hrvatske javnosti i Hrvatskog sabora, stupi u kontakt s Vladom i pozove ju da podnese izvješće Hrvatskom saboru o problematici privatizacije "Sunčanog Hvara", kako bi zastupnici na temelju tog izvješća već sutra, prije završetka sjednice, mogli provesti raspravu.

Potrebna pisani materijal

Predsjednik **Tomčić** ponovio je da je potrebno imati nekakav dokument. "Pokrenite inicijativu, pošaljite je predsjedniku Hrvatskog sabora s naznakom da smatrate da je potrebno obaviti raspravu o ta dva predmeta i da molite da se prije završetka ove sjednice, po mogućnosti u toku današnjeg dana, Vlada očituje o ovim

predmetima”. Gospodin Tomčić rekao je da će ovu inicijativu dati na glasovanje i ako ju Dom prihvati, od Vlade će tražiti da se izvješće dostavi isti dan.

Praksa je, da kada se radilo o značajnim pitanjima kao što je ovo, bez dodatnih zahtjeva procedure i glasovanja, pozivao se predstavnik hrvatske Vlade koji je redovito davao izvješća o važnim problemima.

Slijedeći dan, u nastavku sjednice, prije otpočinjanja rasprave o Prijedlogu projekta Hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće, za riječ se javio **Joško Kontić (HSLŠ)** u ime Kluba zastupnika HSLŠ-a. Podsjetio je da je njegov Klub uputio u proceduru zahtjev da se dnevni red 29. sjednice proširi s točkama rasprave o Nuklearnoj elektrani ”Krško” i privatizaciji ”Sunčanog Hvara”. Rekao je da je predsjednik Tomčić jučer zatražio od Kluba zastupnika HSLŠ-a da dopuni svoje zahtjeve pisanim materijalom koji bi ukazivao na potrebu donošenja zaključka kojim bi Hrvatski sabor od Vlade RH zatražio izvješće o razmatranim problemima, a kako bi se na temelju toga mogla provesti rasprava.

Klub zastupnika HSLŠ-a to je i učinio, a napravili su i dopunu zahtjeva. Predlažu Hrvatskom saboru da usvoji zaključak kojim bi se obvezala Vlada RH da zbog iznimne važnosti ovih dviju tema, dostavi usmeno ili pisano izvješće, te da se na temelju tog izvješća tijekom 29. sjednice provede rasprava u Hrvatskom saboru.

”Smatramo da je hrvatska javnost odviše zainteresirana i da je ne samo pravo nego i obveza Hrvatskog sabora raspraviti o ove dvije teme, pa Vas molim da pokušamo uvrstiti ovo u dnevni red 29. sjednice”.

Prije no što je predsjednik Tomčić odgovorio na zahtjeve HSLŠ-a, dao je riječ zastupniku **Ivi Lončaru (nezavisni)**. Gospodin Lončar rekao je da je, nakon godine dana otkako je postavio pitanje kako doministar u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva može obnašati dužnost unatoč toga što je osuđen zbog kriminala, dobio pisani odgovor od predsjednika hrvatske Vlade u kojem on optužuje stranku na čijem je čelu Zlatko

Tomčić, odnosno HSS. Lončar je rekao da u tom odgovoru stoji da se ”koalicijski partner HSS nije suglasio s njegovim razrješenjem”.

Ivo Lončar rekao je da ga zanima objašnjenje gospodina Tomčića o ovom pitanju, odnosno je li točno to što je pisao predsjednik hrvatske Vlade, Ivica Račan, da HSS štiti kriminal i kriminalce.

Predsjednik **Tomčić** odgovorio je da HSS ne štiti kriminal i kriminalce. Zamolio je zastupnike da Hrvatski sabor ne opterećuju pitanjima pojedine stranke, a gospodinu Lončaru poručio je da je on na svoje zastupničko pitanje dobio odgovor od Vlade RH.

Gospodin Tomčić rekao je da što se tiče izlaganja gospodina Kontića, dat će na glasovanje inicijativu njegovog Kluba. Dodao je da je jučerašnji zahtjev Kluba zastupnika HSLŠ-a dostavljen zastupnicima, a ovaj novi, današnji, može im se podijeliti na klupe, kako bi se i o njemu mogli danas izjasniti. Zamolio je da se o ovome ne vodi rasprava, već da se temeljem članka 204. stavak 3. ovo uzme u obzir, naime da predsjednik Hrvatskog sabora u određenim okolnostima predlaže dopunu dnevnog reda. Prije no što je ovaj prijedlog dan na glasovanje, predsjednik je još jednom dao riječ zastupniku Kontiću.

Joško Kontić (HSLŠ) rekao je da je današnji zahtjev Kluba zastupnika HSLŠ-a dopunjen još jednom rečenicom, koja ukazuje na stav Hrvatskog sabora da neće prekidati niti zaključivati 29. sjednicu dok se ne provede rasprava o problematici Nuklearne elektrane ”Krško” i ”Sunčanog Hvara”.

Predsjednik **Tomčić** rekao je da će glasovanje uslijediti kada zastupnici zaprime ovaj zahtjev, odnosno kada bude podijeljen na klupe.

Joško Kontić (HSLŠ) izjavio je da poštuje funkcioniranje Hrvatskog sabora na način da se striktno poštuju odluke Poslovnika, ali da želi ukazati na činjenicu da je u cijelom nizu prijašnjih primjera funkcionirala praksa da kada se radilo o značajnim pitanjima kao što je ovo, bez dodatnih zahtjeva procedure i glasovanja pozivao se predstavnik hrvatske Vlade koji je redovito davao izvješća o važnim problemima. Kako Klub zastupnika HSLŠ-a smatra da je ovo iznimno važno pitanje, **Joško Kontić** zamolio je u ime Kluba pauzu od pola sata, kako bi se očitovali o njihovom daljnjem sudjelovanju na 29. sjednici Hrvatskog sabora.

Predsjednik **Tomčić** zamolio je da pauza bude nešto kraća, te ju je odredio u trajanju od 15 minuta.

Degradacija Hrvatskog sabora

U nastavku **Dražen Budiša (HSLŠ)** izvijestio je zastupnike o zaključcima Kluba zastupnika HSLŠ-a. Rekao je da Klub ostaje kod svoja dva prijedloga, da se na dnevni red ove sjednice Hrvatskog sabora, dakle po hitnom postupku uvrste točke koje se tiču prodaje ”Sunčanog Hvara” i Nuklearne elektrane ”Krško”. Drži apsurdnim situaciju da članovi Vlade koji su donijeli odluku o prodaji ”Sunčanog Hvara” sami formiraju komisiju koja će ispitivati tu odgovornost, a da Hrvatski sabor kome je odgovorna hrvatska Vlada nema tu mogućnost.

”To je degradacija Hrvatskog sabora, možda najveća u njegovoj povijesti u zadnjih 12, 13 godina, ako se ne bi usvojila ova točka dnevnog reda, jer se zapravo nikada nije dogodilo da se jedna takva krupna afeta ne može raspraviti pred ovim Domom”.

Kluba zastupnika HSLŠ-a, Klub zastupnika HSS-a, zbog važnosti tema, smatraju da je potrebno određeno vrijeme za pripremu argumentirane rasprave, a Vlada RH mora pripremiti oba materijala.

Dodao je da je ta ”afeta” uznemirila hrvatsku javnost, te je postavila niz pitanja u pogledu perspektive privatizacije u Hrvatskoj, a uz to je i pogoršala međunarodni položaj, te ugled Hrvatske kao države.

Gospodin Budiša ističe da se sve ovo ne može svesti samo na incident, a niti se pitanje odgovornosti može svesti samo na smjenjivanje članova Upravnog odbora.

Zaključno je zamolio predsjednika Tomčića da ove dvije točke uvrsti u dnevni red i da ova sjednica ne završi bez rasprave o ”Sunčanom Hvaru” i o realizaciji zaključaka Hrvatskog sabora od 3. srpnja prošle godine o mogućnosti proglašavanja Ugovora s Republikom Slovenijom o Nuklearnoj elektrani ”Krško” ništavnim.

Predsjednik **Tomčić** rekao je da on nije ovlašten uvrstiti točke u dnevni red. No, temeljem članka 204. stavka 3., a s obzirom na to da su se stekli svi uvjeti, može predložiti Hrvatskom

saboru dopunu dnevnog reda, o čemu će zastupnici odlučiti.

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorila je **Ljubica Lalić (HSS)**. Rekla je da nakon obrazloženja Kluba zastupnika HSLs-a o dopuni dnevnog reda po hitnom postupku s dvije točke, Klub zastupnika HSS-a smatra da je korektno da se i drugi klubovi izjasne o svom stavu glede ovog prijedloga prije glasovanja, te je zamolila predsjednika Tomčića da to i omogući.

Tada je **Jadranka Kosor (HDZ)** u ime **Kluba zastupnika HDZ-a** zatražila stanku u trajanju od 10 minuta radi dodatnih konzultacija.

Predsjednik **Tomčić** odredio je stanku, te predložio da prije glasovanja o prijedlogu Kluba zastupnika HSLs-a svaki Klub dobije mogućnost da u 5 minuta iznese svoj stav. S ovim prijedlogom bili su suglasni svi klubovi.

U nastavku sjednice, nakon obavljenih konzultacija unutar klubova zastupnika, uslijedilo je izjašnjavanje u trajanju od 5 minuta.

Hitnost arbitraže

U ime **Kluba zastupnika HSP-HKDU-a** govorio je **Tonči Tadić (HSP)**. Rekao je da njegov Klub smatra da je potrebno čim hitnije provesti raspravu o Prijedlogu zakona o prestanku važanja Zakona o potvrđivanju Ugovora između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusa imovinsko-pravnih odnosa u vezi NE "Krško".

Podsjetio je da slovenska strana do danas nije ratificirala taj Ugovor i da ne postoje naznake da će ga ratificirati. Smatra da je Ugovor iznimno štetan za Hrvatsku, jer predviđa otpis slovenskih dugovanja od 250 milijuna dolara radi ne isporuke struje od srpnja 1998. godine do 1. 7. prošle godine, a tome treba dodati i otprilike 40 milijuna dolara radi ne isporuke struje od 1. 7. prošle godine do danas.

"Teško je očekivati ratifikaciju ovakvog Ugovora u Sloveniji, posebice ako se uzme u obzir postojeći odnos snaga". Tonči Tadić izjavio je da je Hrvatska, odnosno HEP uputio pred-arbitražni zahtjev, iza čega slijedi arbitražna, "jer je teško očekivati da će Slovenci samo tako isplatiti našu polovicu investicija, dakle, 720 milijuna dolara plus dodatnih oko 300 milijuna dolara radi ne isporuke struje".

Tadić također napominje da ako dođe do arbitraže i ako slovenska

strana tijekom arbitraže ratificira Sporazum, time će se oslabiti hrvatske pozicije u arbitraži, ali Sporazum unatoč tome što ga Slovenija ratificira neće biti učinkovit jer je zastario. Naime, trebao je stupiti na snagu do 1. 7.

Kao što je štetno mijesanje izvršne u zakonodavnu vlast, jednako tako je štetno i mijesanje parlamentarne u izvršnu granu vlasti.

Nije samo pravo Hrvatskog sabora, već i obveza, da kontrolira rad Vlade koju je on izabrao i da utvrđuje odgovornosti po članku 114. Ustava RH.

Dakle, zastupnik smatra da se arbitražna mora hitno provesti, jer 1. 7. nastupa zastara za sve postupke sa slovenske strane. Naglasio je da Hrvatski sabor, Vlada i HEP moraju djelovati brzo i usklađeno kako bi zaštitili hrvatske gospodarske interese. "Potrebno je staviti izvan snage Zakon o potvrđivanju ovog Ugovora iz dva razloga, prvo, da ne dođe do problema prilikom arbitraže i drugo, može se dogoditi još apsurdnija situacija, da istekne rok zastare i da nas zaskoči zahtjev da financiramo dekomisiju nuklearke, jer je ratificirani sporazum samo s hrvatske strane, što je hrvatska jednostrana izjava po međunarodnom pravu".

Što se tiče "Sunčanog Hvara", Tonči Tadić ističe potrebu za saborskom raspravom, "gdje bi se konačno donio koncept privatizacije u hrvatskom turizmu".

Zastati s procesima privatizacije

U ime **Kluba zastupnika DC-a** govorio je dr.sc. **Mate Granić (DC)**. Na početku izlaganja komentirao je da niti u jednoj demokratskoj državi ovakva afera kao što je bila afera sa "Sunčanim Hvarom" ne bi mogla završiti bez hitne saborske rasprave. Smatra da se time dovodi u pitanje ukupan proces privatizacije, a posebno privatizacije turističke privrede.

Dr. Mate Granić naglasio je da je DC predlagao da se stane sa svim procesima privatizacije, dok se ne raspravi o novom modelu zakona. Stoga pretpostavlja da će se svaka privatizacija pretvarati u slučaj.

Klub zastupnika DC-a podržava Klub zastupnika HSLs-a da se održi rasprava na tu temu, a isto tako će inzistirati na svom zahtjevu da se zaustave procesi privatizacije.

Što se tiče NE "Krško", smatraju da je tu situaciju još gora. Osvrnuo se na riječi kolege Tadića da rok za mogućnost arbitraže ističe 1. 7.

Dr. Granić mišljenja je da slovenska strana oteže i s ovim slučajem. Drži da Hrvatska nema nikakvu aktivnu politiku prema Sloveniji, ne inzistiramo na obvezujućoj arbitraži oko pitanja granica i razgraničenja na moru, propali su pregovori o Ljubljanskoj banci, slovenski visoki državni dužnosnici, uključujući ministra vanjskih poslova Slovenije govore da sama Hrvatska treba naknaditi štednju štedišama, a ovaj slučaj s NE "Krško" "nas može skupo koštati".

Zaključio je da hrvatska strana treba djelovati vrlo aktivno i brzo. Vlada RH započela je proces pred-arbitraže, što dr. Granić drži pozitivnim, no treba aktivirati tužbe, a o svemu treba raspraviti i Hrvatski sabor.

Nije moguće govoriti o privatizaciji "Sunčanog Hvara", ako se ne otvori pitanje koncepta privatizacije uopće.

U ime **Kluba zastupnika HSS-a** govorio je **Ante Markov (HSS)**. Što se tiče NE "Krško" podsjetio je da je njegov Klub zastupnika svojim zaključkom vrlo jasno kazao da ukoliko Republika Slovenija, odnosno slovenski Parlament ne ratificira predmetni Sporazum do 31. 12, da se onda treba ponovno razmotriti pozicija naše ratifikacije.

Što se tiče prijedloga Kluba zastupnika HSLs-a, Klub zastupnika HSS-a radi važnosti tema smatra da je potrebno određeno vrijeme za pripremu argumentirane rasprave, da klubovi zastupnika trebaju određeno vrijeme da zauzmu svoja stajališta, a također smatra da Vlada RH mora pripremiti oba materijala.

Stoga Klub zastupnika HSS-a ne podržava da se danas provede "nepripremljena" rasprava, te predlažu da se ona pripremi za iduću sjednicu Hrvatskog sabora.

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** govorio je **Ivan Šuker (HDZ)**. Rekao je da njegov Klub podržava inicijativu Kluba zastupnika HSLs-a, te predlažu

da se rasprava održi danas ili najkasnije u srijedu. ”Bojim se da svaka rasprava nakon srijede bi mogla biti kasna, financijski i diplomatski pogubna za RH”.

Naglasio je da je prije 9 dana Odbor za financije Hrvatskog sabora donio zaključak u kojem se traži da ili Fond za privatizaciju ili hrvatska Vlada dostavi dokument Odboru za financije ili Odboru za gospodarstvo kao matičnim odborima, odnosno da se podastre informacija što se dogodilo s privatizacijom ”Sunčanog Hvara”. Ivan Šuker konstatirao je da do danas nije pristigla nikakva informacija, i da to najbolje pokazuje kako se Vlada i Fond za privatizaciju odnose prema Hrvatskom saboru.

Zastupnik je pitao zašto je uopće poništena pretvorba ”Sunčanog Hvara”. ”Zašto isti ljudi koji su digli ruku u Upravnom odboru i u Vladi, u Upravnom odboru su smijenjeni jer su napravili grešku, a kada su digli ruku za istu odluku u Vladi nikakve odgovornosti”.

Što se tiče NE ”Krško” Klub zastupnika HDZ-a podržava prijedlog Kluba zastupnika HSLs-a.

Na kraju je rekao da njegov Klub zastupnika inzistira da rasprava o ”Sunčanom Hvaru” i o NE ”Krško” bude danas ili najkasnije u srijedu, ”jer u srijedu bi slovenski parlament mogao donijeti neke odluke koje bi bile pogubne kasnije za Hrvatsku”.

Pitanja vezana uz Sloveniju

U ime Kluba zastupnika LIBRE javio se **Jozo Radoš (LIBRA)**. Naglasio je da ne vidi kakva je veza između ovih dviju točaka, osim što su one vezane uz Sloveniju. Drži da njihovo stavljanje na dnevni red na ovaj način može doista poslati negativnu poruku o tome da je Slovenija fiksna tema hrvatske politike, što ne bi bilo dobro. Mišljenja je da se o tome može raspraviti u okviru točke o ukupnim odnosima s Republikom Slovenijom.

Jozo Radoš primijetio je da se često puta posao koji je u nadležnosti jedne grane vlasti prebacuje u drugu granu vlasti. ”Kao što je štetno miješanje izvršne u zakonodavnu vlast, jednako tako je štetno i miješanje parlamentarne u izvršnu granu vlasti, jer se posao ne može obavljati na takav način”. Na kraju je rekao da njegov Klub smatra da se rasprava o obje točke treba voditi, ali ni za jednu ni za drugu točku ne vide razloga za žurnost.

Što se tiče NE ”Krško” Radoš je rekao da se potvrđuje da su Vlada RH i Hrvatski sabor donijeli dobre odluke kojima se štite interesi Hrvatske, a da je tome tako govori činjenica da slovenski parlament nije ratificirao Sporazum, kao i navod predlagatelja da ćemo sigurno dobiti predarbitražni postupak.

Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana 7. veljače 2003. godine, podnese pisano ili usmeno izvješće o privatizaciji ”Sunčanog Hvara”. Hrvatski sabor neće zaključiti ni prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o privatizaciji ”Sunčanog Hvara”.

IZ svega toga proizlazi da nema nikakvog razloga za žurnost. Radoš drži da ta točka treba doći na dnevni red temeljem zaključka Hrvatskog sabora. Sugerirao je da je potrebna dobra priprema, a točka se može staviti na dnevni red prve slijedeće sjednice Hrvatskog sabora, nakon što pristignu materijali iz Vlade.

Što se tiče druge točke, stav Kluba zastupnika LIBRE je isti. Smatraju da je slučaj ”Sunčanog Hvara” štetan sa stajališta usporavanja privatizacije koji će ovaj slučaj sigurno izazvati, a i doveden je u pitanje ugled Hrvatske. Radoš drži da je štetno za ukupne interese države da nije došlo do prodaje ”Sunčanog Hvara”. Naglasio je da Slovenci nisu ništa pogriješili, da je hrvatska strana poslala uvjete natječaja, što su oni prihvatili, ”prema tome, ako je netko kriv, onda smo to mi”.

Rekao je da treba raspraviti tko je kriv što nije došlo do privatizacije, prodaje ”Sunčanog Hvara”. Zaključio je da treba do u detalje ispitati ovaj slučaj, te istražiti pitanje odgovornosti onih koji su u tome sudjelovali.

Dražan Budiša (HSLs) javio se za ispravak navoda. Reкао je da se obje točke posve slučajno tiču odnosa Republike Hrvatske i Republike Slovenije, te da se moglo raditi o bilo kojoj drugoj zemlji. ”Ono što njih povezuje nisu činjenice da se radi o odnosima RH i RS, nego ih povezuje to da su to dvije krupne i hitne stvari o kojima Hrvatski sabor treba raspravljati”.

Naglasio je da nitko nije govorio o odgovornosti Slovenaca, već je smisao rasprave o ”Sunčanom Hvaru” utvrđivanje odgovornosti na domaćoj političkoj sceni.

Ne stvara se ”antislovenska histerija”

Dr. **Mate Granić (DC)** također se javio za ispravak navoda gospodina Joz Radoša da se stvara ”antislovenska histerija”. Dr. Granić mišljenja je da nje nikada nije bilo u Hrvatskoj, ”niti od bilo koje hrvatske Vlade, niti od bilo kojeg saziva Hrvatskog sabora, niti od hrvatskih medija”.

Jadranka Kosor (HDZ) ispravila je navod Joz Radoša koji je po njenom sudu netočno govorio o miješanju parlamentarne u izvršnu vlast. Rekla je da je nakon promjene Ustava Hrvatski sabor postao središnji faktor hrvatske politike, odnosno da se radi o ustavnoj obvezi da Vlada odgovora Hrvatskom saboru, pa tako ona ”ima podnositi račune i o ”Sunčanom Hvaru”, ali i o drugim pitanjima kao što je NE ”Krško”.

Ispravak navoda dao je i **Ivan Penić (HDZ)** na izjavu gospodina Radoša da se u Hrvatskoj stvara antislovenska histerija. Reкао je da nema nikakve histerije, već da Hrvatska ima pravo tražiti ”čiste račune”.

Joško Kontić (HSLs) također je smatrao potrebnim ispraviti dva navoda gospodina Radoša. Prvi navod je da je štetno da se izvršna vlast miješa u posao zakonodavne vlasti ili da se miješa u ingerencije zakonodavne vlasti. Joško Kontić drži da je taj navod netočan, ”jer se izvršna vlast ne smije i ne može miješati u posao zakonodavne vlasti”.

Kontiće se osvrnuo i na drugi navod gospodina Radoša, da se ni zakonodavna vlast zbog štetnosti ne smije miješati u posao izvršne vlasti, odnosno da je štetno kada se Hrvatski sabor na neki način miješa u posao Vlade RH. Drži ovaj navod netočnim. ”To ne samo da nije štetno, to je ne samo pravo Hrvatskog sabora, već i obveza, da kontrolira rad Vlade koju je on izabrao i da utvrđuje odgovornosti po članku 114. Ustava RH”. Zaključio je da nije samo zastupničko pravo provesti raspravu i utvrditi eventualne odgovornosti, već je to i obveza svih zastupnika Hrvatskog sabora.

"To nipošto nije štetno, nego je to iznimno korisno i za Hrvatsku i za njenu parlamentarnu demokraciju".

Zadnji ispravak netočnog navoda na izlaganje gospodina Radoša dao je **Ivan Šuker (HDZ)**. Rekao je da je netočan navod da nije bilo tajni u privatizaciji "Sunčanog Hvara".

Konstatirao je da upravo stoga što zastupnici ne znaju što se dogodilo u toj privatizaciji, traže raspravu.

Jozo Radoš (LIBRA) javio se za povredu Poslovnika. Rekao je da su svi koji su se javili za ispravak navoda prekršili Poslovnik, i to "gospodin Budiša i gospođa Kosor time što su interpretirali odnose je li to rasprava o Sloveniji". Radoš je uvjeren da je to upravo rasprava o Sloveniji.

"Što se tiče odnosa izvršne i zakonodavne vlasti, to je isto njihova interpretacija", rekao je Radoš, dodavši da je dioba tih vlasti propisana člankom 4. Ustava RH.

Nadalje, izjavio je da zastupnici Penić i Šuker uopće nisu ispravljali netočni navod. "Nisam rekao da nije bilo tajni, nego da tajni ne smije biti u budućnosti".

Predsjednik **Tomčić** rekao je da razumije razloge zašto se kolega Radoš javio za povredu Poslovnika, međutim, predsjednik drži da se danas kod ove rasprave i izjašnjavanja klubova i od njega samoga traži nešto veća doza tolerancije.

Odluke se donose negdje drugdje

U ime **Kluba zastupnika IDS-a** govorio je **Valter Drandić (IDS)**. Prvotno je izjavio da je njegov Klub zastupnika shvatio ovu raspravu samo kao način da se iznese stav klubova zastupnika spram prijedloga Kluba zastupnika HSL-a. No, "ovo se već pomalo pretvara u pravu raspravu, a nemamo konkretnih informacija, i mislimo da to nije dobro", izložio je stav Kluba gospodin Drandić.

Nadalje, primijetio je da i ova rasprava pokazuje značaj koji ima Hrvatski sabor. Naime, pokazuje gdje se donose odluke. "Mi raspravljamo o jednoj temi, a odluka je već donesena, što pokazuje gdje se donose odluke i gdje je politička moć i koji je značaj Sabora".

Gospodin Drandić drži da bi svi i na ovom primjeru "Sunčanog Hvara" i odnosa sa Slovenijom trebali razmisliti kako ovakvu poziciju Hrvatskog sabora dovesti na onaj nivo koji on zaslužuje i koji građani očekuju.

Zastupnik se osvrnuo na riječi svog saborskog kolege, gospodina Dražena Budiše, koji je rekao da se već ranije prodavao "Sunčani Hvar", a da je gospodin Vojković to odbio. Zastupnik Drandić rekao je da za tako nešto prvi put čuje, a kao predsjednik Odbora za turizam pitao je tko je dao ovlasti gospodinu Vojkoviću da može uopće nešto odbijati. Ustvrdio je da je očigledno da i u Hrvatskom fondu za privatizaciju mnogo toga ne valja, te je upitao tko danas njime upravlja, kada nema Upravnog odbora, a od ranije nema predsjednika.

Klub zastupnika IDS-a smatra da je svime ovime što se događalo oko "Sunčanog Hvara" nažalost nanesena velika šteta tom vrijednom turističkom poduzeću, otoku Hvaru i hrvatskom turizmu, a i imageu Hrvatske. Drže da je opet jedno gospodarsko pitanje iskorišteno kao arena za političko "prepucavanje", za odmjerenje političkih snaga, "za nekakvo pad navodnicima dokazivanje domoljublja", ukratko svega osim gospodarskog razvitka i interesa građana Hvara i Hrvatske.

Stoga IDS poziva da se zaustavi daljnja politizacija ovog slučaja, da se otvori rasprava o problemima u privatizaciji, da se utvrdi jasna strategija. Ta rasprava treba se provesti na osnove jasnih i javnih podataka i informacija, a ne novinskih članaka i raznih političkih izjava, izjavio je Drandić. Podsjetio je također i na zaključke koje je donio Odbor za turizam u tri navrata, a u vezi s privatizacijom, na koje se hrvatska Vlada nikada nije očitovala.

Zaključno je rekao da njegov Klub zastupnika predlaže da se za slijedeću sjednicu Hrvatskog sabora pripremi informacija o "Sunčanom Hvaru" i da se otvori rasprava o privatizaciji u RH. Klub zastupnika IDS-a posebice zanima privatizacija u turizmu, i na tom tragu je i njihov prijedlog izmjena Zakona o privatizaciji koji je u proceduri.

Nepotpune informacije

U ime Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a, SBHS-a govorila je dr. **Vesna Pusić (HNS)**. Rekla je da koliko je poznato njenom Klubu zastupnika, Vlada je odlučila da se ide u koncipiranje reforme Fonda za privatizaciju i uopće novu koncepciju upravljanja državnim portfeljem i ukupnom državnom imovinom. Naglasila je da je to tema koja mora

biti pripremljena od Vlade i mora biti raspravljena u Hrvatskom saboru, a iz nje logično proizlazi i rasprava o ukupnoj strategiji privatizacije. "Naš Klub je nedvosmisleno opredijeljen za privatizaciju po jasnim, definiranim i svima provjerljivim kriterijima".

Dr. Pusić smatra da su propusti u razmatranju ponuda pristiglih na međunarodni natječaj što se tiče "Sunčanog Hvara" nastali upravo zbog nepotpunih informacija. Dodala je da je Vlada upravo iz tog razloga imenovala ministarsku trojku da utvrdi sve činjenice i razmotri obje ponude koje su pristigle na natječaj, a temeljem toga izneseni su stavovi i donesene su odluke Vlade.

Smatra da bi rasprava u Hrvatskom saboru u ovom trenutku, a na bazi novinskih članaka i pojedinih izjava, bez dokumentacije o tijeku natječaja i sadržaju ponuda, te prijedlozima Hrvatskog fonda za privatizaciju koji su predloženi Vladi, bila kontraproduktivna, te bi se ponovila pogreška na puno široj razini, da se jedna gospodarska tema raspravlja s pozicije političkih stavova.

Prijedlog Kluba zastupnika HNS-a, SBHS-a i PGS-a je da se traži od Vlade potpuna dokumentacija i da se temeljem nje raspravi slučaj na jednoj od slijedećih sjednica Hrvatskog sabora.

Što se tiče NE "Krško" zastupnica je rekla da je, koliko se zna, Vlada započela predarbitražni postupak. "Hrvatska je ratifikacijom Sporazuma u Parlamentu došla u povoljniji položaj i prema tome, "ako idemo u raspravu, moramo ju voditi temeljem uvida u proceduru i dokumentaciju koja se odnosi na NE "Krško", a ne temeljem političkih stavova". Predložila je da se rasprava obavi kada se prikupi dokumentacija.

U ime Kluba zastupnika LS-a govorio je **Zlatko Kramarić (LS)**. Smatra da se ove dvije teme moraju raspraviti u Hrvatskom saboru, ali je zamolio da se to ne učini prije dobre pripreme, kako bi se moglo na temelju točnih informacija donijeti pravi stavovi.

Naglasio je da nije moguće govoriti o privatizaciji "Sunčanog Hvara", ako se ne otvori pitanje koncepta privatizacije uopće. Isto tako smatra da nije moguće govoriti o privatizaciji hotela, ako se ne otvori rasprava o strategiji turizma.

"Mislimo da brzina neće donijeti zadovoljavajuće odgovore i tražimo od Vlade da nam što prije podastre svu dokumentaciju".

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorila je **Milanka Opačić (SDP)**. Rekla je da se njen Klub ne protivi ni jednoj raspravi, pa tako ni uvrštavanju ovih dviju točaka u dnevni red. Podupiru one koji su rekli da se o ovoj temi ne može govoriti na temelju novinskih članaka, nego se isključivo može govoriti na temelju relevantnih podataka i činjenica, koje može dostaviti jedino Vlada RH i njezina tijela koja su u čitavom procesu privatizacije "Sunčanog Hvara" i sudjelovali.

Isto tako Klub zastupnika SDP-a smatra da bi se u Parlamentu trebala otvoriti rasprava o daljnjoj privatizaciji u Hrvatskoj, za koju bi materijale trebalo pripremiti Ministarstvo gospodarstva.

Što se tiče NE "Krško", s obzirom na to da nije bilo ratifikacije Sporazuma u slovenskom Parlamentu do 31. 12., prema zaključku Hrvatskog sabora, od 1. 1. 2003. godine Vlada vodi postupak pred međunarodnim institucijama. Milanka Opačić rekla je da shodno tome Hrvatski sabor može tražiti informaciju o tome do kuda je stigao taj postupak.

Zaključila je da onoga trenutka kada se steknu svi uvjeti, odnosno kada se dobiju svi podaci od Vlade, Klub zastupnika SDP-a nema ništa protiv da se ove dvije točke uvrste u dnevni red Hrvatskog sabora.

U ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka govorio je **Krunoslav Gašparić (HB)**. Rekao je da su zastupnici Hrvatskog bloka svojim potpisima

podržali zahtjev Kluba zastupnika HSLŠ-a glede nadopune dnevnog reda ove sjednice. Dakle, Klub zastupnika HB-a podupiru uvrštavanje ove točke na dnevni red 29. sjednice.

Drži bitnim istaknuti da je Vlada sama utvrdila da nešto nije u redu glede privatizacije "Sunčanog Hvara", "pa je vjerojatno zato smijenila Upravni odbor Hrvatskog fonda za privatizaciju".

Klub zastupnika HB-a stoji na stajalištu kako valja sprovesti zaključak Hrvatskog sabora od 3. srpnja 2002. godine koji kaže da u slučaju da se do 1. siječnja 2003. godine ne steknu uvjeti za stupanje na snagu Ugovora, Hrvatski sabor će razmotriti potrebu za stavljanjem izvan snage Zakona o potvrđivanju ugovora. Kako je rok istekao, stoji potreba za stavljanjem Zakona o potvrđivanju ugovora izvan snage.

Klub zastupnika HB-a odbacuje bilo kakve nametnute teze o tome da u hrvatskoj javnosti vlada antislovenska histerija.

Svi za raspravu

Potom je **predsjedavajući** ustvrdio da su gotovo svi klubovi zastupnika iznijeli stav da je potrebno voditi raspravu, no primjetne su "velike razlike u kvalifikaciji i u terminima, od dobre pripreme, potpune dokumentacije, žurno usmeno ili pismeno, nema razloga za žurnost itd. kao i terminski, danas, srijeda ili slijedeća sjednica".

Rekao je da temeljem ovako heterogenih kvalifikacija i termina ne može ništa drugo predložiti, nego dati zaključke Kluba zastupnika HSLŠ-a na glasovanje. Dakle, to je prijedlog uvrštavanja točke rasprava o postupku privatizacije "Sunčanog Hvara" u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora, uz zaključak kojeg je predložio Klub zastupnika HSLŠ-a:

Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana 7. veljače 2003. godine, podnese pisano ili usmeno izvješće o privatizaciji "Sunčanog Hvara". Hrvatski sabor neće zaključiti ni prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o privatizaciji "Sunčanog Hvara".

Ovaj prijedlog zaključka zastupnici nisu prihvatili (36 "za", 62 "protiv" i 3 "suzdržana").

Potom se pristupilo objašnjenju o prijedlogu uvrštavanja točke rasprava o Ugovoru između Vlade RH i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih za ulaganje, iskorištavanje i razgradnju NE "Krško" u dnevni red 29. sjednice Hrvatskog sabora.

Glasovalo se o slijedećem prijedlogu Zaključka: **Hrvatski sabor traži od Vlade RH da mu tijekom dana 7. veljače 2003. godine podnese pisano ili usmeno izvješće o problematiki u svezi s NE "Krško". Hrvatski sabor neće zaključiti ni prekinuti 29. sjednicu do zaključenja rasprave o NE "Krško".**

Predloženi zaključak nije prihvaćen (36 "za", 67 "protiv", 5 "suzdržanih").
S.Š.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

POLJOPRIVREDA

Novi sustav potpore u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu

Na zastupničko pitanje **Ive Lončara (nezavisni)** u vezi s **agrarnom politikom** - odgovorila je **Vlada Republike Hrvatske**.

"Tržište šećera

Europska je unija donijela odluku o ukidanju carina na uvoz proizvoda podrijetlom iz zemalja uključenih u proces stabilizacije i pridruživanja u rujnu 2000. godine, nakon čega RH bilježi značajan porast izvoza šećera. Ove godine, do konca kolovoza, Hrvatska je u Europsku uniju izvezla oko 49.000 tona šećera, približne vrijednosti gotovo 30 milijuna dolara.

Time je šećer postao najznačajniji hrvatski poljoprivredni izvozni proizvod u Europskoj uniji, koji predstavlja gotovo jednu trećinu hrvatskog poljoprivrednog izvoza. Najznačajnije izvozno tržište bila je Italija, u koju je tijekom prošle i ove godine izvezeno oko 90 tisuća tona šećera.

Vanjsko-trgovinska razmjena

U razdoblju od 1997. godine, kada je zabilježen pad vanjsko-trgovinske

razmjene, i to kako uvoza i izvoza, zabilježeno je i smanjenje negativne trgovinske bilanske. Tako je, primjerice, u 1997. godini, negativna bilanca iznosila 455 milijuna dolara, dok je u 2000. godini ona smanjena za više od 60% i iznosila je 287 milijuna dolara. Podaci za 2001. godinu pokazuju porast uvoza, ali i izvoza, u odnosu na 1999. i 2000. godinu. Razvidno je da je iznos negativne poljoprivredne bilance u 2001. godini veći u usporedbi s prethodne tri godine.

Agrokombinati

U odnosu na dio konstatacije, a vezane za sanaciju kombinata i ukupnog uloga, prema kojoj je država uložila iznos od 4 milijarde kuna, Vlada RH naglašava da država nije uložila navedeni iznos. Naime, ukupan iznos svih potraživanja koja su ušla u ovaj proces iznosi 3,578 milijardi kuna i odnosi se na potraživanja svih vjerovnika države, banaka, dobavljača i zaposlenika, a ako se govori o udjelu države u tom procesu, njen doprinos se ogleda u tome da je svoja nenaplativa potraživanja u slučaju stečaja, u iznosu od 2,1 milijarde kuna, zamijenila pretvaranjem tih potraživanja u ulog u kapital društava. Time je izbjegnuta stečaj tih društava, a naplata potraživanja, odnosno sada dionica, rješavat će se kroz privatizaciju tih društava, a po cijenama koje prihvaća tržište.

U odnosu na objavu natječaja Hrvatskog fonda za privatizaciju o prodaji četiri društva, država je u njih uložila, dokapitalizirala 946 milijuna kuna, i u objavi prodaje nije oglašen cjelokupni vlasnički portfelj, odnosno dio novostečenih dionica kroz dokapitalizaciju. To je učinjeno samo za dva društva, i to: Kutjevo d.d. i Đakovština d.d. Za IPK Osijek d.d. i Orahovicu d.d. objavljena je prodaja osnivačkih dionica serije A, a bez dionica novih serija koje je Hrvatski fond za privatizaciju, odnosno država, stekla dokapitalizacijom te je stoga vrijednost ukupnog prodavanog portfelja iznosila samo oko 550 milijuna kuna.

Izvoznici su se istim ugovorom obvezali da će od seljačkih gospodarstava otkupiti i platiti sve ponuđene količine pšenice po županijama u žetvi 2002. godine, što su i učinili.

Izvoz tržnih viškova pšenice je u tijeku i koncem rujna izvezeno je oko 70.000 tona.

Poljoprivredni proračun

Od 1996. godine bilježi se stalni porast razmjernog udjela poljoprivrednog proračuna u ukupnom proračunu koji je posebice očit u nominalnom iskazu.

Poljoprivredni proračun je u 2001. godini dosegao 3,42% udjela ukupnog proračuna. Međutim, podaci za 2002. godinu pokazuju da se udio poljoprivrednog proračuna u ukupnom proračunu značajno smanjio na 2,56%.

Istina je da se u 2003. godini predviđa povećanje poljoprivrednog proračuna, što je neophodno za provedbu sustava reformi u poljoprivredi, a prije svega sustava novčanih poticaja i naknada u poljoprivredi s ciljem racionalizacije troškova i maksimalizacije učinaka poljoprivredne politike. To se u prvom redu odnosi na novi sustav potpore u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu.

Reformom će se preraspodijeliti sredstva za subvencije poljoprivredi u nove modele, uz postupno smanjenje udjela subvencija zabranjenih preuzetim međunarodnim obvezama.

U okviru razdjela Ministarstva poljoprivrede i šumarstva za 2002. godinu najveći dio proračunskih sredstava planiran je i za stavku subvencije u poljoprivredi, što se može potvrditi i za ranija razdoblja.

Definirana i stečena prava temeljem Zakona o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu, isplaćuju se planiranim odnosno osiguranim sredstvima sukladno Državnom proračunu RH za 2002. godinu.

Planirana i doznačena proračunska sredstva za poziciju subvencija u poljoprivredi i ribarstvu u posljednje tri godine su kako slijedi:

2000. godina - 1.592.589.720,00 kuna;
2001. godina - 1.433.444.130,00 kuna;
2002. godina - 1.568.179.240,00 kuna”
- stoji u opširnom odgovoru.

M. M.

izvješća HRVATSKOGA SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarltija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskog sabora